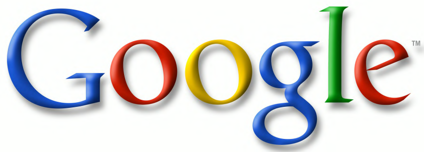

GAC

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

ZEVENTIENDE DEEL.

VADERLANDSCHE HISTORIE,

VERVATTENDE DE

GESCHIEDENISSEN

DER

VEREENIGDE NEDERLANDEN,

ZINTS DEN AANVANG DER NOORD-AMERICAANSCHE ONLUSTEN, EN DEN DAAR UIT GEVOLGDEN OORLOG TUSSCHEN ENGELAND EN DEEZEN STAAT, TOT DEN TEGENWOORDIGEN TYD.

Uit de geloofwaardigste Schryvers, en egte Gedenkstukken, zamengesteld.

Met Plaaten.

TEN VERVOLGE VAN WAGENAARS VADERLANDSCHE HISTORIE.

ZEVENTIENDE DEEL.

TE AMSTERDAM, BY
JOHANNES ALLART.

MDCCXCVI.

AV

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

ZEVEN EN VEERTIGSTE BOEK.

INHOUD.

XLVII. BOEK.

Stoffe deezes Boeks. De Regeering te Gornichem verdeeld. Een gedeelte der Gornichemsche Regeering beschuldigd, dat zy zich, ten voordeele des Stadhouders, hadt kunnen omkoopen. De Meerderheid geeft blyken van niet Patriottisch te zyn. Een Verzoekschrift, tegen de Afzetting der Regeeringsleden, gunstig ontvangen. De Meerderheid weigert Auxiliairen ter Stadsbezettinge. Poogingen om dezelve te verkrygen. De Auxiliairen verschynen. Groote verlegenheid van de Meerderheid der Regeeringe. Aanspraak by de Regeering om de Inlaating te vergunnen. Schryven van de Minderheid en Meerderheid aan Staaten van Holland. Inlaating der Auxiliairen. Acte van Verbintenis tusschen de Gornichemsche Patriotten, en Afzetting eeniger Regeeringsleden. Adres ten dien einde ingeleeverd. Regeeringsverandering. Gornichem met Burgeren ander Krygsvolk versterkt. A. P. van

XLVII. BOEK.

der Capellen *tot Bevelhebber van Gornichem aangesteld. Hy vindt Gornichem niet in staat van Verdeedigbaarheid. Voorzieningen door hem aangewend. Zyn bedryf toen men hem van de komst der Pruissen verwittigde. Onderhoud met den Pruissischen Bevelhebber. Op welk een voet hy daadigt. Burgerhulpbenden wyken ter Stad uit. De Hertog* van Brunswyk *neemt bezit van de Stad* Van der Capellen *verdeedigt zyn gehouden gedrag. Gevangen na Nymegen gebragt. Na Wezel gevoerd. Zyne Gevangenis, Slaaking, en Dood. Verklaaring van* Capellen tot de Marsch *wegens dit gebeurde. Valsche Ophef door de Pruissen gemaakt, wegens de de Verdeedigbaaren staat van Gornichem. Verwoestingen en Plunderingen daar aangerigt. Mishandelingen daar omstreeks door de Pruissen. Schikkingen door den Hertog te Gornichem gemaakt. Naamloos Geschrift tegen eenige Amsterdamsche Regenten. Het baarde geene uitwerking op de Regeeringsverkiezing. Wat 'er wyders te doen viel. Ongerustheid daar ter Stede, wegens verscheide Ontwerpen, en besluit van eenige Krygsraadsleden. Voorstellen op het Stadhuis aan Burgemeester* Hooft *gedaan door de menigte. Gunstig door hem beantwoord. Optocht van Krygsraads- en Societeitsleden na het Stadhuis. Overleevering van een Adres. Hoe door* Hooft, Dedel *en* Beels *beantwoord. Sterke taal van Burgemeester* Hooft. *Welk eene uitwerking die baarde. Het Stuk des Krygsraads ter Vroedschaps Vergaderinge overgeleeverd. Ongedaldigheid om antwoord. Hoe het op*

Bur-

Burgemeesters Kamer toeging, wegens het in dienst houden des Corps van den Rhyngraaf. Vordering en Verwerving eener tweede Vroedschaps Vergadering. Aandrang der Menigte, en Gerustflelling door HOOFT. HOOFT *gaat onder gejuich na Huis.* DEDEL *en* BEELS *op het Stadhuis gehouden. Moedige taal van* DEDEL. *Voorzorgen en Bedaaring der Gemoederen. Zeer onvoltallige Vroedschap. Boodschap van en aan eenige afweezige Heeren. Sterke taal van* DEDEL, *wegens* HOOFT. *Een voorgeslaagene Waarschuwing verworpen, en een ander middel tot bedaaren des Volks beproeft. 't Zelve met een goeden uitslag te werk gesteld. De Vroedschap scheidt. Verschillende Bejegeningen van* HOOFT, DEDEL *en* BEELS. *Beraadslaging eeniger Schepenen tot het doen eener Afkondiging tegen Zamenrotting en Oproer, deeze gaat niet door. Hervatte pooging om dezelve te bewerkstelligen. Bezending by Burgemeesteren om het afkondigen te keer te gaan. Deeze slaagt. Onderscheide bejegeningen van* HOOFT, DEDEL *en* BEELS. *Redengeeving eeniger Raadsleden, waarom zy niet ter Vroedschaps Vergadering verscheenen waren.* BACKERS *antwoord, wegens het beplakken van een huis met Oranjepapier. Voorzorgen tegen den achtsten van Maart gedraagen; byzonder op Kattenburg. Eene Commissie uit den Krygsraad is daar waakzaam. Gedrag van twee Scheepstimmerlieden, wegens een Blad* WILLEM *de Geweldenaar getyteld. De Krygsraad verzoekt te vergaderen op het Stadhuis; dit wordt afgeslaagen. De Krygsraad vergadert op de Doele.*

XLVII. BOEK. *Verrigtingen aldaar. Eene plaats in het Societeitshuis tot het houden des Krygsraads gereed gemaakt. Dankbetuiging des Krygsraads hier voor. Nadere plegtige Dankzegging. Nieuw verkoozene Leden des Krygsraads, door den Krygsraad zelve in den Eed genomen. Wat deswegen met Burgemeesteren voorviel. Nadere Verbintenis tusſchen den Krygsraad, het Wapenhandelend Genootſchap en de Burger Societeit. Een Verzoekſchrift tot het afſchaffen van vier Colonellen. Beſluit om die vier Collonellen van hunne Posten vervallen te verklaaren. Aanbod van hulpe des Genootſchaps aan den Krygsraad. De Stads Magazynen en het Tuighuis bewaakt. Vier nieuwe Collonellen verkoozen. Verdere wederzydſche gemeenſchap tusſchen het Wapenhandelend Genootſchap en den Krygsraad. Eenige Leden van denzelven leggen hunne Posten neder. Plan om Burgergeconſtitueerden aan te ſtellen. Qualificatie daar toe. Poogingen om de Acte getekend te krygen. Tegenwerkingen van verſcheidenerlei aart. Een Oranje Societeit opgerigt. Gebeurtenis ter ſterking van de Party der Patriotten. Voorſtel eeniger Vroedſchapsleden aan Burgemeesteren over den Last der Afgevaardigden op eenige punten. Last daar mede overeenkomſtig gegeeven. Beraaming om eenige Regeeringsleden af te zetten. Een Geſchrift, de Volksſtem, wekt veel opziens. Inhoud van 't zelve. Gemeenſchaplyke werking tusſchen den Krygsraad en de Burger Societeit tot het afzetten eeniger Regeeringsleden. Dit ſtuk doorgedrongen. Burgemeester* HOOFT *des verwittigd. Het Genootſchap*

en

en eenige Burger Compagnien in de wapenen. Groote Volksverzameling ten tyde der Vroedschaps Vergaderinge. Overgegeeven Geschrift, de Afzetting eeniger Raaden vorderende. Reden waar om dit Stuk niet ondertekend was. Aantekeningen en Tegenaantekeningen. Verlangde en verkreegene Byvoegzels tot dit Besluit. Vreugdebetoon hier over. Heusch vermaan, in de Burger Societeit ten opzigte van de afgezette Regeeringsleden. Geregtlyke Insinuatië den afgezette Heeren t'huis gezonden. Naamloos Papier tegen de Afzetting. Beraaming om de opengevallene plaatzen aan te vullen. Hoe aangevangen. Burgergeconstitueerden brengen de Ondertekeningslysten. Ingediende Naamlyst van vier en twintig Persoonen. Uit welke Leden de toen vergaderde Vroedschap bestondt. Gunstig daar op genomen besluit. Volvoering der Verkiezing van nieuwe Raaden. Derzelver Naamlyst. Verzoekschrift den Kattenburgeren ten tegendeele niet aangenomen. De Boekverkooper Arends, *op nieuw, met Plundering gedreigd. Tegenverklaaringen van eenige Raaden tegen deeze Aanstelling. Sterke Afkondiging tegen Oproer. Oranje Societeiten opgerigt. Plan van deezen kant om desgelyks Geconstitueerden aan te stellen. Een Adres van dien kant niet aangenomen. Adres aan Staaten van Holland van die zyde ontworpen, en ter Tekeninge gelegd. Beweegenissen daar uit gereezen. Volslagen Oproer daar uit gebooren. Plundering van een Wynhuis, en van andere Huizen. Het Defensieweezen tragt het te vergeefsch te stuiten. Het Huis van* Rendorp *en*

XLVII. BOEK. *en* BEELS *geplunderd; dat van* DEDEL *bewaakt. Laakenswaardigheid der Patriotten in dit bedryf. Patriotten op Kattenburg geplunderd. Vergeefsche pooging om op Kattenburg te komen. Kattenburg verdeedigd en belegerd. De Kattenburger Brug vermeesterd. Plunderingen veeler Oranjegezinden aldaar. Oorzaak van het ongestoord voorthollen dier Plunderinge. Kattenburg naauw bewaakt. Plunderingen in andere oorden der Stad. Slotsbedryf voor het Huis van den Onderschout* PAPPEGAAY. *Strafoefeningen aan de Oproermaakers. Voorstel wegens het bepaald houden van Vroedschaps Vergaderingen. Men wordt te raade* DEDEL *en* BEELS *als Burgemeesters af te zetten. Voorstel daar toe gedaan. Volvoering. Afzetting en Bekendmaaking hier van aan* DEDEL *en* BEELS. *Voorstel tot het verkiezen van nieuwe Burgemeesters. Mishaagend uitstel. Twee nieuwe Burgemeesters verkooren. De Hoofdschout* BACKER *afgezet. De beooging om Schepenen af te zetten faalt. Groote Vergadering der Afgevaardigden uit Krygsraaden en Genootschappen. Arbeid aan een nieuw Stads Regeerings Reglement verydeld.*

1787. Stoffe deezes Boeks. In onze Geschiedkundige Opgaave van het voorgevallene in *Holland*, ten deezen zo drukken en woeligen Jaare, waar in onze Staat eene Omwenteling beproefde, welker gelyk, of wedergade, de Vaderlandsche Historie niet opleevert, hebben wy niet,

niet, dan in het voorbyaan, gesprooken, van twee Steden, die alleen gezegd mogen worden, den Bewerkeren dier Staatsomwentelinge, wederstand geboden te hebben. Met voordagt bespaarden wy deeze voor de laatste in de beschryving van deeze ontzettende Gebeurtenissen, en zal dit Boek, gevolglyk vermelden wat *Gornichem* en *Amsterdam* te beurte viel (*). Als welke eerstgemelde Stad, in den beginne der Inrukking van de *Pruisische* Krygsmagt, zich ter afweeringe van dit Krygsgeweld, voor eene korte wyl, schikte; terwyl de laatstgenoemde het eenigen tyd uithardde, eer zy voor Krygsgeweld bukte. Veel, zeer veel, valt 'er van beide deeze Steden, en bovenal van de laatste, te zeggen; ja zelfs te veel, om alles, deeze betreffende, in dit Boek te bevatten; waarom wy, ter voeglyke plaatze, eene verpoozing neemen zullen.

De Regeering te Gornichem verdeeld.

Bykans onnoodig mag het schynen, wegens *Gornichem*, welke Stad, wy eerst moeten intreeden, op te merken, dat de Stads Regeering, even als in de meeste Stemhebbende Steden van *Holland*, verdeeld was, en elk deezer een gedeelte der Burgerye op zyne zyde hadt; maar, vermids de toedragt der zaaken 'er zich eenigzins onderscheidde van die wy elders beschouwden, en deeze zeker zynen invloed hadt op het lot deeze Veste overgekomen, zal het niet

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XVI. bl. 354.

XLVII. BOEK. niet ongepast weezen, vóór af het oog daar heenen te wenden.

1787. Een gedeelte der Regeeringe beschuldigd dat zy zich ten voordeele des Stadhouders hadt laaten omkoopen.

Een gedeelte der Regeeringe van *Gornichem* ging in Grasmaand, de betigting naa, dat deeze zich, door beleid van den *Engelschen* Afgezant HARRIS, voor Goud hadt laaten omkoopen, om de Party des Stadhouders voor te staan, en beweerde men zulks wettig te kunnen bewyzen. Om deeze blaam af te weeren, boodt de Regeering duizend Dukaaten aan den geenen, die, op eene wettige wyze, zulks bewees, en honderd Dukaaten aan die den Schryver van twee Brieven, deeze beschuldiging bevattende, wist aan te wyzen, en in handen des Geregts te leeveren. Hier van kwam niets.

De Meerderheid geeft blyken van niet Patriottisch te zyn.

Dat de Meerderheid der Regeeringe de Patriottische zyde ter Staatsvergaderinge niet hieldt, in de zaak van de Vermeerdering der *Rotterdamsche* Regeeringe, gaf een blyk onder welke Party dezelve moest gerangschikt worden. En oordeelde men grond te vinden tot meer dan vermoeden deswegen: wanneer, naa de Regeeringsveranderingen in *Amsterdam* en *Rotterdam* bewerkt, de *Gornichemsche* Regeering haare bekommering en vrees betoonde, dat men daar ter Stede dit zelfde middel zou te werkstellen. Althans men hieldt het daar voor, dat uit deeze vreeze ontstondt een meer dan gewoon onderzoek der Schepenen, om te bezien of 'er ook gewapende Manschappen en Krygsbehoeften in verborgen waren; als mede het nauwkeurig nagaan der Rydtuigen

gen en der byzondere Perſoonen ter Stede inkomende. XLVII. BOEK.

Dit gevoelen kreeg allengskens meer gronds, en ſcheen onbetwistbaar, toen men 'er alle poogingen aanwendde om een Verzoekſchrift getekend te krygen, voornaamlyk ſtrekkende ter geruststelling der Regeeringe, die niet geſtigt was, wegens een Verzoek eeniger Burgeren, ingerigt tegen den Heer VAN DER DOES, welken zy onbevoegd oordeelden, om een opengevallene Vroedſchapsplaats te vervullen. In tegenwerking hier van, en ten believe der Meerderheid, hieldt het rondgezonden en door twee honderd en vyftig Perſoonen getekend Verzoekſchrift in, eene betuiging van wel te vredenheid met de tegenwoordige Regeering, en den wensch dat dezelve onveranderlyk *zo* mogt blyven; met deeze woordlyke betuiging, „ dat alle Veranderingen en ſchadelyke Nieuwigheden geweerd, en alle Geweldoefenigen, door de efficacieuste middelen, mogten tegengegaan worden; verklaarende teffens, op het allerſterkſte, te wenſchen, en, des noods, te verzoeken, dat de Ed. Groot Agtb. Vroedſchap, in geenerlei wyze gedoogde, of daar toe beſloote, dat, (gelyk in eenige andere Steden binnen deeze Provincie, tot hunne gevoelige ſmart, reeds was begonnen en daadlyk uitgevoerd,) sommige Leden der Magiſtraat van derzelver Bedieningen zouden worden geremoveerd; veel minder, dat, tot bereiking van dat oogmerk, gewapende „ Per-

1787.

Een Verzoekſchrift tegen de afzetting van de Regeeringsleden door de Meerderheid gunſtig ontvangen.

XLVII. BOEK. —— 1787.

„ Persoonen, van andere Steden of Plaatzen, in deeze Stad zouden komen, als „ waar door de Burger Vryheid ten sterksten zou worden gevilipendeerd; maar „ dat dezelve, indien zulks gebeurde, als „ Vyanden deezer Stads en Burgeren Vryheid, mogten worden afgekeerd." —— Dat dusdanig een Verzoekschrift wonder wel strookte met het gevoelen der Meerderheid, kan geen twyfel lyden, en wordt zulks door de volgende daaden bevestigd.

De Meerderheid weigert Auxiliairen ter Stadsbezetting.

Het verloop des *Hollandschen* Krygsvolks uit het Cordon, in Zomermaand, de Verplaatzingen hier uit voortvloeiende, en de schaarschheid van Manschap, bewoog den Generaal Major VAN RYSSEL aan de Regeering van *Gornichem* het voorstel te doen, om, dewyl de Krygsbezetting van daar was uitgetrokken, eenige *Auxiliairen* van *Dordrecht* in de Stad te leggen. Dit Verzoek werd ondersteund door dat des Burger Krygsraads. Doch de Meerderheid der Regeeringe betoonde de Vrycorporisten te mistrouwen, en nam het Besluit om voor de aangebodene Auxiliaire Burgercorpsen als nog, te bedanken. Dit geschiedde niet zonder Tegenaantekening der Minderheid.

Poogingen om dezelve te krygen.

Deeze vondt een steun in de Bestuurders van het Genootschap van Wapenhandel, en in de Burgersocieteit, die eene Bezending aan den Krygsraad toeschikten, om de stappen door denzelven by de Meerderheid der Vroedschap gedaan, goed te keuren, en teffens 'er op aan te dringen, dat *Gornichem* in een staat van verdeediging mogt ge-

gesteld worden. Dit kreeg zo veel ingangs, dat de Krygsraad besloot één uit hun midden na *Woerden* te zenden om by de Commissie ter Verdeediging van *Holland* en de Stad *Utrecht* te verzoeken, dat een aantal Manschappen en Kanonniers, ter beveiliging van *Gornichem*, met Patent mogten gezonden worden. —— Tessens besloot men hier van Burgemeesteren kennis te geeven, ten einde dit Verzoek te bevorderen, en zich by Staaten van *Holland* te vervoegen, om, des noods, hier in te voorzien. De Meerderheid der Regeeringe nam een Besluit tegen alle deeze stappen des Krygsraads en bragt deeze strydigheid van begrippen ter Hooge Staatsvergaderinge te wege, aan de Commissie te *Woerden* te laaten om des de noodige voorziening te doen.

Auxiliairen verschynen met Patent. Groote verlegenheid van de Meerderheid der Regeeringe.

De Meerderheid der Vroedschappe mogt zich verheugen op het ontvangen van een Dankadres, door een gedeelte der Burgerye ingeleeverd, wegens dit weigeren der Vrycorpsen: het leedt slegts twee dagen of zy vondt zich, ten aanziene van dit stuk, in groote verlegenheid. Wanneer een sterk Detachement Auxiliairen voor de Poort verscheen, voorzien met Patent van Gecommitteerden tot het Defensieweezen te *Woerden*, om te deezer Stede, in plaats van het uitgeweeken Krygsvolk, Bezetting te houden. De Meerderheid kon niet besluiten voor dezelve de digtgehoudene Poort te openen, en moest deeze Manschap eenigen tyd wagten. De Regeering werd aangeloopen, met strydige Verzoeken. Zo

sterk

XLVII. BOEK. — 1787.

sterk de Voorstanders der Meerderheid voor het gesloten houden der Poorten yverden, zo zeer drong de andere Party op het openen aan. Terwyl de Vroedschap in deeze verlegenheid zat, verzogt de Krygsraad, met twee Gecommitteerden uit het Genootschap van Wapenhandel, en twee uit de Burgersocieteit, by dezelve gehoor.

Aanspraak by de Regeering om de Inlaating te vergunnen.

De Aanspraak, te dier gelegenheid, door den Secretaris van den Krygsraad gedaan, verdient hier plaats te vinden. Hy liet zich in deezer voege hooren. „ Ed. Gr. Agtb. „ Heeren! Heden acht dagen hadt ik de „ Eer, uit naam van een wettig Collegie, „ uit dat van den Burger Krygsraad, tot „ U Ed. Gr. Agtb. te spreeken, den ge„ vaarlyken toestand van deeze Stad, en „ van 't Vaderland, voor te stellen, en, zo „ ik meen, op onwederlegbaare gronden, „ te verzoeken, dat deeze Stad met alle „ mogelyke en aangeboden middelen, door „ middel van Auxiliairen, naardien 'er geen „ Militairen te bekomen waren, mogt wor„ den verzekerd tegen de gedugte aanval„ len van de Vyanden van *Hollands* Vry„ heid en Onafhangelykheid. — Thans „ heb ik wederom de eer, uit naam van „ dat zelfde Collegie, maar tevens uit naam „ van de Leden van het gelegaliseerd Ge„ nootschap van Wapenhandel, en van de „ Directie van de Burgersocieteit, aan „ welken een groot aantal van Burgers de „ waarneeming hunner belangen hebben toe„ vertrouwd, tot Uw Groot Agtbaaren te „ spreeken.

„ Ver-

„ Vergunt ons dat wy andermaal een
„ pooging doen om U te beweegen tot
„ dat geene, wat elk braaf Burger met
„ reikhalzend verlangen te gemoet ziet! —
„ De Hulp, die ons, uit overtuiging van
„ de noodzaaklykheid, dat deeze Stad moet
„ beschermd worden, door Hun is toege-
„ zonden, die daar toe door den Souve-
„ rain speciaal gelast en geauthoriseerd zyn,
„ ligt voor de Poort —— en zal aan de
„ bevelen van den Souverain niet geobe-
„ dieerd —— zal aan de gewapende Bur-
„ gers, die hun huis en haven verlaaten,
„ alleen om de Vryheid te beschermen,
„ eene flettrisure aangedaan worden, welke
„ gewapende Militairen nooit voor deeze
„ Stad ondervonden hebben? —— Neen!
„ Wy verzoeken, wy insteeren, met allen
„ mogelyken aandrang, niet alleen voor
„ ons zelven; maar ook uit naam van alle de
„ Leden van voorgemelde Genootschap en
„ de Burgersocieteit, wat zeg ik! uit naam
„ van verscheidene notabele eerste Bur-
„ gers deezer Stad, waar van wy de goed-
„ keuring U Ed. Gr. Agtb., des gerequi-
„ reerd, door persooneele Comparitie, zul-
„ len doen blyken, dat deeze onze Broe-
„ ders, welke te onzer hulpe zyn toege-
„ schooten, zonder uitstel, binnen onze
„ muuren mogen worden ontvangen.

„ Indien wy tot eene Party behoorden,
„ die, door opschuddingen, en zamenrot-
„ tingen, hunne oogmerken willen ten uit-
„ voer brengen, of hadden wy niet liever
„ alles vermyd, wat in staat zou geweest

„ zyn

XLVII. BOEK. —— 1787.

„ zyn om Opschuddingen te veroorzaaken, „ wy hadden, ten betooge van onze Qualiteit, ten blyke der goedkeuringe van „ de beste Burgers, allen de geenen, uit „ wier naam ik thans spreek, wel kunnen „ doen vergaderen voor dit Raadhuis, maar „ wy zyn vyanden van dergelyke schrikbaarende beweegingen, en zoeken alleen, „ door eene bedaarde werkzaamheid, het „ heil van het Vaderland te helpen bevorderen. —— Dan dit is zeker, dat onder „ hun althans geene Banditen, geenen, tegen wien het Officie Crimineel Decreet „ van Apprehensie heeft, zonder het te „ executeeren, geene Vrouwen, geene „ Kinderen van zestien Jaaren, geene van „ de allerlaagste Classe van den Burgerstand, „ welken niets te verliezen hebben (*), „ maar, over 't algemeen Burgers gevonden worden, die voor zich zelven een „ aanmerkelyk belang hebben, in den welstand van het Vaderland.

„ Zal nu, met voorbygaan van ons Verzoek, aan dat van een misleid, en door „ anderen opgerokkend Gemeen, 't welk „ misschien in den Vyand van het Vaderland zynen Vriend zou willen ontmoeten, worden voldaan, en dat om eene „ voorgewende vrees, dat 'er Burgerbloed „ zal gestort worden? —— Neen Ed. Gr. „ Agtb. Heeren! Laat geen ontydige vrees „ U bezielen! Laat die althans geen dryf-

„ veer

(*) Dit slaat op de Ondertekenaars van het Verzoekschrift ter weeringe van de Auxiliairen.

„ veer zyn om de bevelen van den Souverain buiten effect te houden! Laat dit geen oorzaak zyn, dat deeze Stad, tot welke, wy zeggen met zekerheid, dat de vyandlyke Troepen dagelyks meer en meer naderen, Defensieloos blyve!

XLVII. BOEK. 1787.

„ Wat reden is 'er om voor de zamenrottingen, en bloedige bedreigingen van een wel losbandig, maar tog lafhartig Gemeen, te vreezen? Allen, zo als wy hier zyn, elk braaf Burger deezer Stad, heeft zyn laatsten druppel van zyn bloed over, tot bescherming van zyne braave Regenten, en tot kragtdaadige beteugelinge van alle tumultueuse Beweegingen. En is dit nog niet genoeg, om gerustheid te baaren, en om alle vrees te doen vlieden? laat dan het gelegaliseerde Exercitiegenoot*schap* in de wapenen komen, en de onrust zal, in een oogenblik, in eene groote tranquiliteit veranderd zyn.

„ Ziet daar, Ed. Gr. Agtb. Heeren! wat wy wenschten U te mogen voordraagen. — Wy zyn wel gevoelig voor de Eer, welke ons geschonken is; voor de aandagt en 't geduld, waar mede wy zyn aangehoord; maar wy blyven als nog aanhouden op ons Verzoek. — Wy bidden, als Leden der Maatschappye, — wy eischen, als Burgers, dat U Ed. Groot Agtb. geen oogenblik zullen aarzelen om hier aan te voldoen. En wy zullen hier op spoedig een Besluit verwagten. Terwyl wy ondertusschen Hem, in wiens hand alles is, en Die

„ den

XLVII. BOEK. *en* BEELS *geplunderd; dat van* DEDEL *bewaakt. Laakenswaardigheid der Patriotten in dit bedryf. Patriotten op Kattenburg geplunderd. Vergeefsche pooging om op Kattenburg te komen. Kattenburg verdeedigd en belegerd. De Kattenburger Brug vermeesterd. Plunderingen veeler Oranjegezinden aldaar. Oorzaak van het ongestoord voorthollen dier Plunderinge. Kattenburg naauw bewaakt. Plunderingen in andere oorden der Stad. Slotsbedryf voor het Huis van den Onderschout* PAPPEGAAY. *Strafoefeningen aan de Oproermaakers. Voorstel wegens het bepaald houden van Vroedschaps Vergaderingen. Men wordt te raade* DEDEL *en* BEELS *als Burgemeesters af te zetten. Voorstel daar toe gedaan. Volvoering. Afzetting en Bekendmaaking hier van aan* DEDEL *en* BEELS. *Voorstel tot het verkiezen van nieuwe Burgemeesters. Mishaagend uitstel. Twee nieuwe Burgemeesters verkooren. De Hoofdschout* BACKER *afgezet. De beooging om Schepenen af te zetten faalt. Groote Vergadering der Afgevaardigden uit Krygsraaden en Genootschappen. Arbeid aan een nieuw Stads Regeerings Reglement verydeld.*

1787. Stoffe deezes Boeks. In onze Geschiedkundige Opgaave van het voorgevallene in *Holland*, ten deezen zo drukken en woeligen Jaare, waar in onze Staat eene Omwenteling beproefde, welker gelyk, of wedergade, de Vaderlandsche Historie niet opleevert, hebben wy niet,

veel gedaan hadden om hun den Intocht te verwerven. De train intrekkende Hulpburgers werd opgeslooten door veele Genootschaps- en Societeitsleden, allen met Zydgeweer. — Ten zelfden tyde werd ook *Louvestein* door Auxiliairen bezet.

XLVII. BOEK. — 1787.

Eene dergelyke Acte van Verbintenis, als wy de *Leydsche* en *Schiedamsche* Patriotten zagen aangaan (*), greep ook te *Gornichem* stand. Deeze werd, op den acht en twintigsten van Oogstmaand, gevolgd door eene Afzetting eeniger Regenten. De Burgergeconstitueerden TEUNIS HORNEER, EVERHARD VAN BRAAM, ARIE VAN DALEM, MELCHIOR SPEELMAN, ADRIAAN GOETZEE en W. MEKERN, vervoegden zich na het Stadhuis, vergezeld door Leden van het Gewapend Genootschap, als mede door eenige Leden van den Burger Krygsraad, de Officieren van het Gewapend Genootschap, en gevolgd door de Constituanten. Zy verscheenen in de Vroedschap, op begeerte en aandrang der Geconstitueerden belegd, waar de Heer GOETZEE een hunner en tessens Secretaris van den Burger Krygsraad, een sterk Adres voorlas, en vervolgens schriftlyk overgaf.

Acte van Verbintenis tusschen de *Gornichemsche* Patriotten. En afzetting eeniger Regeeringsleden.

In dit Adres haalen zy op, hoe zeer, zints eenige maanden, de Stem van *Gornichem*, die voorheen in de Hooge Staatsvergaderingen, Vaderlandlievend klonk, altoos overeenstemde met de stem der zodanigen, „ die den openbaaren Vyand van „ het

Adres ten dien einde ingeleeverd.

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XVI. D. bl. 306. 334.

XLVII. BOEK. *en* BEELS *geplunderd; dat van* DEDEL *bewaakt. Laakenswaardigheid der Patriotten in dit bedryf. Patriotten op Kattenburg geplunderd. Vergeefsche pooging om op Kattenburg te komen. Kattenburg verdeedigd en belegerd. De Kattenburger Brug vermeesterd. Plunderingen veeler Oranjegezinden aldaar. Oorzaak van het ongestoord voorthollen dier Plunderinge. Kattenburg naauw bewaakt. Plunderingen in andere oorden der Stad. Slotsbedryf voor het Huis van den Onderschout* PAPPEGAAY. *Strafoefeningen aan de Oproermaakers. Voorstel wegens het bepaald houden van Vroedschaps Vergaderingen. Men wordt te raade* DEDEL *en* BEELS *als Burgemeesters af te zetten. Voorstel daar toe gedaan. Volvoering. Afzetting en Bekendmaaking hier van aan* DEDEL *en* BEELS. *Voorstel tot het verkiezen van nieuwe Burgemeesters. Mishaagend uitstel. Twee nieuwe Burgemeesters verkooren. De Hoofdschout* BACKER *afgezet. De beooging om Schepenen af te zetten faalt. Groote Vergadering der Afgevaardigden uit Krygsraaden en Genootschappen. Arbeid aan een nieuw Stads Regeerings Reglement verydeld.*

1787. Stoffe deezes Boeks. In onze Geschiedkundige Opgaave van het voorgevallene in *Holland*, ten deezen zo drukken en woeligen Jaare, waar in onze Staat eene Omwenteling beproefde, welker gelyk, of wedergade, de Vaderlandsche Historie niet opleevert, hebben wy niet,

niet, dan in het voorbyaan, gesprooken, van twee Steden, die alleen gezegd mogen worden, den Bewerkeren dier Staatsomwentelinge, wederstand geboden te hebben. Met voordagt bespaarden wy deeze voor de laatste in de beschryving van deeze ontzettende Gebeurtenissen, en zal dit Boek, gevolglyk vermelden wat *Gornichem* en *Amsterdam* te beurte viel (*). Als welke eerstgemelde Stad, in den beginne der Inrukking van de *Pruissische* Krygsmagt, zich ter afweeringe van dit Krygsgeweld, voor eene korte wyl, schikte; terwyl de laatstgenoemde het eenigen tyd uithardde, eer zy voor Krygsgeweld bukte. Veel, zeer veel, valt 'er van beide deeze Steden, en bovenal van de laatste, te zeggen; ja zelfs te veel, om alles, deeze betreffende, in dit Boek te bevatten; waarom wy, ter voeglyke plaatze, eene verpoozing neemen zullen.

XLVII. BOEK.

1787.

De Regeering te Gornichem verdeeld.

Bykans onnoodig mag het schynen, wegens *Gornichem*, welke Stad, wy eerst moeten intreeden, op te merken, dat de Stads Regeering, even als in de meeste Stemhebbende Steden van *Holland*, verdeeld was, en elk deezer een gedeelte der Burgerye op zyne zyde hadt; maar, vermids de toedragt der zaaken 'er zich eenigzins onderscheidde van die wy elders beschouwden, en deeze zeker zynen invloed hadt op het lot deeze Veste overgekomen, zal het niet

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XVI. bl. 354.

XLVII. BOEK. niet ongepast weezen, vóór af het oog daar heenen te wenden.

1787. Een gedeelte der Regeeringe beschuldigd dat zy zich ten voordeele des Stadhouders hadt laaten omkoopen.

Een gedeelte der Regeeringe van *Gornichem* ging in Grasmaand, de betigting naa, dat deeze zich, door beleid van den *Engelschen* Afgezant Harris, voor Goud hadt laaten omkoopen, om de Party des Stadhouders voor te staan, en beweerde men zulks wettig te kunnen bewyzen. Om deeze blaam af te weeren, boodt de Regeering duizend Dukaaten aan den geenen, die, op eene wettige wyze, zulks bewees, en honderd Dukaaten aan die den Schryver van twee Brieven, deeze beschuldiging bevattende, wist aan te wyzen, en in handen des Geregts te leeveren. Hier van kwam niets.

De Meerderheid geeft blyken van niet Patriottisch te zyn.

Dat de Meerderheid der Regeeringe de Patriottische zyde ter Staatsvergaderinge niet hieldt, in de zaak van de Vermeerdering der *Rotterdamsche* Regeeringe, gaf een blyk onder welke Party dezelve moest gerangschikt worden. En oordeelde men grond te vinden tot meer dan vermoeden deswegen: wanneer, naa de Regeeringsveranderingen in *Amsterdam* en *Rotterdam* bewerkt, de *Gornichemsche* Regeering haare bekommering en vrees betoonde, dat men daar ter Stede dit zelfde middel zou te werkstellen. Althans men hieldt het daar voor, dat uit deeze vreeze ontstondt een meer dan gewoon onderzoek der Schepenen, om te bezien of 'er ook gewapende Manschappen en Krygsbehoeften in verborgen waren; als mede het naauwkeurig nagaan der Rydtuigen

gen

gen en der byzondere Perſoonen ter Stede inkomende. XLVII. BOEK.

Dit gevoelen kreeg allengskens meer gronds, en ſcheen onbetwistbaar, toen men 'er alle poogingen aanwendde om een Verzoekſchrift getekend te krygen, voornaamlyk ſtrekkende ter gerustſtelling der Regeeringe, die niet geſtigt was, wegens een Verzoek eeniger Burgeren, ingerigt tegen den Heer VAN DER DOES, welken zy onbevoegd oordeelden, om een opengevallene Vroedſchapsplaats te vervullen. In tegenwerking hier van, en ten believe der Meerderheid, hieldt het rondgezonden en door twee honderd en vyftig Perſoonen getekend Verzoekſchrift in, eene betuiging van wel te vredenheid met de tegenwoordige Regeering, en den wensch dat dezelve onveranderlyk *zo* mogt blyven; met deeze woordlyke betuiging, „ dat alle Veranderingen en ſchadelyke Nieuwigheden geweerd, en alle Geweldoefenigen, door de efficacieuste middelen, mogten tegengegaan worden; verklaarende teffens, op het allerſterkſte, te wenſchen, en, des noods, te verzoeken, dat de Ed. Groot Agtb. Vroedſchap, in geenerlei wyze gedoogde, of daar toe beſloote, dat, (gelyk in eenige andere Steden binnen deeze Provincie, tot hunne gevoelige ſmart, reeds was begonnen en daadlyk uitgevoerd,) zommige Leden der Magiſtraat van derzelver Bedieningen zouden worden geremoveerd; veel minder, dat, tot bereiking van dat oogmerk, gewapende „ Per-

1787.

Een Verzoekſchrift tegen de afzetting van de Regeeringsleden door de Meerderheid gunſtig ontvangen.

XLVII. BOEK. —— 1787.

Hy vindt *Gornichem* niet in staat van Verdeedigbaarheid.

Hy nam dezelve aan en vertrok 's volgenden daags derwaards. Onmiddelyk naa zyne komst in deeze Veste zag en betoogde hy de volstrekte onmogelykheid om die Stad tegen den minsten geregelden aanval te verdeedigen; dewyl het ontbrak aan allen noodigen Krygsvoorraad, en geschikte Manschap ter behandeling des Geschuts. Ondanks dit alles was hy onophoudelyk bezig om alle middelen tot verzekering in 't werk te stellen om voor eene Verrasfing bevryd te blyven. Dit was het uiterste 't geen hy doen kon. Het *Woerdensche* Defensieweezen hadt wel ten oogmerke gehad deeze Stad met raad by te staan, doch, behalven dat deeze niets zou gebaat hebben, was hetzelve na *Amsterdam* gevlugt (*).

Voorzieningen door hem aangewend.

In den nacht tusschen den zestienden en zeventienden van Herfstmaand hadt VAN DER CAPELLEN, de Wagten doen verdubbelen, en alle mogelyke zorg gedraagen om het vuuren, zonder zynen uitdruklyken schriftlyken last, voor te komen; ook hadt hy den éénigen afgerigten Kanonnier gelast alle brandende Lonten weg te neemen, en dat 'er niet, dan op zyn uitdruklyken last, zou gevuurd worden. De tyding hem 's morgens ten vyf uuren gebragt, dat alles in orde en zeer stil was, verschilde zeer veel van die hy een uur laater ontving; dat de *Pruissen* zich te *Dalem* vertoonden. Deeze waren, door den donkeren regenagtigen nagt begunstigd, in de groot-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XV. D. bl. 197.

grootste stilte, tot voor *Gornichem* genaderd, en hadden ylings het geschut achter den weg tusschen groot en klein *Dalem* geplaatst, en alles gereed gemaakt om het onmiddelyk te doen speelen. XLVII. BOEK. —— 1787.

VAN DER CAPELLEN van de aankomst der *Pruissen* verwittigd, begaf zich terstond na het *Dalemsche* Bolwerk. Dan hoe groot was zyne verbaasdheid, als hy, eenige voetstappen buiten 's huis gezet hebbende, Bomben by zich zag nedervallen. Dit was voor hem het eerste opontbod der Stad. Deeze eerste werden welhaast door verscheide anderen gevolgd, waar door een Molen, op het Bolwerk en verscheide Huizen in brand geraakten. Terstond liet hy alle de Posten op de Alarmplaats rukken, en stelde zich op het Parapet voor het Front des *Aanvals* van den *Dalemschen* dyk. Het werpen van Bomben hieldt aan; en liet de Stadsbevelhebber van de Battery vuur geeven; dan teffens op het Parapet den Aftocht slaan; 't welk eenigen tyd van geen uitwerking was, geduurende welken het vuuren uit de Stad aanhieldt, doch zonder iets te betekenen; daar de *Pruissen* zich door den hoogen Dyk gedekt vonden. Naa het uitsteeken van een Wit Vaandel hieldt het schieten op. Zyn Bedryf toen men hem van de komst der *Pruissen* verwittigde.

De Commandant, die in deeze hem als opgedrongene post, noch Groot Major, noch Adjudant, ten zynen bystand hadt, vondt eindelyk de Onder Major VAN DE PYLL, wien hy last gaf om met een Tambour buiten de Poort te gaan, en te vraagen,

 gen,

XLVII. BOEK. — 1787.

gen, wat men begeerde? Het antwoord luidde, dat men de Stad *Gornichem* binnen een half uur opeischte. Met dit antwoord niet voldaan, zondt hy deezen Onder-Major weder te rug; met verzoek om in Perfoon den Bevelhebber deezes Aanvals te mogen fpreeken. Ter *Dalemfche* Poort uit en tot op de Grenzen van het *Hollandsch* Grondgebied gereeden kwam hem de *Pruisfifche* Bevelhebber de Baron VAN ROMBERG, te gemoet.

Onderhoud met den *Pruisfifchen* Bevelhebber.

Zonderling was dit onderhoud. Op CAPELLENS betuigde verwondering, wegens het onverwagt befchieten der Stad, kreeg hy van den Collonel ten antwoord, dat hy hem, heden morgen, een Brief van den Hertog VAN BRUNSWYK, Hoofdbevelhebber des *Pruisfifchen* Legers toegezonden hadt; met byvoeging dat op den Trompetter, die den Officier, met de bezorging des Briefs belast, vergezelde, onmiddelyk gefchooten was. Twee byzonderheden die VAN DER CAPELLEN, van beiden even zeer onbewust, groote verwondering baarde: inzonderheid het laatfte; uit hoofde van zyn gegeeven en herhaalden last, om, zonder zyn bevel, niet te fchieten. Dit bedryf, voegde het *Pruisfifche* Legerhoofd 'er by, hadt hem op de Stad doen vuuren en Bomben werpen, en dat hy nu; op 't eigen oogenblik, de Stad opeischte op last des Hertogs VAN BRUNSWYK, en uit naam des Konings van *Pruisfen*.

VAN

VAN DER CAPELLEN, die, zo ras hy van den Onder-Major, de Opeisching der Stad verstondt, aan den Collonel VAN STERNBACH last gegeeven hadt om den uittocht zo te beraamen, dat hy zich na het Veer van *Papendrecht* zou begeeven, om, zo 't mogelyk was, *Dordrecht* te hulp te schieten, met het lot der Burger-hulpbenden begaan, verzogt, dat alle de Burgeryen van andere Steden, een ieder na de zynen mogten terug keeren; en dat hy, dit geweigerd wordende, zyn Persoon hem aanboodt en overgaf; mits het Goed en Bloed der braave, doch ongelukkige Burgeryen, in *Gornichem* voor Plundering bewaard bleef. Dit werd hem toegestaan, mits geen Gewapend Persoon zich uit de Stad begaf, allen de Wapens nederlagen, en alle Krygs- en Levens-voorraad overgeleverd wierd.

XLVII. BOEK. —— 1787.

Op welk een voet hy dit digt.

Dit alles beloofde VAN DER CAPELLEN, voor zo verre hy 'er meester van was, onmiddelyk te zullen bevelen. Overeenkomstig hier mede zeide hy een Officier van *Rotterdamsche* Burger-hulpbenden, die zich by zyne terugkomst, nog aan de *Dalemsche* Poort bevondt, niet te moeten vertrekken, dat alle Gewapende Manschappen thans in *Gornichem*, nevens hem, Krygsgevangenen waren; ook droeg hy zorg, om dit aan allen, die zich nog in de Stad bevonden, te laaten aanzeggen.

Terwyl deeze Onderhandeling voorviel, aan de eene zyde der Stad, openden de Burger-hulpbenden, vol schrik, aan de an-

De Burger hulpbenden wyken

XLVII BOEK. — 1787. dere zyde, de Poort; en namen de vlugt na *Dordrecht* en elders. VAN DER CAPELLEN, in de Stad gekomen, begaf zich, naa 't gemelde vermaan aan de Gewapenden, om in de Stad te blyven, 't geen niet opgevolgd kon worden, door de menigte der reeds Uitgeweekene, na 't Stadhuis, deelde aan Burgemeesteren zyne gemaakte schikkingen mede: met last, om vooral zorg te draagen, dat geen Gewapend Man verder de Stad verliet, maar dezelve te beveelen, zonder tegenstand de Wapenen neder te leggen; waarop hy de Inwoonders verzekerde, dat hun geen leed zou geschieden, en hun op het ernstigste vermaande, zich stil te gedraagen.

ter Stad uit.

De Hertog VAN BRUNSWYK neemt bezit van de Stad.

Staande dit bezetten en aantasten van *Gornichem*, hadt de Hertog VAN BRUNSWYK zich na *Asperen* begeeven: en op den Toorn dier Stad, van waar men *Gornichem* zien kon, een Officier met goede Verrekykers geplaatst. Deeze ontdekkende, dat 'er Brand op verscheide plaatzen in *Gornichem* was, en dat men kort daar op, niet meer hoorde schieten, besloot de Hertog, dat *Gornichem* gedaadigd hadt, en yldde, met eenige Officieren, onder geleide van eenige Huzaaren, na die vermeesterde Vesten, en bereikte dezelve op 't eigen oogenblik dat een Grenadier Regiment 'er binnen trok. Hy stelde zich aan 't hoofd, en nam de Stad in bezit. Geen wonder dat de Regering, met een aantal der Inwoonderen hem te gemoet ging, hem hun verlosser noemde, en dat het roepen van *Vi-*

vat

vat Oranje! de lugt deed weergalmen. Terwyl het Toorens, Huizen en Menschen aan geen Oranjecieraaden ontbrak.

XLVII. BOEK.

1787.

Van der Capellen verdedigt zyn gehouden gedrag.

Van al het gebeurde gaf VAN DER CAPELLEN den Hertog VAN BRUNSWYK mondeling berigt. Doch deeze betoonde zich geheel onvoldaan over het laaten ontkomen der Bezettinge en de vlugt der Gewapende Burger-hulpbenden; en betuigde VAN DER CAPELLEN, dat hy tot Gyzelaar zou strekken, omtrent al het leed dat die geenen, die den Prins van *Oranje* toegedaan waren, mogt overkomen. Hy verzogt, met eene Commissie uit de Magistraat, in tegenwoordigheid des Hertogs, te mogen spreeken. De Burgemeesters BARNEVELD, DAAY, en BLEISWYK kwamen by hem. „ Deezen bragt hy," op dat wy hier, 's Mans eygene woorden gebruiken, „ te „ binnen, hoe en op welk eene wyze hy „ direct aangetoond hadt, hoe dat de Stad „ alle middelen van Defensie ontbraken, „ en derhalven in eene volledige physique „ onmogelykheid was, om de minste ge- „ reguleerde Attaque te kunnen doorstaan; „ hoe dat zulks was bevestigd door alle „ deskundigen in de Stad present, waar „ onder de Luitenant Collonel Ingenieur „ Contrarolleur Generaal DE BOCK. Hoe „ hy, nog daags te vooren op zich ge- „ nomen hadt, om zulks aan te toonen „ aan de Commandanten der Corpsen, „ byzonder aan die van *Dordrecht* en *Rot-* „ *terdam*, om dezelve na hunne Steden „ te doen terug keeren, en door hunne

„ voor-

XLVII. BOEK. 1787.

„ voorafgaande Retraite, zyn eigene Retraite en die des verderen Garnisoens te faciliteeren. Hoe de Auxiliairen zulks hadden afgeweezen en hem gedeclareerd hadden, alles tot defensie van de Stad te willen waagen; hoe hy daar op had gedeclareerd, dat eene zo temeraire Defensie door hem niet zou aangevoerd worden; doch dat hy als dan de Stad met zyn Persoon alleen zou defendeeren, daar hy zich, by eene onverhoopte Attaque, alleen, op het Parapet, voor het front der Attaque zou sacrificeeren, direct de Retraite bevelen, en hy alleen als dan op de beste wyze zou Capituleeren, tot behoud der ongelukkige Burgery. Dat hy derhalven, de Heeren van de Magistraat, ja alle de Ingezetenen der Stad, die de zaaken des kundig waren, sommeerde; of 'er iets in zyn gedrag te vinden zou zyn dat niet overeen kwam, met dat van een eerlyk, ja hy durfde zeggen, van een buitengewoon genereus Mensch! dat hy nu, van zyn kant, en van de Heeren van de Magistraat, en van de geheele Stad durfde vorderen, om zich voor hem, die zich vrywillig voor de Stad en Burgery hadt gesacrificeerd, zodanig, met allen spoed te interponeeren, en Cautie tot zyn Ontslag, 't geen op zyn woord van eer kon geschieden, te stellen; als hy meriteerde, ja, hy durfde zeggen, als zy hem verschuldigd waren."

On-

Ondanks dit verdeedigend voorſtel, kreeg hy by zich één Officier en twee Onder-Officieren, om hem te bewaaren, wanneer de Hertog na *Meerkerk* vertrokken was, werd de bewaarde en bewaakte, met een koets derwaards gebragt, en 's anderendaags, op dezelfde wyze, tot het Hoofdkwartier agter *Ameide*. Voorts, onder 't geleide van een Luitenant en twee Onder-Officieren, door *Gornichem*, en *Thiel*, na *Nymegen*, gevoerd. Daar aankomende, ontfing hem, een zaamengeſchoolde Schaar van Menſchen, die een vloed van ſcheldwoorden, gepaard met de ſchriklykſte bedreigingen tegen hem uitbraakten (*).

XLVII. BOEK. — 1787. VAN DER CAPELLEN Gevangen na *Nymegen* gebragt.

Dit was ſlegts een voorſpel van het lot hem beſchooren. Men voerde deezen, by den Stadhouder en diens Party zo gehaaten Man, na *Wezel*, waar een akelige Kerker, die zyne gezondheid krenkte, en uit welke hy geen ontſlag kreeg: dan naa dat zyne Herſtelling oogſchynlyk onder de onmogelykheden behoorde. Gelyk hy ook ſlegts twee dagen, naa zyn vertrek uit *Wezel*, en naauwlyks te *Utrecht* aangekomen, onder den last der geledene ongemakken bezweek, en in den bloei zyner jaaren, aan zyn Vaderland, aan eene zwakke Egtgenoote en zes onnozele Kinderen ontrukt werd.

Na *Wezel* gevoerd; zyn gevangenis, ſlaaking en dood.

Geen wonder dat VAN DER CAPELLEN TOT DEN MARSCH, over het lot der Overgave van *Gornichem*, en dat van zynen Broe-

Verklaaring van CAPELLEN TOT DE

(*) *Reſol. van Holl.* 25 Sept. 1787.

XLVII. BOEK. —— 1787. Marsch wegens dit gebeurde.

Broeder spreekende, en zynen Partye de schandelykste verzuimenissen verwytende, zich in deezer voege laat hooren. „Hoe „dikwyls heb ik niet gesmeekt en gebe-„den, dat men toch niet langer wilde wag-„ten; ja zelfs, toen de Vyand reeds in „aantocht was, om *Gornichem*, als den „Sleutel van *Zuidholland*, in staat van te-„genweer te brengen? Men verzekerde, „dat 'er in voorzien was. —— Men ver-„zekerde het aan mynen deugdzaamen „Broeder, toen men hem het Bevel over „die Vesting opdroeg! —— Hy zyn lee-„ven, ter verdeediging eener regtvaardige „zaak, veil hebbende, ylde daadlyk der-„waards. —— Dan, hoe bitter valt het „my, hier te gedenken, dat hy, zich zo „deerlyk in zyne verwagting te leur ge-„steld vindende, alzo die Vesting, noch „voorzien, noch bezet, ja van alles wat „tot den geringsten tegenstand vereischt „wordt, ontbloot was; een Slagtoffer en „van het schandelyk verzuim van zyne „eigene Party, en van de barbaarsche „wraak zyner vyanden heeft moeten wor-„den! Deeze herinnering overstelpt myn „gevoelig hart te veel, om 'er meer van „te zeggen: ik laat dit aan anderen „over (*)!"

Wan-

(*) *Memorie* van den Heer VAN DE CAPELLEN TOT DE MARSCH, bl. 99. Anderen hebben dit gedaan: en 's Mans loslaating op dien tyd en in dien staat aan een voorberaamd Plan zyner Vyanden, om hem uit den weg te ruimen, toegeschreeven. Zie *Vaderlandsch Huisboek* I. D. bl. 98.

Wanneer wy deeze betuigingen, zo des Commandants van *Gornichem* zelve, als van zynen Bloedverwant, gestaafd door de Verklaaring der Heeren van de Commissie tot Verdediging van *Holland* en de Stad *Utrecht* (*), in aanmerking neemen, en 'er by voegen, dat Schryvers der Prinsgezinde Partye, den verdeedigloozen staat van *Gornichem* erkennen (†) is 'er alle reden, om, als eene ydele snorkery, te wraaken den ophef van *Gornichems* verdeedigbaaren staat, op dien tyd, beschreeven als eene voortreffelyke Vesting, voorzien van alles wat een langen tegenweer gemaklyk kon maaken: zo dat de Hertog VAN BRUNSWYK, 'er binnen komende, zich even zeer verwonderen moest, over de groote toebereidzelen der Patriotten, en het weinige gebruik dat zy 'er van gemaakt hadden; derwyze dat hy erkende, dat de Plaats het zes weeken tegen den hevigsten aanval hadt kunnen uithouden; daar de voorraad van Mond- en Krygs-behoeften zo overvloedig was. —— Als mede, dat men, van die zyde, den Heer VAN DER CAPELLEN zocht zwart te maaken, en voor een Man onwaardig die Post te bekleeden, uit te kryten, met byvoeging, dat de *Pruisſen* een zo fraay spel niet zouden gehad hebben, wanneer men den Collonel van STERNBACH, een bekwaam Officier, en yverzugtig op het stuk van

XLVII. BOEK.
——
1787.
Valsche ophef door de *Pruisſen* gemaakt wegens den Verdedigbaaren staat van *Gornichem*.

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XV. D. bl. 183.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 5471.

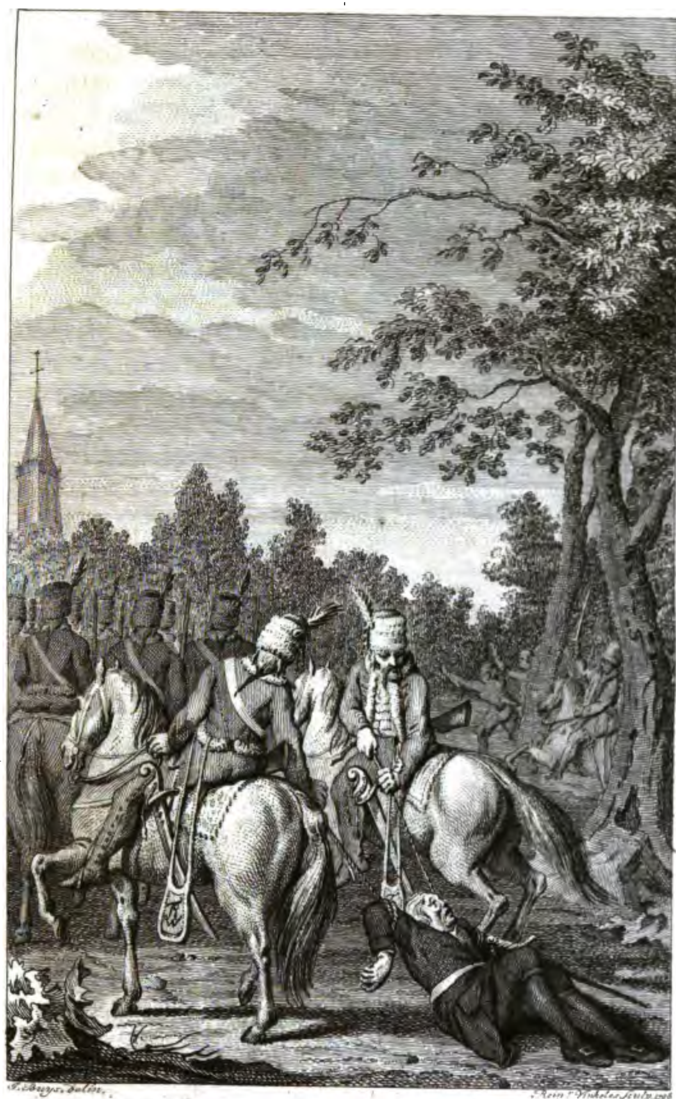
XLVII. BOEK. — 1787. Verwoestingen en Plunderingen daar aangeregt.

van zyn goeden naam, die te vooren te *Gornichem* het Bevel voerde, niet verplaatst hadt (*).

Eer nog de Hertog *Gornichem* verliet, hadt hy de onlangs afgezette Magiſtraatsperſoonen, in hunne Posten herſteld; doch daar mede de rust niet. Althans het ingerukte Krygsvolk, onderrigt en voorgegaan, door het op de Patriotten verbitterd Gemeen, richtte te deezer Steede, eene deerlyke verwoesting en plundering aan. Het hart ophaalende in de elenden der thans vernederde Partye, die hun leed vermeerderd zag, door inbrengen van Krygsgevangenen, op den *Arkelſchen* Dyk, aan den *Pruisſen* in handen gevallen, en de zodanigen, die in de omliggende plaatzen, van de verſtrooide Burgercorpſen of Krygslieden opgejaagd, gevat en binnengebragt werden. Tot die jagt werd Voet en Paardenvolk afgezonden, en vonden deezen hun Brakken en Helpers in de Landlieden die, aan *Oranje* toegedaan, het geleden leed met woeker betaald zetten, en ook zelve met hooivorken en andere Wapenen veelen uit wederwraak, mishandelden, kwetſten, vermoordden, of den *Pruisſen* overleverden, die 'er het hart aan ophaalden, met ze op de onbarmhartigſte wyze mede te ſleepen, en in het vermeesterde *Gornichem* te brengen.

Hoog-

(*) Pfau *Geſchiedenis van den Veldtocht der Pruisſen* I. D. bl. 47.

CLUWEN, Leeraar te Sluipwijk, door de Pruisſiche Husſaaren mishandeld.

Hooggaande waren de mishandelingen, door de *Pruisfen* den Opgezetenen in deezen omtrek aangedaan. En, wat ook de Heer PFAU moge zeggen van de ftrenge Krygstugt door den Hertog nu en dan uitgeoefend tegen Krygslieden, die zich aan de fchreeuwendfte euveldaaden in deezen oord, fchuldig gemaakt hadden; hoe zeer hy de fchuld moge verbloemen, door die ongeregeld- en onmenschlykheden des *Pruisfifchen* Krygsvolks aan misleiding der wraakgierige Prinsgezinden toe te fchryven, en zelfs te erkennen, „ dat die verleiding me„ nigmaal kwam, niet van den kant van „ 't gemeen; maar van Lieden van Aan„ zien, die men niet verdagt, en die hun„ ne kwaade oogmerken een kleur wisten „ te geeven, waar door de bedroogen Sol„ daat eene misdaad beging, daar hy ge„ loofde alleen een onverfchillige of ge„ oorloofde daad te pleegen," blykt het nogthans, uit den toon zyns verhaals hoe weinig die Schryver deeze gruuwzaame fchennisfen afkeurde. „ Onder de Gevangenen," fchryft hy, „ was een Predikant, „ die over zyn zwarten rok een Port-epée „ en breeden deegen droeg. De Huzaa„ ren deeden hem een touw aan den arm; „ en vermaakten zich met hem deezer wy„ ze achter zich aan te fleepen (*)." Deeze Man was KLUWEN Leeraar te *Sluipwyk*, die naa deeze en meer mishandelingen, lan-

XLVIII. BOEK. — 1787. Mishandelingen daar omftreeks door de *Pruisfen*.

(*) PFAU *Gefchiedenis van den Veldtocht der Pruisfen* I. D. bl. 47. II. D. bl. 4 en 13.

XLVII. BOEK. — 1787. Schikkingen door den Hertog te Gornichem.

langen tyd in een wreede Gevangenis te *Wezel* gehouden is.

Dan, dat de ryke schryfstoffe, wegens de in deezen hoek van *Holland* begaane euveldaaden der *Pruissen* en hunne Medehelpers, ons niet te verre van *Gornichem* verwydere. Naa dat de eerste en hooggaande ongeregeldheden en plunderingen daar ter Stede uitgewoed hadden, gelastte de Hertog de Magistraat, alle dagen op het Raadhuis vyftig Burgers te doen komen, gekoozen onder de meestvertrouwden, en hun de zorg voor de openbaare veiligheid aan te bevelen, de verdagte persoonen in 't oog en de verstoorders der rust vast te houden.

War van *Amsterdam* te melden staat.

Zodanig was het deerlyk en beschreienswaardig lot van *Gornichem*, dat eenigen niets beduidenden wederstand aan de *Pruissische* Wapenen gebooden hadt. Langduuriger en met meer opmerkenswaardige byzonderheden gepaard was de Wederstand, die *Amsterdam* boodt, de laatste toevlugtplaats der Patriotten; doch, eer wy tot het verhaal hier van toetreeden, staat ons te beschouwen hoe het zich te dier Stede, van den aanvang deezes Jaars, toegedraagen hebbe tot den tyd des Belegs. — Veel konden wy niet voorby te melden in de meer algemeene Geschiedenisse van *Holland*, op welke deeze aanzienlyke Stad zo grooten invloed hadt: dan, met overwyzing derwaards, ter plaatze waar zulks noodig is, worden wy door een vloed van schryfstoffe als omringd en steeken dezelve in.

Hoe-

Hoewel naamlooze Geschriften doorgaans van weinig of van verdagte betekenis zyn, beleeft men, egter, soms tyden, waar in dezelve veel beduiden, en juist aanwyzen, wat 'er meer in het heimlyke omgaat, en toebereid wordt om vervolgens met éénen slag los te barsten. Te over bekend was het, dat de Regeeringsleden der Stad *Amsterdam* onder den anderen veel in gevoelens verschilden, dat men 'er volyverige Patriotten en niet min vuurige Voorstanders des Stadhouders aantrof.

XLVII. BOEK.

1787.

Een werk van zeker Plan tegen eenigen der voornaamste Prinsgezinde Regenten ingerigt, vertoonde zich in een Naamloos Geschrift, met eenen naamloozen Brief aan het Collegie van de Capiteinen der Burger Schuttery gezonden, en den Capitein GALE GALES ter hand gesteld; deeze, nevens twee andere Capiteins bragten dit Stuk van zonderlingen en bedenklyken inhoud by Burgemeesteren. Uit naam van een *Vaderlandsch Genootschap*, zonder eenige verdere aanduiding, voerde men daar in deeze taal. „ Elk rechtgeaart Burger waardeere en draage ten hoogsten agting toe „ aan de rechtgeaarte Regenten, en wie „ zou dezelve niet eeren, die voor de belangens des Volks zorgen; hun posten „ zyn zwaarwigtig, laaten wy onze braave „ Representanten ondersteunen; laaten „ wy ons aanbieden dat wy gereed staan „ om hun lieden, in hunne goede voorneemens behulpzaam te zyn. Laaten wy „ zorg draagen, dat zy 's Volks heil onbe-

Naamloos Geschrift tegen eenige *Amsterdamsche* Regenten.

XLVII. BOEK. — 1787.

„ lemmerd kunnen doen gelden: zo doen„ de hebben wy de grootste hoop, dat „ eenmaal alle die ingesloopene Misbrui„ ken in 't Stadsbestuur, Privilegien, Gil„ dens, Burgery en Schuttery verbeterd „ zullen worden. Ja, dan zal elk Burger „ deelagtig worden, dat hem wettig toe„ komt en hy aanspraak op heeft.

„ Maar zullen wy dit genieten, laaten „ wy dan niet verzuimen aan *Amstels* Bur„ ger Raad ten sterksten en ernstig aan „ te bevelen, dat zy zorge draagen, dat „ wy geene andere Volks-representanten „ in Functie krygen, als de zulken, die „ by de Natie bekend staan als waare „ Volks-representanten en opregte Vader„ landers, welke beproefd van Trouwe „ zyn, en daar de Natie op staat kan maa„ ken. En verder alle die geenen, welke „ het heil van deeze Stad en 't lieve Va„ derland niet ter harte gaan, een R...... „ of W..... G..... D...., worden, „ nimmer tot de Burgemeestersche Waar„ digheid, of tot Schepenen en Vroed„ schap of Eere Ampten verheeven. Dee„ zen hebben de agting en 't vertrouwen „ der Natie verlooren, en zullen door het „ Volk als hunne Representanten niet er„ kend worden; ja zyn onwaardig de Stoe„ len der Eere te bekleeden. Wy kunnen „ niet ontkennen dat wy ons ten sterk„ sten verpligt vinden onder het oog te „ brengen van U waare Volks-represen„ tanten, onzen afkeer tegen Volksonder„ drukkers. Wy hoopen, verwagten en

„ ei-

„ eifchen van U allen zorg te draagen dat „ die niet tot de bovengenoemde Eerepos- „ ten verheeven worden; of zouden ons „ genoodzaakt vinden met de Wapens in „ de hand onze eigene Regenten te ver- „ kiezen.

„ Braave Regenten, die vreezen niet, „ die zullen wy, des noods zynde, met „ Goed en Bloed onderfteunen. De God „ van *Nederland* beziele onze Stads Re- „ genten met Wysheid, Kloekmoedigheid, „ Standvastigheid en waare Vaderlandslief- „ de; en doe deeze Stad worden eene Stad „ daar regt en geregtigheid wordt gehand- „ haafd; daar elk Burger geniet, dat geen „ 't welk hem volgens Regten, Privile- „ gien en Gildens toekomt, en aanfpraak „ op heeft; deeze Stad worde tot eene „ Grondzuil van *Neerlands* Vryheid, dit „ fchenke de God der Vryheid."

Dit gefchryf of voorbedagtlyk, met kunst, gebrekkig gefteld, of met de daad zonder eenige vermomming, zo ter penne uitgevloeid, en 't geen gezegd mogt worden weinig houding te hebben, ging gepaard met een Brief aan den Krygsraad, waar in de Opftellers, zich *Reprefentanten der Burgery* noemden, en betuigen vast te vertrouwen, dat de edele Manhafte Heeren, niet zouden nalaaten zorge te draagen, dat de Aanftelling der Regeeringe, zo als de Couranten dezelve vermeldde geen voortgang zou hebben, zynde daar onder tot Burgemeesteren en Schepenen die niet aangenaam waren, zo dat zy van den Krygsraad hier

 in

XLVII. BOEK. in herstel verwagtten, of zich genoodzaakt zouden vinden, daar zelfs voor te zorgen.

1787. Het baart geen uitwerking op de Regeeringsverkiezing. Ligt valt te raamen, dat dit Geschrift, hoewel eenig opzien baarende, in de Regeeringskeuze geene verandering altoos maakte, dat eenigen der met Letteren aangeduidde Heeren tot de Eereposten, waar toe men hun onwaardig keurde, verheeven werden, en dit alles, ouder gewoonte, toeging, zonder eenige daadlyke belemmering te ontmoeten. Alleen werd in de Dagpapieren het zenden der Benoeming van Schepenen aan zyne Hoogheid te *Nymegen*, zeer gewraakt.

Wat 'er wyders te doen viel. Door eene nieuwe Inrigting zogt men aan de steeds in aantal toeneemende Burgersocieteit, eene meerdere vastigheid te geeven; en riep de Leden op ter benoeminge van vier en twintig Gecommitteerden ter Representatie van het Lichaam der Burgerye. —— Het gewigtig stuk, de Volksinvloed op de Regeeringsbestellinge baarde te *Amsterdam* de beweegenissen, die wy reeds onder de meer algemeene Landszaaken vermeld hebben (*). Zo ook hebben wy in 't algemeen geboekt, wat 'er te deezer Stede omging, wegens het ter hooge Staatsvergaderinge sterk betwiste stuk de Versterking van *'s Gravenhaage* met Krygsvolk des Rhyngraafs VAN SALM, de bedoelde Afdanking van 't zelve, en hoe men eene Intekening deedt tot het in dienst hou-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XV. D. bl. 323.

houden van 't zelve (*); doch wy zyn schuldig gebleeven te vermelden, wat 'er om dit te bewerken binnen *Amsterdam* te doen viel. XLVII. BOEK. 1787.

Ongerustheid en dugten over de toen ter Staatsvergadering hangende zaaken; om het Cordon door *Holland* getrokken, onder den Generaal VAN RYSSEL, in te trekken; het Legioen des Rhyngraafs VAN SALM af te danken; alle Societeiten en Genootschappen te verbieden, met nevens gevoegde verklaaring, dat de Burgers zich voortaan met geene zaaken van Regeering zouden bemoeijen, ging een gedeelte van *Amstels* Burgery aan. Op den avond van den vyf en twintigsten van Sprokkelmaand, wanneer 's volgenden daags de Vroedschap stondt te vergaderen om over deeze Onderwerpen te handelen, waar van men genoegzaame verzekering bekomen hadt, vergaderden verscheiden Bevelhebbers der Schutterye, en beraamden, om, tegen den volgenden dag, geen gering aantal hunner Medebevelhebberen by een te roepen. Het oogmerk was, om, vóór het aangaan der Vroedschaps Vergadering, zich in de Kamer van Burgemeesteren te vervoegen, en daar eene Verklaaring in te leeveren, tegen een toestemmend Besluit op de bovengemelde zo gewigtige Punten. Hier in hadden zy tot wilvaardige Medestanders zo veele Leden der Vaderlandsche en Burgersocieteiten, als thans by een waren, en van dit

Ongerustheden wegens verscheide Onwerpen, en besluit van eenige Krygsraadsleden.

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XLV. D. bl. 315.

XLVII. BOEK. —— 1787. dit voorneemen kennis droegen. Zy spraaken af, door hunne tegenwoordigheid de Burgerbevelhebber te onderfteunen.

Voorstellen op het Stadhuis aan Burgemeester HOOFT gedaan door de menigte.

Genoeg rugtbaarheids hadt dit oogmerk gekreegen, om op den volgenden Maandag morgen reeds vroegtydig zeer veel Volks op den Dam, en in de Zaal van het Stadhuis, te doen zamenkomen. Eene menigte die steeds aangroeide en verbaazend groot was toen de Burgemeester HOOFT, daar verscheen. De op de Zaal verzamelde Burgers, allen met ontdekten hoofde, deeden den Gryzen Burgervader, voorstellen, welke hier op neder kwamen, „ dat „ hy de Volkszaak toch wilde ter harte „ neemen, met al dien yver, met welken „ de Burgery wist dat hy bezield was. — „ Dat men alle hoop op Hem en de braa„ve Minderheid der Vroedschap gevestigd „ hadt. —— Dat zy hem en de Minder„heid verzogten, nu vooral onwrikbaar „ pal te staan. —— Het oogenblik was „ thans gebooren, waar in men zorgen „ moest dat de *Oranje* Cabaal niet zege„praalde. —— Burgemeester HOOFT kon „ verzekerd zyn, dat de braave Burgery „ Hem, en de Heeren van de Minderheid „ met goed en bloed, zouden bystaan en „ beschermen!"

Gunstig door hem beantwoord.

Burgertaal, die den Burgemeester op het diepste trof. Zyn gelaad getuigde van de ontroering zyns harten. Die zich naast hem bevonden, een voor een de hand toegereikt hebbende, was de korte taal van zyn opregt, welmeenend en geraakt hart.

„ Daar

„ Daar zal ik voor zorgen, zo veel ik XLVII.
„ kan, en, des noods, myn hoofd voor BOEK.
„ U lieden ten besten geeven!" —— Een ——
„ zeggen, waar op de Zaal weergalmde van 1787.
een driemaalaan geheeven *Hoezee!* Onder 't welke hy ter Burgemeesters Kamer intradt, waar zyne Medeburgemeesteren DEDEL en BEELS hem reeds verbeiden. CLIFFORT was door lichaamsongesteldheid, niet tegenwoordig, en belette deeze hem vervolgens van immer weder in den Raad te verschynen.

Optocht van Krygsraads- en Societeitsleden na het Stadhuis.

Eene staatlyke optocht van niet minder dan zeven en negentig Bevelhebbers der *Amsterdamsche* Schutterye, Capiteins, Luitenanten en Vaandrigs, in tyds by een gekomen in het Huis der Vaderlandsche Societeit, nam van 't zelve met den oudsten Collonel der Schutterye J. GOUDOEVER aan 't hoofd, allen in Uniform gekleed, den weg uit de naby gelegen *Kalverstraat* na den *Dam*. Zy werden gevolgd van een groot gedeelte der Leden van beide de Burgersocieteiten, en vervoegden zich in 't Burgemeesters Vertrek, waar de Sergeanten zich reeds bevonden.

Overleevering van een Adres.

Aangediend zynde en verlof om binnen te treeden ontvangen hebbende, streepte de Capitein GALE IZAAK GALES op eene gedrukte Lyst van alle de Burgerbevelhebberen hem door den Voorzittenden Burgemeester HOOFT overgereikt, op diens verzoek, de Naamen der thans ten Stadhuize verscheenenen aan. Naa eene korte aanspraak des Collonels GOUDOEVER, las ge-

XLVII. BOEK. — 1787. melde Capitein GALES, een Geschrift voorgerigt aan Burgemeesteren en Raaden, om door de eerstgemelden ter Vroedschaps Vergaderinge te worden ingeleeverd.

In dit Geschrift voerden zy deeze taal. „ Edele Groot Agtb. Heeren! De Comparanten, die de eer hebben allen te „ zyn Hoofdofficieren der Burgerye — „ en alzo Leden van den grooten Krygs„ raad deezer Stad, neemen de vryheid „ zich thans weder tot U Wel Ed. Gr. „ Agtb. te keeren.

„ De nu onlangs in de Vergadering van „ *Holland* gedaane Propositie, tendeerende „ tot niets minder dan tot eene Vernieti„ ging der Burgersocieteiten en Vaderland„ minnende Genootschappen, mitsgaders „ tot voorkoming van Volks Adressen aan „ hunne Vertegenwoordigers, toont, dat „ 'er ook in deeze Provincie, waar in het „ buiten bedenking zyn moet, dat eene „ *Volksregeering by Representatie* plaats be„ hoort te hebben, en ook daadlyk heeft, „ de zulken gevonden worden, die geene „ zwaarigheid maaken zouden, om, stondt „ het in hun vermogen, zo wel als in „ hunnen wil, de eerbiedwaardige Stem „ van een Vry Volk, hoe billyk hoe be„ taamlyk ook voorgedraagen, op eene „ gansch onwettige wyze, te verdooven, „ en gansch en al te onder te brengen. „ En, (hoe zeer het schyne, dat dit Voor„ stel, immers tot heden toe, geen ge„ noegzaam aantal van Omhelzers heeft „ kunnen vinden, en het gerugt debiteert,

„ dat

„ dat het zelve, in de Vroedschaps Ver-
„ gadering deezer Stad, is gerejecteerd ge-
„ worden) zo kunnen echter de Compa-
„ ranten voor U Wel Ed. Groot Agtb.
„ geenzins verbergen de aandoening, die
„ niet alleen zy, maar ook het beste en
„ braafste gedeelte hunner Medeburgeren,
„ (ja zy schroomen niet te zeggen de
„ Bloem der Burgerye deezer Stad,) ge-
„ voelen over de Propositien, die zy van
„ alomme hooren, dat door eenigen ge-
„ daan zyn, om het Corps van den Rhyn-
„ graaf VAN SALM te vernietigen, en het
„ Cordon Troepen (het welk in de maand
„ September des voorigen Jaars, om de
„ Grenzen deezer Provincie getrokken is,
„ ten einde dezelve daar door tegen allen
„ onverhoedschen aanval, en geweldadig-
„ ste Invasien te dekken,) op te breeken,
„ en uit elkander te doen gaan, immers
„ zodanig te verzwakken, dat derzelver
„ tegenstand, tegen de Werktuigen des
„ Gewelds niet bestand kunnen zyn; en
„ welke Propositien de Comparanten en
„ hunne braave Medeburgers, niet onwaar-
„ schynlyk vermeenen te mogen vastfiel-
„ len, dat de Onderwerpen zullen zyn
„ der thans te houdene Vroedschaps Ver-
„ gadering.

„ De Ondergetekenden neemen de vry-
„ heid aan U Wel Ed. Gr. Agtb. te de-
„ clareeren, - dat de Welstand van dee-
„ ze Provincie — het Heil deezer Stad en
„ Burgery — de Welvaard van hunne dier-
„ baarste Panden, hunne Egtgenooten en
„ Kin-

XLVII. BOEK. — 1787. „ Kinderen, hun zodanig aan het harte „ ligt, dat zy, zo min als hunne Mede- „ burgers, onverschillig kunnen zyn, om- „ trent den uitslag, welke de Deliberatien „ van U Wel Ed. Gr. Agtb. ten opzigte „ van die Propositien hebben zullen; naar- „ demaal zy, en gansch niet zonder grond, „ voorzeker bedugt zyn, dat byaldien het „ tegen hunne en hunner Medeburgeren „ verwagting, gebeuren mogt, dat die „ Propositien door het *Meerderdeel* van U „ Wel Ed. Gr. Agtb. mogten geamplec- „ teerd en dien conform eene Resolutie „ genomen worden, daar door niet alleen „ aan de Resolutie by U Wel Ed. Groot „ Agtb. in de voorige Week genomen, „ om voor de veiligheid van 's Lands Sou- „ veraine Vergadering in *'s Haage*, door „ een gedeelte van het Corps van den „ Rhyngraaf VAN SALM te zorgen, op „ eene indirecte wyze den bodem zou wor- „ den ingeslaagen, en de braave Staats- „ mannen, die zich voor 's Volks Heil en „ tegen alle Overheersching in de bresse „ stelden, aan een oogenschynlyk gevaar „ zouden worden blootgesteld; maar ook „ dat door zodanig eene Intrekking van „ het Cordon, eerlang de weg zou kun- „ nen worden gebaand, om ook, zo al niet „ binnen deeze Stad, althans in deeze Pro- „ vincie, te doen speelen, zodanige geweld- „ daadige rol, als waar van nog onlangs „ de Steden *Hattem* en *Elburg* de akelig- „ ste tooneelen hebben opgeleeverd.

„ En dit bezef, deeze overtuiging, dee-

„ ze

„ ze welgegronde bedugtheid is het, Wel „ Ed. Gr. Agtb. Heeren! welke de Comparanten aanspoort en noodzaakt; om „ by U Wel Ed. Groot Agtb. eerbiedig te verzoeken; doch tevens op het „ ernstigste te insteeren; ja U Wel Ed. „ Gr. Agtb. te bezweeren by dien GOD, „ die de Regtvaardigheid zelve is, en „ onder aanroeping van wiens geduchten „ Naam U Wel Ed. Gr. Agtb. en een ieder Uwer met Eede bevestigd hebben, „ voor *'s Lands Vryheden* te zullen zorgen, „ en *'s Volks Regten* te zullen handhaaven, „ dat door U Wel Ed. Gr. Agtb. moge „ worden geresolveerd, om het Corps van „ den Rhyngraave VAN SALM in dienst „ van deeze Provintie te blyven houden, „ en door hetzelve, het zy dan alleen, „ het zy gecombineerd met andere in „ 's Lands dienst zynde *Militairen*, op welker trouwe men gerust staat kan maaken, te zorgen voor de veiligheid der „ Vergadering van hun Ed. Gr. Mog. „ 's Lands Souveraine Staaten en derzelver „ Leden, en om teffens het Cordon Troepen, thans liggende op de Grenzen deezer Provincie, aldaar, tot eene behoorelyke en genoegzaame dekking te laaten subsisteeren, en in stand blyven, „ terwyl de Comparanten in cas van onverhoopte weigering van dit hun alzins „ regtmaatig verzoek en voorstel, geenzins willen instaan voor de gevolgen, „ die daar uit onverhooptelyk zouden mogen voortvloeijen."

Bui-

XLVII. BOEK. — 1787. Hoe door HOOFT, DEDEL en BEELS beantwoord.

Burgemeester HOOFT was des woords, met zo veel ontroerings den Burgeren in de Zaal gegeeven, indagtig, en gaf der Bezendinge tot antwoord, „ dat hy, als „ *Burgemeester* aangemerkt, de Heeren be„ dankte voor de moeite, welke zy geno„ men hadden, en verzekerde als zodanig, „ niet alleen de Memorie in de Vroed„ ſchap te zullen brengen; maar ook, in „ de hoedanigheid van *Burger*, wel de „ eerſte te willen zyn, om dit Verzoek„ ſchrift, indien het by de Staaten moest „ worden ingeleverd, te onderteekenen, „ en zich aan het hoofd eener Bezendinge „ te ſtellen. —— De zaak der Burgerye „ zou hy altoos als de zyne aanzien en „ behartigen, en hunner aller Vader zyn." — „ Deeze," betuigde hy, „ waren zyne ge„ dagten over de voorgeleezene Memorie, „ en hoewel hy zeide, het chagryn te heb„ ben, dat de twee andere Heeren Burge„ meeſters hem altyd tegenſtonden, ver„ zogt hy dat dezelve thans hunne ge„ dagten zouden zeggen." —— Burgemeester DEDEL voerde hem hier op te gemoete, „ dat hy zyne gedagten, in den „ Raad, zou zeggen; dewyl het hier tyd „ noch plaats was om zich, aangaande den „ Inhoud der Memorie te verklaaren;" en zich tot de Krygsraadsleden wendende, „ hier van konden de Heeren verzekerd „ zyn, dat hy in de Vergadering der „ Vroedſchap, als een eerlyk Man zou „ ſtemmen naar zyn beste inzien en oor„ deel, en, zo als hy meende tot best en wel-

„ welzyn der Stad en Burgerye te behooren." —— In dit antwoord had hy tot Medestemmer den Burgemeester BEELS. XLVII. BOEK.

HOOFT wendde zich op deeze taal zyner Amptgenooten, tot de Bevelhebberen der Schutterye, met betuiging „ van niet „ te kunnen ontveinzen, dat van wegen „ de Stad, Afgevaardigden ter Dagvaard „ in 's *Haage* verscheenen, die niet naar „ het genoegen der Burgerye waren; dat, „ daar de Heeren TEMMINCK en RENDORP, in den Jaare MDCCLXXXI, aan „ den Prinse verklaard hebbende, dat hy „ het vertrouwen der Natie hadt verlooren, uit hoofde van den invloed des „ Hertogs, daarom op de verwydering „ van den Hertog hadden aangedrongen, „ hy dus ook geen rede zag, waarom „ de Burgery geen regt zou hebben om „ aan te dringen, dat zulke hun onaangenaame Afgevaardigden hu ook niet „ ter Staatsvergaderinge gezonden wierden." —— Met meer vuurs dan gewoonlyk liet hy 'er op volgen: „ Ik voor „ my verklaare, dat de zaak der Burgery „ de myne is; ja, dat ik 'er myn hoofd „ en bezittingen aan zal waagen. —— „ Myne Advyzen worden niet genoeg geteld; en het schynt dat men na my niet „ wil hooren. —— Ik bedoel geene eigene „ Eere of Grootheid. Als ik buiten op „ het Land, met myne handen het onkruid uitwiede dan ben ik aan niemand „ rekenschap verschuldigd, dan aan den „ Almagtigen, voor wien alleen ik my ne- „ der-

1787. Sterke taal van HOOFT.

XLVII. BOEK. —— 1787.

„ derbuige. —— Wat 'er ook gebeure, ik „ vertrouw myne veiligheid aan dit Volk, „ waar van ik de Vader ben, en die my„ ne Kinderen zyn, en aan deeze dappere „ Mannen, die ons deeze Eere aandoen!"

Welk eene uitwerking die baarde.

Die taal der Geraaktheid en Welmeenenheid, geuit met dien nadruk, welke deeze aandoeningen den Spreeker eigenaartig geeven, kon niet nalaaten de harten van de meesten der aanweezenden te treffen, en traanen van erkentenis ten ooge uit te persfen. Deeze vloeiden in de korte tusfchenpoos van ftilzwygen, eindlyk afgebrooken door de taal der erkentenisfe. De Zaal weergalmde van het geroep, „ De laatfte „ druppel Bloeds voor den braaven Vader „ Hooft!" —— Naa nog een weinig woordwisfelens tusfchen Burgemeesteren en Capiteinen, verlieten laatstgemelden de Kamer, en vervoegden zich na Burgemeesters Vertrek. Met de Sergeanten, die vervolgens binnen ftonden viel niets byzonder meldenswaardigs voor.

Het Stuk des Krygsraads ter Vroedfchapskamer overgeleverd.

Middelerwyl waren de Vroedfchapsleden vergaderd, en bragten Burgemeesters daar ter tafel het ingediende Stuk des Krygsraads. Veel onderhandelens viel 'er over de vermeerdering der Bezettinge in *'sGravenhaage*, waar omtrent *Amfterdam* het gevoelen uitbragt, 't welk wy te zyner plaatze geboekt hebben (*). De raadpleegingen op dit ftuk en de daar aan verbondene onderwerpen, hielden de Vroedfchap bezig tot

(*) Zie onze *Vaderl. Hift.* XIV. D. bl. 287.

tot drie uuren in den naamiddag. De steeds aangegroeide menigte Volks op de Zaal veroorzaakte voor de na huis gaande Leden niet weinig moeilykheids om 'er door te geraaken, en konden Burgemeesters, voor wier Kamer de zamengedrongene schaare grooter dan elders was, bezwaarlyk dezelve bereiken.

XLVII. BOEK. — 1787.

Ongeduldigheid om antwoord.

Thans werden de Bevelhebbers der Schutterye by Burgemeesters binnen gelaaten, om, naa zo lang verbeidens, den afloop der zaake ter Vroedschappe te verneemen. Het lang wagten, en de gedagten over de oorzaak van dit marren, hadden hun, zo wel als de menigte, vervuld met gevoelens van geenen gunstigen uitslag. Ongerustheid was de bron van algemeen heerschend misnoegen.

Dit heerschtte op de Zaal onder de menigte, die zich in verscheide kringen vormden, in welker midden Spreekers opstonden, die, naar hun begrip, tot de luisterende menigte het woord voerden. Onder deezen lied zich boven allen gelden HENDRIK BERGH, weleer *Luthersch* Leeraar te *Deutichem*, doch in onmin met zyne Gemeente geraakt van daar geweeken, en in *Amsterdam* woonagtig. Een Man van eenen onrustigen, woelzieken geest, en alleen geagt by lieden van zynen Stempel.

Hoe het by Burgemeesters toeging.

Op Burgemeesters Kamer ging het heftig toe, onder het handelen over het aanblyven, of afdanken, des Corps van den Rhyngraave. Hier werd DEDELS vraag, „ wie 't zelve betaalen zou?" door de

XLVII. DOEK. — 1787.

Bevelhebbers der Schutterye beantwoord, met het zeggen *Wy*. 't Geen aanleiding gaf tot het openen eener Intekeninge reeds door ons vermeld (*).

Vordering en verwerving van eene tweede Vroedschaps Vergadering.

De Burger Bevelhebbers verlieten Burgemeesters Kamer niet, dan naa een verzoek gedaan, en eene vraage voorgesteld te hebben. Het Verzoek was, dat nogmaals, dien zelfden avond, Vroedschaps Vergadering mogt belegd worden: de Vraag, welke Heeren, van wegen *Amsterdam*, ter Dagvaard na *'s Gravenhaage* zouden gaan? Ongenegen toonden zich, in 't eerst, de Burgemeesters DEDEL en BEELS, om aan het Verzoek te voldoen, of Antwoord op de Vraag te geeven. Dan lieten zy zich voor dit maal, door het aanhouden van Burgemeester HOOFT tot beide beweegen. Deeze gaf daar op te kennen, dat de Heeren ALEWYN en LAMPSINS ter Staatsvergaderinge zouden worden afgevaardigd, en dat de Vroedschap nog dien avond andermaal zou vergaderen.

Aandrang der menigte, en gerustftelling door HOOFT.

Het ongeduld onder de wagtende buitenstaande menigte, hand over hand aangegroeid, veroorzaakte een geroep *Vroedschap! en geen Uitstel!* Men ging verder en benoemde drie Persoonen, onder deezen den bovengemelden BERGH, om in Burgemeesters Kamer, eenige voorslagen te doen, en antwoord te verzoeken; want in het Verslag, intusschen door eenige Bevelhebberen gedaan, hadt de menigte, die meer wil-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XIV. D. bl. 325.

J. Buys, delin. — Rein. Vinkeles, sculp.

Aanſpraak van den Burgemeester H. HOOFT aan de Amſteldamſche Burgers.

wilde weeten, niet berust. Den invloed van Vader Hooft op 't Volk kennende, verzogten zy dien om in perſoon na buiten te gaan, en de Burgery van berigt te dienen. Hy voldeedt aan dit verzoek, ging na het Portaal, en, door eenige Burger Bevelhebberen geholpen, klom de Grysaart op een ſtoel, om van de als op een geſtapelde en aandringende menigte te beter te kunnen gehoord worden. In eene zeer korte, geruſtſtellende Aanſpraak verzekerde hij de Volksſchaare, dat nog dien zelfden avond Vroedſchaps Vergadering zou gehouden worden. De menigte des voldaan verhief de ſtem; het gejuich, *Lang leeve onze Vader* Hooft! was het antwoord, en kwam 'er onmiddelyk eene veel grooter bedaardheid. De Volksſpreeker Bergh herhaalde het berigt van Burgemeesteren in een ontzettenden kring Toehoorderen op 't midden der Zaale: tot meerder geruſtſtelling 'er byvoegende, dat de verlangde Vroedſchaps Vergadering tegen zes uuren was aangezegd.

XLVII. Boek. — 1787.

Reeds was het half vyf uuren in den Naamiddag. Burgemeesters verlangden zich, voor dien tusſchentyd, na huis te begeeven. Burgemeester Hooft werd, als 't ware, in zyn koets gedraagen. Het vreugde geroep, *Hoezee*! eener groote menigte, die hem tot aan huis vergezelde, klonk langs den weg, terwyl eenige Bevelhebbers der Schuttery, het Rydtuig, 't welk door den drang des Volks maar ſtapvoets kon vorderen, vergezelde.

Hooft gaat onder gejuich na huis.

XLVII BOEK. — 1787. Dedel en Beels op 't Stadhuis gehouden.

Een geheel ander lot bejegende zyne Medeburgemeesters Dedel en Beels, die even als Hooft voor hadden zich na huis te begeeven. Op eene gansch ongeschikte wyze verhinderde men hun in dit oogmerk, en noodzaakte deeze Heeren op het Stadhuis te blyven. De reden deezer ongelyke behandeling was gewis te zoeken, in de vrees, dat die Burgemeesters, ééns vertrokken zynde, niet zouden terug komen, om de Vroedschaps Vergadering by te woonen.

Moedige taal van Dedel.

Eenige Burger Bevelhebbers dit wederhouden afkeurende, booden die Heeren aan, om hun, langs een bedekten trap, na buiten te geleiden, en, met eigen lyfsgevaar, tot hunne koetsen te vergezellen. Burgemeester Dedel sloeg dit aanbod af, rustig antwoordende, „dat hy de Heeren voor derzelver „aanbieding bedankte; dat hy, langs den „grooten trap, op het Stadhuis gekomen „zynde, ook wederom langs denzelven „zou aftreeden; dat hy, als een eerlyk „Man zyn Post waarnam, een zuiver ge„weeten hadt, en alzo geen reden om „heimlyk weg te sluipen!" Niets bleef voor die Heeren over dan het uur der Vroedschaps Vergadering in Burgemeesters Kamer te verbeiden: 't geen zy gewis met strydige aandoeningen te gemoet zagen.

Voorzorgen en bedaaring der Gemoederen.

Het gelaat der dingen op en om het Stadhuis was ondertusschen van dien aart geworden, dat Schout en Schepenen vergaderden. Inmiddels hadden de Heeren Hooft van Vreeland, van Lennip,

le weeten, niet berust. Den invloed van
ler Hooft op 't Volk kennende, ver-
en zy dien om in persoon na buiten
en, en de Burgery van berigt te die-
Hy voldeedt aan dit verzoek, ging
t Portaal, en, door eenige Burger
bbers geholpen, klom de Grym-
p een stoel, om van de als op een
te en aandringende menigte te be-
nen gehoord worden. In eene
re, geruststellende Aanspraak ver-
hij de Volksschaare, dat nog dien
vond Vroedschaps Vergadering
uden worden. De menigte des
chief de stem; het gejuich, Lang
Vader Hooft! was het antwoord,
'er onmiddelyk eene veel groo-
heid. De Volkspreeker Bek om
let berigt van Burgemeesteren
staanden kring Toehoorderen op
le Zaale: tot meerder gerustheid-
vreegende, dat de verlangde
Vergadering tegen zes uuren
ge.

s het half vyf uuren in den
Burgemeesteren verlangden zich,
derheyd, na huis te begee-
nder Hooft werd, als 't
huis gedraagen. Het vreug-
l eener groote menigte,
n huis vergezelde, klonk
l eenige Bevelhebbers
lijs Ryning, 't welk door
maar flapvoets k...

XXVII. BERIGT.

Hooft gaat onder gejuich na huis.

XLVII. BOEK. —— 1787.

„ meesters, voor de ingedrongene menigte „ hadt bloot gesteld, en als 't ware aangeklaagd, dat zy hem altyd tegenstonden, en dezelve dus byna aan de woede „ van eene misleide of opgeruide menigte, „ ten Slagtoffer zou hebben overgegeeven."

Een voorgeslaagene Waarschuwing verworpen, en een ander middel tot bedaaren des Volks beproefd.

Voorts deedt hy, hier in door BEELS onderfteund, den Voorslag tot het doen afkondigen eener Waarschuwinge door Schout en Schepenen, te deezer uure mede vergaderd. Men verwierp denzelven, en oordeelde, tot het wegneemen van misverstand onder de menigte, en het herstellen van de rust, allerdienstigst, het geeven van eene volledige opening van het geen 's morgens by den Raad besllooten was. Eenige Raadsleden, om des te zekerder te gaan wegens de uitwerking, die men van dit voorgeslaagen middel kon verhoopen, spraaken met zommigen uit de zamengehoopte Volksmenigte. Deeze proeve wees uit, dat men van 't zelve iets goeds mogt verwagten, terwyl verder misverstand veelligt tot bysterder uiterstens zou overslaan.

't Zelve met een goeden uitslag te werk gesteld.

Overeenkomstig met deeze Proeve floeg men het voorgeslaagen middel ter hand. Om 't zelve te bewerkstellingen werden de Heeren ABBEMA, HOVY, DE WITT en BOUWENS, nevens den Secretaris HUIGENS, Mannen allen in goede reuke by de Burgery, door de Raad gelast aan de Gemeente het Vroedschapsbesluit op de verlangde Punten bekend te maaken. Zy vervoe-

voegden zich, ten dien einde, voor een der raamen, boven Schepens Kamer. De Secretaris, de menigte tot ſtilte vermaand en die verkreegen hebbende, las hy het geheele Vroedſchapsbeſluit, dien morgen op de verlangde Punten genomen, de menigte voor; met vermaan aan de vergaderde Burgery, om zich na huis te begeeven, en de vrye raadpleegingen van den Raad, over de andere Punten, onverhinderd te laaten: wanneer de Burgery dezelve, in behoorelyken vorm, tot onderzoek des Raads zou hebben gebragt. —— Zo veel genoegen baarde deeze Afkondiging, dat een goedkeurend *Hoezee!* de Zaal deedt weergalmen, op 't oogenblik dat de Secretaris, met leezen gedaan hadt. Langzaam dunde de menigte op het Stadhuis, dan de Dam bleef nog met veel Volks gevuld.

XLVII. BOEK. —— 1787.

Op deezen dag, die een zo dreigend gelaad vertoonde, waren geene Burger-Compagnien in de wapenen verſcheenen; in de naaste Wyken omſtreeks het Stadhuis hadden dezelve bevel gekreegen om, op den beeerſten wenk, gereed te zyn. De Burgerwagt was inmiddels, ten gewoonen tyde, op het Stadhuis gekomen, om de posten te bezetten. Zy ſchaarde zich in twee gelederen. De geheele Stadsregeering, beſtaande uit Schout, Burgemeesteren, Schepenen en Raaden, ging door dezelve heen, gevolgd door een aantal Bevelhebberen der Schutterye, die de Heeren tot aan de koetzen vergezelden. Hooft, ten Stadhuize aftreedende, werd op nieuw door een huid-

De Vroedſchap ſcheidt. Verſchillende bejegeningen van Hooft, Dedel en Beels.

XLVII. BOEK. — 1787. rugtig *Hoezee!* begroet, en de menigte verzelde hem tot aan zyn huis. Dedel en Beels moesten, in tegendeel, de hoonendste uitdrukkingen verkroppen.

Beraadslaging eeniger Schepenen tot het doen eener Afkondiging tegen Zamenrottingen en Oproer gaat niet door.

Het voorgevallene op deezen dag, gaf den volgenden gelegenheid, tot een Voorslag in 's Schepens Kamer, om een nadruklyke Afkondiging te doen tegen alle Zamenrottingen en Oproerigheden. Het ontbrak niet aan Voorstanders van dien Raadslag; dan vondt dezelve, in den Voorzitter Cornelis van der Hoop *Gysbrechtsz*, en die hem in rang volgde, Diderik Johan van Hogendorp *tot Hofwegen*, zo kragtige tegenstanders, dat het Voorstel niet doorging. Deeze Heeren beweerden, met veel yvers, dat 'er, 's voorigen daags, niets hadt plaats gegreepen, 't welk zodanig eene Afkondiging noodzaaklyk maakte.

Pooging om dezelve te doen, hervat.

Zy, die des anders oordeelden, lieten het niet berusten by deeze eerste mislukte pooging. Tegen de Vroedschaps Vergadering, op den eersten van Lentemaand beschreeven, hadden deezen eene Afkondiging ontworpen en in gereedheid gebragt, „ by „ welke de Vergadering der menigte uit de „ Burgery, welke op den twintigsten van „ Sprokkelmaand, op het Stadhuis was „ verscheenen, en haare gedaane Eischen, „ voor *Oproerige Beweegingen* werden verklaard, en eene Belooning van drie dui„ zend Guldens toegezegd voor het aan„ brengen van den geenen, welke tot zo„ danige *Zamenrottingen*, de eerste aanlei-

„ ding

„ ding hadt gegeeven." Over deeze ontworpe Aankondiging, het daadlyk doen, en aanplakken, zou de Raad zitten.

XLVII. BOEK.

1787.

Eene Bezending by Burgemeesteren om het afkondigen te keer te gaan.

Deeze bedoeling bleef geen geheim voor de Bevelhebbers der Burgerye; en konden zy, die tot het voorgevallene, op dien Dag, zo veel aanleidings gegeeven, en daar in zo veel deels gehad hadden, niet nalaaten zich deeze zaak, ten gevoeligsten, aan te trekken. Leden uit hun midden benoemd, om zich by Burgemeesteren te vervoegen en op het te rugge houden van dusdanig eene ontworpe Afkondiging aan te dringen, volvoerden dien last met allen nadruk. In een ernstig Vertoog beweerende, dat, ten gemelden dage, de vergaderde Burgery niet bestaan hadt uit een hoop Verstoorders der goede Rust; dat deeze zich zo min, als de Hoofd-officieren, aan oproerige Beweegingen hadt schuldig gemaakt. Hier van vonden zy zich verpligt hun Ed. Gr. Agtb. kennis te geeven: „ te meer „ daar het te duchten stondt," gelyk zy spraken, „ dat, wanneer de goede Bur„ gery, door al zulke Keure, Publicatie, „ of Waarschuwing, eene zodanige flettri„ sure wierd toegebragt, en haar daar door „ alzo werd belet, haar voor te stellene „ Punten onderling op te maaken, en ten „ onderzoek by den Ed. Agtb. Raad in „ te leeveren, waar toe haar by de Reso„ lutie van den Ed. Agtb. Raad, de weg „ was opengelaaten, zulks meer dan waar„ schynlyk van de allergeduchtste gevol„ gen zou zyn; als men overwoog, dat

XLVII. BOEK. —— 1787.

„ de goede Burgery als dan zeer ligt in „ een begrip zou kunnen geraaken, dat, „ even daar door, de Stem van een Vry „ Volk, zo al niet rechtstreeks, immers „ van ter zyde, wierd gestremd en ge- „ smoord." —— Uit deezen hoofde betuigden zy, ook in den naam hunner Committenten, tegen het voortzetten van dit plan; en geenzins te willen instaan voor de onaangenaame gevolgen, welke daar door zo by de Hoofd- en verdere Officieren der Burgerye, als by de Burgery zelve, zouden kunnen worden veroorzaakt.

Deeze slaagt. Onderscheide bejegeningen van HOOFT, DEDEL en BEELS.

Veel invloeds vondt deeze Aanspraak, en trof dezelve, in den Burgemeester HOOFT, die de begeerte der Verzoekeren *zeer billyk* noemde, een sterken Voorstander aan; zy hadt de bedoelde uitwerking, de beraamde Afkondiging bleef agterwege. Niet weinig viel des te doen; de Vroedschap bleef tot 's naamiddags ten vier uuren vergaderd. Het deel, 't geen veelen namen in den uitslag en de nieuwsgierigheid hadt den toevloed des Volks op den Dam groot gemaakt, en was uit dien hoofde het Stadhuis met drie Compagnien Burgers bezet; terwyl een vierde zich in de Nieuwe Kerk bevondt. De Raaden werden by het aftreeden van het Stadhuis met Krygseere begroet. De gezindheid der menigte tot den Burgervader HOOFT bleek op nieuw, door het zwaaijen der hoeden en een luidrugtig *Hoezee!* als deeze ten Stadhuize afging: by 't welk, op eene sterke wyze, afstak het morrend roepen *Hoeden op!* toen zyne Amptgenooten

ten DEDEL en BEELS het Raadhuis verlieten. XLVII. BOEK.

De Raadsleden, die, op den zo wyd verschillend beschouwden dag, in de Avond Vroedschaps Vergadering niet verscheenen waren, en zich ten huize van de Oudburgemeester J. E. HUIDECOPER VAN MAARSEVEEN onthouden hadden, te weeten JACOB ELIAS *Aarnoutsz.*, J. GRAAFLAND *Pietersz.*, J. F. D'ORVILLE en C. MUNTER, stelden, op den tweeden van Lentemaand, Burgemeesteren eene Verklaaring ter hand, reden geevende van hunne afweezigheid, met verzoek om dezelve ter kennisse van den Raad te brengen; ten einde hunne Medeleden en de Naakomelingschap daar van kennis mogten draagen. Dezelve kwam hier op neder, „ dat zy, „ op de zekere tyding van het ophouden „ van twee Heeren Burgemeesteren in derzelver Kamer, door zommigen uit de „ zamengevloeide menigte, gemeend hebbende, dat zonder een onbelemmerde „ toe- en afgang, geene Vrye Raadpleegingen konden gehouden worden, ter „ kennisse van Heeren Burgemeesteren gebragt hadden hunne bereidwilligheid, „ om, tegen zes uuren, in de Vergadering „ te verschynen, op bekomene verzekering van vryen toe- en afgang; doch „ dat zy, naa voorafgaande raadpleeging „ van den Raad door eenen der Stads Secretarissen, tot antwoord hebbende bekomen, op het tegenwoordig tydstip zodanig eene verzekering niet te kunnen

1787. Redegeeving eeniger Regeeringsleden waarom zy niet ter Vroedschaps Vergadering gekomen waren.

„ gee-

XLVII. BOEK. 1787. „ geeven (*), besloooten hadden zulk eene „ Onvrye Vergadering niet te kunnen by- „ woonen, zy zich egter, op gunstiger „ berigt, hadden gereed gehouden, tot den „ tyd toe, dat zy van het scheiden der „ Vergaderinge waren onderrigt gewor- „ den." —— Hier by voegden zy van de zorge en yver van hun Ed. Gr. Agtb. te verwagten en te vorderen; „ dat dezelve, „ in 't vervolg, zodanige gepaste en kragt- „ daadige maatregelen zouden in 't werk „ stellen, als best konden strekken om „ soortgelyke onbehoorelyke Zamenrottin- „ gen en onrustige Beweegingen voor te „ komen, en by tyds tegen te gaan. Be- „ tuigende, in gevalle van diergelyke on- „ verhoopte verhinderingen, van komen „ en gaan, by zulke gelegenheden, niet „ ten Raadhuize te zullen verschynen, en „ nu voor als dan protesteerende tegen al- „ les, 't geen in zodanige onvrye Verga- „ deringen mogt besloooten worden, voor „ welker gevolgen zy geenzins wilden in- „ staan."

Backers Antwoord wegens het beplakken van een Huis met Oranje Papier.

Het beplakken van een Huis op *Kattenburg* in den nagt tusschen den vyfden en zesden van Lentemaand, bewoog eenigen om dit vreemd Bedryf, zo aanleidelyk tot het verwekken van beweegenissen, den Hoofd-officier Backer aan te dienen, en te vorderen, dat de Justitie hier omtrent werkzaam zou zyn. Een eisch, dien men wil, dat door den Hoofdschout werd afgeslaa-

gen

(*) Zie hier boven bl. 53.

gen met deeze woorden, „ Meent gy dat „ 'er nog *Justitie* is, naa 't geen wy, op „ den zes en twintigsten February hebben „ zien gebeuren? En staat dit gebeurde „ gelyk met het plakken van een Oranje „ Papiertje?" De Aanbrengers, gansch onvoldaan over dit bescheid, vertrokken, met te zeggen, dat zy zich zelven regt zouden verschaffen.

XLVII. BOEK.

1787.

Voorzorgen tegen den 8 van Maart gedragen. Byzonder op *Kattenburg*.

Onder deeze verschillende begrippen van Oproer en geen Oproer, welke voor en tegen beweerd werden, naderde een Dag, die te meermaalen aanleiding tot daadlyk en onbetwistbaar Oproer gegeeven hadt: de Jaardag van zyne Hoogheid. Men dugtte voornaamlyk voor de Scheepstimmerlieden op *Kattenburg*, de zogenaamde *Byltjes*, als die te meermaalen, hunne zugt voor het Huis van *Oranje*, op de onvoegelykste wyze, betoond hadden. Voorzorg in 't algemeen, en daar byzonder, werd noodig gekeurd. Men durfde het op *Kattenburg* niet laaten aankomen op de weinig dagen vóór dien Feestdag gedaane voorleezing voor alle de Commandeurs of zogenaamde *Pouhaanen* van 's Lands Scheepstimmerwerf, van de Afkondiging der Staaten tegen alle rustverstoorende Beweegingen en daar by gevoegde ernstige Bedreigingen, door de Heeren van de Admiraliteit; noch ook op de ontwapening der waakende Schutteren van *Kattenburg*, die men de Geweeren, onder voorwendzel dat ze schoon gemaakt moesten worden, hadt ontnomen.

Ee-

XLVII. BOEK.

1787.

Eene Commissie uit den Krygsraad draagt daar byzondere voorzorg.

Eene Commissie uit den Krygsraad, zints eenigen tyd zamenkomende om middelen ter onderhoudinge van de Rust en de Veiligheid der Stad, kreeg uit den Raad de toevoeging van eenige Heeren om tot dat zelfde einde werkzaam te zyn. — Daags voor den geduchten *Achtsten Maart* namen, op last deezer Commissie, de Dagwagten der Schutterye eenen aanvang; men hadt het aanbod der Wagtvryen uit het Genootschap van Wapenhandel *Tot Nut der Schuttery*, tot het doen van wagten en tochten aangenomen. Op den Verjaardag zelve vergaderde reeds 's morgens vroeg eene Burgercompagnie in het *Kweekschool van Zeevaart* niet wyd van *Kattenburg*. Twee Collonellen en twee Heeren van den Raad onthielden zich daar bykans den geheelen dag; de overige Leden der Commissie waren by een in de Doelen op de Garnaalenmarkt, de gewoone Vergaderplaats van Stads Defensieweezen. Ronden, den ganschen dag van tyd tot tyd op *Kattenburg* en de andere Eilanden gezonden, hielden alles in stilte. Toen deeze met den avond scheen gestoord te zullen worden, door een ongemeenen, van tyd tot tyd aangroeienden, zamenvloed van Menschen, werd men te raade nog twee Burgercompagnien op te roepen, die, binnen kort, op haare Loopplaatzen zich vervoegden. Door deeze schikking werd de zamenschoolende Menigte, welker toeleg, althans te verdenken was, in bedwang gehouden.

De

Gedrag van twee Byltjes, wegens een Blad WILLEM *de Geweldenaar.*

De beteugelde Byltjes voerden dus het gevreesde kwaad niet uit. Men vindt een bedryf van dien dag opgetekend, 't welk eene grootere maate van bedaardheid ademt, dan men veelal by hun aantrof, terwyl zy hunne Verknogtheid aan het Huis van *Oranje* openlyk bekenden. Twee hunner zagen by eenen Boekverkooper een gedrukt Blaadje te koop hangen, met den Tytel WILLEM *de Geweldenaar.* Zy kogten eenige Afdrukken, vervoegden zich na 't Stadhuis, en stelden Burgemeesteren bescheidenlyk voor, „ dat het openbaar te koop han- „ gen van zodanige Boekjes, aanleiding „ kon geeven tot onaangenaamheden; dat „ hier door, terwyl men goedvondt die „ van *Kattenburg* te laaten bewaaken, „ in andere wyken der Stad opschuddin- „ gen zouden kunnen ontstaan; dat het „ getal der Scheepstimmerlieden groot „ was, en 'er dus zo wel kwaaden als „ goeden onder gevonden wierden; dat, „ wat hun aanging, zy niet konden „ goedkeuren of gedoogen, dat *Neerlands* „ Erfstadhouder dus gehoond en openlyk „ ten toon gesteld wierd, weshalven zy „ verzogten, dat hier in mogt voorzien „ worden." —— De Voorzittende Burgemeester HOOFT, gaf ten antwoord, dat het de post van Burgemeesteren niet was zich met dergelyke zaaken te bemoeijen; dat dit behoorde tot het werk van den Hoofdofficier. Met dit bescheid begaven zich de twee Timmerlieden na Schepens Kamer, waar

XLVII. BOEK. 1787. De Krygsraad verzoekt te vergaderen op 't Stadhuis; dit wordt afgeslagen.

waar dezelfde voordragt ten gevolge hadt het onmiddelyk ophaalen van dit Papier.

De Vergadering van den Krygsraad, die zich in deeze dagen zo zeer deedt gelden, was kort vóór de evengemelde gebeurtenisfen, te weeten op den één en twintigsten van Sprokkelmaand gescheiden, om hunne onderhandelingen te hervatten: hier toe hadt men den één en twintigsten van de volgende Maand bepaald. Deeze dag naderde, en alle Bevelhebbers der Schutterye, die der Grondwettige Herstellinge waren toegedaan, hielden zich aan 't genomene besluit, en drongen aan op de volvoering. Aan hun hoofd bevondt zich de Collonel VAN GOUDOEVER; doch de vier andere Collonels verklaarden 'er zich tegen. Gewoonlyk vergadert de Groote Krygsraad slegts éénmaal in 't Jaar, en houdt de Zitting op een Vertrek van 't Stadhuis, welks Sleutel ten dien einde verzogt wordt van Burgemeesteren. Dit verzoek deedt de Heer VAN GOUDOEVER, en hoorde, te dier gelegenheid, Burgemeesters hunne verwondering betuigen: dewyl de Krygsraad nog zo onlangs gezeten hadt, en dit verzoek slegts door *éénen* Collonel gedaan werd, tegen de gewoonte, dat het door *twee* geschiedde. De overige Collonellen, by Burgemeesteren ontboden, verklaarden niets voor te draagen te hebben; en ingevolge hier van, werd de Sleutel, op een nader aanzoek, aan de Collonel VAN GOUDOEVER geweigerd. Eene weigering, toegeschree-

fchreeven aan eene onderhandelinge tusfchen de Burgemeesters Hooft, Dedel en Beels, in welke de twee laatstgemelden, verklaard hadden, het gebruik van de Krygsraadskamer niet te kunnen toeftaan: dewyl zy, in 't verfchil tusfchen de Heeren Collonellen, verkoozen zich onzydig te houden.

XLVII. BOEK. —— 1787.

Eene weigering, die, gemerkt den oorfprong en toeleg, veel aanftoots gaf, en de Party des Heeren van Goudoever van het befluit om Krygsraad, op den beftemden dag te houden, niet deedt afzien; en bepaalde men, naa lang beraad, de Herberg de *Nieuwe Doele* op de *Garnaalenmarkt* ter Vergaderplaats. Regterlyke wederftreeving, by het Hof van *Holland*, volgde hier op van de zyde der overige Collonellen.

De Krygsraad vergadert in de *Doele*.

De bepaalde Vergadering, te voorgemelder plaatze, werd door van Goudoever met de zynen gehouden; en verfcheenen op dezelve, behalven de Collonel, veertig Capiteins, even zo veel Luitenants en twee en dertig Vaandrigs. Men verkoos 'er één Capitein, negen Luitenants en zes Vaandrigs, en ftelde eene Commisfie aan van eenige Leden, om de Regten en Vryheden der Burgerye, zo by de Stads Regeering, als ter Vergadering van Staaten van *Holland*, te handhaaven. De plaats van Secretaris des Krygsraads was opengevallen, door het bedanken van den Heer A. Backer, die zyn verzogt ontflag bekomen hadt. Burgemeester Dedel, aan wien de begeeving

Verrigtingen aldaar.

XLVII. BOEK. 1787.

van dit Ampt, volgens de gewoone beurtwisseling ſtondt, droeg het op aan den den Heer J. W. THIERENS. Schoon deeze den Krygsraad niet onaangenaam was, weigerde dezelve in die benoeming te berusten: beweerende dat de verkiezing van den Secretaris aan den Krygsraad zelve ſtondt.

Een plaats in het Societeitshuis, tot het houden des Krygsraads gereed gemaakt.

De naauwe gemeenſchap tusſchen de Leden der Burgerſocieteit, en dit gedeelte des Krygsraads, hadt te wege gebragt, dat de Leden van eerstgemelde, ſtaande de onderhandelingen, over de plaats, waar de Krygsraad zou gehouden worden, eene ruime bovenkamer in het Societeitshuis *de Stad Lion*, ten dien einde aangeboden, en daadlyk in gereedheid gebragt hadden; zo dat het den Krygsraad, ingevalle de byeenkomst in de Doele van hooger hand mogt belet worden, aan geene Vergaderplaats zou mangelen. Men hadt meer gedaan; omtrent zeventig Leden des Genootſchaps *Tot Nut der Schutterye* hadden zich, in volle wapenrusting, op de binnenplaats van 't gemelde Societeitshuis vervoegd, met het tweevoudig oogmerk, om de Krygsraadsleden, zo zy hier mogten komen, met Krygseere te ontvangen, en, indien de nood het vorderde, tegen overlast te beſchermen.

Dankbetuiging des Krygsraads deswegen.

Zulk eene voorzorg en toerusting, hoe zeer by de uitkomst onnoodig bevonden, was den Krygsraad zo welgevallig, dat, naa het ſcheiden der Vergaderinge, drie Capiteins zich derwaards vervoegden, om, uit naam des Krygsraads, deswegen eene dankbetuiging af te leggen. De Heer VAN Ho-

HOGENDORP *van Hofwegen*, een deezer, deedt eene Aanſpraak aan de Gewapende Manſchap. Het kleppen der Geweeren, gepaard met een luidrugtig *Hoezee!* was de goedkeurende beantwoording, aan de Afgevaardigden, die, onder een ſtaatlyk uitgeleide, vertrokken. XLVII. BOEK. —— 1787.

Men liet het niet by deeze Bezending berusten, en oordeelde een treffender blyk van dankzeggende goedkeuring te moeten geeven. Alle de wagtvrye Leden des gemelden Genootſchaps, in tyds van dit voorneemen verwittigd, kwamen twee dagen laater in het Societeitshuis byeen, ſchaarden zich op de binnenplaats in drie gelederen. Aan 't hoofd der bezendinge uit den Krygsraad, uit drie Capiteins, één Luitenant en één Vaandrig beſtaande, was de Capitein N. ASSCHENBERG, die, van wegen de Krygsraad, de wapenoefenende Leden bedankte voor de moeite op den dag der Vergaderinge genomen. Behalven dat het gekletter der Geweeren anderwerf ten blyk van goedkeuring diende, vatte de Heer W. ENGHERT, Lid des Genootſchaps, uit naam van 't zelve, het woord op., om de noodzaaklykheid aan te toonen eener naauwe verbintenisſe tusſchen het Genootſchap van Wapenhandel en de Societeit aan den eenen, en den Krygsraad aan den anderen kant; terwyl hy ten ſlotte het Genootſchap in de Vriendſchap en Beſcherming des Krygsraads aanbeval. Nadere dankzegging.

De Burgerbevelhebbers, in den jongst gehouden Krygsraad verkooren, moesten Nieuw gekoo-

 nu,

XLVII. BOEK. — 1787.

zen Leden des Krygsraads, door den Krygsraad zelve in den Eed genomen. Wat deswegen met Burgemeesteren voorviel.

nu, volgens gewoonte, door hun Ed. Gr. Agtb. in den Eed genomen worden. Eene wel te wagtene weigering van de twee Burgemeesters DEDEL en BEELS, de meerderheid, was het gevolg. Zy verklaarden zich ongeneegen daar in te ftemmen, zo lang het gefchil, over de wettigheid des gehouden Krygsraads, niet beflist was. Dan de Leden, die deezen doorgezet hadden, oordeelden ook de nieuw verkoorenen in den Eed te kunnen en te mogen neemen, gelyk gefchiedde. De verkooren Secretaris weigerde dien af te leggen, en werd daar op bedankt door den Krygsraad, die den Heer J. A. CUPERUS tot dien post benoemde. By de berigtgeeving van de voltrokken Beëediging, betuigde Burgemeester DEDEL, dat Burgemeesters zeer gevoelig waren over den ftap door den Krygsraad gedaan, en dat zy zouden weeten, welke middelen daar tegen in 't werk te ftellen. Burgemeester HOOFT was hem in de reden gevallen, met te zeggen, *behalven Ik*. —— Inmiddels hadt de Krygsraad zich van het Hof van *Holland* op den Hoogen Raad beroepen, en alles te werk gefteld om die gedaane beroeping ten ernftigften door te zetten.

Nadere Verbintenis tusfchenden Krygsraad, het Wapen-

Meer vastheids kreeg de Vereeniging des Krygsraads met de Genootfchaps- en Societeitsleden, door het voorgevallene over den Volksinvloed ter Staatsvergaderinge, en de hoogloopende gebeurtenisfen daar uit te *Amfterdam* gereezen, die wy reeds vermeld

meld hebben (*). Men voer voort met die eendragtsband vaster te snoeren, en bepaalde een Fonds voor een Committé van negen Heeren Capiteinen, om met Geconstitueerden van Serjeanten, het Genootschap *Tot Nut der Schutterye*, en de beide Burgersocieteiten, gemeenschaplyk te handelen. Van al dit verrigtte gaven eenige Gelastigden kennis aan Burgemeesteren.

XLVII. BOEK. 1787.

Genootschap en de Burgersocieteit.

In deeze toedragt van zaaken kon het niet uitblyven, dat de vier Collonellen FRANS VAN BOSBOOM, JAN VAN MARSELIS, NICOLAAS WARYN *Antonisz.*, en JAN DANZER NYMAN, als wederstreevers van deeze handelwyze des Krygsraads, zeer in 't ooge liepen, en de onderwerpen werden van een ter tekeninge voorgesteld Verzoekschrift, waar in de Ondertekenaars betuigden, „ het gedrag dier Heeren, zints „ eenigen tyd gehouden, te beschouwen „ van dien aart te zyn, dat hetzelve aankondigde niet alleen een onwrikbaar voorneemen, om zich aan alle medewerkingen, tot behoud der Vryheid, te onttrekken; maar ook om zich, tegen alle maatregelen, ten besten van Stad en Vaderland genomen, te verzetten en onbepaald te heerschen, over een eerbiedwaardig Lichaam, 't welk van yver blaakte ter herstellinge van de Burgerlyke Regten." — Naa het ophaalen der Stukken tusschen hun en de Krygsraadsleden in geschil, verklaarden zy zich in de noodzaaklykheid gebragt te zien, om

Een Verzoekschrift tot het afdanken van vier Collonellen.

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XV. D. bl. 323—347.

XLVII. BOEK

1787.

om deeze vier Heeren van hunne Waardigheden vervallen te verklaaren. Eene daad waar toe zy, uit kragt van eenige voorbeelden, beweerden dat de Krygsraad volkomen regt hadt.

Besluit om die Collonellen van hunne Posten vervallen te verklaaren.

Dit Verzoekschrift strekte kragtdaadig om het op eene voorgaande Vergadering in voorslag gebragte Punt in een Besluit te doen veranderen, die vier Collonellen van hunne Waardigheden verlaaten te verklaaren, en voorts, van wegen den Krygsraad, te doen aanzeggen, dat zy, binnen den tyd van acht dagen, hun Ontslag te neemen hadden, of dat, zo zulks agterwege bleef, het Ontslag hun zou worden t'huis gezonden.

Aanbod van hulpe des Genootschaps aan den Krygsraad.

In deeze Zitting des Krygsraads verscheenen eenige Afgevaardigden van 't Genootschap *Tot Nut der Schutterye* met de boodschap, dat een ontzettend gerugt van eenen toeleg gesmeed om zich van het Stads Magazyn en Tuighuis by de Doele op Cingel te verzekeren, hun bewoogen hadt om, op den jongst verloopen nagt, door omtrent vyftig Leden, in het Huis van de Burger-Societeit, te laaten waaken, en van tyd tot tyd, Ronden uit te zenden. —— Voorts verstendigden zy, dat het geheele Genootschap tegen dien morgen in volle wapenrusting was opgeroepen, om, terwyl de Krygsraad vergaderd was, in het Societeitshuis by een te komen, en, indien de nood het vorderde, ter bescherminge van de Edele Manhafte Vergadering toe te schieten.

Ge-

Genoeg oordeelde de Krygsraad dit schrikbaarend gerugt, om, zonder wyders des eenig onderzoek te doen, eenige Leden aan Burgemeesteren af te vaardigen, met verzoek om de Sleutels van het Tuighuis. 't Zelve geen ingang vindende, besloot de Krygsraad dat Magazyn, als mede een ander, tusschen de *Weesper-* en *Muiderpoort* aan Stads Bolwerk, door eenige Schutters te doen bewaaken.

XLVII. BOEK.

1787.

De Stads Magazynen en Tuighuis bewaakt.

De acht dagen den vier Collonellen gezet om hun Affcheid te neemen, met aanzegging dat het hun anders zou gegeeven worden, liepen, zonder het eerste, ten einde, waar op de Krygsraad het laatste bewerkstelligde, en de plaatzen dier afgezette vervulde met de Heer DIEDERIK JOHAN VAN HOGENDORP *van Hofwegen*, JACOB ANTHONY DE ROTH, HUIBERT BASTERD en ANTONY MEYNTS. Collonellen door den Burgemeester HOOFT met genoegen erkend; doch door zyn Amptgenoot DEDEL gewraakt, ingevolge van zyne onwettig verklaaring des Krygsraads. Zy voeren voort met het bekleeden van hun post.

Vier nieuwe Collonellen verkooren.

De Krygsraads Vergadering, op welke deeze Afzetting en Aanstelling plaats greep, was weder gehouden onder schut en scherm van het meerendeel des Genootschaps van Wapenhandel. Eene voorzorg, die den verdienden dank, naa het scheiden der Vergadering, kreeg, gepaard met de toezegging van twee Veldstukjes ten geschenke. Eene beleefdheid door het Genootschap beantwoord met eene uitnoodiging der Krygsraads-

Verdere wederzydsche Gemeenschap tusschen het Genootschap en den Krygsraad. Eenige Le-

XLVII. BOEK. — 1787. den leggen hunne posten neder.

raadsleden, om, by den eerstvolgenden openbaaren Wapenhandel, tegenwoordig te zyn, en het Genootschap de eere te bewyzen van het Honorair Lidmaatschap aan te neemen. Dit werd aanvaard en staatlyk volbragt. —— Deeze Afzetting van vier Collonellen hadt ten gevolge, dat eenige Leden des Krygsraads, dit en andere bedryven van dien tyd afkeurende, hunne posten in handen van Burgemeesteren nederlagen.

Plan om Burger-geconstitueerden aan te stellen. Qualificatie daar toe.

Te-midden van alle deeze bemoeijingen, waar in het de Party der Patriotten gestadig naar wensch ging, oordeelde dezelve nog beter te zullen slaagen, wanneer zy, het voetspoor veeler andere Steden betreedende, Geconstitueerden aanstelden. Om als Vertegenwoordigers des Volks, of in naam der Burgerye, te kunnen handelen, was het noodig dat een genoegzaam getal Burgers om de Volksstem te kunnen uitmaaken, eenen behoorelyken last gave, en tevens eene Volmagt, die hun ontsloeg om telkens het gevoelen hunner Lastgeeveren in te neemen. Hier toe diende eene *Acte van Qualificatie*, by welke de Ondertekenaars, Burgers of Inwoonders der Stad *Amsterdam* en deszelfs Regtsgebied, verklaarden, „ dat zy, met het uiterste genoegen en dankbaarheid, gezien hebbende de loflyke en cordaate stappen, door een zeer groot aantal Officieren van deezer Stads aanzienlyke Burgerye, ten besten van Stad en Vaderland gedaan, niet alleen dezelve, ten overvloede, als hoogst

„ nut-

„ nuttig en noodzaaklyk, goedkeurden, en XLVII.
„ gemelde Officieren ten ernstigsten ver- BOEK.
„ zogten, om steeds met denzelfden yver, ——
„ voor de belangen der goede Burgerye 1787.
„ te willen voortwerken; maar tevens, tot
„ een spoediger bereiken van dezelfde heil-
„ zaame doeleinden, en ten einde de braa-
„ ve Leden van den Krygsraad, op eene zo
„ kragtige als regelmaatige wyze, in der-
„ zelver verder te doene stappen, te on-
„ dersteunen, goedgevonden hadden te ver-
„ zoeken, te qualificeeren en te magtigen,
„ gelyk vervolgens gequalificeerd en ge-
„ magtigd worden de Heeren Mr. DIEDE-
„ RIK JOHAN VAN HOGENDORP, Mr.
„ ERNESTUS EBELING, LAMBERT
„ WYK *Junior*, SIMON DONKER, HEN-
„ DRIK VAN BLOMBERG, SALOMON BOS,
„ Mr. WICHBOLD SLICHER, JACOBUS
„ D'AMOUR, PAULUS ROMBERTUS NAU-
„ TA BEUKENS, Mr. OTTO WILLEM JO-
„ HAN BERG, ELIZA LYNSLAAGER, JA-
„ COB LUDEN *Hendriksz.*, PIETER WIT-
„ MONT, JACOB VAN STAPHORST en JAN
„ CROON, of derzelver Opvolgeren, wel-
„ ke door de Ondertekenaars, volgens een
„ nader Ontwerp, nog te beraamen, zou-
„ den verkoozen worden, om met gemel-
„ de Heeren van den Krygsraad, of met
„ eene Commissie uit denzelven, zo veel
„ mogelyk, gemeenschaplyk te overleg-
„ gen, en te beraamen al het geen ter
„ bevordering van de goede zaak des Va-
„ derlands, en inzonderheid van de goe-
„ de Burgery deezer Stad, zou dienstig

XLVII. BOEK. 1787. „ geoordeeld worden: ten einde, om, in „ den naam der Ondergetekenden, de Leden van den Krygsraad, in die verrigtingen, welke gemeenschaplyk zullen „ worden beraamd, en noodig gekeurd, „ en als dan, door de Leden van den „ Krygsraad zullen worden uitgevoerd, op „ de geschiktste en kragtigste wyze, te on„ dersteunen.

Wyders verklaarden de Ondertekenaars, de bovengemelde vyftien Heeren „ te qua„ lificeeren en te magtigen, om verder en „ daar en boven in hunne naame, zo by „ Hun Ed. Gr. Mog. de Staaten van *Hol*„ *land* en *Westfriesland*, als by den Agt„ baren Raad deezer Stad, en andere Col„ legien, waar zulks dienstig mogt geoor„ deeld worden, zodanige gepaste Adres„ sen in te leeveren, als ter bewaaringe of „ herkryginge van deezer Stads Regten en „ Vryheden, en tot vestiginge, van eene „ waare en duurzaame Burgerlyke Vry„ heid, voor deeze Stad en 't gantsche „ Vaderland, zullen kunnen strekken; alles „ egter, zo veel mogelyk, met voorkennis „ der Ondergetekenden."

Eene plegtige verbintenis „ om de Hee„ ren Gequalificeerden omtrent alles, 't „ geen zy, uit kragt en in naakominge dee„ zer Qualificatie, zouden verrigten, te „ zullen styven en sterken, onder verbin„ tenisse van des Ondergetekenden Per„ soonen en Goederen," besloot dit stuk.

Poogingen om Men spande alles in 't werk om deeze Acte spoedig en door veelen te doen onder

dertekenen. Hier toe lag dezelve, in alle Wyken aan de Huizen der Serjeanten, en in eenige Herbergen, in verscheide gedeeltens der Stad, voor handen; hier toe werden, by gedrukte Briefjes, aan de Huizen der Burgeren en Ingezetenen gezonden, dezelve ter Ondertekeninge uitgenoodigd.

1787.

de Acte getekend te krygen.

Het onvermoeit voort en doorzetten deezer Ondertekeninge, baarde, by wylen, onaangenaamheden, die meer of min hoog, doch allerhoogst liepen op de *Kadyk*, voor de Herberg de *Tooren van Cordaan*, een der plaatzen van Onderschryvinge. De nabyheid der Byltjes maakte dit hier zorglyk; en werden eenigen hunner, in den avond van den vier en twintigsten van Grasmaand, te raade, om aldaar de Tekening te beletten. Eerst vielen hier over woorden, wel spoedig van daadlykheden gevolgd. In een gedeelte der Stad, meer dan eenig ander, bewoond van Lieden, den Patriotten vyandig, kon het niet missen of de menigte der Tegenstanderen van de Ondertekening groeide staag aan, en kreeg de overhand. — Dit aangroeiend, oproerig bedryf, deedt welhaast eene Burgercompagnie in de wapenen verschynen; en vondt deeze zich genoodzaakt; dewyl 'er geen uit elkander dryven anders mogelyk was, op den hoop met scherp te vuuren, 't geen eenen enkelen, in 't oproer geen deel hebbende, eene wonde toebragt. —— Deeze tegenwerkingen vrugtloos afloopende, zogt men, langs eenen anderen weg, de Burgers huiverig

Tegenkantingen.

XLVII. BOEK. 1787.

te maaken voor de Tekening, of hun te beweegen, dit gedaan hebbende, dezelve te herroepen. Een naamloos Papier, in grooten getale, 's nagts gestrooid, behelsde dit vermaan. „ Alle Schutters en Ingeze-„ tenen, die zich, door Beloften of Drei-„ gementen, hebben laaten overhaalen, om „ de gevaarlyke Acte van Qualificatie te „ tekenen, waar van zy, hunne Vrouwen „ en Kinderen het droevig naawee zullen „ ondervinden, worden verzogt, eer het „ te laat mogt zyn, hunne Naamen te doen „ doorhaalen, zullende zy, door de gan-„ sche goede Burgery, en door allen, die „ het lieve *Amsterdam* voor een totaalen „ ondergang willen bewaaren, kragtdaadig „ ondersteund worden tegen allen geweld, „ van wien het ook zyn mogt." —— Dan ondanks dit alles ging de Tekening voort, en de lysten, daar van zamengevoegd leeverden een aantal van tusschen de vyftien en zestien duizend Ondertekenaaren.

Een Oranje Societeit opgerigt.

Was men bedagt deeze steunpylaar by te zetten aan de zaak der Patriotten, by welke dezelve elders zo veel sterkte vondt; men verzuimde, van den anderen kant, geene tegenwerkingen. Behalven oproerige stoorenissen, om den gang deezes werks te stremmen, was men te *Amsterdam*, gelyk elders (*), in werking, om Societeitswyze te vergaderen, en zag men eene Societeit, wel-

(*) Zie wegens *'s Gravenhaage* onze *Vaderl. Hist.* XVI. D. bl. 73, en *Rotterdam*, bl. 129.

welhaast, onder den naam van de *Oranje Societeit* bekend, in de Herberg de *Keizers Kroon*, in de Kalverstraat oprigten. Zeer liep het in 't ooge, dat een Lid der Regeeringe aan 't hoofd stondt, dat verscheide Regenten, en lieden van aanzien, zich als Leden deden aanschryven. De bedoelingen deezer Societeit waren niet duister, en kreegen alle klaarheid, zints men vernam dat de Graaf VAN BENTINK, de Vader deezer, ook elders opgerichte Societeiten, in *Amsterdam* geweest was, om de Stadhoudersgezinden, te bemoedigen en met de hoope op eene wisseling van zaaken te streelen.

XLVII. BOEK. — 1787.

Dan, terwyl deeze strydige werkzaamheden stand greepen, viel 'er eene gebeurtenis voor, die aan de Patriottische Party groote sterkte, en der andere een gevoeligen krak gaf. Een gebeurtenis van zo veel gewigts, dat dezelve verdient, in derzelver voornaamste omstandigheden, geboekt te worden. Eene en andere gewigtige voorvallen van dien aart elders, stonden 'er mede in verband (*), en aan derzelver daarstelling moeten veele der reeds vermelde algemeene Staatsgebeurtenissen, worden toegeschreeven, gelyk wy niet nagelaaten hebben, met een wenk, daar op te wyzen, en een breeder berigt van deeze Gebeurtenis een en andermaal te belooven.

Gebeurtenis ter sterking van de Party der Patriotten.

Op

(*) By voorbeeld de Regeringsverandering te *Rotterdam*, Zie onze *Vaderl. Hist.* XVI. D. bl. 148.

XLVII. BOEK. —— 1787. Voorstel eeniger Vroedschapsleden aan Burgemeesteren, over den last der Afgevaardigde op eenige Punten,

Op den negentienden van Grasmaand, moet de aanvang deezer veel gerugtsmaakende en veel veranderings baarende Gebeurtenisse gedagtekend worden. Dertien Leden der *Amsterdamsche* Vroedschappe, vervoegden zich, ten dien dage, by Burgemeesteren. Hun voorstel by monde gedaan en vervolgens in geschrifte overgeleeverd, gaf de bekommerdheid deezer Voorstanderen van de Volkszaak, met de rondste bewoordingen, te kennen. Immers liep hun voordragt op deezen zin. „ Dat zy, Eeds „ en Amptshalven, zich verpligt oordeel„ den, ter kennisse van hun Ed. Gr. Agtb. „ te moeten brengen, van verscheide kan„ ten onderrigt te zyn, hoe, binnen wei„ nig dagen, ter Vergaderinge van Hun „ Ed. Gr. Mog. zou kunnen worden voor„ geslaagen: —— Om het besluit op het „ Stuk van het Commando der Bezetting „ in *'s Hage*, in den voorleden Jaare ge„ nomen, in te trekken, —— om het Cor„ don., langs de Grenzen van *Holland*, op „ te breeken, —— om de Suspensie van „ zyne Hoogheid, als Capitein Generaal „ deezer Provintien, op te heffen; en alzo „ al het geen, zedert eenige jaaren, tot „ herstel der zaaken van het lieve Vader„ land, met zo veel moeite en arbeids, was „ opgebouwd, in ééns, den bodem in te „ slaan. —— Ja dat zelfs, ter bevordering „ dier oogmerken, ook binnen *Amsterdam*, „ door zommige Lieden Correspondentie „ met het Hof was aangevangen.

„ Alle zaaken, waar aan zy betuigden,

„ wat

„ wat ook van deeze Gerugten zou mo- „ gen weezen, niet zonder ſchrik te kun- „ nen denken: en die niet alleen geſchaa- „ pen zouden zyn, om, zo dezelve, in „ deeze tydsomſtandigheden, ten uitvoer „ werden gebragt, het lieve Vaderland van „ alle kanten in vuur en vlam te zetten, „ en 't zelve op den rand van zynen on- „ dergang te brengen; maar ook inzon- „ derheid, om deeze Stad en goede Bur- „ gery welligt tot zulke uiterſtens te doen „ overſlaan, dat zy zelfs ſchroomden des „ een breedſpraakiger voordragt te doen. XLVII. BOEK. 1787.

„ Het was, ter voorkominge van die „ gevreesde gevolgen, en tot geruſtſtelling „ der goede Burgery, dat zy de vryheid „ namen Hun Ed. Gr. Agtb. op het eer- „ biedigst, doch tevens met al dien ernst, „ welke het gewigt der zaake vereischte, „ te verzoeken, om aan hun wel te wil- „ len mededeelen, of Hun Ed. Gr. Agtb. „ eenige kennis droegen, dat 'er zulk een „ toeleg ter Staatsvergadering, of in *Am-* „ *ſterdam*, zou worden geſmeed; als mede, „ om, indien onverhoopt eene der opge- „ melde Voorſtellen ter Vergaderinge van „ hun Ed. Gr. Mog. mogt worden ge- „ daan, met hun en de verdere Leden van „ de Vroedſchap wel te willen medewer- „ ken, niet alleen om dezelve, door alle „ gepaste middelen tegen te gaan; maar „ zelfs ook dan, wanneer dezelven met „ eene kleine Meerderheid, van de Rid- „ derſchap en eenige, meest kleine Steden, „ tegen den zin van deeze Stad, en der

„ mees-

XLVII. BOEK. 1787.

„ meeste groote Steden; en voornaamste „ Leden der Vergadering van *Holland*, mogten worden doorgedrongen, als dan door „ Afgevaardigden, wegens *Amsterdam*, van „ wegen die Stad te doen verklaaren, niet „ alleen niet aansprakelyk te willen zyn „ voor de gevolgen, welke uit zulke en „ dergelyke Besluiten gebooren zouden „ kunnen worden; maar ook, gebruik- „ maakende van al het vermogen deezer „ Stad, tot afwending van dezelve, daar „ tegen zodanige maatregelen te zullen „ aanwenden, als GOD en de Natuur hun, „ en hunne goede Burgery, zouden aan de „ hand geeven.

„ Zy verwagten en vertrouwden, dat, „ gelyk zy geene zwarigheid maakten om „ zich, hier omtrent, rondborstig en vol- „ ledig, van nu af aan, voorlopig te ver- „ klaaren, dat hun Ed. Gr. Agtb. insge- „ lyks geene zwaarigheid zouden maaken, „ om, met die rondborstigheid daar om- „ trent uit te komen, welke zy van hun „ billyk mogten verwagten. —— Als me- „ de dat hun Ed. Gr. Agtb. ten dien ge- „ volge, hoe eer hoe liever, en nog vóór „ het einde der loopende week, de Vroed- „ schap mogten doen Vergaderen, om aldaar „ te besluiten, ten einde de Afgevaardig- „ den van *Amsterdam*, overeenkomstig met „ dit Voorstel, van nu af aan, gelast wer- „ den, om, indien één of meer der ge- „ melde Voorstellen, of andere daar toe „ strekkende, mogten worden voorgeslaa- „ gen, dezelve niet alleen van de hand te

„ wy-

„ wyzen; maar ook, naar eisch van zaa- XLVII.
„ ken, zich overeenkomstig met deezen BOEK.
„ voordragt verklaaren. Al het welk zy ——
„ vertrouwden, dat, in deeze dagen van 1787.
„ kommervolle vooruitzigten, zeer veel
„ zou kunnen toebrengen, niet alleen tot
„ onderling vertrouwen en harmonie on-
„ der de Regenten; maar ook tot gerust-
„ stelling der goede Burgery, welke door
„ zulke en dergelyke Gerugten dagelyks
„ ontrust werd en geslingerd, en tevens
„ tot beschaaming en verydeling der Raad-
„ slagen van hun, die door Verdeeldhe-
„ den in deeze Stad aan te moedigen, en
„ aan te stooken, hunne eigene Grootheid
„ en Gezag op de puinhoopen der Vry-
„ heid trachten op te bouwen."

Burgemeesters erkenden, op deezen voordragt, van zodanige Ontwerpen niet te weeten. De mogelykheid egter, dat ze, of geheel, of gedeeltlyk, een daadlyk bestaan hadden, of als ontwerpen gesmeed waren, deedt hun eene Vroedschaps Vergadering, op den één en twintigsten, beleggen. Uit deeze kreegen de *Amsterdamsche* Afgevaardigden, thans alleen de Pensionarissen VAN BERCKEL en VISSCHER (*), last, om, indien 'er onverhoopt dusdanige Voorstellen gedaan wierden, overeenkomstig met dit voorgesteld verzoek te handelen. Last daar mede overeenkomstig gegeeven.

(*) Zie de reden waarom, ten deezen tyde, die beide Pensionarissen alleen, wegens *Amsterdam*, ter Dagvaard waren, in onze *Vaderl. Hist.* XV. D. bl. 344.

XLVII. BOEK. —— 1787. len. —— Schoon de gronden der aanklagte niet met de stukken konden beweezen worden, en nooit in 't licht gebragt zyn, meenen egter zommigen spooren hier van te vinden, in de Verklaaring des Stadhouders van den zes en twintigsten van Bloeimaand, als waar in hy zich dus liet hooren. „ Nog voor weinig tyds scheen onze bestendige Verwagting door de gelukkigste uitkomst bevestigd te zullen worden. —— Het oogenblik scheen zelfs naby te zyn, dat men ter Staatsvergadering van *Holland* zelve zodanige *Besluiten* stondt te neemen als meer dienstig konden zyn om te voldoen aan het bekend Verlangen van het grootste en beste gedeelte der Natie, om elk in zyne wettige Regten, en Ons ook, in de wettige en volkomen uitoefening van alle onze Waardigheden, daadlyk te herstellen."

Beraaming om eenige Regeeringsleden af te zetten. De loopende gerugten, welke aanleiding gaven tot deeze voordragt en dit Vroedschapsbesluit, vonden vry algemeenen ingang by allen, die het ergste dagten van de Voorstanders der Partye des Stadhouders, en bleef de Voorslag der dertien Raaden, in deeze dagen van gemeenmaaking, geen geheim voor de Burgery. Die gedaane stap styfde de moed van de Patriottische Party, en gaf een spoorslag aan hunnen yver, om de Afzetting van eenige Raaden werkstellig te maaken, en het daar toe genomene Besluit, in de volbrenging, twee dagen, te vervroegen. In de Burgersocie-

teit

teit ftelde men dit vast, met beraaming van fchikkingen om den gewenschten uitflag van dit beftaan te verzekeren. XLVII. BOEK. —— 1787.

Gefprekken niet alleen over de bedoelingen den Prinsgezinden om, ter Vergadering van *Holland*, de gemelde Voorftellen door te dryven, en van de maatregelen daar toe genomen, verhitte de gemoederen grootlyks. Een den twintigften geftrooid en aangeplakt naamloos Gefchrift ondertekend *de Volksftem*, blies dit vuur nog fterker aan. 't Zelve wyst uit hoe men dagt en fprak ter plaatze, waar men deeze doordryvende plans beraamde, en zulks geeft aan dit anders vry ongehaavend Stuk, ten opfchrift voerende, *Het Verraad ontdekt*, eenig regt om hier plaats te vinden. Een Gefchrift, *de Volksftem*, wekt veel opziens.

Deeze *Aanfpraak aan de Medeburgers*, was vervat in de volgende bewoordingen, die eene allerhoogstgaande verbitterdheid ademen, „ Weinig oogenblikken fchieten „ U overig, of, de goede zaak, waar voor „ alle braaven in den Lande yveren, zal „ eene plotfelinge wending moeten onder„ gaan, die uwer aller bederf onherftel„ baar naa zich zal fleepen, en den val „ der ganfche Republiek, onder het wil„ lekeurig beftuur van eenen vermaadlyken „ Prins van ORANJE, en de met hem za„ mengezwoorene Ariftocratifche Regen„ ten, volmaaken. —— De Meerderheid „ der kwalyk denkende Regenten in alle „ Steden van *Holland* heeft daar toe de „ fnaaren gefpannen. Inhoud van 't zelve.

 „ Dee-

XLVII. BOEK. — 1787.

„ Deeze snoode Aristocraaten vinden be-
„ ter hunne rekening te maaken om met
„ den Stadhouder aan het hoofd tyrannisch
„ te heerschen over een vry Volk, dan
„ 's Volks redelyke begeerte in te willigen.
„ Oppervlakkig veinzen eenigen voor het
„ Volk te weezen; doch gelooft hun niet!
„ zo waaragtig als een GOD leeft! —
„ De Deugnieten met haaren verblinden
„ Aanhang hebben het op den Ondergang
„ van al wat weldenkt gemunt! — Moord,
„ Plundering, en andere Gruweldaaden zul-
„ len zy, even als zo veele NEROS, des
„ noods, niet spaaren, om, als het niet an-
„ ders kan, daar door de Patriotten van
„ kant te helpen, — de zamenspanning
„ van dit Beulenrot is door de gansche
„ Republiek verspreid! — In *Amsterdam*
„ is een ondeugende RENDORP, met den
„ listigen geweezen Hoofdschout CAL-
„ KOEN, en deszelfs zo ondeugende Jon-
„ gen, den Raad CALKOEN aan het hoofd
„ dier verdoemde Factie, waar in een
„ brutaale DEDEL en laffe BEELS — twee
„ uwer reeds te lang geregeerd hebbende
„ Burgemeesteren, en uit den Raad de
„ ondeugende MUILMAN, VAN DER GOES,
„ MUNTER, de laage FREDRIK ALEWYN
„ en GRAAFLAND, als Hoofdacteurs me-
„ despeelen, terwyl de overige Leden van
„ de Meerderheid zich mede laaten slee-
„ pen, en van het bedrieglyk ontwerp,
„ waar toe men zich van hun bedient,
„ meestal onkundig zyn; doch uit *Oranje*-
„ zugt, of *Aristocratie*, den stroom volgen.

„ Wees

„ Wees dan op uwe hoede, ô *Amster-* XLVII.
„ *damsche* Burgery! —— Morgen voor- BOEK.
„ middag, Saturdag den één en twintig- ——
„ ſten deezer, zit de Vroedſchap — uwe 1787.
„ Braaven, hoor ik, zullen daar in als „ Mannen ſpreeken, zo als *Elf* (*) van „ hun het gister reeds op Burgemeesters- „ kamer gedaan hebben, en den ſnooden „ DEDEL het *verraad* aangezegd; doch die „ even als BEELS, welke kwanſuis zich „ ziek hieldt, daar op niet rondelyk zich „ hebben durven verklaaren, en, al dee- „ den zy het op morgen, immers niet te „ gelooven zyn. —— Zy hebben te dik- „ wyls met Eed en Pligt geſpot en de „ Burgery bedroogen. —— De Burgery „ moet eenmaal een ſchoon ſchip maaken; „ en waarom langer getalmd — of moet „ het Verraad u eerst zo verre beſprongen „ hebben, dat 'er geen redding meer is? — „ Het water is aan de lippen! ——

„ Zorgt dan dat op Morgen Saturdag „ aan de goede Intentie van den braaven „ Vader HOOFT, en de waardige Leden der „ bekende Minderheid, voldaan worde, *en „ ontdoet U, zonder uitſtel van die Onwaar- „ digen*, die zich daar tegen maar eenig- „ zins verzetten — ontſlaat ze van hunne „ Posten; doch ſpaart hun voor 't overi- „ ge, en zorgt dat hun geen geweld ge- „ ſchiedde. —— Gy moet U, even be- „ daard als *Utrechts* Burgery, redden! Doch „ zulks fluks doen, of gy zyt 'er onder, „ en

(*) Dit is eene misſtelling voor *Dertien*.

XLVII. BOEK. — 1787.

„ en Slaaven der Heerschzugt. — De „ dag van morgen moet gy daarom niet „ vrugtloos laaten afloopen. — Denkt „ wat ik U gezegd heb, en betragt uw „ Eed en Pligt!"

Gemeenschaplyke werking tusschen den Krygsraad en de Societeit, tot het afzetten eeniger Regeeringsleden.

Volmaakt stemde de toon hier geslaagen overeen met den toon op welken de gemoederen der volyverigsten gespannen waren, en men besloot dien eigensten dag onverwyld alles in gereedheid te brengen tot het volvoeren van dit aangepreezen en hoogsthachlyk werk. Op meergemelde Doele was dien avond de Krygsraad vergaderd. De Leden der Burgersocieteit waren in grooten getale by een. Gemeenschaplyke werkzaamheid tusschen den Krygsraad en de Societeit, reeds meermaalen, met een gewenschten uitslag, beproefd, oordeelde men thans allernoodzaaklykst. Van hier eene Bezending uit de laatstgemelde, die ten half elf zich in de Doele vervoegde. Hoe zeer het uur des scheidens daar was, en de aannaderende nagt zommigen mogt wenken om na huis te gaan, kon, verlangen na den uitslag, veelen daar van te rug houden. En of dit niet genoeg ware, voerde JAN NOMSZ, een Dichter, die zich ten deezen dage zeer liet zien als een yverig Patriot, met eene welspreekenheid in den Volkstrant, alle redenen aan om de talryke Vergadering te doen begrypen, dat zy niet uit elkander moest gaan; maar de wederkomst der Afgevaardigden verbeiden. Zyne redenen, met der meesten neiging strookende, vonden gereeden ingang.

Met

Met reikhalzend ongeduld zaten zy tot 's morgens ten half drie uuren op berigt te wagten. 't Zelve ftrookte niet met het meer en meer gaande gemaakt, en door het uitftel aangegroeid verlangen. Het befcheid vermeldde, dat verfcheide Leden van den Krygsraad aarzelden, en bovenal zwaarigheid vonden om de zaak reeds op Saturdag af te doen. Zy wilden, op dat alles eene meerdere rypheid kreege, het tot den eerstvolgenden Maandag uitftellen. Ondanks den nagt, was de menigte in de Societeit aangegroeid. NOMSZ deedt zich op nieuw gelden: zo dat men, in 't einde, op zynen aandrang, befloot, zich gezamenlyk na den Doele te begeeven, en aldaar op den niet ingewilligden eisch der Afgevaardigden *ruiterlyk*, dit was het woord, aan te dringen. Zy volvoerden zulks, met die onverzetlykheid, dat ook de fchroomagtige Leden des Krygsraads bewilligden in het begeerde befluit, en de Krygsraad toeftemming gaf, in het afzetten van eenige Raaden te zullen bewilligen, en het ftuk van zo veel uitziens, nog dien eigen dag, te volvoeren.

XLVII. BOEK. 1787. Dit ftuk doorgedrongen.

Dit befluit was niet genomen, of de Collonel VAN GOUDOEVER vergezeld van eenige Krygsraadsleden, vervoegde zich, in den vroegen morgenftond, ten huize van Burgemeester HOOFT, die uit den flaap gewekt, niet alleen gehoor verleende; maar in het hem medegedeelde Ontwerp bewilligde. In de Burgerfocieteit werd van dit heuchlyk nieuws 's morgens ten vyf uuren

Burgemeester HOOFT des verwittigd.

XLVII. BOEK. — 1787.

verslag gedaan. Dit was het uur des scheidens, voor de meesten, niet van rust, naa eene korte verpoozing, stonden zy weder te vergaderen om het beraamde en doorgezette plan te zien en te helpen uitvoeren.

Het Genootschap en eenige Burgercompagnien in de wapenen.

De verschynzels in den morgen kundigden genoegzaam aan, dat die dag zich zou onderscheiden door een Burgerbedryf van meer dan gemeenen aart. Reeds 's morgens ten acht uuren kwam het Genootschap *Tot Nut der Schuttery* in volle wapenrusting, in het Societeitshuis in de *Nes*. Zes Burgercompagnien, die last gekreegen hadden om den Dam en het Stadhuis te bezetten, vertoonden zich vroegtyds onder de wapenen, en meest alle de overige Compagnien verzamelden op derzelver Loopplaatzen.

Groote Volksverzameling ten tyde van deVroedschaps Vergadering.

Op den bestemden tyd, ten elf uuren, vergaderde de Vroedschap over eenige punten reeds voorheen beschreeven. Eene Bezending uit den Krygsraad, voorafgegaan door den Collonel VAN GOUDOEVER, begaf zich, kort daar op, uit de Vaderlandsche Societeit desgelyks na het Stadhuis, gevolgd door veele Societeitsleden, en verder van zeer veele Lieden van allerleien rang. De geheele toestel tot, en de spraak die 'er liep van 't geen gebeuren zou, hadt reeds den Dam en de Zaal van het Stadhuis met menschen als opgepropt.

De Raad by het scheiden genoodzaakt an-

Op gemelde Zaal, met eene Compagnie Burgers bezet, wagtte de Bezending, omringd van veele Societeitsleden, het uur des scheidens van de Vroedschap af, dit leedt

leedt tot 's naamiddags tusſchen twee en drie uuren. Eenige Leden van den Raad ter Vroedſchapskamer uitgetreeden, werden in en voor de Juſtitiekamer verzogt, nogmaals na binnen te willen keeren: dewyl de Burgery aan den agtbaaren Raad, nog eene zaak hadt voor te draagen. Gereed toonden zich veelen niet om aan dit verzoek te voldoen; waar op het een en andermaal, met verdubbelden aandrang, geſchiedde, en het wederkeeren der Heeren Raaden ten gevolge hadt. —— Hier op eenige Perſoonen, in de Juſtitiekamer, voor de deur der Raadzaale verſcheenen zynde, ontving Burgemeester HOOFT uit handen van den Heer VAN HOOGENDORP, een Geſchrift: waar op hy na binnen ging, en de deuren van den Raadkamer geſlooten werden.

dermaal te vergaderen.

Het Geſchrift luidde woordlyk. „ Wy „ Comparanten, alle Hoofdofficieren der „ Burgery, en allen Leden van den grooten Krygsraad deezer Stad, vinden zich „ verpligt, zo voor zich zelven, als voor „ verre het grootſte gedeelte hunner Schutteren, als op den allerſterkſten aandrang „ van veele duizenden hunner Medeburgeren en Stadgenooten, hier by het „ Raadhuis vergaderd, in te brengen en „ te declareeren.

Overgegeeven Geſchrift de Afzetting eeniger Raaden vorderende.

„ Dat zy met gedagte hunne Schutters, „ Medeburgers en Stadgenooten, op de „ gevoeligſte wyze zyn getroffen door het „ bezef van den akeligen toeſtand, waar „ in het lieve Vaderland, de onwaardeerbaare Vryheid, de Rust en Veiligheid

 „ dee-

XLVII. BOEK. 1787.

„ deezer Stad, en eindelyk alles wat hun
„ lief en dierbaar is, in dit hachlyk tyd-
„ stip, gebragt is, — een tydstip, waar op
„ zy een tastbaar gevaar gevoelen, dat het
„ geheele werk van Herstelling en Verbe-
„ tering van onze Constitutie, welks ge-
„ wenschte vordering reeds aan elk braaf
„ Regent en welmeenend Burger de blyd-
„ ste vooruitzigten opleeverde, door eenen
„ allergeweldigste schok, eensklaps zou om-
„ vergestooten en vernietigd worden, in-
„ dien zulks niet tydig door een cordaate
„ en bedaarde, doch tevens kragtige wer-
„ king van de Burgery, voorkomen en
„ verhoed wierdt.

„ Dat zy zich wel met die gerustste-
„ lende hoop gevleid hadden, dat deeze
„ magtige Stad, door haaren uitsteekenden
„ invloed en vermogen, op eene cordaate
„ wyze, 's Lands goede zaaken dermaate
„ zoude gehandhaafd hebben, dat de wag-
„ gelende Vryheid eens eenmaal op een
„ vasten voet gegrondvest, en daar door
„ die allernadeeligste Onzekerheid en On-
„ gerustheid, welke thans meer en meer
„ toeneemt, onder de Ingezetenen wegge-
„ nomen en de Burgerlyke Rust en Een-
„ dragt, Bloei en Welvaard hersteld, en
„ duurzaam bewaard zouden zyn gewor-
„ den.

„ Dat zo vuurig en welmeenend als dee-
„ ze verwagting by hun geweest is, zy
„ daar in, tot nog toe, even smartlyk zyn
„ te leur gesteld geworden; daar zy, tot
„ hunne grievende smerte en billyke be-
„ kom-

XLVII. BOEK. — 1787.

„ kommering, wel verre van in deezen
„ agtbaaren Raad, een vast, volstandig en
„ duurzaam Staatsbeginzel te zien plaats
„ hebben, in tegendeel, van tyd tot tyd,
„ ja bykans van dag tot dag, derzelver
„ Deliberatien en Besluiten, dermaate zien
„ wankelen en draaijen, dat de Agtbaar-
„ heid deezer Vergaderiege, daar door ver-
„ kleind wordt, en te gelyk dat gewigt
„ verliest, waar door het lieve Vaderland,
„ in deszelfs uiterflen nood, meer dan ééns
„ gered is, en thans kan en moet gered
„ worden.

„ Dat zy Ondergetekenden, en met
„ hun alle de duizenden, die thans be-
„ flooten hebben de Vryheid van het Va-
„ derland, en de Welvaard van deeze Stad
„ te verzekeren, en te beveiligen, de oor-
„ zaak van de jammerlyke gesteldheid van
„ deezen agtbaaren Raad, met alle deszelfs
„ nadeelige uitwerkingen, daar in gelegen
„ vinden, dat 'er in denzelven zich eene
„ *Party* bevindt, waar van de Voorstan-
„ ders zodanige beginzels vasthouden,
„ welke geheel aanloopen tegen de heil-
„ zaame Staatsgronden, welke eene andere
„ *Party* in deezen zelfden Raad, is toege-
„ daan, en welke Staatsgronden, als be-
„ vorderlyk voor de waare Burgerlyke
„ Vryheid, overeen komen met den vuu-
„ rigen wensch en het verlangen van ver-
„ re het grootste gedeelte van deeze Bur-
„ gerye, en waar voor die braave Burge-
„ ry aan de Leden alle gevoelens van de
„ hartlykste dankbaarheid toedraagt.

„ Dat

XLVII. BOEK. — 1787.

„ Dat deeze twee overgestelde werkin- „ gen, in deezen agtbaaren Raad, indien „ zy Ondergetekenden, met behulp der „ goede Burgery, zulks niet tydig wilden „ voorkomen, baarblyklyk eene zo droeve „ uitwerking zouden veroorzaaken, daar „ het mistrouwen der Burgery, welk nood- „ wendig, door eene voortduurende onze- „ kerheid over haare gewigtige belangen, „ reeds tot eene zeer hooge maate heeft „ moeten klimmen, weldraa tot dat uiter- „ ste zou komen, dat 'er de schroomlyk- „ ste tooneelen binnen deeze Stad te vree- „ zen, ja onmisbaar te verwagten zyn.

„ Dat derhalven, zy Comparanten voor „ zich, voor voornoemde Schutters, en op „ aandrang van zo veele duizenden hunner „ Medeburgeren en Stadgenooten, ter „ voorkoming van anders te dugtene on- „ heilen, en, om zich aan geen onverant- „ woordelyk verzuim schuldig te maaken, in „ de volstrektste verpligting zyn, om, zo voor „ zich, als voor voornoemde hunne Schut- „ ters, Medeburgers en Stadgenooten, te ver- „ gen en te insteeren, dat die Leden van „ deezen agtbaaren Raad, tegen wien het „ Mistrouwen der Burgery zich wel het „ meeste bepaalt, zich van nu voortaan „ beschouwen als ontslaagen van hunne „ Posten, als Raaden, deezer Stad; ten ein- „ de daar door de anders zo zeer te dug- „ tene gevolgen, van dat mistrouwen, het „ welk het aanblyven van die Leden aller- „ gevaarlykst maakt, voor te komen.

„ Dat zy voor deeze Leden van den

„ Raad,

„ Raad, welker aanblyven zy, om voorzeide redenen, thans ten uiterften gevaarlyk rekenen, houden de Heeren Mr. FREDRIK ALEWYN, Mr. WILLEM GERRIT DEDEL, *Salomonsz.* Mr. JOHAN GRAAFLAND, *Pietersz.* Mr. MARTEN ADRIAAN BEELS, HENDRIK MUILMAN, CORNELIS MUNTER, Mr. NICOLAAS CALKOEN, FRANK VAN DER GOES, en Mr. APOLLONIUS JAN CORNELIS LAMPSINS. —— En alzo dezelven, van nu aan verklaaren te houden als *geen Raaden* deezer Stad meer te zyn; en dienvolgens infteeren, dat derzelver plaatzen, als door deeze *Tusfchenkomst* der *Burgerye* opengevallen zynde, onverminderd de Privilegien deezer Stad, of het Regt der Burgerye in het toekomende, door den agtbaaren Raad, met zo veele en by de Burgerye vertrouwde Burgers werden aangevuld, en waar toe zy dus den agtbaaren Raad inftantelyk verzoeken te willen procedeeren; terwyl zy, van den anderen kant, op het plegtigfte verklaaren, dat zy Ondergetekenden volvaardig zyn, om niet alleen niet te dulden, dat aan voornoemde Negen Heeren eenige hindernis, gelyk zy zulks mede gerustlyk van alle hunne Schutters, Medeburgers en Stadgenooten verwagten, overlast, veelmin perfoneel geweld gedaan worden; maar in tegendeel, dezelve, ten allen tyde, als Mannen van Eer, kragtdaadig te beveiligen en te befchermen; in die billy-

„ ke

XLVII. BOEK. — 1787.

„ ke verwagting, dat de geheele Natie, „ zo wel als voornoemde Heeren, deezen „ ſtap der Burgery als een pligtmaatige en „ noodzaaklyke daad van zelfsbehoud, tot „ voorkoming van 's Lands gewisſen val, „ en ter nog tydige bewaaring van de ge- „ vaarloopende Rust, Orde en Veiligheid „ in deeze magtige Stad zal aanzien.

„ Verzoekende eindelyk nog de Onder- „ getekenden, voor zich, voor voornoemde „ hunne Schutters, Medeburgers en Stad- „ genooten, dat dit Declaratoir in de No- „ tulen van deezen agtbaaren Raad worde „ geinſereerd, op dat nu en altoos blyke, „ dat de voornoemde Heeren, door deeze „ bedaarde en plegtige tusſchenkomst der „ Burgerye, van hunne Posten als Raaden „ verlaaten zyn, en dat van dit alzo ge- „ inſereerde, aan de Ondergetekende Com- „ paranten, zittens de Vergadering, behoo- „ relyk Extract gegeeven worde; ten einde „ zy Ondergetekenden voor hunne Schut- „ ters, Medeburgers en Stadgenooten, ver- „ vuld van genoegen en dankbaarheid voor „ deeze agtbaaren Raad, na hunne woo- „ ningen te rug mogen keeren."

Reden waarom dit Stuk niet ondertekend was.

Schoon het woord *Ondergetekenden*, by herhaalinge, in dit Stuk gehoord wordt, las men onder 't zelve geen één eenigen Naam. Een misſtand, een gebrek, zo in 't oogloopende, dat zulks niet wel kan toegeſchreeven worden aan mangel van duizenden, gereed om 't zelve met hunne Naamen te bekragtigen; maar ongetwyfeld ontſtaan uit de gemelde Vervroeging van Maan-

Maandag op Saturdag. De verhaasting met welke dit alles geschiedde, op den onwederstaanbaaren aandrang der Burgersocieteits Leden, in den jongst verloopen nagt, hadt ten onvermydelyken gevolge, dat het dit Geschrift aan deeze Naamsbekragtiging haaperde; doch men oordeelde dit gebrek, 't geen den Inleeveraaren niet kon ontvlieden, genoegzaam verholpen, door de daadlyke tegenwoordigheid der menigte, die met volvaardigheid, dit Stuk zouden onderschreeven, en 'er de gewoone Bekragtiging van zodanige Verklaaringen aan gegeeven hebben. —— Zulks bleek met de daad: want onmiddelyk naa de Inleevering, en onder het raadpleegen over 't zelve, werd het voorgeleezen aan de onderscheidene Burgercompagnien, binnen, voor het Stadhuis, en op hunne Loopplaatzen, vergaderd. Eenige betuigden daar over hun genoegen met eenpaarige stemmen, andere met eene groote en dus in geen twyfel komende, meerderheid.

XLVII. BOEK. —— 1787.

Het Stuk, in den Raad ingeleeverd, ontmoette eene wel te wagtene bejegening. Eenige Leden verzetten zich ten sterksten tegen het voorleezen van, en het raadpleegen over 't zelve: anderen drongen 'er met niet minder kragts op aan, en met een uitslag, die aan hunne begeerte beantwoordde. Lange en heftige voor- en tegenspraak ging het Besluit voor, 't welk den Inleeveraaren bekend gemaakt, op deezen zin liep; „ dat by het uitgaan van de „ Vroedschap, door *eenige Persoonen*, aan „ den

Besluit op het ingediende Adres.

XLVII. BOEK. — 1787. „ den Heer Burgemeester Hooft overhandigd zynde een Adres, hoe zeer hetzelve niet, op de gewoone en wettige wyze, ter kennisse van dezelve gebragt was, naa gedaane omvraage, egter, by de Meerderheid was verstaan en goedgevonden, hetzelve te leezen, en geleezen zynde, Heeren Burgemeesteren te verzoeken, aan de Overhandigers te antwoorden, dat hetzelve geen onderwerp van raadpleeginge van den agtbaaren Raad konde uitleeveren, als zynde de Vroedschap niet bevoegd om haare Medeleden van derzelver Raadsplaatzen te ontzetten, als strydende zulks met het Besluit van hun Ed. Gr. Mog. van den negenden Augustus des Jaars MDCLVIII."

Aanteekeningen en Tegenaanteekeningen. Burgemeester Dedel, Huydecooper van Maarseveen, J. Elias *Arnoudsz.*, F. Alewyn, Faas, Graafland, van de Poll en Calkoen, lieten hunne Aanteekeningen doen, zo tegen het voorleezen des Declaratoirs, als tegen dit genomen Besluit; waar tegen Burgemeester Hooft, de Graaf, Boreel, Backer, van Leyden, Abbema, Hovy, Bicker, van Lennip, Temminck, van Weide, D. Hooft, en Bouwens, hunne Tegenaanteekeningen vorderden.

Verlangde en verkreegene Byvoegzels tot dit Besluit. Het medegedeelde Raadsbesluit voldeedt niet ten vollen aan de begeerte der Inleeveraaren. Zy verlangden, in 't begin, eene nadere beschryving van de Lieden, daar enkel aangeduid met de woorden *eenige Persoonen*, hier by begeerden zy gevoegd te

te hebben; *zo voor zich zelven, als uit naame van verscheidene Capiteinen en Officieren der Burgery, daar toe door hunne respective Compagnien gequalificeerd.* — Wyders was hun verlangen, eene Betuiging van wegen den Raad, dat eenige Persoonen met de daad van hunne Posten vervallen verklaard waren; en dat agter het Raadsbesluit dit byvoegzel kwame; *verklaarende voorts de Heeren Raaden, dewelke de Resolutie hebben genomen, en welker Plaatzen niet vervallen zyn verklaard, met den Krygsraad en Burgery deezer Stad, te zullen medewerken, ter bewaaringe van derzelver waare belangen, rust en veiligheid* (*).

XLVII. BOEK. 1787.

Vreugdebetoon hierover.

Dit geheele en dus naar genoegen der Inleeveraaren aangevuld Raadsbesluit, werd omtrent zeven uuren aan de zamengevloeide en reikhalzende Burgery voorgeleezen; en verstendigde men des ook de Compagnien op derzelver byzondere Loopplaatzen. Onmiddelyk veranderde, naa het voorleezen, de diepe stilte der luisterende menigte in een luidrugtig *Hoezee!* Dit juichend geluid vergezelde den Burgemeester HOOFT, als de omstuivende menigte hem schier in zyn koets tilde, en tot zyn Huis begeleidde. Stemmen die zweegen by het vertrek der afgezette Raaden. Stemmen die zich 's avonds weder door eene verbaazende Volksmenigte lieten hooren, voor de Vaderlandsche en Burgersocieteiten, en onophou-

(*) *Extract uit de Resolutien van de Vroedschap der Stad Amsterdam* 21 April 1787.

XLVII. BOEK. houdelyk riepen *Hoezee! lang leeve Vader* Hooft! *en de Vryheid!*

1787. Heusch vermaan in de Burgersocieteit ten opzigte van de afgezette Heeren.

Dat, in die Vergaderingen alles juichte op het verslag van het gebeurde, dat men zich onderling geluk wenschte met dien gedaanen stap, en de Ontwerpers, zo wel als de Uitvoerders, met dankbetuigingen als overlaadde, behoeft naauwlyks vermeld te worden: wel dat de Secretaris van de Burgersocieteit in de *Nes*, ten slot der kennisgeeving van het voorgevallene, de vergaderde Burgermenigte voorhieldt; „dat, „ schoon de geremoveerde Raaden, nu „ waren getreeden in den gelyken Burger- „ stand met andere Burgers, men vertrouw- „ de, dat niemand anders gezind zou zyn, „ dan hun als Medeburgers te agten, en „ by hunne Regten te bewaaren, even „ als aan Ons allen, als Burgers, toekomt, „ zonder hun, om het gepasseerde, eenige „ de minste blyken van veragting, veel „ min van belediging, te doen ondervin- „ den." —— Een gepast vermaan, niet in 't oog gehouden, door veele Schryvers der Nieuwspapieren van deezen tyd, die geen woorden te schamper, geene benaamingen te afschuwelyk rekenden, om 'er de afgezette Regenten mede te bestempelen. Men beschreef ze als een *Negental Vyanden der Burgerye* —— *Vertrappers der heilige Natuur- en Burgerwetten* —— *Meineedigers omtrent hunnen Pligt* —— *Eedhouders omtrent hunne alles ondermynende Zamenzweering* —— *de* Catalinaas —— *de in 't geheim verbondene Dwingelanden, van Amstels Rome.*

Op

XLVII. BOEK.

1787.

Geregtlyke Insinuatie den afgezette Heeren t'huis gezonden.

Op het dus verre gebragte werk der Afzettinge van Negen Raaden, zette men den stempel door eene geregtlyke Insinuatie, op den zeven en twintigsten van Grasmaand, uit naam van den Collonel VAN GOUDOEVER, negen en dertig Capiteinen, acht en veertig Luitenanten, en acht en dertig Vaandrigs, zo voor zich zelven, als voor een aantal hunner Officieren, Onderofficieren, en waakende Manschappen; voorts uit naam der vyftien Geconstitueerden, voor zich zelven en veele duizenden Burgers en Ingezetenen der Stad *Amsterdam*. De Notaris DOMINICUS GENIETS deedt dezelve, vergezeld van de Getuigen Mr. JOANNES CHRISTIAAN HESPE en JACOBUS KOK, de eerstgemelde Secretaris van de Burgersocieteit, de tweede Secretaris van het Genootschap *Tot Nut der Schuttery*, beiden Mannen, die zich in deezen tyd, zeer deeden gelden. In de sterkst mogelyke bewoordingen was, naa een Verhaal van het gebeurde, deeze Insinuatie opgesteld: immers dezelve luidde, „ Insinu„ eerende Ik Notaris, in 't byzyn van de „ naa te noemene Getuigen, in de naa„ men als vooren, U Heer Geinsinueer„ den, ten vriendlykste, doch tevens ten „ allerernstigste, dat Gy Heer Geinsinu„ eerde U zult hebben te wagten, om, na „ deezen, wederom, als Raad, in de Edele „ Agtb. Vroedschap deezer Stad, te ver„ schynen, of aldaar als zodanig eenige „ Zittinge te neemen, veel min nog, het „ zy binnen deeze Stad, het zy elders in

 „ ee-

XLVII. BOEK.

1787.

„ eenige Vergadering of Vergaderingen, „ welke dezelve ook zyn mogen, als Raad „ deezer Stad, te fungeeren, of direct of „ indirect waar te neemen of te verrigten „ zodanige posten of daaden welke door „ den Raad, of Raaden deezer Stad ge- „ woon zyn waargenomen of verrigt te „ worden; en zulks alles ten einde daar „ door de waare belangen, de rust en vei- „ ligheid deezer Stad, in alle opzigten „ mogt worden bevorderd en bewaard.

„ Protesteerende zy Insinuanten voorts, „ zo voor zich zelven, als in naam hunner „ Committenten en Qualificanten, indien „ gy Heer Geinsinueerde, iets, het welk „ aan de voornoemde Remotie, en den in- „ houd deezes, contrarie zyn zoude, mogt „ onderneemen, daar tegen op het aller- „ ernstigste, zonder immer te willen aan- „ spraaklyk zyn voor eenige personeele on- „ gevallen, dewelke uit verwydering dee- „ zes, voor U Heer Geinsinueerde, mogten „ voortspruiten, en reserveerende aan zich „ en hunne Principaalen het employ maa- „ ken van alle zodanige middelen, als hun „ in staat kunnen stellen om hun, en hun- „ ne Principaalen, het weezenlyk en daad- „ lyk effect van de alzo gedaane en in- „ voege voornoemde en goedgekeurde Re- „ motie van U Heer Geinsinueerde, nu „ en voor altoos te kunnen genieten."

Naamloos Papier tegen de Afzetting.

De luidrugtige toejuiching van het Uitzetten deezer Negen Raadsleden, door veele van *Amsterdams* Burgerye, ontmoette ook veeler openlyke tegenspraak zo by mon-

monde als by geschrifte. Hadden de Voorstanders en Bewerkers zich van ongetekende Papieren bediend om dit werk aan den gang te helpen (*), men nam 't zelfde middel te baate om het af te keuren en tegen te werken. Een spreekend bewys hier van strekt een gedrukt Papier, 's nagts vóór den dag der gemelde Insinuatie, gestrooit, aangeplakt en onder de deuren van zommige huizen doorgestooken, waar in deeze Misnoegden hunne Medeburgers in de volgende bewoordingen aanspraaken. — „ Indien 'er eenige Regtvaardigheid in onze ongelukkige Stad is overgebleeven, „ moet het zeker zyn, dat de Misdaaden „ naar verdiensten worden gestraft; maar „ ook dat niemand, zonder onderzoek, of „ bewys, moet worden vooroordeeld. Zyn „ de Heeren F. ALEWYN, DEDEL, „ GRAAFLAND, BEELS, MUILMAN, MUNTER, CALKOEN, VAN DER GOES en „ LAMPSINS, aan eenig misdryf schuldig, „ men onderzoeke en straffe hun. Daar „ zyn Regtbanken in ons Land, die daar „ toe geschikt zyn. Hebben de Burgemeester RENDORP en de Oud-hoofdofficier CALKOEN, (die meermaalen getoond „ hebben, dat het waare belang hunner „ Medeburgeren hun ter harte ging,) zich „ aan Verraad schuldig gemaakt, men bewyze het, en legge hun geregtlyk het „ hoofd voor de voeten. Maar is het uitstrooizel van Verraad wederom een valsch

XLVII. BOEK.
——
1787.

„ ge-

(*) Zie hier boven bl. 35.

XLVII. BOEK. — 1787. „ gerugt, zo als dat van *Naarden*, dat nu „ volledig beweezen is, en is het alleen „ te doen om braave Regenten voor an- „ deren te doen plaats maaken, zo dan „ herdenke ieder Burger en Schutter aan „ den Eed, welken zy aan GOD Almagtig „ gedaan hebben, en overweege wat zy „ in Consciëntie aan hunne Medeburgers „ en Regenten verschuldigd zyn!"

Beraaming om de opengevallene Raadsplaatzen aan te vullen. De Krygsraad, zo naauw met het Wapengenootschap en de Burgersocieteiten vereenigd, als wy reeds een en anderwerf gezien hebben, zich geregtigd oordeelende om eenige Raaden van hunne Posten te ontzetten, dagten zich ook bevoegd om de vervulling der opengevallene Raadsplaatzen te bewerken. Hadden de Burger-geconstitueerden in de Afzetting de hand geleend, zonder hunnen last aan de Regeering vertoond te hebben, zy meenden ook in de Plaatsvulling te moeten medewerken.

Hoe aangevangen. Van dit veruitziend werk maakten zy eenen aanvang op den derden van Bloeimaand. Twee Capiteinen vatten met hunne Compagnien 's voormiddags tusschen negen en tien uuren post voor het Stadhuis op den Dam; een der nieuw aangestelde Collonellen BASTERD, met een Capitein, bezette de Zaal van het Stadhuis van binnen. Ziekte belette de Burgemeesters CLIFFORT en BEELS ter Burgemeesterskamer te verschynen. DEDEL was 'er niet tegenwoordig: dewyl hy Amptshalven de voorstellinge van een Doodschuldigen Misdaadiger moest bywoonen. Voor

HOOFT

HOOFT derhalven bleef het over alleen het werk op Burgemeesterskamer te volvoeren.

1787.

Burger-geconstitueerden brengen de Ondertekenings Lysten.

De Afgevaardigden van den Krygsraad en de Burger-gecommitteerden, in de Vaderlandsche Societeit vergaderd, begaven zich van daar na het Stadhuis gevolgd door den Bode van de Societeit, draagende een grooten bundel Papieren, zynde de Ondertekenlysten der zo lang ter tekening gelegen hebbende Acte van Qualificatie der Burger-geconstitueerden. Die, naa eene korte wyl toevens, in Burgemeesterskamer toegelaaten, aan Burgemeester HOOFT deeze Volmagt, met de daar by behoorende stukken overhandigden, ten betoon van hunne bevoegdheid, om in de door zo veele duizenden erkende hoedanigheid, met de Regeering te kunnen handelen.

Ingediende Naamlyst.

Dit was de voorlooper van een meer beduidend stuk door de geheele Bezending overgereikt. Het hieldt in, dat zy, op gronden van de door de Burgery verrigtte Afzetting van negen Heeren uit den Raad der Stad, op 't nadruklykst verzogten, in den naam hunner Lastgeeveren, dat de Raad, in deeze tegenwoordige Vergadering, of uiterlyk, op Maandag eerstkomende, de opengevallene Raadsplaatzen geliefde aan te vullen met Mannen het Vertrouwen der Burgerye bezittende, uit eene Lyst van vyf en twintig Persoonen, welke zy overhandigden (*), of uit andere Persoonen van

(*) Het vyf en twintig tal bestondt uit ANTHONY VAN RENSELAAR *Wz.*, Mr. JACOB ANTHONY DE ROTH,

XLVII. BOEK. — 1787. Uit welke Persoonen de Vroedschap bestondt.

van gemelde Hoedanigheid, door den Agtbaaren Raad te benoemen.

Burgemeester HOOFT gaf der Bezendinge zyn woord, dat hy het overgeleeverd Stuk in den Raad zou brengen. Waar op de Bezending Burgemeesterskamer verliet, en zich, in een halven kring, aan den ingang der Vroedschapskamer schaarde, scherp lettende op de Persoonen, die zich te dier Vergaderinge vervoegden. Men geeft voor reden van dit bedryf en verspreid gerugt, dat, ondanks het verzoek van den Krygsraad, aan de negen uitgezette Raaden, brieven van beschryving waren rondgezonden. Deezen wilde men, indien zy, of eenigen hunner, mogten verschynen, den ingang ter Kamer ontzeggen en beletten. Doch zy vonden geene oorzaak tot dit bedryf. Niemand deezer verscheen, en was de Heer MATTHYS STRAALMAN de éénige der Tegenparty die ter Vroedschapskamer binnentradt. De overigen lieten by eenen Brie-

ROTH, JAN ARNOUD DULL, Mr. DIEDERIK VAN HOGENDORP *tot Hofwegen*, JAN ALSTROPIUS, GERRIT NUTGENS, JOHAN GOLL VAN FRANKENSTEIN, Mr. GERARD PIETER NICOLAAS HASSELAAR, WILLEM VAN PEMBROEK, PAULUS VAN DRIEST, Mr. HENDRIK DANIEL VAN HOORN, YSBRAND SEVEREYN, ROBBERT DANIEL CROMMELIN, Mr. H. WEEVERINGH, WILLEM WOUDMAN, DIONYS ANTHONY VAN AALST, CHRISTIAAN VAN DER VOORT, JEAN PHILIPPE DU QUESNE, Mr. NICOLAAS VAN ASSCHENBERG, Mr. JOHAN PIETER FARRET, ADRIAAN FLORIS RAAP, Mr. MATTHYS ROMSWINCKEL, PIETER CONSTANTYN NOBEL, JAN NICOLAAS VAN EYS, en PIETER VAN GHEZEL.

Brieve weeten, dat zy, gedagtig aan het gebeurde op den vier en twintigsten der jongstverloopene Maand, in de beschreevene Vroedschapsvergadering oordeelden niet te moeten verschynen, als in welke zy meenden, dat, ten deezen tyde, voor vryheid van raadpleegen, van gaan en komen, geene behoorlyke zorg kon worden gedraagen, en zich vervolgens ook zo lang te moeten afzonderen, tot dat des beter zou voorzien weezen.

Gunstig daar op genomen besluit.

De Vroedschap, behalven de Heer STRAALMAN, uit Leden bestaande die met de Verzoekers dezelfde Staatsbegrippen omhelsden, nam een wel te wagten Besluit, 't geen Burgemeester HOOFT den Inleeveraaren van het Adres in Burgemeesterskamer bekend maakte. Het hieldt in, dat in eene Vroedschapsvergadering, op den eerstvolgenden Maandag te beleggen, negen Heeren tot Raaden verkoozen en zittens de Vergadering in den Eed zouden genomen worden. —— Het verneemen van dit Raadsbesluit deedt onder de vergaderde menigte een groot gejuich ontstaan, 't geen met herhaalde en verdubbelden klank werd aangeheeven, toen Burgemeester HOOFT het Stadhuis verliet, gevolgd van de zegepraalende Afgevaardigden des Krygsraads en de Burger-geconstitueerden. De laatstgemelden oordeelden, door het aanneemen der overgeleeverde ondertekende Acte van Qualificatie, zich erkend in die waardigheid, en voorts, in die hoedanigheid, te mogen handelen.

XLVII. BOEK. —— 1787.

Volvoering der Verkiezing van nieuwe Raaden.

Diensvolgens vervoegden zy zich, ten bestemden dage, nevens de Afgevaardigden uit den Krygsraad ten Stadhuize, uit de Vaderlandsche Societeit afgehaald door een Bende Grenadiers, en ontvingen, zo aan het Raadhuis, als op de *Zaal*, de gewoone Krygseerbetooningen. Reeds vroeg in den morgen was de Burgerzaal van het Stadhuis, en ook 't zelve van buiten, nevens een groot gedeelte van den Dam, met verscheide Burgercompagnien bezet. Poorten en Boomen waren geslooten. —— Ten negen uuren vergaderde de Vroedschap, bestaande uit veertien Leden, benevens den Secretaris HUIGENS. By deeze verscheenen, op voorgemelde wyze, de Bezending uit den Krygsraad en de Burger-geconstitueerden.

Nieuwe benoemde Raaden.

Niet meer dan eén groot uur verliep 'er, naa het openen der Vergaderinge, of de Verkiezing werd uitgebragt op negen Heeren, voor 't meerendeel genomen uit de reeds als daar toe geschikten aangepreezen (*). Tot Raaden benoemde men Mr. J. P. FARRET, Mr. NICOLAAS ASSCHENBERG, P. C NOBEL, Mr. J. A. DE ROTH, J. P. DU QUESNE, J. GOLL VAN FRANKESTEYN, BALTH. ORTT, Mr. LEONARD RUTGERS en Mr. H. WEEVERINGH.

Onverwyld kreegen deeze Heeren kennis van hunne Verkiezing, met verzoek om terstond ten Raadhuize te verschynen ter Beëediging. Hunne vaardige komst en de

(*) Zie hier boven, bl. 103.

de ſpoed, welke men aan alles byzette, maakte reeds ten elf uuren een einde aan dit gewigtig werk. Waar op de Raad ſcheidde. Van het verrigtte kreegen de Burgercompagnien kennis, by monde der Leden van den Krygsraad, en van de Burgergeconſtitueerden: waar op dezelve na hunne loopplaatzen aftrokken.

XLVII. BOEK. —— 1787.

By den aanvang deezer Vroedſchapsvergadering verſcheenen uit de Byltjes van *Kattenburg*, waar men zorg gedraagen hadt om dezelve dien dag aan 't werk te houden, twee of drie Afgevaardigden met een Verzoekſchrift, getekend door ruim agt honderd Perſoonen; doch in welke Ondertekening, men in ſtede van Naamen eene groote menigte van Kruisjes vondt. Het behelsde een Verzoek om de Herſtelling van den Prins in de Waardigheden en Voorregten hem in den Jaare MDCCLXVI opgedraagen, en eene betuiging van genoegen over de tegenwoordige Regeering. De Vroedſchap weigerde 't zelve aan te neemen: dewyl het in Burgemeesters Kamer moest geleezen zyn, vóór dat het aan den Raad kon ingediend worden, en dat de tegenwoordige Vergadering alleen belegd was om nieuwe Raaden te verkiezen.

Verzoekſchrift der *Kattenburgeren* ten tegendeele niet aangenomen.

Een Verzoekſchrift tot dezelfde einden ſtrekkende, lag ter tekeninge by den Boekverkooper ARENDS. 't Geen het huis en de winkel diens Mans, op wien het misnoegen, wegens zyne Beſchuldiging van Oproerigheid der Burgeren, groot was, terwyl men tevens liet verluiden, dat de

De Boekverkooper ARENDS op nieuw met Plundering gedreigd.

Te-

XLVII. BOEK. — 1787. Tekenaars daar voor drie of zes guldens ontvangen konden, andermaal blootstelde aan eene mishandeling, 't zelve eenige weeken geleeden overgekomen; doch waar voor het thans bewaard bleef, door gewapende Burgers: schoon hy zich, veiligheids halven, uit *Amsterdam* begaf.

Tegenverklaaringen van eenige Raaden tegen deeze Aanstelling.

De Raaden ter laatstgehoudene Vroedschaps Vergaderinge wel beschreeven, maar niet verscheenen, naamlyk P. CLIFFORT, N. FAAS, Z. H. ALEWYN, J. H. D'ORVILLE, H. VAN DE POLL, P. ELIAS, J. E. HUIDECOOPER VAN MAARSEVEEN, J. ELIAS *Arnoutsz.* gaven by Brieven te verstaan, dat zy, in voorige handelingen de Afzetting betreffende niet tegenwoordig geweest waren, en vervolgens daar tegen eene verklaaring ingeleeverd hebbende, ook niet konden medewerken tot het verkiezen van nieuwe Raaden; doch ook daar tegen wel uitdruklyk protesteerden. — Nog nader staafden zy zulks, korte dagen daar naa, door eenen Brief aan de Vroedschap gezonden, van deezen inhoud, „ dat zy, „ indagtig aan hun Eed en Pligt, ter bewaaringe en handhaavinge van de Privilegien en Costumen der Stad *Amsterdam*, niet van zich konden verkrygen, „ tegenwoordig te zyn in eene Vergadering, tot welke niet alle Leden, tot dezelve behoorende, werden opgeroepen, „ en in welke, in tegendeel, op eene „ gansch informeele en onwettige wyze, „ met verkragting van de oudste en heiligste Privilegien, Negen andere Persoo-

„ nen

XLVII. BOEK. —— 1787.

„ nen waren ingekomen en toegelaaten ge-
„ worden, als zullende zy daar door te
„ kort doen aan hunne Verpligtinge jegens
„ de goede Burgery, en aan het vertrou-
„ wen, 't geen een groot gedeelte van de-
„ zelve in hun ſtelde." Eenſtemmig wat de hoofdzaak betrof, luidde een breede Brief van den Raad N. GEELVINK, wegens *Amſterdam* zitting hebbende in Gecommitteerde Raaden. —— Eene dergelyke Tegenverklaaring verſcheen 'er van wegen alle de afgezette Raaden, uitgezonderd van den Heer LAMPSINS, die uitlandig was.

Zestien *Amſterdamſche* Raaden lieten het hier by niet berusten; maar ſchreeven aan Staaten van *Holland* eenen breedvoerigen Brief, ter verdeediging van hun gehouden gedrag. Deeze bleef niet onbeantwoord, door de vyftien Raaden, die vóór de Afzetting, doorgaans de Minderheid uitmaakten. Ook verdeedigden ter hooge Staatsvergadering de nieuw aangeſtelde Raaden hun gedrag in deezen gehouden (*).

Sterke Afkondiging tegen Oproer.

Terwyl de tegen elkander gekante Partyen zich by Staaten van den Lande poogden te verdeedigen en te handhaaven door deeze breedſpraakige Geſchriften, bleef het in *Amſterdam* woelen. Het Geregt beraamde en kundigde eene zeer ſterke Waarſchuwing af. Volgens dezelve „ hadt een ieder
„ zich

(*) *Reſol. van Holl.* 18 Mey en 25 Juny 1787. Wy kunnen deeze breedvoerige Stukken geene plaats geeven. Men kan ze vinden in de *N. Nederl Jaarb.* 1787. bl. 1030—1041. en 1367—1393.

XLVII. BOEK. — 1787. „ zich te wagten van by of op het Raadhuis, ter gelegenheid van het opgaan of afgaan der Regeering, of van eenige byzondere Leden derzelve, eenigen buitengewoonen Aandrang of ongeregeldheid te veroorzaaken, als mede geschreeuw op te heffen, of iets dergelyks te pleegen, 't welk tot kleinagting der Regeering, of tot opschudding onder de goede Gemeente zou strekken; als mede zich te onthouden van, 't zy op 's Heeren Straaten, of aan de Huizen, eenigen overlast of geweld te pleegen, of byzondere Persoonen te dwingen tot het doen van 't een of ander, 't welk zou kunnen strekken tot stooring van de openbaare rust, en byzondere veiligheid, onder wat voorwendzel zulks ook zou mogen geschieden; de Overtreeders hier van zouden, volgens Placaaten deezer Landen gestraft worden. Ook zouden de zodanigen, die, offschoon zy zelve deeze daaden niet hadden helpen pleegen; maar anderen door beloften, bedreigingen, 't geeven van geld, of op eenige andere wyze, daar toe zouden mogen hebben aangezet, even strafbaar, als de daaders zelve gehouden worden."

Oranje Societeiten opgerigt. De woelende Partyen verydelden welhaast de kragt deezer Afkondiging. De Misnoegden onder de Burgery, wegens de keer, die de zaaken ten voordeele der Patriotten namen, zogten sterkte in die zelfde middelen, waar van deeze zich, met zo veel voordeels, bediend hadden. Naamlyk het op-

oprigten van Societeiten ter handhaaving van de Oude Staatsgesteldheid en het Erfstadhouderschap. Schoon deeze eerst aanvang namen onder de Scheepstimmerlieden, op aanmoediging des Graaven VAN BENTINCK (*), bepaalden zy zich niet in deezen kring. Lieden van meerder aanzien, ook eenige Regeeringspersoonen, lieten zich, als Leden inschryven, en namen het bestuur op zich. Uit den schoot dier Societeiten kwamen de meestbeduidende Stukken tot handhaaving van die Partye.

XLVII. BOEK. 1787.

Plan van dien kant, om ook Geconstitueerden aan te stellen.

Deeze zogt men wyders te schraagen door Acten, Adressen en andere Papieren van dien aart ter tekeninge voor te leggen. Om de voetstappen der Patriotten nader te drukken, ontwierp men, van deeze kant, eene Acte van Qualificatie, strekkende, om zekere, nog niet genoemde Persoonen, te volmagtigen, om, in naam der Ondertekenaaren, alle zodanige middelen, met 's Landswetten overeenkomstig, in 't werk te stellen, als zy noodig zouden bevinden om aan de Ondertekenaars te doen erlangen, 't geen dezelve als hun gevoelen beleeden, in eene nevensgaande Verklaaring, hoofdzaaklyk nederkomende op „ hunne voldaanheid „ over de Staats- en Stadhouderlyke Regeering, zo als dezelve, door 's Lands „ Octroyen, Wetten en Privilegien en wel „ laatstlyk in den Jaare MDCCLXVI gevestigd was." — Het onderneemen deezer Tegenwerking schynt niet in de regte handen

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XVI. D. bl. 74.

XLVII. BOEK. — 1787. Een Adres van dien kant niet aangenomen.

den gevallen; om dezelve op- en voortgang te doen krygen.

Tot meerdere rypheid kwam een Adres, 't geen door Lieden uit de Burgerstand, aan de huizen ter ondertekeninge hiet vergeefsch werd aangeboden. 't Zelve behelsde eene Tegenverklaaring der Ondertekenaaren, gerigt aan Burgemeesteren en de zes en dertig Stads Raaden, tegen alles wat, te deezer dage, door den Krygsraad en de Geconstitueerden, uit naam der Burgerye, verrigt was. Een genoegzaam geoordeeld getal van Ondertekenaaren bekomen hebbende, gaven eenige Persoonen van meerder aanzien dan de Ondertekenaaren der evengemelde Acte van Qualificatie, 't zelve over; doch het werd, om dat men het niet naar eisch ingerigt, en de overleeveraars onvoorzien van blyken hunner bevoegdheid, oordeelde, niet aangenomen.

Adres aan Staaten van *Holland* van die zyde ontworpen.

Naa deeze mislukkingen beproefde men, van dien kant, een ander middel, vervaardigde een breedspraakig Adres, gerigt aan 's Lands Staaten, Verzoeken behelzende van juist het tegenovergestelde 't geen thans in den Lande plaats greep, en in *Amstelstad*, met eenen voor Party gewenschten uitslag, doorging. Het behelsde hoofzaaklyk een Verzoek, „ om de Herstelling van den Erf„ stadhouder in alle de Waardigheden en „ Voorregten, hem in den Jaare MDCCLXVI „ opgedraagen, met de Vernietiging der „ Schorting daar op gevallen; de Afzet„ ting der onlangs aangestelde Raaden en „ Collonelen; de herstelling der afgezetten

„ in

„ in alle derzelver Posten en Waardighe- „ den; de handhaaving van de Burgers, „ In- en Opgezetenen by derzelver Voor- „ regten; het weeren van alle inbreuken „ omtrent dit alles geschied; de beteuge- „ ling van de losbandigheid der Druk- „ persse; de Vernietiging van alle Vry- „ corpsen en Genootschappen van Wapen- „ handel; Voorziening tegen het oproe- „ pen der Schutteryen, buiten kennis en „ overleg der Wethouderen; en eindelyk „ het beletten van Geldverzamelingen, ter „ betaaling van vreemde en ongeregelde „ Troepen."

Ter Tekeninge gelegd.

Dit Verzoekschrift, van eenen tegen al het verrigte der Patriotten aandruisschenden aart, lag op verscheide plaatzen in *Amsterdam* ter Ondertekening voor. De meest opmerkings baarende waren twee Wynhuizen; 't een op *Kattenburg*, het *Onvolmaakte Schip*, en het ander, op de *Reguliersgragt*, *'s Lands Welvaaren* geheeten. Gelyk deeze Plaatzen, ter bereiking van het oogmerk der Opstelleren, om een grooten toeloop Volks te krygen, wel waren uitgekoozen, zo namen zy ook een Tyd waar, welke hier toe moest medewerken, het Pinxterfeest, den zeven en twintigsten van Bloeimaand.

Beweegenissen hier uit gereezen

Op den eersten dier Feestdagen ontdekten zich reeds, by 't laatstgemelde Wynhuis, eenige meer dan gewoone beweegenissen, ontstaande uit de poogingen om de Voorbygangers tot het ondertekenen te verzoeken en aan te maanen. Het gerugt hier

XLVII. BOEK. — 1787. van, deedt den toeloop der Nieuwsgierigen 's anderen daags aangroeijen; terwyl de yver om Ondertekenaars te werven, met dien toevloed, vermeerderde. Van wederzyden morrend misnoegen, gekyf en schelden. De Patriotten klaagden, dat men hun met geweld ter Tekeninge wilde dwingen; de Prinsgezinden beweerden dat men hun het vry uit- en ingaan verhinderde, met scheldnaamen bejegende, en moedwil aanrigtte. Een uitval der Societeitsleden deedt de Patriotten van voor het Huis de wyk neemen.

Volslaagen Oproer daar uit gebooren. Schoon voorts de nagt zonder verdere oproerigheden bleef, gaf de volgende Dag gelegenheid tot nieuwe en hooger klimmende Balddaadigheden in een volkomen Oproer eindigende. Een onrustige dag werd gevolgd van eene nagt, die schriktooneelen vertoonde, waar voor wy nu het gordyn openschuiven. Deeze dag, de derde Pinxterdag geheeten, wordt te deezer Stede, gelyk elders in den Lande, meest in werkloosheid gesleeten. Het voorheen, en bovenal het op gisteren gebeurde, veroorzaakte in de volkryke *Amstelstad*, een toevloed van Menschen, onvergelyklyk veel grooter dan op een der voorige dagen, hoe wel dezelve toen reeds zeer aanmerkelyk mogt heeten. Met de menigte vermenigvuldigden de daadlykheden van eenen tergenden aart, onder de verschillend denkende Om- en Bystanders. De Prinsgezinden binnen het Wynhuis sterk in getale, de menigte der Patriotten buiten ziende

aan-

aangroeijen, namen de toevlugt tot het kortlings wel geslaagde middel eens uitvals. Met houwers, messen en ander geweer, vielen zy aan op die 'er buiten stonden, en voorby gingen; waar door veelen, die wederstand booden, en ook toekykers, gekwetst werden.

XLVII. BOEK.

1787.

Plundering van een Wynhuis.

Van dit zo zigtbaar beginzel eens naakenden Oproers, verzuimde men niet den Hoofdofficier kundschap te geeven: dan deeze scheen de beweegenissen van te weinig beduidenis te rekenen, om, door geregtlyken bystand, dezelve te beteugelen. De uitvallen van binnen namen toe in veelvuldig- en heftigheid, daar dit verzuim van geregtlyke beteugeling des moedwils dezelve stouter en stouter maakte. Regtmaatige toorn groeide aan tot wraakzugt. Zelfverdeediging veranderde in aanval. Het sluiten van deur en vensters van binnen en het daar by ophouden der uitvallen, voor een teken van verlegenheid aanziende, vielen zy op het Huis aan. Een hagelbui van uitgerukte Straatsteenen ter open gerammeide deur ingejaagd, keerde welhaast op de eerste getergde werpers neder. Aanval en Tegenweer verdubbelde. De laatste viel welhaast te zwak voor de staag aangroeiende menigte, die ten huize indrong en alles wat voorkwam vernielde. In de grootste verlegenheid hadden de meeste lyfsberging gezogt met over schuttingen en daken der nabuurige huizen te klimmen. Eene Compagnie Burgers in de wapenen gekomen, bezette het Huis, en deedt de

 plun-

XLVII. BOEK. — 1787. plunderende menigte uit elkander gaan. Men vondt in het van binnen vernielde Wynhuis den Waard, en eenige andere lieden, die het niet hadden kunnen ontkomen, of het waagden het uiterste af te wagten. Zy werden in verzekering eerst na de *St. Antonies-waag*, en den volgenden morgen na het Stadhuis gebragt, van waar zy, naa eenige dagen zittens, weder in vryheid kwamen.

Plundering aan andere Huizen. De Plunderaars van daar verstrooid, schoolden welhaast op nieuw zamen, voor het Huis van zekeren ARENDZEN, een Kantverkooper in de *Halvemaansteeg*. Een Man, het voorwerp van den aangeschonnen haat: dewyl hy niet alleen bekend stondt voor een yverig Prinsgezinde; maar ook daags te vooren, door dien Aanhang, voor Capitein was uitgeroepen. Eer beteugeling des moedwils opdaagde, lagen deur en vensters verbryzeld, en viel Huisraad en Winkelwaaren ten prooy der Plunderzugt.

Het Defensieweezen tragt het te vergeefsch te stuiten. Het Defensieweezen der Stad, thans in den Doele op de *Garnaalemarkt* verzameld, kreeg kundschap van het voorthollen der Plunderzugt. In verscheide Stadswyken sloeg men Alarm, ten einde eenige Compagnien op derzelver loopplaatzen te wapen te roepen. Eén deezer trok na de *Halvemaansteeg* en verdreef de zamengeschoolde plundering aanrigtende hoop.

't Huis van ARENDS geplunderd. Deeze van hier geweeken, snelde na het huis van meergemelden gehaaten Boekverkooper ARENDS, in wiens huize niets van plundering verschoond bleef. De Winkel

kel en Zolder, de verkoop- en verzamelplaats veeler de Patriotten schamper doorstrykende en Oranjevleiende Boekjes en Papieren, strekten bovenal ten voorwerpe van de vernielende hand. XLVII. BOEK. — 1787.

Het Huis van RENDORP geplunderd.

Hier het hart opgehaald hebbende, zonder gestoord te worden, sloeg de losgelaate woede het oog op het niet verre van daar staande aanzienlyk Huis des Oudburgemeesters JOACHIM RENDORP, die voor eên Aankleever van het Stadhouderlyk bestuur, by de menigte bekend, en in zeer kwaade reuk stondt. Binnen weinig oogenblikken waren de glasraamen in de voorpuye vernield, en onderging het huisraad, in de voorvertrekken 't zelfde lot. RENDORP en diens Zoon ontweeken de woede met de vlugt op de binnenplaats over eene muur te neemen.

Het Huis van DEDEL bewaakt.

In den voortgang der schendinge, hier gestuit door de wakkerheid eens Luitenants, vergezeld van één Serjeant en twee Schutters, zou de woedende hoop gaarne den lust gekoeld hebben aan 't huis van den Burgemeester DEDEL; dan zy vonden het door Burgers bezet, die geene schennis hoe genaamd wilden gedoogen: en wier Bevelhebber, zo verhaald wordt, den aanzoek om slegts vyf minuuten den moed te mogen koelen, afsloeg.

Dat van BEELS geplunderd.

Het tot nog onbewaakte Huis van Burgemeester BEELS moest met woeker deeze te leurstelling betaalen, en werd deerlyk uitgeplunderd. Door het voeteuvel aan huis en kamer gebonden, hadt hy naauw-

 lyks

XLVII. BOEK. — 1787. lyks tyds genoeg, om, het naderend geweld verneemende, zich op een ſtoel door zyne knegts na het agterhuis, en voorts in de ſtal, te laaten draagen. Een zyner Zoonen en Dogters, bezig met eenige Papieren van aangelegenheid te bergen, werden daar in door het aanvangen der Plunderinge geſtoord. Zy weeken, en een der Dogteren bragt, in een hoekje van den tuin verſchoolen, een akeligen nagt door. By het opdaagen der Burgerye verdween ook hier de ſchendzieke bende. —— Doch koelden dezelve haaren moedwil aan nog twee Huizen, waar het *Oranje Request*, gelyk men 't noemde, ter Tekeninge gelegen hadt.

Dit bedryf der Patriotten gewraakt. De Tekening van dit Verzoekſchrift was de aanleidende oorzaak tot deeze ſchenddaaden door de Patriotten aangerigt. Schenddaaden, die nimmer zouden gepleegd weezen, indien de Hoofdofficier, de aanvangelyke ſtoorenisſen tegengegaan en geweerd hadt. —— Dit oproerig bedryf der Patriotten was zo vreemd, dat, wanneer de maare hier van zich elders verſpreidde, dezelve naauwlyks geloof vondt, zelfs by de Voorſtanders van Oranje. Verre was 't zelve van voorſpraak of verdeediging te vinden; men beklaagde zich over dit bedryf, waar door men poogde eene zaak, die andere middelen ter verdeediging hadt, en gebruikte, met onbehoorelyk en altoos laakbaar geweld te bevorderen. En welke zydelingſche aanduidingen zommigen ook mogen gegeeven hebben, als of deeze Plunderingen door lieden van meerder

aan-

aanziens dan de Uitvoerders, zouden aangestookt en berokkend zyn, en zy 'er zelfs deel in genomen hebben (*), geen bewys altoos daar van is 'er voorhanden, en de toedragt der zaake zelve is genoegzaam, om zonder zulks tegen alle waarschynlykheid aan te veronderstellen, het voorgevallene, zo zeer tot schande der Pleegeren strekkende, te verklaaren.

XLVII. BOEK.

1787.

Patriotten op *Kattenburg* geplunderd.

Omtrent gelyktydig met de verhaalde Plunderingen werden dezelve in eenen anderen oord der Stad, door de Prinsgezinden aangevangen, en gaven oorzaak tot een Tooneel van den schriklykften aart. De *Kattenburgers*, uit het bovengemelde Wynhuis op de *Reguliers gragt* verjaagd, en na hunne huizen gevlugt, bragten, door 't verhaal van hun wedervaaren, alles aldaar schielyk in rep en roere. Het leed hun en hunner Partye aangedaan zogten zy op de andere Party te wreeken. Een zevental huizen, door Patriotten bewoond, bezuurde de schenden plunderzugt deezer Wraakgierigen. Die, om te ongestoorder de plunderrol te speelen, de Brug aan 't *Kattenburger-plein* opgehaald, die van *Oostenburg*, gelyk ook de Overhaal van de *Kadyk* by de *Ooster Kerk*, met eenige manschap bezet hadden. Allerakeligst was de toestand der dus ingeslootene, en van alle uitzigt op ontzet uit de Stad volstrekt afgesneeden Patriotten. De kleinheid van derzelver aantal, in vergelyking met

(*) Zie zulke vermoedens aangeduid in de *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 1072.

XLVII. BOEK. —— 1787. Vergeefsche poging om op *Kattenburg* te komen.

met de menigte anders gezinden, ſpelde hun een volſtrekt en onontkomelyk verderf.

't Berigt van het Oproer in deezen hoek uitgeborſten, deedt de Leden van het Defenſieweezen ter Stad eenige Burgercompagnien in de wapenen komen. De Heer VALENTYN trok met ruim twintig Schutters, in haast by een gebragt, na *Kattenburg*; doch vondt de Brug opgehaald. Op een Sloopers werf in die buurt, vonden zy drie Booten. Met deeze, hoe gebrekkig, ondernam men eene landing, waar toe de duisternis van den nagt bevorderlyk ſcheen; doch was deeze ongenoegzaam ter bedekking en volvoering van hunnen aanſlag. Twee Perſoonen op de *Kattenburgerbrug* ontdekten hunne nadering. De kreet *Verraad! Verraad!* door deezen aangeheeven, deedt eene menigte Volks derwaards ylen, en alarm ſlaan. Hier op volgde onverwyld het vuuren op de naderende Booten. De ligte wonden eenige Schutters, die dit haçhlyk ſtuk ondernamen, toegebragt, weezen uit dat men alleen met hagel ſchoot. Wederſchieten beantwoordde deeze ondernomene verdeediging. Dan de duisternis en de volſtrekte onzekerheid van de magt der *Kattenburgeren*, maakte het ongeraaden, met zo weinig manſchap, de landing te volvoeren. Zy keerden te rug. —— Veel baats ondertusſchen bragt deeze bedoelde, ſchoon onvolvoerde overtogt toe aan de beangſte en ingeſloote Patriotten op het Eiland. Het ſlaan van alarm riep de Plunde-

deraars af van het schendig werk, 't geen anderzins, naar allen schyn, met onvermoeiden en steeds aangroeienden yver, zou voortgezet weezen.

XLVII. BOEK.

1787.

Kattenburg verdeedigd, en belegerd.

De Verdeediging des Eilands hielden zy nu voor de groote zaak, en uit 's Lands Magazyn eenige Stukken Geschut hebbende weeten magtig te worden, planten zy dezelve op het plein by de opgehaalde Brug. Intusschen waren verscheide Burgercompagnien aangerukt, en vonden deeze zich gesterkt door eenige Leden van het Genootschap *Tot Nut der Schuttery*. Voor het *Kweekschool van Zeevaard*, en op het Plein van de *Kadyk* was hun standplaats: ook deeden de Heeren van het Defensieweezen twee Stukken Drieponders uit het Stads Arzenaal aanvoeren.

In slagorde stonden dus Burgers tegen Burgers geschaard. Vrugtloos was het herhaald vermaan den *Kattenburgeren* gedaan om de Brug te laaten vallen. Men begon hier op uit klein Geweer te schieten, en balderde het grof Geschut eerst van de zyde der *Kattenburgeren* los, 't geen aan een Stads Constapel het leeven kostte, en twee Burgers op wonden te staan kwam. Het Geschut op de *Kattenburgers* gelost, deedt eenigen hunner sneuvelen, en bragt anderen zwaare wonden toe.

De Kattenburger Brug vermeesterd.

Onder dit wederzydsch schieten, 't geen dreigde op veel Burgerbloeds te zullen te staan komen, was men bedagt op een ander middel tot vermeestering der *Kattenburger brug*. Een daar liggende Vlotschuit

XLVII. BOEK. —— 1787.

dagt eenigen geschikt om als een dryvende Battery gebruikt en aangevoerd te worden. Ter wapening dienden zes Stukjes Geschut van het digt by liggend Jacht der *Westindische* Maatschappye genomen. Baalen met Tabaksteelen strekten ter borstweering, en een Kabeltouw van achteren om des noods, het Vaartuig te rug te haalen. De Heer VALENTYN, dien de landing in den nagt mislukt was, nevens de Waterschout NOBBE, en de Heer PETERS, hadden het hoofdbeleid deezer onderneeminge. Zy begaven zich, nevens de noodige lieden om de Vlotschuit te bestuuren en het Geschut te behandelen, aan boord. Onder de dekking des Geschuts van het Kadyksplein, geraakte deeze dryvende Battery onder en door de Brug. Deeze neder te krygen was veel gewonnen; doch een hoogst hachlyk bestaan, de touwen, waar mede dezelve van de *Kattenburger* zyde was vastgemaakt, los te maaken. Een jong, rap en koen Matroos, bestaat de veelgewaagde onderneeming om uit de Vlotschuit by de Brug op te klimmen, de bindzels los te maaken, en de Wip te laaten vallen. Het gedeelte van de Wip na den kant der Stad, liet men desgelyks zakken, toen de Volksmenigte aan de overzyde, door het schieten van het *Kadyksplein* en van de Vlotschuit, aan 't wyken gebragt, de vlugt genomen en het Kanon verlaaten hadt. Hier door was de Burgery, omtrent 's morgens ten negen uuren geheel meester van de Brug, als mede van

het

het *Kattenburger Plein.* Het ſchieten met handgeweer uit 's Lands Magazyn was de laatſte vrugtlooze pooging der *Kattenburgeren* op de intrekkenden, die het niet onbeantwoord lieten; en zonder verderen tegenſtand te ontmoeten, de Bewoonders dier Eilanden, zagen vlugten, en op de best mogelyke wyze zich verſchuilen, om niet gevat te worden, of ten doel te ſtaan aan eene onmiddelyke wraakneeming.

1787.

Plunderingen veeler Oranjegezinden op *Kattenburg.*

Wraakneeming, welke deeze Overwonnelingen niet van de Gewapende Burgers te vreezen; maar wel te duchten hadden van een losbandigen hoop, die, in den voorgaanden nagt, de Stad met ſchrik en plundering vervulden, en 't leed op *Kattenburg* den Patriotten aangedaan, gaarne met dubbelen woeker wilden betaald zetten.—— Hier van maakte deeze menigte eenen aanvang, door het Wynhuis, het *Onvolmaakte Schip*, reeds door het ſchieten van het Kadyks Plein niet weinig beſchadigd, voorts de kragt der vernielende hand te doen gevoelen; de Wyn- en Sterke Drank-vaten den bodem in te ſlaan, en niets wat breekbaar was te verſchoonen. Een zelfde lot onderging het Wynhuis *de Oranje Boom.* Beide deeze Wynhuizen trof dit geweld te zelfder oorzaake. Het eerstgemelde was, zints lang, berugt als eene Verzamelplaats, waar men Ontwerpen ten voordeele van *Oranje* beraamde, en het ter tekening leggen van het *Oranje Request.* Het laatst genoemde ſtondt te dier zelfde oorzaake in een kwaade reuk. Een Bakker, wien wegens

XLVII. BOEK. —— 1787.

gens het bakken van Mannetjes op jongst voorleden *St. Nicolaas*, die hy *Patriotjes* noemde, den naam van *Patriotjes Bakker* naging, moest die laffe geestigheid met de plundering van zyn Huis boeten. Een aantal Huizen van min en meer berugte *Oranjeklanten*, gelyk men ze noemde, onderging 't zelfde lot. Inzonderheid trof dit het Huis tegen over *Kattenburg* op de *Kadyk*, bewoond van den Mastemaaker KLAAS BOOY, door geheel de Stad bekend voor een yveraar in de zaak des Stadhouders, en, die zyn Huis leende tot het houden van Vergaderingen, tot het ontwerpen van plans ten voordeele dier Partye. Niet alleen ſtrekte zyn Huis ten voorwerpe van den vernielenden euvelmoed; maar ook zyn Mastwerf, waar men de Masten aan ſtukken zaagde, en hem dus in zyn beſtaan de gevoeligſte ſchade toebragt.

Oorzaak van het ongeſtoord voortbollen dier Plunderinge.

Dit voortbollen der ſchennis op en om *Kattenburg*, ondanks de tegenwoordigheid eens aantals Schutters, wordt door eenigen aan oogluiking, toegeſchreeven; terwyl anderen beweeren, dat de oproerigheden, in andere oorden der Stad, ten zelfden tyde woelende, of te dugten, de zich hier bevindende Burgers te zwak in getal lieten, om de veelvuldige ſtraaten en toegangen te bezetten; terwyl zy daarenboven zich onledig hielden met het vatten der voornaamſte Muitelingen, van welken zy 'er tusſchen de dertig en veertig gevangen kreegen, die eerst na het *Kweekſchool van Zeevaard*, de Vergaderplaats van het Defenſie-

wee-

weezen, en vervolgens na het Stadhuis in verzekering gebragt wierden. XLVII. BOEK.

Om het dus te ondergebragte *Kattenburg*, waar men voorts de meest gedreigde Huizen beschutte, in bedwang te houden en voor te komen, dat de wederwraak niet, ten eenigen tyde, by eene voor haar gunstige gelegenheid, het mogt bestaan den lust te koelen, 't zy door de Stad te ontrusten, of de Patriottische Eilanders overlast aan te doen, werd 'er een Loots of Wagthuis op het Kadyksplein, voor een sterke Burgerwagt, opgeslaagen; die naderhand een vertrek in 's Lands Magazyn kreegen. By 't *Funie*, aan 't einde van de *Kadyk*, werd desgelyks eene Wagt geplaatst.

1787

Kattenburg nauw bewaakt.

Kattenburg was intusschen de éénige oord der Stad niet, welke op dien dag de vernielingen des plunderenden hands aanschouwde. De geest van moedwil losgebrooken, holde langs de Straaten, en schuim van Volk, tot geene Party behoorende, bediende zich van deeze gelegenheid om moedwil te pleegen, en te rooven. Zulks althans mag men stellen het geval geweest te hebben van de Benden meest uit opgeschooten Jongens bestaande, die, met stokken, haaken en houwers voorzien, op het geleide van eenen, die een rood Vaantje droeg, en onder het aanheffen van een deerlyk misbaar, veele Wyken der Stad doortrokken, en eene zo ongemeene handigheid in 't werk der vernielinge betoonden, dat de Schutters, op het verneemen van onraad, toeschietende, niet zelden kwamen

Plunderingen in andere oorden der Stad.

XLVII. BOEK. 1787. Slotbedryf voor 't huis des Onderschouts PAPPEGAAY.

men als de schennis reeds verrigt was. Nogthans kreeg men, by tyd en wyle, eenigen uit die omzwervende hoop gevangen.

Op den derden Plonderavond, den laatsten van Bloeimaand, was het Slottooneel dier schriklykheden voor het Huis van den Onderschout PAPPEGAAY. Deeze een Vriend der *Jooden*, door hem te meermaalen begunstigd, wist zich van die Natie te zyner beschерminge te bedienen. Een onder de *Jooden* gestrooid gerugt, dat men voorhadt, de *Joodsche Synagoge* uit te plunderen, bragt hun in menigte op de been, en vervoegden zich van tyd tot tyd, eenigen ten huize des Onderschouts om hem te berigten van den staat der dingen in hunne Buurt. Uit deeze koos hy zyne Wagthouders en Verdeedigers, die ook op de aankomende Plunderaaren eenen verwoeden uitval deeden. Onder dit gevegt kwam een Ronde Burgers aan, die op de plaats des gevegts inschietende, een der *Joodsche* Verdeedigers van den Onderschout doodschoot. Welk tooneel een einde maakte aan de opeenvolgende schriktooneelen dier dagen en nagten in den grootsten kommer en onrust gesleeten. Welhaast kreeg men eene Lyst der Huizen, die, in meerdere of mindere maate, de schendzieke hand der Plunderinge gevoeld hadden, het geheele getal was drie en veertig; acht derzelven werden bewoond door Patriotten, vyf en dertig door Stadhoudersgezinden (*).

By

(*) Zie *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 1317.

By de Zitting van Schout en Schepenen over de Gevangenen op *Kattenburg* vondt men den meest schuldigen een *Zweed* HANS JURIAANSZ geheeten. Het vonnis over hem gestreeken, hieldt in, dat hy uit de Waag op den Dam moest gehangen, op een Horde na eene Koefschuit in het *Damrak* gevoerd, en voorts aan den Galg op de *Volewyk* gehangen worden. Met zeer veel staatlykheids en voorzorgs geschiedde deeze Strafoefeninge. Ongewoon was het slaan van een zwaaren roffel door alle de Tamboers, geduurende het volvoeren deezer Regtspleeging, en strekte om het geschreeuw des veroordeelden en ter straffe uitgebragte te verdooven, om dus het mogelyk Oproer hier uit te dugten, te voorkomen. —— Te gelyk met deezen *Zweed*, was, by vonnis van Schepenen, aan de Galg by de beenen opgehangen zekere JOHANNES RANNINCK, een der gesneuvelde *Kattenburgers*, naa het bemagtigen van de Brug op 't Plein gevonden (*). —— Acht dagen laater werden vier gevangene *Kattenburgers* met Geesseling en het sluiten voor eenige Jaaren in het Rasphuis gestraft.

XLVII. BOEK. —— 1787. Strafoefeningen aan Oproermaakers.

De Heeren DEDEL en BEELS, schoon van hunne Raadsplaatzen verlaaten, bleeven egter de Burgemeesterlyke Waardigheid

Voorstel wegens het bepaald

(*) In Wintermaand werd deeze Man afgenomen, vereerlykt, en met een magtigen toestel in de *Ooster Kerk* begraaven. Zie *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 5945.

XLVII. BOEK. —— 1787. houden van Vroedschaps Vergaderingen.

heid bekleeden, en hadden, daar de Heer CLIFFORT, door aanhoudende lichaamsongesteldheid, nooit in Burgemeesters Kamer verscheen, daar altoos in de thans heerschende geschillen de meerderheid op den alleen staanden Burgemeester HOOFT. Dit gaf aanleiding, dat twee Raaden in Bloeimaand, ter Vroedschaps Vergadering voorslagen deeden van deezen inhoud. Of men voortaan de Vroedschap niet zou beleggen buiten kennis van Burgemeesters Kamer; of men niet alle weeken bepaaldlyk Vroedschaps Vergadering zou houden op Dingsdag voormiddag; voorts dat één of meer Leden eene Vroedschaps Vergadering zou kunnen beleggen in dringende zaaken, en andere gewigtige voorkomende omstandigheden; en eindelyk dat voortaan, wanneer uit de Vroedschap eene zaak in Commissie was gesteld, dezelve niet meer in Burgemeesters Kamer zou komen; maar onmiddelyk na *'s Gravenhaage*, of daar het behoorde, gezonden worden. —— Men lag ook in beraad, of men den Burgemeester DEDEL, wanneer het aan zyne beurt kwam om voor te zitten, in de Vroedschap wel erkennen zou. Geen Besluit werd 'er ten aanziene van deeze Voorstellen genomen, doch dezelve in handen eeniger Raadsleden gesteld.

Men wordt te raade DEDEL en BEELS als Bur-

Dit mag aangemerkt worden als een voorslag van 't geen vervolgens omtrent de Burgemeesters DEDEL en BEELS geschiedde, naa dat deeze Heeren van hunne Raadsplaatzen vervallen verklaard waren.

Men

Men mompelde niet alleen, dat zy verdienden van de Burgemeesterlyke Waardigheid ontzet te worden; maar verklaarde dit openlyk. Sterk geleezene Papieren van dien tyd schilderden deeze Heeren met de haatlykste verwen af, en baande dit alles den weg tot het beraamen van een Plan om hun de Burgemeesterlyke Waardigheid te ontneemen.

XLVII. BOEK. 1787. gemeesters af te zetten.

Om dit te bewerken waren de Leden van den Krygsraad en Geconstitueerden onvermoeid bezig; doch het belang der zaake deedt de volvoering langer verwylen dan de driftigste Voorstanders van dit stuk wenschten. 't Liep aan tot den twee en twintigsten van Zomermaand, eer men dit werk aanving en volvoerde. —— In de by tyds vergaderde Vroedschap vervoegden zich eenige Afgevaardigden zo uit den Krygsraad als uit Geconstitueerden. De Bezwaaren, die zy oordeelden tegen deeze beide Burgemeesteren te hebben, stelden zy voor, met bygevoegde verklaaring van hunne ernstige begeerte, dat deeze Heeren, als het vertrouwen der Burgerye verlooren hebbende, zich voortaan zouden aanmerken als ontslaagen van hunne Burgemeesterlyke Waardigheid.

Voorstel daar toe gedaan.

Gemelde Afgevaardigden begaven zich daar op, vergezeld van den Secretaris des Krygsraads A. J. Cuperus na de Huizen dier Burgemeesteren; waar zy de Afzetting volvoerden met de voorleezing van 't volgend Stuk, 't geen wy goeddeels overneemen. Vermeld hebbende wat deeze

Volvoering.

XLVII. BOEK. — 1787. Heeren, nevens zeven anderen, wedervaaren was, in de Afzetting als Raaden der Stad *Amsterdam*, en de vervulling met andere Persoonen, vaaren zy in deezer voege voort; „ De ondergetekenden, zynde Ge„ committeerdens van de Ed. Manh. Krygs„ raad deezer Stad, mitsgaders Gequalifi„ ceerdens van meer dan zestien duizend „ Burgers en Ingezetenen derzelve, had„ den vermeend billyk te mogen verwag„ ten, dat de twee Heeren, Mr. Willem „ Gerrit Dedel *Salomonsz.* en Mr. Mar„ ten Adriaan Beels, zich naar dien „ uitdruklyken wil der Burgerye zouden „ hebben gedraagen, zonder zich, tegen die „ door dezelve tusschenkomst gedaane Re„ motie, en opgevolgde Electie van den „ Ed. Agtb. Raad, op eenigerlei wyze di„ rect of indirect te verzetten, en dat zy„ lieden, alzo zouden hebben getragt te „ voorkomen, dat het vertrouwen der goe„ de Burgerye niet geheel en al van hun „ verwyderd wierd; en zulks te meer, daar „ men hun hadt laaten blyven fungeeren „ in qualiteit van Burgemeesteren, en zy„ lieden alzo hadden behooren te begry„ pen, overtuigd te zyn en te erkennen, „ dat de stap der Burgerye, in hun te re„ moveeren, als Raaden, voornaamlyk was „ gedaan, ten einde daar door te verhin„ deren, dat hun invloed in de Raadsver„ gaderingen deezer Stad en de daar uit „ veroccasioneerde Staatsbesluiten, niet ver„ der zouden kunnen te weeg brengen, „ dat de Heerschzugt en Dwinglandy in

„ de

„ de hand gewerkt en de Nationaale en „ Burgerlyke Vryheid, en 's Volks Regten „ den doodsteek worden toegebragt.

„ Dan, in plaats van aan deeze hunne „ billyke verwagting voldaan te zien, zo „ hebben de Ondergetekenden, in tegen- „ deel, tot hunne uiterste verbaazing, niet „ alleen moeten verneemen, dat de voor- „ noemde Heer DEDEL, in qualiteit als „ Burgemeester, het daar heen heeft wee- „ ten te dirigeeren, dat die Heeren, welke „ op den uitdruklyken wil der Burgerye, uit „ den Raad waren geremoveerd, tot den- „ zelven wederom zouden worden gecon- „ voceerd en beschreeven; maar zy heb- „ ben ook moeten ondervinden, dat die „ beide Heeren zich niet hebben ontzien, „ om, tot eene regtmaatige Indignatie, zo „ van de Ondergetekenden, als van der- „ zelver Committenten en Qualificanten, „ (uitmaakende een zo aanzienlyk gedeelte „ van de goede en brave Burgery deezer „ Stad,) tegen de voornoemde demarches „ van de Burgery en derzelver waardige „ Representanten te protesteeren, ja zelfs „ by eene door den druk openlyk bekend „ gemaakte Missive, (door hun, met meer- „ deren getekend in dato achttien Mey „ MDCCLXXVIII, en toegezonden aan de „ Ed. Groot Mog. Heeren Staaten deezer „ Provincie,) te verklaaren, dat zy de „ voornoemde gedaane Remotie van negen „ Raaden, zo wel als de Aanstelling van „ negen anderen, hielden voor geheel *on- „ wettig, informeel, nul en van onwaarde;*

XLVII. BOEK. 1787.

„ zynde dit eene handelwyze, waar door, „ zo aan de agtbaaren Raad deezer Stad, „ als aan derzelver braave Burgerye, eene „ openlyke en verregaande hoon is aangedaan, en zy Heeren DEDEL en BEELS „ zich het vertrouwen der Burgerye geheel „ en al hebben onwaardig gemaakt. — Terwyl hier nog bykomt, dat beide de voornoemde Heeren, in plaats van de Burgemeesterlyke Waardigheid, welke eigenaartig is ingerigt om 's Burgers Belangen, „ Vryheden en Regten voor te ſtaan, tot „ dat einde te doen dienen, in tegendeel, „ alle hunne vermogens, van tyd tot tyd, „ hebben aangewend, om de Regten en „ Vryheden, den vryen Krygsraad deezer „ Stad competeerende, te vertrappen, en „ deszelfs wettig genomene Reſolutien, „ was het mogelyk, buiten effect te ſtellen, illuſoir te maaken, en dezelve op „ eene onverzettelyke wyze tegen te werken, en zulks niet tegenſtaande zy lieden, op eene vriendlyke en teffens ernſtige wyze, en by herhaaling, door verſcheide Commisſien uit den Krygsraad, „ tot het houden van een ander en meer „ pligtmaatig gedrag zyn verzogt en aangemaand.

„ En, aangezien de Ondergetekenden „ zich verzekerd houden, dat de Burgemeesterlyke Waardigheid, in deeze tydsomſtandigheden, niet zonder het uiterſte „ gevaar kon worden gelaaten in de handen van de zodanigen, die, door het „ volhouden van een door de Burgery zo

„ zeer

„ zeer afgekeurd Systhema, allen aanspraak XLVII.
„ op het vertrouwen der Burgery verloo- BOEK.
„ ren hebben, en het teffens zeer te duch-
„ ten is, dat wanneer de twee voornoem- 1787.
„ de Heeren niet van de Burgemeesterlyke
„ Waardigheid worden ontzet, uit dit hun
„ aanblyven in die Qualiteit de uiterste
„ wanorde en confusie zal moeten geboo-
„ ren worden, inzonderheid dan, wanneer
„ zy lieden, ten eenigen tyd, het zy door
„ eene meerderheid van Stemmen in Bur-
„ gemeesters Kamer, het zy door het be-
„ komen van het Presidium aldaar, in de
„ gelegenheid mogten gesteld worden, om
„ met meerder succes hunne verkeerde
„ Sentimenten door te dryven, en tegen
„ den wil der Burgery verdere demarches
„ te onderneemen, terwyl daar uit ook
„ niets anders dan de akeligste gevolgen,
„ zo voor hun zelven, als voor de Burge-
„ ry, te verwagten zouden zyn.

„ Zo verklaaren de Ondergetekenden by
„ deezen, zo voor zich, als in den naam
„ van hunne Committenten en Qualifican-
„ ten, daar op te insteeren, dat de twee
„ voornoemde Heeren, als hebbende het
„ vertrouwen der braave Burgery verloo-
„ ren, zich van nu voortaan zullen heb-
„ ben te beschouwen als ontslaagen van
„ hunne Posten als Burgemeesters deezer
„ Stad, zo als Ondergetekenden, zo voor
„ zich, als in naam van hunne Commit-
„ tenten en Qualificanten, dezelve Heeren
„ DEDEL en BEELS verklaaren te houden
„ als geen Burgemeesters deezer Stad meer

XLVII. BOEK. — 1787.

„ te zyn, en hun diensvolgens, op het „ allerernstigst aanmaanen, dat zy lieden „ zich zullen hebben te onthouden van „ wederom, als Burgemeesteren, ten Raad- „ huize deezer Stad te verschynen, mits- „ gaders te verrigten, of waar te neemen „ zodanige Daaden of Posten, als aan de „ Burgemeesterlyke Waardigheid geaccro- „ cheerd, of daar uit voortvloeijende „ zyn. —— Reserveerende de Ondergete- „ kenden, zo voor zich, als in hunne re- „ spective Qualiteiten, voorts aan zich het „ entameeren van die Middelen, welke ge- „ schikt zullen zyn om de alzo door dee- „ ze Tusschenkomst der Burgerye open- „ gevallene en vacant gewordene Plaatzen „ van de twee voornoemde Heeren met „ twee andere braave en by de Burgerye „ vertrouwde Persoonen, als Burgemeeste- „ ren, te vervullen, of te doen vervul- „ len. (*).”

Afzetting en bekendmaaking hier van aan die Heeren.

Men wil dat de Heer DEDEL, ten tyde dat dit Declaratoir hem werd voorgehouden, gereed stondt om na het Stadhuis te ryden; en in tegenwoordigheid der tot hem Afgevaardigden, met zyne gewoone houding, den Koetzier last gaf na de stal te keeren: als mede dat BEELS de tot hem Afgevaardigden zou te gemoet gevoerd hebben, dat

(*) Van wegen den Grooten Krygsraad was dit Stuk ondertekend door den Secretaris A. J. CUPERUS, en hadden de President D. J. VAN HOGENDORP en ERNESTUS EBELING 't zelve als President en Vice-president onderschreeven.

dat hy de Heeren geen stoelen kon aanbieden: om dat de Plundering hem byna geene hadt overgelaaten. —— Wyd verschillend was het oordeel over dit bedryf. Deezen hieven het ten hemel; anderen doemden het tot in den afgrond. —— De Heeren, die dit werk verrigt hadden, begaven zich na de Vaderlandsche Societeit, waar het Committé van den Krygsraad, en de overige Geconstitueerden, hun verbeidden. Van daar afgehaald door eene bende Schutters van de twee Compagnien, op den Dam in de wapenen, begaven zy zich na 't Stadhuis, waar zy verslag deeden van haare verrigtingen aan den éénigen daar zynde Burgemeester HOOFT.

Voorstel tot het verkiezen van nieuwe Burgemeesters.

Deeze Grysaart was, door de aanhoudende ongesteldheid zyns Amptgenoots CLIFFORT, en de afzetting van DEDEL en BEELS, de éénige plaatsneemende Burgemeester. Met rede was men bedagt op het aanvullen der opengevallene plaatzen, en niet weinigen morden over het lang toeven met dit werk: want het liep aan tot den tweeden van Hooimaand, eer openlyk deswegen iets voorviel. Ten gemelden dage verscheenen Afgevaardigden van den Krygsraad en Geconstitueerden ter Vroedschapskamer met een breedspraakig Adres.

In dit stuk onderzogten zy, in de eerste plaats, „ of 'er eenig duidelyk Privilegie „ thans in kragt ware, de wyze bepaalende, op welke, in een buitengewoon „ geval van Afzetting, door tusschenkomst „ der Burgery zelve, als oorspronglyk Prin-

XLVII. BOEK. —— 1787.

„ cipaal gedaan, de vervulling der opengevallene Burgemeestersplaatzen zou moeten geschieden." — In de tweede plaats deeden zy onderzoek „ over de wettigste, „ natuurlykste, oorbaarste en der Burgerye „ waardigste wyze van vervullen, by al„ dien 'er niets zodanigs bestondt." —— Ten aanziene van het eerste was de uitslag van het onderzoek „ de ontkenning van „ eenig op dit geval toepasselyk Privile„ gie." —— Omtrent het tweede beweerden de Inleeveraars, „ dat, ten allen tyde, „ en inzonderheid in dusdanig een buiten„ gewoon geval van Aanstellinge van Bur„ gemeesteren, aan de gansche Burgery, „ die door den Raad zelve voor Principaal „ erkend was, het onvervreemdbaar Regt „ toebehoorde om des aangaande schikkin„ gen te maaken." —— Op deeze in 't breede beweerde gronden bouwden zy hun gevoelen, „ dat de Vervulling der thans „ openstaande Burgemeesterplaatzen, door „ den Ed. Agtb. Raad der Stad *Amster„ dam*, als den hoogsten Representant der „ Burgerye, op de spoedigste, wettigste, „ geregeldste en allergevoeglykste wyze, „ zou kunnen geschieden." — Weshalven de Inleeveraars verzogten, „ dat hun Ed. Agt„ baaren, in plaats van de Heeren DEDEL „ en BEELS, tot Burgemeesters geliefden „ te verkiezen en aan te stellen twee an„ dere Heeren, by de Burgery vertrouw„ de en aangenaame Persoonen, en in dee„ ze Verkiezing eene byzondere reflectie „ te slaan, op het dubbel getal, 't welk

„ zy

„ zy thans de eere hadden by den Agtb. XLVII.
„ Raad in te leeveren, te weeten de Hee- BOEK.
„ ren Mr. WILLEM BACKER, Mr. JOAN ——
„ GEELVINCK, *Vryheer van Bakkum en Heer* 1787.
„ *van Castricum, als mede Bailjuw van Am-*
„ *stelland*, ADRIAAN POMPEJUS VAN LEI-
„ DEN, *Heer van Hardinxveld en Giezen-*
„ *dam* en Mr. WILLEM BOREEL; alles,
„ evenwel onverminderd de Privilegien der
„ Stad, of het Regt der Burgerye, in het
„ toekomende."

Eene onverwylde bewilliging in dien voorslag en dat verzoek was de algemeene verwagting; en daarom de tyding, dat de zaak in overweeging genomen en het berigt daar op vyf dagen uitgesteld was, den heetsten in deezen ongevallig. By morrend misnoegen liet men 't niet berusten; men sprak en schreef 'er openlyk over.

Mishaagend uitstel.

Op den bepaalden dag, dien men moest verbeiden, kundigde alles reeds vroegtydig aan, dat de verlangde zaak voortgang zou hebben. Zes Compagnien Burgers, aan ieder vleugel gedekt door eene Bende der Burgerruiterye, bezetten den Dam voor 't Stadhuis. Twee Compagnien waren op de Zaal binnen geplaatst. De Raad vergaderd zynde, deedt onmiddelyk eene verkiezing, die uitgebragt werd op de twee eerst voorgestelde Heeren BACKER en GEELVINCK. Eerstgemelde was in de Vroedschaps Vergadering tegenwoordig, en kreeg de laatstgenoemde terstond berigt ten zynen huize. Hy verscheen, in Burgemeesterlyk Gewaad gedoscht, welhaast ten

Twee nieuwe Burgemeesters verkoozen.

XLVII. BOEK. 1787. Stadhuize. Hier waren ook de Leden van den Krygsraad en de Geconstitueerden thans gekomen, door Burger Grenadiers derwaards geleid. Op de Beëediging der twee Burgemeesteren, die onverwyld geschiedde, volgde hunne Zittingneeming.

Welhaast hoorde men de Trommels der wagthebbende Schutterye roeren, en de Muzykanten aanheffen. Dit strekte ten teken, dat de nieuwe Burgemeesters, zich beneden voor het Stadhuis openlyk aan den Volke zouden vertoonen. Dit geschiedde op de staatlykste wyze. Twee Roededraagende Booden traden voor uit; Burgemeester Hooft volgde met de twee nieuwe Burgemeesters te wederzyden van dien Grysaart. De Leden van den Raad, door eenige Booden vergezeld, verscheenen daar op. De Leden van den Krygsraad, en vervolgens de Geconstitueerden, beide van hunne Geheimschryvers vergezeld, maakten het agterste van dien trein uit, die deezer wyze gerangschikt langs het front der geschaarde Burgerye, onder het betoon van Krygseere, het aanheffen van een lustig Muzyk, en 't roeren van de Trom heen en weder wandelende. Een ontzag wekkende naa huis leiding der Burgemeesteren door de Burgerruiters, en eene wederbrenging der Krygsraadsleden en Geconstitueerden door Burger Grenadiers na de Vaderlandsche Societeit besloot deeze merkwaardige gebeurtenis.

De Hoofd- Verwondering baarde het by veelen, dat de keus gevallen was op den Heer Wil-

LEM BACKER, wiens Broeder het Ampt van Hoofdschout bekleedde; doch deeze laatstgemelde, der nieuwe Staatsinrigtingen geenzins toegedaan, en vaak van slapheid in het beteugelen der Prinsgezinden beschuldigd, wilde men gaarne van die post verlaaten zien. Dit was der doorzigtigen gissing, welke, naa het verloop van twee weeken bewaarheid werd. Toen immers verscheenen Afgevaardigden uit den Krygsraad en Geconstitueerden ter Vroedschaps Vergadering, met verzoek dat de Hoofdofficier BACKER van die post mogt ontzet en zyne plaats door een ander vervuld worden. — Bewilliging van den Raad volgde; doch de voorslag van denzelven aan dien Heer om zyn post neder te leggen, vondt geenen ingang. Dit deedt, naa veele voorafgaande Raadpleegingen, de Raad besluiten om deezen van zyn post vervallen te verklaaren, en die, by voorraad, op te draagen aan CORNELIS VAN DER HOOP *Gysbrechtsz.*, toen Voorzittend Schepen; die, zo verhaald wordt, den Onderschout PAPEGAAY, wegens eenige bedryven zeer verdagt de Stadhouderlyke Party te begunstigen, deswegen ernstig onderhouden en tot zyn pligt zou vermaand hebben.

XLVII. BOEK.
——
1787.
Schout BACKER afgezet.

Onder de Schepenen waren deeze VAN DER HOOP nevens J. D. VAN HOOGENDORP *van Hofwegen* de eenigen, die de doorgezette maatregelen goedkeurden; de zeven anderen stonden bekend als Voorstanders der Tegenpartye, en telde men

De beeoging om Schepenen af te zetten, voorsalt.

XLVII. BOEK — 1787.

onder dezelve N. CALKOEN, afgezet Raad. Dit veroorzaakte gesprekken en voorslagen om ook tot het afzetten van Schepenen over te gaan; doch, behalven de oogschynlyke zwaarigheden, welke zich hier in opdeeden, kon men het ten opzigte van de Persoonen niet eens worden, zo dat 'er niets van kwame.

Vergadering van Afgevaardigden uit de Krygsraaden.

Groot opzien verwekte te *Amsterdam*, de in Oogstmaand beschreevene en gehoudene Vergadering van Afgevaardigden uit de Krygsraaden, Gewapende Genootschappen, Geconstitueerden, Patriottische Societeiten en Corporatien, waar van wy reeds breedvoerig melding gedaan hebben (*).

Arbeid aan een nieuw Stadsregeerings-Reglement verydeld.

De tegenwoordige Regeering van *Amsterdam*, zo veel aan 's Volks Invloed met de daad toegekend hebbende, werd te raade, dien Invloed, op het voetspoor van *Haarlem*, onder zekere bepaalingen te brengen, en floeg de Vroedschap de hand aan 't werk tot het vervaardigen van een Ontwerp, waar volgens men, in het toekomende, het Stadsbewind zou inrigten. Omtrent het midden van Herfstmaand was men met dien arbeid zo verre gevorderd, dat de Raad, aan den Krygsraad en de Geconstitueerden verzogt, het benoemen van Gelastigden; en het vastitellen van tyd, om over het nader schikken van eenige punten, als mede het bepaalen van het invoeren des nieuwen Regeerings Reglements in onderhandeling te treeden. —— Dan

de

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XIV. D. bl. 250. enz.

de aannadering en komst der *Pruissen*, die de evengemelde talryke Burger Vergadering, toen dezelve, andermaal by een zou komen, grootendeels verydelde, deedt dit Plan geheel in rook verdwynen.

XLVII. BOEK.

1787.

In deezer voege het gebeurde te *Amsterdam* tot aan dit tydstip gebragt hebbende, zullen wy, ter verademinge, afbreeken, en wat meer onmiddelyk tot de beraamde en eenigzins volvoerde Verdeediging dier Stad behoort, in het volgende Boek, vermelden.

*

VA-

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

ACHT EN VEERTIGSTE BOEK.

INHOUD.

XLVIII. BOEK. *Verband tusschen de Veiligheid van Holland en Utrecht. Voorstel van Geconstitueerden te Amsterdam om een grooter getal Burgers na Utrecht te zenden. Niet aangenomen; maar eene Werving van Waardgelders voorgeslaagen. Dit Voorstel omhelsd. Daadlyke Werving. Voorwaarden van dezelve. Sterke toeloop. Geldinzamelingen voor de wagtdoende Burgers. De Krygsbezetting aan de Nieuwersluis door Amsterdammers begiftigd. Nieuwe inrigting der Amsterdamsche Schuttery en oprigting van Artilleristen. Het Genootschap* Tot Nut der Schuttery *trekt met openbaare Krygseere op De Buitenposten rondsom Amsterdam versterkt. Andere voorzorgen. Wat uitwerking de Maare van Utrechts Ontruiming baarde. Voorzorg tegen Oproer van binnen gedraagen. Vrees voor een Beleg. Amsterdam moest voor eigen Verdeediging zorgen. Raadslagen om het Beleg door Onder-*

baar-

handelingen te weeren. Deeze vinden geene goedkeuring by de Burgery. Raadsbesluit om de Stad te verdeedigen. Onderscheiden beoordeeld. Voorzorgen binnen en buiten de Stad. Officieren tot de Verdeediging aangesteld. Bevel om Gebeden te doen. Onderscheiden opgevolgd. Geschut en Krygsbehoeften van de Admiraliteit gehaald. Voordragt van VAN DER HOOP *deswegen. Besluit tot eene Commissie aan den Hertog* VAN BRUNSWYK. *Betuigde en betoonde wederzin daar tegen. Een hervat voorstel daar toe vindt by den Krygsraad gehoor. 's Hertogs Aannadering. Voorstel eens Wapenstilstands. Bezending uit Staaten van Holland aan den Hertog. Zyn Antwoord. Schryven aan Amsterdam door Staaten van Holland om Afgevaardigden. Persoonen tot de Bezending aan den Hertog benoemd. Lastbrief van Krygsraad en Geconstitueerden. De Gelastigden vertrekken. Vriendlyke ontmoeting des Hertogs. Schriftlyk Bescheid diens Veldheers. Onderhoud hier uit gerezen, met een nader Voorstel. Verder Onderhoud met den Hertog. Gelastigden na de Prinsesse benoemd. Lastbrief hun medegegeeven. Antwoord van haare Hoogheid. Nadere Bezending aan den Hertog Ontzettend Antwoord des Hertogs door hun medegebragt. Misnoegen van* KALKREUTH *over het wassen des waters. Weesp overgegeeven.* VAN RYSSEL, *Gouverneur van Naarden, vertrekt.* MATTHA *neemt het bevel over Naarden op zich. In diens afweezen deeze Stad overgegeeven.* MATTHA'S *gedrag te Muiden. Gesteldheid der Amsterdamsche Burge-*

XLVII. BOEK. 1787.

onder dezelve N. CALKOEN, afgezet Raad. Dit veroorzaakte gesprekken en voorslagen om ook tot het afzetten van Schepenen over te gaan; doch, behalven de oogschynlyke zwarigheden, welke zich hier [illegible], kon men het ten opzigte van [illegible] Persoonen niet eens worden, zo dat 'er [illegible] van kwame.

[illegible] Amsterdam, [illegible] en gehou[illegible] Afgevaardigden uit [illegible] Genootschap[illegible] Patriotsche Socie[illegible] wy reeds [illegible] hebben (*). [illegible] van Am[illegible] Invloed met [illegible] werd te [illegible] voor van [illegible] te bren[illegible] hand aan [illegible] een Ont[illegible] het [illegible] [illegible] Herfstmaand was [illegible] geveraied, [illegible] Krygsraad en de [illegible], het benoemen [illegible] vastftellen van tyd, [illegible] van eenige [illegible] bepaalen van het in[illegible] Regerings Reglements [illegible] treeden. —— Dan de.

(*) [illegible] XIV. D. bl. 250. enz.

te beteugelen. Voorstel der Regeeringe van Amsterdam om het op te geeven. De Regeering besluit 'er toe. Bekendmaaking hier van. Hoe opgevat. Dit brengt eene geheele Verandering in de Onderhandeling in 's Gravenhaage te wege. Maatregels te Amsterdam genomen, die wisseling van Party aankundigden. Valsch gerugt, wegens de Aanplakking van Publicatien op de Landswerf. Als mede van groote Geldsommen den Koning van Pruissen en den Hertog aangeboden. Patenten aan Inlandsch Krygsvolk na Amsterdam gegeeven. De nieuwe Burgemeesters en Raaden leggen kunne Posten neder. De afgezette Raadsleden ter Vergaderinge beschreeven. Bezending aan den Hertog benoemd. De Pruissen naderen de Stad. DEDEL, BEELS *en* BACKER *treeden in hunne voorige Posten. Brief des Hertogs zyne Eischen behelzende. Voorwaarden op welke Amsterdam zich overgaf. Welke aandoeningen dit verwekte. De Hertog neemt zyn Intrek op de Overtoomsche Weg.* KALKREUTH *het intrekken der Muiderpoort geweigerd. De Vaart op Amsterdam weder open. Verscheide tot dus lang wederhoudene Publicatien afgeleezen. Eene daar by gevoegde Waarschuwing. De Oranjevlaggen uitgestooken. Eerbetooningen* DEDEL *aangedaan door het Gemeen. Onaangenaamheden wegens het draagen van Oranje. Beweegingen op de Beurs, wegens het Oranjedraagen der Heeren* HOPE. *Deeze Heeren staatlyk weder ter Koopbeurze geleid. Het Oranjedraagen werd algemeen. Eerebogen opgerigt. Kattenburg van Bewaaking ontheeven. Afkundiging, we-*

XLVIII. BOEK.

 gens

XLVII. BOEK.

gens het inkomen van Staatsche Bezetting. Schikkingen op de Inlegering gemaakt. Bezending uit Staaten van Holland aan de Prinsesse, wegens de door haar begeerde Satisfactie Schriftlyk Antwoord van haare Hoogheid. Nader licht deswegen verzogt. Opgave der Persoonen, op welke zy het gemunt hadt. Die eisch aangenomen. Eenigen Amsterdamschen verlaaten het Land; andere blyven. Vlugt des Rhyngraafs VAN SALM. *De Krygsraad dient een Verzoekschrift by den Prins en Prinsesse in. Antwoord hier op. Eisch des Hertogs omtrent den Krygsraad. Volvoering van dien eisch. Nadere aandrang des Hertogs. De Burger-ruitery en veele Krygsraadsleden bedanken. Anderen van hunne Posten vervallen verklaard. Verslag der Ontwapening den Hertog ter hand gesteld. Stads Afgevaardigden aan den Prins en Prinsesse gezonden. Nadere Punten aan die van Amsterdam voorgeslaagen. Veranderingen in de Officieren der Schuttery. Slot van dit Boek.*

1787. Verband tusschen de veiligheid van *Holland* en *Utrecht*.

Eigen veiligheid te bezorgen was het doel en de werkzaamheid der geenen, die thans in *Amsterdam* het roer der Stads Regeering in handen hadden, en der zodanigen, die uit den Krygsraad, en de Geconstitueerden uit de Burgery, hetzelve hielpen houden. Deeze veiligheid oordeelde men niet ten onregte, dat in een nauw en onlosmaaklyk verband stondt met die

van

van *Utrecht*. Het deerlyk verloop onder het Krygsvolk van den Staat, bestemd om de Stad en Provincie van *Utrecht* te beveiligen, waar van wy in 't breede gesprooken hebben (*), kon niet missen schroomlyke gevoelens te verwekken, en angstige vooruitzigten te baaren. Deeze groeiden aan naar gelange de Krygsmagt, tegen die Stad en dat Gewest gekant, versterkt werd en vermeerderd; eene zaak welke geen twyfel leedt. Men beschouwde *Utrecht* als een Voormuur van *Amsterdam*, en hieldt het daar voor, dat de veiligheid dier Stad, ja van geheel *Holland*, te hachlyker stondt naar maate het *Sticht*, door het verzwakken van het aantal der bezoldigde Knegten, meer open lag.

XLVII. BOEK. 1787.

Zulk een vooruitzigt oordeelden de *Amsterdamsche* Geconstitueerden, eener allerernstigste bemoeijing waardig, en een nog kragtdaadiger bystand behoevende, dan ontleend kon worden uit de, van tyd tot tyd, derwaards trekkende Manschappen uit de Stads Burgery, als mede van andere Steden en Plaatzen. Dit zette Geconstitueerden aan om eene Vroedschaps Vergadering te verzoeken, ten einde in dezelve dit stuk voor te draagen, en aan te dringen. Dit verzoek toegestaan zynde, verscheenen, op den vyftienden van Zomermaand, drie Geconstitueerden, en overhandigden een Verzoekschrift door de Gelastigden ondertekend.

Voorstel van Geconstitueerden te *Amsterdam* om een grooter getal Burgers na *Utrecht* te zenden.

In

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XIV. D. bl. 298.

XLVIII. BOEK. —— 1787. In 't zelve, met zeer sterke kleuren, den akeligen toestand der zaaken afgeschilderd hebbende, „ hervoortkomende," gelyk zy spraaken, „ uit de zich meer en meer „ ontwikkelende afschuwelyke ontwerpen „ der *Amersfoortsche* en *Geldersche* Geweldenaaren, die alle pligten aan Bondgenooten verschuldigd, in den wind slaande, zich thans openlyk als Aanranders „ van *Hollands* Souverain Gezag, en Vertrappers der Burgerlyke Vryheid, begonnen te vertoonen," drongen zy aan, dat de onderstand uit de Stads Schutterye te noodzaaklyker wierd, door het verloop des Krygsvolks van den Staat, 't welk de magt der Tegenpartye vermeerderde, en het verband waar in *Amsterdams* en *Hollands* veiligheid stondt met de behoudenis van *Utrecht*. „ Immers," gelyk zy zich hooren lieten, „ zouden, naa de nederlaage dier bedreigde Stad, van den eenen kant de nog „ schuilhoudende of beangste Verraaders „ eensklaps het hoofd opsteeken, en het „ plan van Geweld en Verraad bevorderen; en aan den anderen kant welligt „ eene moedloosheid en wanhoop zich alomme by de braaven vertoonen, welke „ de schrikbaarendste uitwerkingen zouden „ hebben, en alle vryheidlievende Regenten en de braafste Burgers aan de woede „ van geweetenlooze Dwingelanden blootstellen."

Uit deezen hoofde oordeelden Geconstitueerden, dat zy zich een billyk verwyt, van den kant hunner Volmagtigeren, op den halze zou-

zouden haalen, en derzelver vertrouwen verbeuren, indien zy den nood van het benaauwde *Utrecht* niet op het ernstigst aan hun Wel Ed. Agtb. aanbevalen. Zy deeden het met te meer vertrouwen, daar zy verklaarden „ in hun te mogen beschouwen „ edelmoedige Volksvertegenwoordigers, „ die de Pligten, welke Bondgenooten „ aan hunne Mede-bondgenooten, in ty„ den van nood verschuldigd waren, niet „ alleen volledig kenden; maar ook daad„ lyk wilden nakomen."

XLVIII. BOEK. —— 1787.

Het voorstel diende om de Vroedschap, zittens deeze Vergadering, te beweegen tot het Besluit om de Gecommitteerden tot het Defensieweezen van *Amsterdam*, te volmagtigen, en des noods te gelasten, om alle de Stads Compagnien op derzelver Loopplaatzen te doen oproepen, en aldaar door de Capiteinen of Bevelvoerende Officieren aan de dienstdoende Manschappen, zo Officieren als Schutters, den dringenden nood van *Utrecht*, en daar door die van *Amsterdam*, en van 't geheele Vaderland, ernstig voor te houden, en daar op voor te slaan, af te vraagen en op te neemen, hoe veelen 'er onder de Officieren en Schutters bereid zouden zyn, om, tot bystand van de Stad *Utrecht*, ten spoedigsten uit te trekken; ten einde uit deeze zich aanbiedende Manschap, een zo aanzienlyk getal, als door het *Utrechtsche* Defensieweezen verzogt was, voorzien met de noodige Wapenen en Ammunitie, of immers zo groot, als eenigzins met de omstandigheden van *Am-*

 ster-

XLVIII. BOEK — 1787. *sterdam* bestaanbaar was, met allen mogelyken spoed daar heen af te vaardigen.

Niet aangenomen, maar eene Werving van Waardgelders voorgeslaagen.

Een voorstel van dien aart verdiende rype overweeging. De opgewekte geestdrift, door zulk een prikkel gespoord, zou ligt een Uittocht van Schutteren ten gevolge hebben, die de Stad van de beste en ten wapenhandel afgerigtste Burgers ontblootte. Dringend keurde egter de Vroedschap de aangevoerde redenen tot onverwylden bystand. Om de gemelde, zo zeer in 't oog loopende, bedenklykheid te ontgaan, en nogthans aan 't oogmerk des verzoeks te voldoen, begreep de Vroedschap eenpaarig, „ dat het thans niet raadzaam zou zyn „ eenige Manschappen uit de Stads Schut„ tery na *Utrecht* te zenden; maar dat „ evenwel het belang der Stad *Utrecht* „ zodanig met dat van *Holland* verbonden „ zynde, dat niets behoorde verzuimd te „ worden om die Stad, op alle mogelyke „ wyze, te hulp te komen, diensvolgens „ Commissarissen uit den agtbaaren Raad „ tot het Defensieweezen, behoorden te wor„ den gevolmagtigd, om, op de geschik„ ste wyze, zes of zeven honderd Man in „ *Amsterdam* aan te werven, mits geene „ wagtdoende Schutters, dezelve te wape„ nen onder de kundige en vertrouwde „ Officieren te stellen, en de kosten daar „ toe, indien de Stad *Utrecht* onvermogend „ ware om dezelve te draagen, als dan „ gedeeltlyk, of zelfs geheel, uit 's Stads„ kasse te mogen betaalen; en dezelve „ Manschap ten bystande van de Stad

Ut-

„ *Utrecht* af te zenden. In alles egter, zo veel mogelyk gemeenschaplyk te werk gaande met Burgemeesteren; en dat by-zonder de aanstelling van Hoofd- en mindere Bevelhebberen, met goedkeuring van hun Ed. Gr. Agtb. zou geschieden." XLVIII. BOEK. 1787.

Dit voorstel omhelsd.

Schoon dit Vroedschapsbesluit, zonder herziening genomen, en onmiddelyk den Inleveraaren des Verzoekschrifts, ter hand gesteld, niet beantwoordde aan hun wydstrekkender plan, oordeelden zy daar in te kunnen berusten, en althans een veel beduidenden stap gevorderd te zyn, in hun oogmerk. Het bepaalde getal was zeker veel geringer dan zy zich uit de door hun voorgestelde Oproeping der Schutterye, hadden mogen belooven; doch dit kon vermeerderd worden; en het voorbeeld van *Amsterdam*, om Waardgelders in dienst te stellen, werd mogelyk elders gevolgd, en dus het hoofddoel bereikt.

Daadlyke Werving.

Onverwylden voortgang hadt die Werving. In den naamiddag van den volgenden dag hoorde men door Tamboers der Schutterye, voorafgegaan van twee Persoonen met kooperen Bekkens, de Werftrom roeren, en op de hoeken der Straaten uitroepen; *dat alle de geenen, welke, in deeze kommerlyke tyden, het Vaderland van dienst wilden zyn, en geene Leden der Schutterye waren, op Conditien in de Wynhuizen* de Druif *en* het Schip van Damiate, *te leezen, zich konden aanmelden!*

Voorwaarden.

Zeer uitlokkend waren de Voorwaarden in die Wynhuizen te leezen, en ook reeds

XLVIII. BOEK. — 1787. alomme aangeplakt. Deeze flooten uit de waakende Manschap der *Amsterdamsche* Schutterye; de Wegloopers uit eenige *Hollandsche* Regimenten, in *Holland* of in de Generaliteits Landen in Bezetting liggende; vorderden lieden niet ouder dan veertig en niet jonger dan zestien Jaaren, welgemaakt, ten minsten vyf Rhynlandsche voeten lang, onverschillig van welk een Landaart. — Onder den naam van *Waardgelders* zouden zy moeten dienen te *Utrecht* of elders, naar goedvinden van hun Ed. Gr. Agtb. en zo lang men hun zou behoeven. — De weeklyksche Soldy, ter plaatze waar zy dienst deeden, te betaalen, zou vier Guldens weezen. Daarenboven zou deeze Manschap van behoorelyke Kleeding, en eene voegzaame Wapenrusting, voorzien worden ter plaatze waar zy in daadlyken dienst traden.

Sterke toeloop. Over deeze spoedig opgekomene en veel opziens verwekkende Werving was den Heere MAKKETROS het bestuur aanbevolen. Verbaazend groot was de toeloop. 's Volgenden daags hadt men reeds eene Compagnie voltallig, die nog, vóór het sluiten der Poort, in twee Schuiten ingescheept, de reis na *Utrecht* aannam. Onder een verbaazenden toeloop van Volk, en het betoon van de hartlykste aandoeningen, over dit vreemd verschynzel, 's Lands hachlyken toestand diep inprentende, werd deeze inscheeping volbragt, en geschiedde dezelve vervolgens van tyd tot tyd, steeds merklyke beweeging veroorzaakende omstreeks

de

de Doele op de *Garnaale Markt*, waar de Leden van het Defensieweezen hunne zitting hielden, en van waar de aangenomene Waardgelders vertrokken.

XLVIII. BOEK. —— 1787.

De veelvuldige Tochten der Burgeren, en de vermeerderde Wagten, welke zy moesten waarneemen, veroorzaakten een in 't oog loopend bezwaar voor veele Schutters, die, tot schade van hunne Huisgezinnen, hun Beroep niet dan gebrekkig konden behartigen. Een onvermydelyk gebrek, waar in diende voorzien te worden. Veeler genegenheid, om hunne wagtdoende Medeburgers, in dit geval, te gemoet te komen, door het doen eener Gifte, openbaarde zich by gesprekken, zo op openbaare plaatzen, als in andere gezelschappen. Eene betuigde welgezind- en hulpvaardigheid, van welke de Bevelhebbers eener Wyke zich bedienden, met in de Nieuwspapieren eene Aankondiging te plaatzen, by welke zy de welmeenende Inwoonders van hunne Wyk, die genegen waren eene Vrywillige Gifte op te brengen, ten dienste der waakende Manschappen, bekend maakten dat zy deeze ten huize van een der Serjeanten in hunne Wyk konden bezorgen. Dit voorbeeld vondt naavolging in alle de Stads Wyken; schoon de Inzameling deezer Onderstandpenningen in alle niet op dezelfde wyze geschiedde. Op eene aanzienlyke som begrootte men eerlang de Zamelpenningen tot dat einde verkreegen.

Geldinzamelingen voor de wagtdoende Burgers.

De ondersteunende en bemoedigende Weldaadigheid der *Amsterdammeren* liet zich

De Krygsbe-

XLVIII. BOEK. — 1787. zetting aan de *Nieuwersluis* door de *Amsterdammers* begifdigd.

zich ook buiten de Stad zien, blykens de uitlooving en uitreiking van eene Gifte door eenige *Amsterdamsche* Familien, den Overften ABERSON, aan de *Nieuwersluis* liggende, ter hand gefteld, om aan de Serjeanten, Corporaals, Tamboers en Soldaaten te worden uitgedeeld, uit aanmerking van hun goed gedrag en eensgezindheid met de Gewapende Schutters van het *Haarlemsche* Bataillon *Pro Aris et Focis*, aldaar in Bezetting liggende; met toezegging, dat over acht dagen, indien het Krygsvolk 't zelfde lofwaardig gedrag bleef houden, die gifte zou verdubbeld, en als dan nog eenige weeken agtervolgd worden.

Nieuwe Inrigting op de Schuttery en oprigting van Artilleristen.

Het oordeel eeniger Leden van *Amstels* Krygsraad, dat het oogmerk van de tegenwoordige Inrigting der Schutterye kragtdaadig zou bevorderd worden, byaldien men kon goedvinden by ieder der vyf Regimenten aan te ftellen eenen Luitenant Collonel en twee Majoors; als mede om ieder Regiment in twee Bataillons te verdeelen, vondt goedkeuring en daadlyke volvoering. Doch bleeven de Heeren, tot deeze hoogere Rangen bevorderd, in hun voorige Posten van Capiteinen en Luitenanten, in hunne byzondere Compagnien. — Met kennis en toeftemming der Vroedfchap hadt men in den Krygsraad de oprigting van eene Bende Artilleristen bepaald. Die Bende zou beftaan uit eene Compagnie uit elk der vyf Regimenten, ieder fterk twee en zeventig Man, de Capiteins hier over werden by voorraad benoemd.

Van

Van de naauwe en steeds naauwer toegehaalde band van Verbintenisse tusschen de Schuttery en het Genootschap *Tot Nut der Schutterye* hebben wy, in 't voorgaande Boek, te meermaalen gesprooken. Tot nog hadden zy buiten de *Leydsche* Poort, zonder eenigen staatlyken optocht door de Stad, hunne Wapenhandelingen moeten verrigten; eene Eer, na welke de Leden haakten, en waar van zy een voorsmaak genooten by de bevordering des Collonel Commandants van hun Genootschap, tot Capitein in eene Burger-compagnie, welke gelegenheid gaf tot een openlyken optocht van een aanzienlyk getal Leden door de Stad. De vergunning hier toe bemoedigde de Leden des Genootschaps om het meermaals gedaane verzoek om eene Verzamelplaats binnen de Stad, en voorts de vryheid tot een staatlyken optocht na buiten, te herhaalen. Burgemeesteren gaven aan dit verzoek de toestemming, en werd hun een Verzamelplaats in de Stad aangeweezen, van waar zy, met de lang begeerde Krygsmans vertooning, na het Veld van Wapenoefening mogten optrekken. Van deeze vergunning maakten zy gebruik op den eersten van Herfstmaand, en trokken de Stad door, het huis van Burgemeester HOOFT voorby, die in zyne zydkamer staande, van de voorbytrekkande Manschap de Krygseere ontving. Op het Veld deeden zy drie Eereschooten; een *voor de waardige Regeering der Stad*; een *voor den Edelen Manhaften en Cordaaten Krygsraad*; en

XLVIII. BOEK.

1787.

't Genootschap *Tot Nut der Schutterye* trekt met openbaare Krygseere op.

een

XLVIII. BOEK. — 1787. een *voor het Geluk*, 't *welk het Genootschap thans genoot*. Staatlyk was ook de hertocht des Genootschaps, 't welk thans het toppunt zyner wenschen verkreegen hadt.

De buitenposten rondsom *Amsterdam* versterkt.

Terwyl alles binnen de Stad een zo krygshaftige gedaante aannam, en het jeugdig Genootschap van aankomende Jongelingen, onder de Spreuk PRO PATRIA van het Genootschap *Tot Nut der Schuttery* alle eer en aanmoediging genoot, was men langs hoe meer op ernstiger zaaken, de beveiliging der Stad, en derzelver Nabuurschap, bedagt. Onder deeze stak uit het opwerpen van eene zwaare Battery aan den *Diemerdam*, eene Buurt aan de Dyk tusschen *Amsterdam* en *Muiden*, die met het noodige Geschut beplant en van eene Bende Kanonniers, in dienst der Stad genomen, voorzien werd. Naa *Muiden*, na den *Uithoorn*, trokken *Amsterdamsche* Schutters. De Burger-ruiters deeden uittochten, en daar men te *Eemenes* een Oranje Vlag op den Tooren geplaatst hadt, haalden zy 'er die af, en voerden dezelve in zegepraal na *Muiden*.

Andere voorzorgen.

De aangroeiende verzekeringen van der *Pruisisen* aannaderende Krygsmagt, door hoe veelen ook in den wind geslaagen, of opgewoogen door de stelligste verzekeringen van opdaagende hulpe uit *Frankryk*, waar van wy reeds zo dikwyls hebben moeten spreeken, deeden te *Amsterdam* alles te werk stellen wat tot het bieden van moedigen tegenstand vereischt werd. Alle de Batteryen, op de Wallen, by de Poor-

Poorten en elders, bragt men ten tegenweer in gereedheid. Behalven de Battery aan den *Diemerdam*, van welke wy zo even melding maakten, wierp men aan vyf onderscheiden oorden Batteryen op, die der Stad, indien dezelve door Krygsgeweld mogt aangevallen worden, tot Voorposten moesten strekken, by 't *Weesperveld*, aan den *Duivendrechtschen Brug*, te *Ouderkerk aan den Amstel*, te *Amstelveen*, en op *Halfwegen* tusschen *Amsterdam* en *Haarlem*. Het mangelde ook niet aan den noodigen toestel om rondsom de Stad, het Land, door binnenlandsche overstroomingen, onder water te kunnen zetten, en dit sterkst, hoe heilloos uiterst verdeedigmiddel, te baate te neemen.

Wat uitwerking de Maare van *Utrechts* Ontruiming baarde.

Zulk eene in staat van tegenweerbrenging was het bedryf der zodanigen, die, ondanks de veelvuldige gerustsstellingen, het ergste vreesden. Alleronverwagtst nogthans vonden zy die vrees bewaarheid, op den zestienden van Herfstmaand, wanneer de schrikbaarende tyding van het verlaaten der Stad *Utrecht* door den Rhyngraaf VAN SALM, *Amstelsveste* bereikte, en als een schorre donderslag in veeler ooren klonk. *Onmogelyk* riepen egter zommigen; *onwaarschynlyk* anderen; terwyl eenigen beweerden, dat die ontzettende Maare voor niets meer te houden was dan voor een verdichtzel, uitgedagt en verspreid ter bevordering van slinksche oogmerken. Doch 't leedt niet lang of de ongeloovigsten in deezen moesten voor eene zeer ongaarne aanschouw-

de

XLVIII. BOEK. 1787. de baarblyklykheid wyken. Een aantal Vlugtelingen, die uit de door den Rhyngraaf ontruimde Stad, herwaards toevloeiden, om eene schuilplaats te zoeken, op wier gelaad schrik, vrees en verlegenheid de afwisselende trekken waren, en wier menigte, van uur tot uur, vermeerderde, verwekte een onbeschryfbaar tooneel van aandoeningen, van beweegingen, dat aller gevoelige en welgeplaatste harten op het diepste trof. Landgenooten, die huis en have agtergelaaten hebbende, zich meerendeels in eenen berooiden en verleegen staat bevonden, waren de treurige voorwerpen, die zich by vermenigvuldiging vertoonden, en met het vermeerderen huns aantals, en de kenniskryging aan hunnen toestand, het medelyden meer en meer gaande maakten, in gemoederen met anderer ramp begaan, en vervuld met het kommerlyk vooruitzigt van mogelyk eerlang des Lotgenooten te worden.

Voorzorg tegen Oproer van binnen gedraagen. Onbewust was men niet van een nog onmiddelyker gevaar. Veeler hart klopte op de bedenking van Oproer binnen de Stad, alle oogenblikken te duchten van eene Party, die niet alleen dit treurtooneel van gevlugte Landgenooten zonder grievende deelneeming aanschouwde; maar zich des verheugde, en met de hoope streelde van eerlang, het te ondergehouden hoofd vrylyk te zullen kunnen opsteeken. Ingevalle zy dit nu ondernamen, zouden zy sterken wederstand vinden in eene schier tot wanhoop gebragte Burgery, ondersteund

door Vreemdelingen van allerlei flag uit het vlugtende Burgerleger, in deeze Stad geweeken. 't Welk een deerlyk Bloedbad dreigde. —— Dit deerlyk onheil des Oproers bleef geweerd. In de meest verdagte oorden der Stad werden de Wagten verdubbeld, als mede by de Poorten, die steeds gesllooten bleeven. Sterke Rondens, zo van Schutters als van de Burger Ruitery gingen, by aanhoudenheid, door de Stad.

XLVIII. BOEK. —— 1787.

Van deeze vreeze des Oproers eenigzins bekomen, verving een ander dugten de gemoederen der *Amsterdammeren.* Geen geloof kon geweigerd worden aan de welbevestigde tydingen, dat de *Pruissische* Krygsmagt, niet alleen op *Hollandschen* bodem den voet gezet, maar Stad by Stad in 't zuidelykst gedeelte van dit Gewest aan zich onderworpen hadt. Geen twyfel viel 'er of *Amsterdam*, eene Stad van welke de Prinses van *Oranje* bovenal Voldoening vorderde, zou niet ongemoeid gelaaten, maar zo zeer, indien niet meer dan eenige andere, daar toe met Krygsgeweld gedwongen worden.

Vrees voor een Beleg.

Wat 'er ten dien stonde ter hooge Staatsvergaderinge voorviel, over het verleggen van de plaats der *Hollandsche* Staatsvergadering in *Amstelveste*, en hoe verre men dit bragt, hebben wy boven, onder de meer algemeene zaaken, vermeld (*).

Am-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XV. D. bl. 183 enz. 195 enz.

XLVIII. BOEK. 1787. *Amsterdam* bevondt zich geheel afgezonderd van de *Hollandsche* Staatsvergadering, waar alles was omgewenteld. Die groote Koopstad moest, in gevalle zy het hoofd nevens andere Steden van *Holland* niet in den schoot lag, waar toe dezelve door Staaten van *Holland* wel aangemaand werd by eenen Brieve, doch welke geene uitwerking baarde, voor eigen verdeediging zorgen, indien vreemd Krygsgeweld, 't geen uit de geheele toedragt der zaaken te wagten was, haare wallen mogt naderen.

Amsterdam moest voor eigen Verdeediging zorgen.

Raadslagen om het Beleg door Onderhandelingen te weeren.

Een schroomlyk vooruitzigt in de daad voor 's Werelds Koopstad, en geen wonder dat men, ten opzigte van de Verdeediging zeer verschillend dagt en sprak. De Regeering bovenal vondt zich, in dit hachlyk tydstip, hoogst verlegen. Dat dezelve geene groote gezindheid ter Verdeediginge gevoelde, bleek uit het onderhoud eeniger Leden der Vroedschap, met Geconstitueerden en Afgevaardigden uit den Krygsraad, by hun ontbooden. Zy sloegen voor of het niet geraaden ware in Onderhandelinge te treeden, om alle de geduchte onheilen af te wenden, welke, by eenen vyandlyken aanval, deeze Volk- en Koopryke Stad boven 't hoofd hingen. In dit gevoelen stonden ook veelen der aanzienlykste onder de Kooplieden. Zy voorzagen de rampzalige verwoesting, welke hunne en veeler Uitlanderen Goederen, te deezer Stede opgeslaagen, over 't hoofd hing, by het wederstaan eens vyandlyken aanvals.

De

1787.

Vinden geen goedkeuring by de Burgery.

De Schutters en Burgers, van dit Onderhoud 's volgenden daags verwittigd, toonden geen genoegen altoos te neemen in zulke zagte maatregelen. Zo by de Burgercompagnien, als in de Burgersocieteit, was de algemeene kreet, *Verdeedigen! Verdeedigen! en geene Bemiddeling!* —— Het verspreide en ligt by deezen ingang vindend gerugt, dat de *Fransche* Hulpbenden, tot ontzet, in aantocht waren, ja reeds op Staatenbodem den voet gezet hadden, bragt niet weinig toe om dus vol te houden, en van geene Onderhandelingen te willen hooren.

Raadsbesluit om de Stad te verdeedigen.

Die gezette en zo ontwyfelbaar aangeduidde wederzin haalde de Regeering over om, den één en en twintigsten van Herfstmaand, deeze veelbeduidende Verklaaring te doen; „ Burgemeesteren en Raaden der „ Stad *Amsterdam*, met het grootste genoe„ gen bespeurende de eensgezinde en cor„ daate Sentimenten van de goede Burgery „ en Schuttery deezer Stad, om de Reg„ ten en Vryheden van dezelve, en van „ het lieve Vaderland, met al hun vermo„ gen, ja met goed en bloed, te verdeedi„ gen en te beschermen, hebben zich ver„ pligt gevonden, om ook, van hunnen „ kant, aan de goede Burgery en Schut„ tery te declareeren en plegtig te betui„ gen, dat zy, hunne grootste eer stellen„ de om zich als Vertegenwoordigers van „ Vrye Burgers te kunnen beschouwen, „ niets hartlyker wenschten dan het ver„ trouwen derzelven, by aanhoudenheid

XLVIII. BOEK. — 1787.

„ te verdienen en te bezitten: wyl zy overtuigd zyn, dat niets hun wederkeerige kragt meerder sterkte kan byzetten dan een onbepaald onderling vertrouwen, en dat hier van de conservatie van de goede orde, rust en veiligheid, zo wel van buiten als van binnen, geheel afhangt. — Verbindende zich Burgemeesters en Raaden boven genoemd, ten blyk hier van, zich in geene Onderhandelingen tot bylegging der geschillen, thans zo ongelukkig in ons Vaderland subsisteerende, te zullen inlaaten, zonder Medeweeten en Concurrentie van de loflyke Burgery, welke zy vertegenwoordigen."

Onderscheiden beoordeeld.

Groot genoegen schonk deeze Verklaaring aan alle de vuurige Voorstanders der Verdeediginge. Anderen bleeven dit stuk met een huiverend hart beschouwen. Nog anderen veroordeelden deeze maatregelen grootlyks, schoon zy, niet dan in een kring van even zo als zy denkenden, dit durfden te verstaan geeven.

Voorzorgen binnen en buiten de Stad.

Amsterdam kreeg thans de gedaante van eene Stad, welke zich tot het uitstaan van een Beleg, en ter Verdeediginge, toerustte. Dag en nagt bleeven de Poorten geslooten, onder eene sterke wagt. Slegts nu en dan werden dezelve geopend voor de zodanigen wier noodwendige verrigtingen hun na buiten of binnen riepen. Onophoudelyke Ronden te voet en te paard doortrokken de Stad, ter bewaaring der inwendige rust. Om in deeze afmattende bezigheid der Schutterye verligting toe te brengen, gorden

den, in verscheide Wyken, wagtvrye Jongelingen de wapens aan. — Het afbranden van de *Liebrug* (*) sneedt de gemeenschap tusschen *Amsterdam* en *Haarlem* geheel af, en eene Battery, op *Halfwegen* aangelegd, diende tot dekking der Stad van dien kant. Om den Amstelstroom te beschermen vervaardigde men eene vlottende of dryvende Battery van een zonderling maakzel. Om de Voorposten te dekken vertrokken, behalven een gedeelte der Stads aangenomene Waardgelders, naa het ontruimen van *Utrecht*, te *Weesp* verzameld, derwaards eene nieuwe versterking uit de Burger Schutterye; en vervolgens na *Ouderkerk aan den Amstel*, eene sterke Burgerbende onder aanvoering van den moedigen Burger Capitein G. H. DE WILDE. Om aan dit alles eene meerdere sterkte, en, zo men meende, een onwederstaanbaare kragt by te zetten, bragt men, met hier en daar Dammen en Dyken door te steeken, de Overstroomingen in werking, en zette veele oorden onder water. Alles kundigde eene voorgenomene Verdeediging aan van eene Stad, die ter Wykplaats strekte voor de van elders verdreevene of gevlugte Patriotten, die op de *Heeren-* en *Keizersgragten* en elders by de Burgers werden gehuisvest. Terwyl zodanigen, die het aan gelegenheid of genegenheid mangelde, om deeze Landgenooten te herbergen, zulks op eene en andere wyze afkogten. Hier was

XLVIII. BOEK.

1787.

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XV. D. bl. 385.

XLVIII. BOEK. was hunne laatste toevlugt; dit het plegtanker hunner hoope.

1787. Officieren tot de Verdeeding aangesteld.

Eene hoop die sterkte kreeg toen de Krygsraad, op voorstel van Burgemeesteren en Raaden, het Besluit bekend maakte om, in het verdeedigen der Stad, zo binnen als buiten, zich te gedraagen naar den raad en het bevel op te volgen van Heeren Officieren de Ridder DE TERNANT, STERNBACH, AMALRUS, VAN HELDEN en DE BELLONAY: dewyl in deeze omstandigheden ter Verdeediging van *Amsterdam* meer dan gewoone Krygskundigheden noodig waren, en men in deeze Mannen allen vertrouwen stelde. Waarom zy van de Burgers verwagtten, dat zy, getrouw aan hunnen gedaanen Eed, in het doen der diensten zo binnen als buiten de Stad, hunne Officieren strikt gehoorzaamen en volgen zouden, om, als zynde dit het eenige middel naast den Zegen van GOD Almagtig, de zo zéer aangerande Vryheid het hoofd wederom te doen boven steeken, de Regten, door het Bloed der Voorvaderen gekogt, te behouden, en aller Welvaard te verzekeren.

Ten opzigte van den eerstgemelden Ridder vinden wy vermeld, dat hy nimmer het Opper Bevelhebberschap over de Verdeediging van *Amsterdam*, hem door de Regeering aangeboden, aangenomen heeft: dewyl de maatregelen, welke hy voor hoogst noodzaaklyk hieldt, en die hy, op den zelfden dag van zyne aankomst hadt voorgesteld, niet ten uitvoer gebragt werden

den (*). Men wil dat zulks voornaamlyk zou bestaan hebben in den eisch, dat men hem niet alleen het gezag over het Krygsvolk, maar ook over de Gewapende Burgery zou laaten; een stap, waar toe men niet kon besluiten, als aanloopende tegen de Voorregten der *Amsterdamsche* Burgery.

XLVIII. BOEK. — 1787.

Bevel om Gebeden te doen.

Onder het aanwenden deezer Verdeedigmiddelen, en het maaken dier Schikkingen keurden de Regeering het dienstig 's Hemels hulpe af te smeeken: ten welken einde aan de Leeraaren van alle Gezindheden, op Saturdag vóór den twee en twintigsten van Herfstmaand, een Lastbrief van deezen opmerkenswaardigen inhoud werd rondgebragt. „ Burgemeesters en Regeerders der Stad *Amsterdam* in aanmerkinge genomen hebbende de tegenwoordige omstandigheden waar in zich deeze Stad bevindt, gelasten op het allerernstigste, de Kerkleeraaren van *alle* Gezindheden, om op morgen en voortaan, zich, zo in hunne Predicatien als Gebeden, te onthouden van alle breedvoerige uitweidingen, of aanspraaken, betreffende dien toestand, en alleenlyk ten sterksten aan te dringen, dat een ieder hunner Toehoorderen, gedagtig aan zynen Eed en Pligt, het zyne zal toebrengen tot bewaaring der Rust en goede Orde, en tot uitvoering van die moedige en welmeenende Besluiten en Voorneemens, welke by den Raad en Burgery, ter Verdeediging van „ dee-

(*) *Post van den Neder-Rhyn* XII. D. bl. 1220.

XLVIII BOEK. 1787.

„ deeze Stad genomen zyn; en voorts te
„ bidden, dat het den Almagtigen en Goe-
„ dertieren GOD behaagen moge om deeze
„ Stad te bewaaren by haare rust, en te
„ waaken voor de veiligheid der Burgerye;
„ dat ook de poogingen, door onze braa-
„ ve Regenten aangewend, tot Verdeedi-
„ ging van onze dierbaarste Panden, en
„ bevestigd door de bereidwillige werk-
„ zaamheden en vermogens der welden-
„ kende Ingezetenen, welke zo vol moeds
„ zyn, om de poogingen hunner braave
„ Regenten kragtdaadig te onderſteunen,
„ mogen gezegend zyn: op dat *Amster-*
„ *dam*, in deezen nypenden nood, moge
„ zyn en blyven de ſteun der jammerlyk
„ belaagde Vryheid, en wy, door dezelve
„ alhier eene ſchuilplaats te verleenen,
„ onze geweetens voor GOD mogen be-
„ vryden, zo veelen onzer braave Mede-
„ vaderlanders ten hulpe en troost mogen
„ zyn, en aan ons Naageſlacht de beste
„ Erfenisse, zo duur door het bloed onzer
„ Voorvaderen gekogt, mogen overbren-
„ gen."

Onderſcheiden opgevolgd.

Het groot verſchil van denkwyze onder de Leeraaren ten aanziene van 's Lands zaaken reeds bekend, kwam hier door, meer dan immer, aan den dag. Terwyl eenigen, volkomen in de maatregelen der Regeeringe treedende, met allen yver deezen Lastbrief, gehoorzaamden; zommigen des min doordrongen het koeler lieten afloopen; en zy die Stadhoudersgezind waren, het minst mogelyke in deezen deeden, en het

het stuk hun ter hand gesteld, blootlyk, zonder eenige byvoeging, der Gemeente voorlazen, en gelyk te denken is op een toon, die de afkeuring zo duidelyk kenmerkte, als zy zich, in de toenmaalige omstandigheden, durfden veroorlooven. XLVIII. BOEK. —— 1787.

Schoon *Amsterdam* eenen aanzienlyken voorraad hadt van Geschut en Krygsbehoeften, was eene groote menigte na de Buitenposten gevoerd, en vreesde men uit dien hoofde des gebrek te zullen hebben, als het tot de thans wel te voorziene wederstandbieding komen mogt. Men werd te raade dit gebrek te vervullen, door de Magazynen der Admiraliteit te openen, en het noodig geoordeelde daar uit te haalen. Dit bedryf, nevens het ter Admiraliteit daar omtrent voorgevallene, hadt zo veel invloeds op den loop der zaaken in *Amstels* Veste, en het des gehandelde geeft een zo egt tafereel van de denkwyze der geenen, die te deezer Stede gaarne andere maatregels, dan die van Verdeediging, zouden hebben zien neemen, dat het goeddeels plaatzen deezer Stukken ons best de denkwyze dier Partye zal ontvouwen. Geschut en Krygsbehoeften van de Admiraliteit gehaald.

De Raad en Advocaat Fiscaal VAN DER HOOP droeg eerst mondeling en vervolgens schriftlyk voor, uit de stappen, van wegen de Regeering van *Amsterdam* gedaan, om het Geschut, Ammunitie, en verder Oorlogstuig, van de Admiraliteit, te vorderen, te eischen, en weg te neemen, te begrypen, dat het gevaar van buiten sterk naderde, en dat alles ter Verdeediginge Voordragt van VAN DER HOOP deswegen.

 wierd

XLVIII. BOEK. — 1787. wierd toegelegd: dat hy te gelyk opmerkte, hoe de Raad geheel onbewust was van het gevaar en van middelen die men ter afwending gebruikte.

Dat evenwel dit Collegie ter Admiraliteit kon worden aangemerkt als een der voornaamste Ingezetenen; daar het in haar Dok en Magazynen zulke aanzienlyke Panden, en van zulke uitneemende waarde bezat, en diensvolgens wel hadt mogen verwagten eenige kennis te hebben van den staat dier zaaken. —— Daarenboven was hy in ervaaring gekomen, dat de Collegien van Commercie en de aanzienlykste Huizen van Negotie mede niet waren gehoord, en dat veele Kooplieden gaarne hun belang zouden inbrengen; doch te zeer schroomden uit vrees voor persooneele beledigingen van eenige opgezette Menschen, of van vreemde Gewapenden, in grooten getale ter Stede gekomen.

Vervolgens verklaarde hy, op dat wy den voordragt hier woordlyk afschryven, „ in overweeging genomen te hebben den „ Raad voor te draagen om eene Commissie te decerneeren op eenige Heeren „ uit het midden van dit Collegie, of op „ *Hem*, alleen om aan Heeren Burgemeesteren voor te draagen, voornoemde consideratien — het belang van dit Collegie — de zorg die zy hebben, en de „ Protectie die zy verleenen moet aan de „ Commercie, —— daar by te kennen te „ geeven de verwondering van den Raad, „ dat aan haar niets medegedeeld wordt van „ de

„ de termen van 't Gevaar, en van de XLVIII.
„ middelen van Defensie, en met instantie BOEK.
„ te verzoeken, dat de Maatschappyen ——
„ van *Oost-* en *Westindien*, Directeuren van 1787.
„ den *Levantschen*, *Moscovischen* en *Oosterschen* Handel, als mede de Consuls van vreemde Natien, werden opgeroepen om derzelver belang in te brengen, en dat der voornaamste Kooplieden van deeze Stad in te neemen."

Hy voegde 'er nevens, „ voor den Raad niet te willen verbergen, dat zodanig eene Demarche met eenig persooneel gevaar vermengd was, uit hoofde der hevige drift, die by sommige Leden plaats hadt, die door de Couranten en naamlooze Billetten werd aangestookt, die alle mogelyke middelen van Schikking, met eene onbegrypelyke tegenkanting verwierpen, en die niet konden veelen, dat dezelve, van eenen anderen kant, werden aangedrongen, en uit hoofde van de persooneele verdenkingen, onder welke zyn gedrag, geduurende zyn Ministerie gebragt was. —— Dat hy vervolgens rondlyk moest betuigen en verzoeken, dat, ingevalle de Raad deezen Voorslag mogt aggreëeren, aan hem gepermitteerd wierd gebruik te maaken van het groote Zeiljacht om zich daar op te retireeren, en daar mede boven de Stad te gaan liggen, en af te wagten het resultaat van die demarches, en de impressie, die dezelve doen zal; terwyl hy evenwel, ten allen tyde, gereed was,

XLVIII. BOEK 1787.

„ ten dienste van dit Collegie te zyn, en „ zelfs zich te exponeeren, zo dra zich „ eenige mogelykheid van succes, en de „ minste reden van noodzaaklykheid op„ deedt."

Men vondt naa overweeging van dit Voorstel goed, 't zelve te omhelzen, en oordeelde het raadzaamst den Raad en Advocaat Fiscaal VAN DER HOOP alleen te verzoeken, de uitvoering op zich te neemen; en diensvolgens aan Heeren Burgemeesteren voor te draagen, „ niet alleen „ het embaras, waar in de Raad zich ge„ bragt vondt, omtrent de Goederen en „ Ammunitie, aan de Republiek toebehoo„ rende, aan haare zorge en verantwoor„ ding toevertrouwd, op een tydstip, dat „ zy wist, dat de Afgifte afgekeurd wierd, „ door hun Hoog Mogenden en hun Ed. „ Gr. Mog., en zy deezer laatsten orders „ hadt ontvangen, om dezelve wederom „ te vraagen; maar ook het belang dat de „ Raad, uit hoofde van haare Inwooning „ in deeze Stad hadt in het behoud en de „ bewaaring van dezelve, en in de mid„ delen, die daar toe worden aangewend. „ En voorts, uit hoofde van de Protectie, „ welke zy verpligt was te verleenen aan „ de Commercie- en Handeldryvende In„ gezetenen, te reclameeren, dat het be„ lang van alle de Collegien van Commer„ cie, en door deezen dat der Kooplieden, „ als mede dat der Consuls der vreem„ de Natien, aan welke insgelyks het be„ houd deezer Stad van oneindige waarde

„ was,

„ was, geroepen, gehoord en ingenomen XLVIII.
„ werd." BOEK.

De Heer VAN DER HOOP hadt, ingevolge van dit Besluit, den Voorzittenden 1787.
Burgemeester BACKER de bepaling van tyd Volvoeen plaats, by eenen Brieve, laaten vraa- ring.
gen om eene Commissie, van wegen den Zeeraad, by Burgemeeeteren af te leggen. Ten één uuren, volgens mondeling verzoek, op het Stadhuis gekomen, vondt hy in Burgemeesters Kamer de Heeren BACKER en GEELVINCK, nevens de Pensionarissen VAN BERCKEL en VISSCHER. Aan deezen ontvouwde hy bovengemelden last. Met byvoeging, dat door zulk eene Handelwyze als de *Zeeraad* voorsloeg „ zou „ beantwoord worden aan de waare Prin„ cipes van Administratie in de Republiek, „ om in te neemen de Consideratien en „ Reflectien van de *Rykdom van de Stad*, „ 't welk zeker was de Commercie, en die „ Ingezetenen, welke dezelve dreeven." Burgemeesters namen op zich die Voordragt aan den Raad mede te deelen, en in overweeging te brengen.

In een afzonderlyk verzogt mondgesprek met den Heer GEELVINCK hadt VAN DER HOOP dien geopenbaard, „ dat de gedaane „ Voordragt het gevolg was van eene „ serieuse en eenpaarige Deliberatie in den „ Raad, en eenigzins veroorzaakt door „ het te kennen geeven van Kooplieden, „ die wel zouden verlangen hunne belan„ gen in te brengen; maar zulks niet durf„ den doen uit vreeze voor persooneele

„ In-

XLVIII BOEK. — 1787. „ Insultes van die geenen, die alle middelen van Schikking hooglyk verwierpen. En dat hy zich gaarne daar van hadt gechargeerd om die Oproeping en Inneeming van Belangens voor te draagen, en te verzoeken; doch met die voorzigtigheid om zich aan boord van een Jacht te begeeven, en af te wagten het Succes, en vooral de Impressies van deeze Demarches; doch in de nabyheid van de Stad, om altyd ten dienste te zyn." —— De Heer GEELVINCK hadt daar op VAN DER HOOP geantwoordt, „ dat zyne wyze van denken ter afkeuring van alle violente Demarches, aan hem bekend was; maar dat hy wel wenschte, dat de Aannadering der Troepes gestaakt wierd: want dat zulks de Burgery woedend maakte." — Hier op hadt de Heer VAN DER HOOP geantwoord, „ daar toe niets te kunnen contribueeren; vermids hy zich zedert vier, vyf, of zes maanden zorgvuldig hadt geabstineerd van de behandeling van zaaken, die geene directe betrekking tot zyne Bediening hadden, en dat hy, noch als Fiscaal, noch als Particulier, eenig voorstel kon doen; maar dat hy zich nimmer zou onttrekken op Qualificatie zyn dienst en yver te bewyzen (*)."

Nog

(*) *Extract uit de Notulen der Besoignes, gehouden by het Ed. Mog. Collegie ter Admiraliteit, resideerende binnen Amsterdam, op Zondag den 23 Sept. 1787.*

Nog dien zelfden dag ontving de Heer VAN DER HOOP van Burgemeester GEELVINCK dit berigt, „ dat de Raad, op „ voordragt van het geen hy aan hem medegedeeld hadt, besslooten hadt, op morgen eene Commissie, van deeze Stad, „ aan den Heer Hertog VAN BRUNSWYK „ te zullen zenden." Met byvoeging: „ en vleijen wy ons ondertusschen, dat „ 'er geen Hostiliteiten, of nadere Aanmarsch van Troepen zal plaats hebben, „ om daar door te conserveeren onze Stad, „ Admiraliteit en verdere Collegien: vermids, wanneer 'er verdere Troepen aanmarcheerden, en eenige Hostiliteiten ondernomen werden, wy geen kans zouden zien om de Burgery te wederhouden; hoope dat, indien U Ed. Gestrenge konde effectueeren, dat 'er geene Troepen zouden marcheeren, U Ed. Gestr. als dan deszelfs devoir zou willen aanwenden."

XLVIII. BOEK. 1787. Besluit tot eene Commissie aan den Hertog VAN BRUNSWYK.

Zo zeer als dit Besluit behaagde aan allen, die voor zagtere dan de nu genomene Maatregelen waren, zo zeer mishaagde 't zelve aan de Voorstanderen van de strenge duslang gevolgd. Dit mishaagen openbaarde zich allersterkst in de Burrgersocieteit, toen deeze stap, 's avonds te vooren met eenpaarigheid genomen, daar 's anderen daags aan de verzamelde menigte bekend gemaakt werd, uit naam der Geconstitueerden en Commissarissen der Societeit. De vergaderde Burgers hoorden dit verslag niet, zo strydig met hun algemeen plan om vol

Betuigde en betoonde wederzin daar tegen.

XLVIII. BOEK. —— 1787.

vol te houden, of zy toonden zich des gebelgd. Men herinnerde zich de nog versche plegtige belofte der Vroedschap, „ om „ niets zonder de Toestemming der Burgery te zullen doen." Een Besluit van dat gewigt, „ buiten hunne Voorkennis „ genomen," hielden zy voor de Verbreeking des gegeeven woords. Terwyl eenigen, over deeze strydigheid zich onbeschroomd uitlieten, en des voor de Regeering gansch geene gunstige aanmerkingen maakten, riepen anderen, en deezen in geen geringen getale „ Geen Onderhandeling met den „ Vyand! Wy zyn nog in den besten staat „ van Verdeediging! Liever zullen wy „ Goed en Bloed voor onze Stad opzetten, „ dan dat wy ooit zullen toestaan, dat „ men met den Vyand in Onderhandeling „ treede!" —— Zo hoog liep die betuigde wederzin, dat men te raade werd door twee Geconstitueerden des den Raad te verstendigen, met aandrang op de intrekking van het genomene Besluit. De Raad geraakte aan 't wankelen, en stondt op 't punt van een tegenovergesteld besluit te neemen.

Hervat Voorstel daar toe by den Krygsraad vindt gehoor.

In eene op nieuw belegde Vroedschaps Vergadering des naamiddags, hervatte men de raadpleegingen op dit gewigtig stuk, en stelde vast het gevoelen des Krygsraads in te neemen. De Hoofdofficier VAN DER HOOP, benevens de Pensionaris VISSCHER, begaven zich derwaards, verzogten en verkreegen gehoor. Eerstgemelde maalde een treffend tafereel van den hachlyken toestand

stand der Stad, 't welk geen geleende kleuren behoefde, en drong op dien grond, het Vroedschapsbesluit ter Onderhandeling ten ernstigsten aan, en verzogt daar op het gevoelen der Leden. — De meesten verklaarden zich voor eene Onderhandeling, onder beding dat 'er de Schuttery in bewilligde. By een onderzoek deswegen ontwaarde men, dat de gezindheid van de meerderheid der wagtdoende Burgeren, den zelfden weg opliep als die van de Vroedschap en den Krygsraad. Groot genoegen gaf dit veelen; niet weinigen morden.

's Hertogs Aannadering.

De Hertog VAN BRUNSWYK was intusschen voortgerukt, en de geheele toedragt der zaake wees uit, dat hy zyne poogingen, met allen nadruk, tegen *Amsterdam* zou aanwenden, om dit middelpunt der Patriotten, gelyk men 't noemde, te vermeesteren. Niets liet hy onbezogt om den besten weg ter aannaderinge, door de veelvuldige Onderwaterzettingen zeer moeilyk, te vinden, en des de noodige kundschappen op te doen: waar toe hy veelen vaardig vondt.

Voorstel eens Wapenstilstands.

Amstels Raad van de toestemming der Schutterye verwittigd, marde niet met den Hertog, die thans zyn Hoofdkwartier te *Leimuiden* hadt, des te verstendigen, een Wapenstilstand te verzoeken, staande welken men in Onderhandeling zou treeden. De komst van een geblinddoekten *Pruissischen* Trompetter, Briefbrenger aan het Defensieweezen, deedt het gerugt eens getroffen Wapenstilstands van drie dagen loopen.

In-

XLVIII. BOEK. — 1787. Bezending uit den *Haage* aan den Hertog.

Inmiddels was 'er, uit Staaten van *Holland*, aan den Hertog eene Bezending afgevaardigd geweest, bekleed door den Ridder CAREL GEORGE *van Wassenaar tot Wassenaar*, en den Oud Schepen van *Gouda* ADRIAAN JACOB VAN DER GOES, om by den *Pruisischen* Veldheer, met allen ernst, aan te dringen, dat hy het doen aanrukken zyner Bende na *Amsterdam* twee of drie etmaalen wilde vertraagen, om, in dit tydsverloop, die Stad gelegenheid te geeven, tot het neemen van Besluiten, geschikt om de gedreigde onheilen af te weeren, door op nieuw Afgevaardigden ter Staatsvergaderinge te zenden. Zy maalden een tafereel van de zwaarigheden en de heillooze gevolgen onvermydelyk te duchten uit een onverwyld voortrukken des Krygsvolks.

Zyn Antwoord.

Volgens het verslag deezer Heeren van hunne Bezending ter Staatsvergaderinge, erkende de Hertog de gegrondheid hunner bedenkingen: „ dat het hem smertte, dat „ de zaaken tot dat uiterste gekomen wa„ ren; dat het zyne schuld niet was. Een „ enkele Brief aan haare Koninglyke Hoog„ heid, voor eenige weeken, zou dit alles „ hebben kunnen voorkomen. Thans liet „ 's Konings Eer hem niet toe te rug te „ treeden; vermids de Koning alleen op „ Satisfactie stondt, moest dezelve met „ eenpaarigheid, byzonder ook met be„ williging van *Amsterdam* gegeeven wor„ den. Alles wat hy doen kon, bestondt „ daar in, dat hy het zo langzaam deedt

als

„ als mogelyk was; dat hy alleen in dien „ zin een gunstig Antwoord kon gee- „ ven." — Het daadlyk voorttrekken zyner Krygsbenden vermeld hebbende, voegde hy 'er nevens, „ dat hy, aangaande alle „ deeze maatregelen en ontwerpen, niets „ anders kon doen dan zo veel tyds gee- „ ven, als zyn pligt omtrent den Koning „ eenigzins toeliet; dat de Koning alleen „ Satisfactie eischte, en zich vastlyk niet „ zou bemoeijen met de Constitutie of „ Regeeringsvorm der Republiek; maar „ dat het bekomen der gevraagde Satis- „ factie de volbrenging van zynen Last zou „ beslissen, gelyk ook de daadlyke maat- „ regelen tot het te rug trekken van 's Ko- „ nings Krygsmagt."

Schryven aan Amsterdam uit den Haage om Afgevaardigden.

Het verslag van deeze Bezending aan den Hertog, met een aanmaanenden Brieve der Staaten van *Holland* om *Amsterdam* andere maatregels te doen neemen, en Afgevaardigden ter Staatsvergaderinge te zenden, waar op thans ook de Stad *Alkmaar*, als een zeventiende Lid, verscheenen was. — Dit schryven, hoe zeer aangedrongen, baarde invloed noch verandering te *Amsterdam*.

Persoonen tot de Bezending aan den Hertog benoemd.

Met eigen zaakbeschikkingen ging men daar voort en benoemde Leden om ter Bezending na den Hertog te vertrekken. De Raadsleden BALTHAZAR ELIAS ABBEMA, en JOHAN GOLL *van Frankenstein*, de Heer GALE IZAAK GALES uit den Krygsraad, en de Heer JACOB LUDEN *Hendriksz.* uit de Geconstitueerden, wer-

XLVIII. BOEK. — 1787. den benoemd om deeze veel inhebbende Bezending te volvoeren; tot welken einde zy eenen Lastbrief van den Raad ontvingen, de ſtukken bevattende, omtrent welke nadere opheldering by den Hertog moest gevraagd, of ernſtig aangedrongen worden.

Lastbrief hun gegeeven. Deeze merkwaardige Lastbrief beſtondt uit vier Artykelen —— „ *Voor eerst* moesten de Gelastigden de redenen vraagen, „ waarom de Hertog een Vyandlyken Aanval op de Stad *Amſterdam* zou willen „ onderneemen: daar de Regeering dier „ Stad aan zyne *Pruisſiſche* Majeſteit, wel- „ ker Troepen de Heer Hertog comman- „ deerde, geene Offenſie hadt gegeeven." — *Ten anderen*, „ Byaldien zyne Hoogheid „ zou mogen vorderen, dat zyne *Pruisſi-* „ *ſche* Majeſteit Satisfactie begeerde, we- „ gens het ophouden van Mevrouwe de „ Prinſesſe van *Oranje*, op Hoogstderzel- „ ver bewuste Reize na *'s Haage*, moes- „ ten zy in 't midden brengen, dat daar „ voor bekende redenen van noodzaaklyk- „ heid geweest waren; maar, dat zulks „ nu in 't midden gelaaten wordende, de „ Agtb. Raad bereid was daar omtrent „ aan zyne Hoogheid, behoorelyke en „ overtuigende Ophelderingen te geeven, „ en in eene geſchikte Converſatie met „ zyne Hoogheid te treeden, met overlee- „ vering van een gedrukt Exemplaar, in de „ *Franſche* Taal overgezet, van de Staats- „ ſtukken dit onderwerp betreffende." — *Ten derden*, „ dat de Stad *Amſterdam* ver- „ langde, dat zyne Doorlugtige Hoogheid

„ niet

XLVIII. BOEK. 1787.

„ niet zou onderneemen eenen vyandly-
„ ken Aanval, welke reeds, door de ge-
„ deeltlyk geformeerde Inundatie, als zyn-
„ de het voornaamste en natuurlyke bol-
„ werk van de Stedelyke-zekerheid, eene
„ zo importante schade hadt doen geboo-
„ ren worden, en verder niet anders dan
„ een allerverschriklykst Bloedbad zou te
„ wege brengen, en teffens een algemee-
„ nen Moord en Plundering veroorzaaken,
„ welker gevolgen, zo voor de Stad, als
„ voor de Provincie van *Holland*, ja voor
„ de Staaten van zyne Koninglyke *Pruis-*
„ *sische* Majesteit zelve, en voor geheel
„ *Europa*, door het algemeen belang van
„ den Koophandel, en de daar uit voort-
„ vloeiende voordeelen van de Rhyntol-
„ len, ten hoogsten verderflyk zouden
„ zyn." —— *Eindelyk*, „ dat de Agtb.
„ Raad, diensvolgens, deeze plegtige Be-
„ zending hadt beraamd, om zyne Door-
„ lugtige Hoogheid eene waare opening
„ te geeven van de toedragt der zaaken;
„ en van de verheevene denkwyze van
„ zyne Doorlugtige Hoogheid durfde ver-
„ wagten, dat Hoogstdezelve, deeze sin-
„ ceere ouvertures wel zou willen brengen
„ onder 't oog van zyne Koninglyke Ma-
„ jesteit: ten einde het voorwerp van het
„ opgevatte misnoegen, aan zyne Koning-
„ lyke Majesteit naar waarheid ontvouwen-
„ de, zyne Koninglyke Majesteit des te
„ gereeder zou willen aanneemen, de be-
„ tuigingen van hoogagting, welke deeze
„ Stad voor zyne Koninglyke Majesteit,

XLVIII. BOEK. — 1787. „ en zyn geheel Doorlugtig Huis, ver„ langde te conserveeren, en alzo doen „ besluiten om de aangevoerde Troepen „ uit deezen Lande te doen te rug trek„ ken, immers, en in allen gevalle, een „ Stilstand van Wapenen te bepaalen."

Lastbrief van den Krygsraad en Geconstitueerden. De Krygsraad en Geconstitueerden hadden, behalven deezen Lastbrief des Raads, ieder afzonderlyk eenige Punten ontworpen, en hunnen Gelastigden overgegeeven, welke zy oordeelden dat de Hertog onder 't oog diende gebragt te worden. — Uit den Lastbrieve der Stads Regeeringe is openbaar hoe dezelve bleef volhouden in het beweeren der schuldloosheid in het verhinderen der Reize van de Prinsesse, en dat, in dit bedryf, geen Hoon was opgeslooten; weshalven, huns oordeels, van het geeven van Voldoening deswegen geene byzondere melding behoefde gemaakt te worden.

De Gelastigden vertrekken. De vier Gelastigden vertrokken, op den vyf en twintigsten tegen den avond na *Haarlem*, en besteedden, laat daar aangekomen, geen gering gedeelte van den nagt om den inhoud der byzondere Lastgeevingen in één Stuk te vervatten, door de Heeren Abbema en Göll ondertekend, om 't zelve den Hertog over te leeveren. De Reis over het *Haarlemmer Meir* na *Leymuiden*, spoedde door tegenwind, zo traag, dat zy eerst op den middag daar kwamen.

Vriendlyke ont- Onmiddelyk lieten zy zich aandienen en kreegen gehoor. Abbema, oudste Raad, voer-

voerde het woord, en las het ontworpen stuk den Hertog voor. Hy hadt de leezing nog niet ten einde gebragt, of de Hertog, vatte hem by de hand, met de betuiging, „ Al genoeg myne Heeren! „ Wy zyn Vrienden (*)!" Het vriendlyk aanneemen des Geschrifts, waar op de Hertog beloofde schriftlyk te zullen antwoorden, werd van eene te gastnoodiging gevolgd. —— Weder by den Hertog komende, betoonde deeze dezelfde minzaamheid, liet zich, in de allergunstigste bewoordingen uit, zo over de zaak in geschil, als ten aanziene van de Republiek in 't algemeen. Doch deeze gunstige aanblikken werden eenigzins bewolkt, door de bygevoegde verklaaring des Hertogs, dat hy dit niet zeide als Generaal van het *Pruisisch* Leger, thans in *Holland*; maar als een byzonder Persoon. In dien smaak der Hovelingen bejegende hy ook, toen hy gereed stondt den voet op *Nederlands* grond te zetten, den Heer MANDRILLON (†). — Voorts berigtte de Hertog goedgevonden te hebben van deezen stap der Stad *Amsterdam* kennis te geeven in '*s Gravenhaage*, op dat men hem niet zou kunnen beschuldigen den bepaalden Last des Konings, over wiens Leger hy bevel voerde, te hebben te buiten gegaan.

XLVIII. BOEK. —— 1787. moeting des Hertogs.

De Hertog verzogt de Afgevaardigden dien nagt te *Leymuiden* te willen vertoeven,

(*) *Cella suffit, Messieurs! nous sommes Amis!*
(†) *Zie onze Vaderl. Hist.* XV. D. bl. 144-154.

XLVIII. BOEK. —— 1787. ven, met aanbod van een voeglyk nagtverblyf, om 's anderen daags 's morgens alles volkomen af te doen: met verzekering van reeds bepaalde bevelen gegeeven te hebben, om alle Vyandlykheden te ſtaaken, tot dat de Onderhandelingen geheel zouden afgeloopen weezen. —— Liever verkoozen de Afgevaardigden na *Haarlem* te keeren, en 's volgenden daags weder zich in 't Hoofdkwartier te vervoegen. De Hertog liet zich dit welgevallen, en, eer zy vertrokken, verzekerde hy hun andermaal, op zyn Vorstlyk woord, noch oogmerk, noch last te hebben om zich met de inwendige zaaken van *Holland*, of van de Republiek in 't algemeen, te bemoeijen; maar volstrekt te zullen te rug trekken, zo ras de zaak der Satisfactie behoorelyk zou geſchikt zyn.

Schriftlyk beſcheid des Hertogs. Niet zonder veel bedenkens van bitterheid agter te laaten, was dit geheele onderhoud, hoe zeer ook met hooffche minzaamheden gezuikerd. Dat zulks geenzins van grond ontbloot was, bleek hun 's volgenden daags, wanneer zy uit 's Hertogs mond vernamen, en vervolgens in ondertekenden Geſchrifte dit beſcheid ontvingen. „ De Satisfactie welke zyne *Pruisſiſche* „ Majeſteit eischt, moet, gelyk de Heeren „ zelve ligtlyk begrypen, beſtaan in zich „ volkomen te conformeeren aan de Arty- „ kelen, vervat in de laatſte Memorie van „ den Heere THULEMEYER (*). —— Alle „ de

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XV. D. bl. 101.

„ de andere Leden van den Staat deezer XLVIII.
„ Provincie zyn tot die Satisfactie gereed, BOEK.
„ en wagten alleenlyk na Ulieder Concur- ——
„ rentie. Op het oogenblik dat Gylieden, 1787.
„ door uwe Gedeputeerden ter Staatsver-
„ gaderinge daar in zult bewilligen, zal ik
„ myne Commisſie voor geëindigd houden,
„ en de Troepen des Konings zullen ter-
„ ſtond de Nabuurſchap van deeze Stad
„ en de omliggende Plaatzen verlaaten. —
„ De Heeren kennen te wel de Sentimen-
„ ten van haare Koninglyke Hoogheid
„ Mevrouwe de Prinſesſe van *Oranje*, om
„ te twyfelen, of Hoogstdezelve zal liever
„ veel willen overſtappen, dan uwe Stad
„ aan droevige rampen blootſtellen."

Onderhoud hier uit gereezen, met een nader Voorſtel.

Dit betuigde des Hertogs trof de Gezondenen niet luttel. In antwoord ſtondt de Heer ABBEMA ſtil op de onmogelykheid, voor de Stad *Amſterdam*, om door Afgevaardigden ter Vergadering van *Holland*, de ſtem dier Stad te voegen by die der andere Staatsleden: dewyl die Stad geene Afgevaardigden ter Staatsvergadering zondt, en ook niet zou zenden, zo lang men in *Holland* voortging met het neemen van Beſluiten, die, zo als zy zich verbeelden, alle perſooneele zekerheid der Afgevaardigden zouden doen wankelen, en de allergrootſte vervolging doen vreezen. — Ten deezen opzigte ſchoot 'er, om aan den eisch des Hertogs te voldoen, geen middel over, dan één van deeze twee: naamlyk, of de zaak met zyne Doorlugtige Hoogheid van *Amſterdams* wege, geheel af

XLVIIe. BOEK. — 1787.

te doen: waar toe de gesteldheid der zaaken meest geschikt was, —— of wel door eenen Brieve aan Mevrouw de Prinsesse, Dat, in een en ander geval, de Gelastigden van den Raad niet verder konden gaan dan hunne bepaalde Lastbrief medebragt; doch dat zy Gelastigden van den Raad nog wel wilden aanneemen, om, ten einde de zaak, hoe eerder hoe liever af te doen, aan den Raad van *Amsterdam* voor te slaan om de Satisfactie dier Stad te bepaalen by eenen beleefden Brieve aan haare Koninglyke Hoogheid, waar in, behalven een Compliment aan de de Hooge Geboorte en Hoedanigheden van haare Koninglyke Hoogheid verschuldigd, zou worden verklaard, „ dat men bereid was tot „ het geeven van eene betaamelyke Satis„ factie, voor zo verre in de zaak in „ questie iet *irreguliers* mogt plaats gehad „ hebben, en dat de Raad der Stad te „ zeer overtuigd was van de verheevene „ Ziel en de Grootmoedigheid van haare „ Koninglyke Hoogheid om niet te kun„ nen verzekerd zyn, dat men geenzins „ eenige Vervolgingen te vreezen hadt te„ gen de zodanigen, welke in deeze on„ gelukkige zaak gemêleerd geweest waren; „ en bovenal dat haare Koninglyke Hoog„ heid op dit Artykel niet zou aandringen."

Verder onderhoud met den Hertog.

Een afschrift van dit Voorstel des Heeren ABBEMA verzogt en verkreeg de Hertog, door de Gelastigden van den Raad ondertekend. Naa den Middagmaaltyd, tot welke zy uitgenoodigd waren, gehouden

te

te hebben, geduurende welken de Hertog zich in een ander vertrek begaf, en daar onledig bleef, traden de Afgevaardigden met hem op nieuw in gesprek. Waar uit zy vernamen dat de Hertog dit nadere Geschrift der Gelastigden van den Raad na *'s Gravenhaage* zou zenden; en dat hy zich verzekerd hieldt dat Mevrouw de Prinsesse daar mede genoegen zou neemen, mits het geen de Gelastigden van den Raad hadden ontworpen, om de Ingredienten van de Satisfactoire Missive aan haare Koninglyke Hoogheid te zullen uitmaaken in een Besluit van den Raad wierd veranderd, en twee Heeren uit den Raad werden afgevaardigd om hetzelve, mondeling der Prinsesse voor te draagen. Dit alles wenschte hy hoe eer hoe liever, ten einde die Afgevaardigden, uiterlyk voor Saturdag ogtend, deeze Bezending zouden kunnen volbrengen; als mede dat hy, zo ras eene Brief der Prinsesse hem verwittigde van de volvoering dier Bezending, en dat zy, gelyk hy zich verzekerd hieldt, daar in genoegen hadt genomen, onverwyld bevelen zou geeven tot den terugmarsch des *Pruisischen* Krygsvolks. — Intusschen werd hier uit eene verlenging des Wapenstilstands gebooren, tot nader order, of wel tot Saturdag ogtend. De Hertog besloot dit onderhoud met zyn verlangen te betuigen om kundschap te mogen bekomen van den inhoud des Besluits des Raads op dit Verslag der Gelastigden: om dus van dit onaangenaam geschil een einde te maa-

XLVIII. BOEK. — 1787.

ken (*). — By alle deeze gesprekken was, volgens PFAU, de *Hollandschen* Generaal DOPF en de Hoogleeraar TOLLIUS tegenwoordig (†). De volzekere verwagting, dat de Raad zou treeden in het hier ontworpen plan, deedt aan de Heeren ABBEMA en GOLL vóór hun vertrek, een open Vrypas ter handstellen voor de Leden van den Raad, die, ter volvoeringe van dien last, tot de Prinsesse stonden afgevaardigd te worden.

Gelastigden na de Prinsesse benoemd.

Ook draalde de Raad niet, om, het Verslag der Afgevaardigden gehoord en overwoogen hebbende, ingevolge van den Voorslag des Hertogs, Gelastigden te benoemen, tot het afleggen deezes wel onaangenaamen doch door den nood afgeperstert Bezoeks. Op den Burgemeester NICOLAAS GEELVINCK, en den Vroedschap MATTHYS TEMMINCK viel de keuze tot die Bezending, tot welker volvoering zy deezen Lastbrief mede kreegen.

Lastbrief hun medegegeeven.

„ De Ondergetekenden, door den Agtbaaren Raad der Stad *Amsterdam* gecommitteerd zynde om by uwe Koninglyke „ Hoogheid hunne Opwagting te maaken, „ hebben de eer, ter voldoeninge van dee- „ ze hunne Commissie, aan uwe Koningly-

(*) In het Verslag deezer Onderhandelinge volgden wy het Rapport door de Heeren GALES en LUDEN aan hunne byzondere Lastgeeveren van hunne verrigtingen gedaan, voor handen in *Het Beroerd Nederland* XII. D. bl 170 enz.

(†) PFAU *Veldtocht der Pruissen in Holland* II. D. bl. 16.

„ lyke Hoogheid te kennen te geeven, XLVIII. BOEK. 1787.
„ dat Burgemeesters en de Agtb. Raad,
„ ingevolge van het geconvenieerde van
„ Heeren Burgemeesteren van *Amsterdam*
„ met den Heer Hertog VAN BRUNSWYK,
„ commandeerende de Troepes van zyne
„ Majesteit den Koning van *Pruissen*, die
„ zich thans in deeze Provincie bevinden,
„ door middel van deeze Bezending, uwe
„ Koninglyke Hoogheid van hunne by-
„ zondere Hoogagting te verzekeren, en
„ tevens hun Leedweezen te betuigen over
„ het voorgevallene by gelegenheid van
„ uwe Koninglyke Hoogheids Reize van
„ *Nymwegen* na *'s Haage*.

„ Burgemeesters en de Agtb. Raad stem-
„ men volkomen in met de overige Staats-
„ leden van deeze Provincie, die uwe
„ Koninglyke Hoogheid geinsteerd hebben
„ om zich herwaards te begeeven, ten
„ einde aan Hoogstdezelve te kunnen be-
„ tuigen de Hoogagting, die men voor
„ uwe Koninglyke Hoogheids personeele
„ hoedanigheden gevoelt, en confirmeeren
„ zich met de Commissie om uwe Ko-
„ ninglyke Hoogheid dieswegen te com-
„ plimenteeren.

„ Door deeze Demarche meenen Bur-
„ gemeesters en Raad aan uwe Koninglyke
„ Hoogheid eene convenabele Satisfactie
„ te geeven, wegens het geen, buiten
„ kennis van deeze Stad, min regulier,
„ by het gunt voorsz. is, zou mogen zyn
„ voorgevallen.

„ Burgemeesters en de Agtb. Raad zyn
„ te

XLVIII. BOEK. 1787. „ te zeer overtuigd van de verheevene en „ edelmoedige denkwyze van uwe Ko„ ninglyke Hoogheid, om zich niet vol„ komen verzekerd te houden, dat men „ niet behoeft te vreezen voor eenige „ Poursuites tegen die geenen, die, op „ eenigerhande wyze, in deeze zaak zyn „ ingewikkeld geweest. — Zy vertrou„ wen ten sterksten, dat daar op door „ uwe Koninglyke Hoogheid, niet zal „ worden geinsteerd; maar dat, in tegen„ deel, uwe Koninglyke Hoogheid, met „ deeze Bezending volkomen genoegen „ neemende, daar van, hoe eerder zo be„ ter, kennis zal geeven aan meergemelde „ Heer Hertog VAN BRUNSWYK; ten ein„ de, volgens het overeengekomene met „ zyne Hoogheid, wiens Commissie met „ het obtineeren van deeze Satisfactie vol„ komen is geëindigd, met de Troepes „ van zyne Majesteit, tegenwoordig onder „ zyn Hoogheids Bevel in deeze Repu„ bliek zich bevindende, zonder uitstel, „ daar uit te rug te kunnen trekken."

Antwoord der Prinsesse. Hoe luttel dit Voorstel, op eene het groote stuk in verschil ontwykende wyze ingerigt, schoon doorzult met zoetvoerige woorden, dier Vorstinne voldeedt; kan men afneemen uit haar Antwoord, van deezen inhoud. „ Ik gevoel, myne Heeren! met „ het grootste genoegen, dat de taal van „ myn hart volmaakt overeenstemt met „ de denkbeelden van Edelmoedigheid, „ welke Gylieden wel in my gelieft te „ erkennen. En, in de daad, ik begeer „ niets

„ niets minder dan Straffe voor de gewel- XLVIII.
„ daadigheden, die men zich tegen my ver- BOEK.
„ oorloofd heeft. —— Ik ben ten hoog-
„ ſten, aangedaan over het lot van de Au- 1787.
„ theurs en Bewerkers van die Geweldaa-
„ digheden, en wel byzonder over den
„ zorglyken toeſtand, waar in de Stad *Am-*
„ *ſterdam* gebragt is. —— Ik verlang niets
„ ijveriger, dan die Middelen en Beſluiten
„ te zien bevestigen, welke tot vernieti-
„ ging van de voorige Wanorders en On-
„ regtvaardigheden kunnen ſtrekken, om
„ de Conſtitutioneele Regeering te zien
„ herſtellen, en dat 'er tevens gezorgd wor-
„ de tegen alle gevaarlyke Wapening der
„ Inwoonderen; en dat door deeze mid-
„ delen de openbaare Rust, de oude Wel-
„ vaard en Voorſpoed van het Vaderland
„ herbooren worden. —— Ik biede my
„ met vermaak aan, my vergenoegende
„ met Ulieder Betuigingen, om den Ko-
„ ning mynen Broeder te beweegen tot het
„ afzien van alle andere Satisfactie, en om
„ zyne Troupen van voor uwe Stad te
„ doen terug trekken, zo dra de *Opregtheid*
„ *uwer Betuigingen* my zal gebleeken zyn,
„ door de Concurentie der Stad *Amſter-*
„ *dam*, en derzelver Toetreeding tot alle
„ die Reſolutien, welke deezer dagen ge-
„ nomen zyn tot herſtelling van zaaken (*)
„ en

(*) Dit ſlaat op de Herroeping dier Beſluiten en Maatregelen, van tyd tot tyd, ten nadeele des Stadhouders genomen. Zie onze *Vaderl. Hist.* XV. D. bl. 219.

XLVIII. BOEK. 1787.

„ en door gelyklyk met de andere Staats-
„ leden van deeze Provincie mede te wer-
„ ken om zodanige andere heilzaame Be-
„ fluiten te neemen, als eigenaartig ge-
„ schikt zyn tot bereiking van myne aller-
„ zuiverste verlangens, en de verkryging
„ van den Voorspoed, dien ik my voor-
„ gesteld hadt in het Vaderland te doen
„ herleeven. —— Ik zou egter groote
„ zwaarigheid gemaakt hebben, om my,
„ op de uitnoodiging der Heeren Staaten,
„ herwaards te begeeven, indien zy 'er de
„ verzekering niet by gevoegd hadden,
„ dat myn Gemaal in alles zou hersteld
„ worden. Ter bereiking van dat einde
„ hou ik my verzekerd, dat men niet zal
„ gelooven, dat ik verlang, dat de voor-
„ gemelde Autheurs en Bewerkers in hun-
„ ne Eer en Goederen aangerand en nog
„ veel minder in gevaar gebragt worden
„ om hun Leeven te verliezen; maar dat
„ zy, buiten alle verdere vermoedens, van
„ hunne Ampten, door welke zy in staat
„ zouden weezen, nieuwe moeilykheden
„ te veroorzaaken, zullen ontslaagen wor-
„ den."

Nadere Bezending aan den Hertog.

Ten tyde dat de Bezending na 's *Gravenhaage* vertrok, schikten de Heeren ABBEMA en GOLL, op verzoek des Raads, zich andermaal om den Hertog te gaan spreeken; doch zouden te *Lisse* wagten op berigt wegens den uitslag der Bezendinge aan de Prinsesse. Deezen vernomen, en daar uit by lange na geen troost geschept hebbende vervoegden zy zich weder

der by den Hertog, die zy te *Alphen* hadden meenen aan te treffen; doch zich thans in het Dorp *Kudelstaart* bevondt, en wel onderrigt was hoe de zaak in *'s Gravenhaage* geschaapen stondt. Immers was hy, volgens het schryven van PFAU, ten dien tyde, onbekend in die Hofplaats geweest (*).

XLVIII. BOEK. 1787.

Ontzettend Antwoord des Hertogs door hun medegebragt.

Schoon het der ontmoetinge niet aan hoflykheid ontbrak, ging dezelve verzeld van geheel andere omstandigheden dan de voorige. Geblinddoekt werden die Heeren, door het *Pruissisch* Leger, uit het gemelde Dorp tot de Voorpost der Stad te *Amstelveen* gebragt, en het schriftlyk Antwoord des Hertogs stemde zamen met dit onthaal by 't uitgeleide. Immers zy leeverden den Raad, dit ontzettend Geschrift des *Pruissischen* Veldheers over; „ dat vermids dezelve zag hoe men binnen *Amsterdam* „ de zaaken op de lange baan zogt te „ schuiven, en aldaar niet voorneemens „ scheen aan den Koning de geëischte Satisfactie te geeven, noch de Oude Constitutie te herstellen, hy genoodzaakt „ zou zyn 's Konings bevelen op te volgen." Egter voegde hy hier nevens zyne volslaagene afhangelykheid van de bevelen, welke hem uit *'s Gravenhaage* zouden worden toegezonden. Hoedanig deezen zouden weezen, indien *Amsterdam* niet volslaagen bukte, was voor niemand twyfelagtig.

Ge-

(*) PFAU *Veldtocht der Pruissen in Holland* II. D. bl. 21. 22.

XLVIII. BOEK. —— 1787. Misnoegen van KALKREUTH over 't wasfen des waters.

Geduurende den Wapenstilstand rees het Water in de Onderwaterzettingen. De Generaal KALKREUTH hieldt dit voor het te werkstellen van nieuwe Overstroomingen, en een schennis van den Wapenstilstand. Hy vaardigde eenen Capitein na *Amsterdam* af om des te klaagen; doch kreeg hy verzekering, dat men niets gedaan hadt om het water te doen zwellen: was het water hooger geworden, dit hadt men toe te schryven aan den Windstreek uit den Noordwesten, hier door werd het water opgezet, en zou het weder vallen, wanneer de wind uit eenen anderen hoek kwam. De waarheid deezer verzekeringe bleek 's anderen daags, by het keeren van den wind.

Weesp overgegeeven.

De Collonel VAN DE POL, te *Weesp* bevel voerende, verliet, op aanschryven des in zyne Waardigheden herstelden Capitein Generaals, met zyne manschap, die Veste, om dezelve den *Pruissen* in te ruimen. De Patriottische Manschap uit *Amsterdam* daar gelegerd, week na *Muiden*; de *Fransche* Kanonniers na *Amsterdam*. Zy hadden vrugtlooze poogingen gedaan.

VAN RYSSEL, Gouverneur van *Naarden*, vertrekt.

De Generaal Major VAN RYSSEL, van het Bevelhebberschap over het *Hollandsch* Cordon ontslaagen, en op den twaalfden van Herfstmaand, door Staaten van *Holland*, tot Gouverneur van *Naarden* aangesteld, ontving den twee en twintigsten dier Maand, in die hoedanigheid, aanschryvens, om, by de verschyning van *Pruissisch* Krygsvolk, by eenen aanval, geen wederstand te

te bieden; als mede onder bedreiging van Afzetting, geene bevelen van de door hun ontslaagene Commissie van het Defensieweezen, op te volgen. Op dit schryven hieldt hy het daar voor, dat alle zyne byzondere betrekkingen tot *Holland* te eenemaal ophielden, op welken grond hy het Land verliet (*). XLVIII. Boek. —— 1787.

Het bevel over die gewigtige Vesting hadt de Collonel MATTHA op zich genomen. Op den eisch der *Pruisſen*, den vyf en twintigsten van Herfstmaand, dat hun de Poorten, volgens besluit der Staaten, zouden geopend worden, antwoordde MATTHA, des geen meester te weezen; dewyl hy geene bevelen van *Amſterdam* hadt. De Bezetting toonde zich te onvrede over dit weigerend antwoord. —— De Collonel MATTHA vervoegde zich na *Amſterdam*, om daar nieuwe Orders van de Magistraat en het Defensieweezen te vraagen. Van dit vertrek kreeg de Graaf VAN LOTTUM berigt, en zondt een tweede Boode na *Naarden*, met sterker aandrang op de overgave: waar aan de *Hollandſche* Collonel LIVINGSTON, by MATTHA's afweezigheid, het bevel voerende, gehoor, en *Naarden* zonder eenige Capitulatie, overgaf. Hier moest het *Hollandsch* Krygsvolk, terwyl het bevel om uit te trekken wagtte, door de *Pruisſen* van plundering te rug gehouden worden.

MATTHA neemt het bevel op zich; in diens afweezigheid overgegeeven.

Niet

(*) *Verzameling van Stukken, raakende de zaak van den Generaal Majoor* A. VAN RYSSEL bl. 254.

XLVIII. BOEK. — 1787. Matthas gedrag te *Muiden.*

Niet weinig ſtondt Mattha in zyne terugreize van *Amſterdam* te *Muiden* komende, verwonderd op de tyding dat *Naarden* in de magt der *Pruisſen*, en hem die Stad als ontſtoolen was. Te *Muiden* blyvende, en daar tot Commandant aangeſteld, verſcheen 'er kort daar op een *Pruisſisch* Trompetter, de Overgaaf dier Stad eiſchende. Mattha antwoordde, dat zyne bevelen medebragten, zich tot het uiterſte te verdeedigen. Niet onverwagt was dit antwoord: dewyl de Bezetting te *Muiden*, niet gelyk te *Naarden*, uit gewoon *Hollandsch* Krygsvolk; maar uit Manſchap beſtondt in byzondere Soldy der Patriotten, die geene bevelen des Stadhouders, of der tegenwoordige Staaten van *Holland*, erkende. Daarom hadt de Graaf Lottum, by de opeiſching dier Veste 'er nevens gevoegd, dat, indien de Bevelhebber, daar in niet bewilligde, hy ten minſten zou belooven de Onderwaterzettingen niet te vermeerderen, door de Sluizen te dier Stede te openen, en dus eene ſchennis te vermyden van den Wapenſtilſtand, die de *Pruisſen* zouden weeten te wreeken. Mattha ſtemde in dit verzoek, met plegtige verzekering, dat hy, geduurende dien tyd, 'er voor zou zorgen. De verſterking intusſchen, welke hy aan *Muiden* wilde byzetten, hadt zodanige werkzaamheden ten gevolge, dat de Graaf van Lottum hem herinnerde aan het beter eerbiedigen van den Wapenſtilſtand, en twee Officieren vorderde als Gyzelaars, tot waarborgen van de

de gedaane beloften. MATTHA deedt een schriftlyke bekentenis van ongelyk, en verbondt zich, de schade aan de dyken te zullen herstellen, en geduurende den Wapenstilstand, geene Onderwaterzetting, noch iets, te zullen onderneemen, 't geen den *Pruisfen* Vyandlykheid zou schynen. De Graaf hier in genoegen neemende, drong op geene Gyzelaars, en beloofde men van de *Pruisfische* zyde, geduurende den Wapenstilstand niets tegen *Muiden* te zullen bestaan.

XLVIII. BOEK. — 1787.

Gesteldheid der *Amsterdamsche* Burgeren by de aannadering der *Pruisfen*.

Middelerwyl bespeurde men in *Amsterdam* op het zigtbaarste de verschillendheid der denkbeelden. Om niet te spreeken van de zodanigen, die de beklemdheid der Stad met een inwendig genoegen aanschouwden, en vuurig wenschten, dat deeze ter spoedige Overgaave mogt dringen: vondt men 'er niet weinigen, zelfs onder de yverige Voorstanders der Patriottische denk- en handelwyze, die een geweldigen vyandlyken aanval op deeze Koopstad, met de grootste huivering en kilsten schrik, te gemoete zagen, en voor eene gebeurtenis hielden, zwanger van de verderflykste en allervernielendste gevolgen; en dus oordeelden, dat zulks moest verhoed worden, al ware het zelfs met opoffering van de by hun hoog geschatte Regten en Vryheden. —— Een gevoelen hoogst gewraakt en verst verworpen door vuuriger Patriotten, die op de Verdeediging der Stad aandrongen, en beweerden, dat men liever alles 'er by moest waagen en opzetten,

 dan,

XLVIII. BOEK. — 1787. dan, naa zo lang uithoudens, de zaak opgeeven. — Ook ontbrak het niet aan de zodanigen, die, in deeze dagen van beklemdheid en druk, zich zelven opbeurden en anderen poogden te sterken, met het denkbeeld van *Fransche* hulp, onder allerlei schoone gedaantens voor te stellen; schoon het verwyl en de menigvuldig door de uitkomst gelogenstrafte tydingen, anderen het zwakke aantoonden van eene bieze, waar aan men zich, in den uitersten nood, wilde vasthouden.

Verlegenheid des Raads. Vergeefs verzoek om verlenging van den Wapenstilstand. In den Raad zelve, die op Zondag, den dertigsten, 's naamiddags, op de wederkomst van ABBEMA en GOLL van hunne laatste Bezending aan den Hertog, vergaderde, groeide de verlegenheid staag aan. Bekommerend en schrikverwekkend was het denkbeeld, dat de tyd des onlangs verlengden Wapenstilstands, dien avond, ten zeven uuren ten einde liep. In deeze verlegenheid vaardigde de Raad eenen Brief aan den Hertog af, eene verlenging der Wapenschorsing voor nog twee maal vier en twintig uuren verzoekende. Het lydt weinig twyfel of dit verzoek hadt ten grond een Besluit in deeze Byeenkomst genomen en vervolgens volvoerd, om den Raadpensionaris by eenen Brieve te verzoeken dat 'er eene Byeenkomst mogt plaats hebben met eenige Leden der Staatsvergaderinge om met twee Afgevaardigden van den Raad in onderhandeling te treeden.

De Wapenstil- Hoe veel men zich des ook beloofde, dit verzoek kwam te spaade. Dien eigensten

ſten naamiddag bragt een Trompetter, geblinddoekt ter Stad ingelaaten, een Brief des Hertogs, die den Raad als lood op 't hart viel, en geen wonder, dezelve vermeldde met zo veele woorden, het eindelyk beſluit des marrens moede Krygsoverſten, „ Ik houde den Stilſtand van Wa„ penen heden avond geëindigd te zyn, „ tusſchen zes en zeven uuren, op wel„ ken tyd de Heeren Gedeputeerden te „ *Amſterdam* kunnen te rug weezen. — Ik „ heb, op de allervolſtrekſte wyze beſloo„ ten om voort te gaan, en myne Orders „ ten uitvoer te brengen, zo ik geen Brief „ ontvange van haare Koninglyke Hoog„ heid Mevrouwe de Prinſesſe van *Oranje*, „ by welken Hoogstdezelve my berigt, „ en my verzoekt de Troepen te doen „ ophouden."

XLVIII. BOEK. — 1787. ſtand voor geëindigd verklaard.

Dit ontzettend ſchryven hieldt de Raad, zo veel mogelyk, verborgen. *Amſterdams* Burgers, Inwoonders, en de talryke menigte gewapende Landgenooten, op dat pas binnen die Veste verzameld, werden met den ſlag, in den vroegen morgen van den eerſten van Wynmaand, gewaarſchuwd, en uit den ſlaap gewekt door het gebalder des Geſchuts: het ontwyfelbaar teken eener vyandlyke aannaderinge. Dit deedt om vyf uuren elk, vol ſchriks, opwaaken, en veelen ten huize uitſpoeden, om te verneemen wat 'er van dit donderend ſchieten was. Gragten en ſtraaten krielden welhaast van Menſchen, die elkander met de uiterſte ontzetting aanzagen. Eenigen ſtonden

Ontzetting in de Stad by het beſchieten der Buitenposten.

XLVIII. BOEK. — 1787. den door schrik en ontsteltenisse als verstyfd; mismoedigheid en wanhoop was op eeniger, spyt en woede op anderer aangezigt, te leezen. De Gesprekken beantwoordden aan deeze gemoedsbeweegingen. Aan geene gistingen ontbrak het. De nabyheid der gebeurtenisse deedt de ongegrondste welhaast geheel verdwynen, als mede de niet onwaarschynlyke, uit de schynbaare nabyheid van het Schutgevaarte opgemaakt, dat *Amsterdam* reeds het daadlyk voorwerp was van 't Krygsgeweld. Meerder kunde, en wikkender bedaardheid beweerden eenen Aanval op de Buitenposten, die daadlyk plaats hadt. Inloopende berigten deswegen, onderschraagd door waarneemingen van Toorens en hooge Gebouwen, stemden zamen, dat de vyandlyke aanval gerigt was tegen de voornaamste Versterkingen omstreeks de Stad, aan den *Duivendregtschen Brug*, te *Ouderkerk*, aan 't *Weesper Tolhek* en aan den *Diemerdam*. Dit ontzettend schieten duurde van het aanbreeken des dageraads tot negen uuren voormiddags. Geen tusschenpoozen van eenig aanbelang braaken het dreigend gebalder af.

Vermeestering van *Halfweg*.

Zonder ons ter vermelding van kleine byzonderheden in te laaten, vordert de vreemdheid deezes voorvals, en de veelal betoonde Burgermoed, dat wy ons na die Buitenposten begeeven, om te verneemen hoe het zich daar, volgens de beste en naauwkeurigste bescheiden, hebbe toegedraagen. Onder dezelve telden wy de aange

gelegde Voorpost op *Halfweg* niet: dewyl deeze buiten het plan des algemeenen beraamden Aanvals lag, en over het *Haarlemmer Meer* moest genaderd worden. Hier toe vondt de Vyand middel door een aantal Vaartuigen in zynen dienst te krygen, bestuurd door lieden aan *Oranje* toegedaan, in dien omtrek zeer talryk, onder het opzigt van den *Hollandschen* Luitenant NEUWIRTH. 's Avonds ten acht uuren, vóór den dag, die *Amsterdam* met zo veel schriks vervulde, liet de Major BURGHAGEN, aan wien de volvoering deezes aanslags was toevertrouwd, zyne Manschap te *Aalsmeer* scheep gaan in een aantal grootere en kleindere Vaartuigen. Een voordeelige wind voerde deeze ter verrassing bestemde Vaartuigen spoedig over de *Haarlemmer Meer* na *Slooten*. Over middernagt daar aangekomen, werd de manschap, in de grootst mogelyke stilte, ontscheept, en toog de Major BURGHAGEN, de Schuiten, onder een behoorelyke wagt, aan den wal, en twee Compagnien te *Slooten* gelaaten hebbende, met zyn overige Manschap na *Osdorp*. Daar liet hy eenig Volk op den *Haarlemmer weg*, na *Amsterdam* strekkende, en spoedde zich met de overigen ter verrassinge van *Halfweg*. De ontmoetingen op deezen Tocht waren, niet belangryk en van dien aart, dat de Aanvoerder een gunstig vooruitzigt mogt vormen, wegens het volbrengen van den grooten toeleg, die hem gelukte door de verrassing, met welke dit alles toeging, en de gebrekkige wagt daar gehouden.

XLVIII. BOEK. —— 1787.

De eerste Verschansing, met een zwaar gelaaden Stuk voorzien, vondt hy verlaaten. Voortrukkende ontmoette hy van de ontwaakte en zich te weerstellende Bezetting, die op straat en uit de huizen schooten, alles in de uiterste verwarring. De *Fransche* Capitein der Kanonniers RICHAUD boodt eenigen wederstand, en geraakte, twee wonden ontvangen hebbende, krygsgevangen. Welk laatste ook het lot was der wolhaast ontwapende zwakke en weinig waakzaame Bezetting deezer Voorposte. Eenigen wisten in de vlugt lyfsberging te vinden. Geene sneuvelden in de luttel beduidende schermutzelingen, eenigen werden van wederzyden gewond.

Bezitneeming van *Spaarendam*.

De verrassende vermeestering deezer gewigtige Post werd onverwyld gevolgd van de bezitneeming des nabygelegen Dorps *Spaarendam*, zeer aangelegen door de Sluizen en Waterweeringen.

Een Vaartuig te Halfweg geland en genomen.

By eenen *Engelschen* Schryver, die zich in *Holland* en te *Halfwegen* bevondt kort naa de vermeestering, vinden wy deeze byzonderheid vermeld. Met den *Pruissischen* Bevelhebber op het vermeesterd *Halfwegen* wandelende, viel 's laatsten aandagt op een gewapend Vaartuig, 't welk na wal toe stak, en een kanonschot liet afgaan. De *Pruissen* waren 'er niet traag by om gebruik te maaken van de bemagtigde batteryen; doch hadden niet noodig veele schooten te doen: want het Vaartuig streek terstond het Topzeil, (het voerde geen Vlag) en kwam op na *Halfweg*. Een *Pruisisch*

fisch Officier, aan boord gegaan, kwam te rug om de Heer BOWDLER, den Mededeeler van het berigt, te verzoeken aan boord te komen: dewyl hy geloofde dat het *Engelschen* waren, althans dat zy eene taal spraaken, welke geen van zyn Volk kon verstaan. Aan boord des Vaartuigs zynde, bevondt hy 't zelve een Kapersloep met acht Stukjes Geschut. De Capitein en twee derde van het Scheepsvolk waren *Hollandsche Patriotten*; de rest der Matroozen *Engelschen*; het Vaartuig hoorde den Patriotten toe, en was zeer kort geleden van *Amsterdam* gezeild. Eenigen der *Engelschen*, zich naby *Halfweg* bevindende, waren opgestaan tegen den Capitein en het overige Scheepsvolk. Het gehoorde kanonschot was, by toeval, los gegaan, onder het woelen tusschen de beide partyen, derwyze geëindigd, dat de *Engelschen* meesters van het Vaartuig wierden en 't zelve te *Halfweg* opbragten. De Mededeeler deezer byzonderheid is van oordeel dat de toeleg deezes Vaartuigs was het Sluiswerk op *Halfweg* te bederven en door het beschadigen dier Waterweeringen de Onderwaterzetting te bevorderen (*). Op

XLVIII. BOEK.

1787.

(*) *Letters written in Holland in the Months of September and October* 1787. by THOMAS BOWDLER F. R. S. *et* S. A. *Londen* 1788. By PFAU vinden wy dit eigenste geval vermeld; doch met andere byzonderheden: wy hebben de voorkeure gegeeven aan 't berigt van een ooggetuigen. Dan eerstgemelde voegt 'er nevens, dat de Major BURGHAGEN de *Engelschen*, op bevel des Hertogs in vryheid

XLVIII. BOEK. — 1787. Wat de tyding van het vermeesteren van *Halfweg* te *Amsterdam* te wege bragt.

Op de verspreide, en in 't eerst wedersprooken doch welhaast ten vollen bevestigde, tyding der Verrassinge van *Halfweg*, verzamelden op het Plein binnen de *Haarlemmer* Poort eenige Burgercompagnien, ten getale van omtrent duizend Man, om de Stad van dien kant, tegen overrompeling, te dekken. Wel werden 'er voorslagen gedaan om uit deezen eene Bende te verzamelen sterk en talryk genoeg om een kans op de te *Halfweg* gelande *Pruisfen* te waagen, welke zommigen beweerden, dat niet groot was, en met geringe moeite van daar zou kunnen verdreeven worden; doch de onzekerheid, waar in men zich bevondt, wegens het aantal der daar gelande *Pruisfen*, die thans de verdeedigende Schansfen der Patriotten in hun geweld hadden, maakte het waagen van deezen kans ongeraaden.

Een ander gedeelte *Pruisfen* bestemd om *Am-*

Voerde over den zo wel gelukten Tocht na *Halfweg*, een *Hollandsch* Luitenant Collonel het beleid der landinge, dat over het Bataillon van *Langelair*, 't geen den Capitein HIRSCHFELD moest vergezellen, was toe-

heid stelde, als die het meest hadden toegebragt tot de overgaaf der Patriotten, die naa *Weezel* gevoerd werden. Het Vaartuig schonk de Hertog aan de Grenadiers, die het voor 3200 Guldens verkogten. *Geschiedenis van den Veldtocht der Pruisfen in Holland* II. D. bl 62. — Men verhaalt dat de *Pruisfen* te *Halfweg* aan deeze Waterwerken de onkundige hand sloegen, en met derzelver bederf zouden voortgegaan hebben, indien zy niet door kundiger lieden onderrigt en hoog gezag gehoorzaamende, dit bedryf gestaakt hadden.

toevertrouwd aan den *Engelschen* Luitenant Collonel GORDON. Dit Krygsvolk desgelyks te *Aalsmeer* ingescheept, moest de *Haarlemmer Meer* over, na de *Nieuwe Meer* vaaren, en by de Katoendrukkery de *Lely* aan land stappen, om van agteren *Amstelveen* aan te vallen. Het was omstreeks vier uuren in den morgenstond dat dit Krygsvolk ter bestemder plaatze ontscheepte, om, zo veel mogelyk in stilte verborgen, de bestemde Signaalschoot, het teken des algemeenen Aanvals, af te wagten. Van dit wagten was niemand uitgezonderd dan de Majoor BURGHAGEN, die last hadt, onmiddelyk naa de ontscheeping *Halfweg* aan te tasten, gelyk wy hem zulks zagen volbrengen.

Amstelveen van achteren aan te vallen.

Onder deeze toebereidende verrigtingen, en het vaardig maaken van alles tot eenen algemeenen Aanval op de Buitenposten, was de nagt verloopen, en stondt alles 's morgens ten half vyf uuren gereed om met den klokkeslag van vyf uuren, de Signaalschoot te laaten afgaan. Wanneer onmiddelyk alle de Aanvallen, op de *Amsterdamsche* Voorposten, in de geheele uitgestrektheid, moesten geschieden.

Het teken des algemeenen Aanvals gegeeven.

De Hertog VAN BRUNSWYK beval onmiddelyk, naa het geeven van dit Aanvalsteken, zyne Jaagers op het Verlaat, op den weg na *Amstelveen* gemaakt, los te gaan, en volgde in eigen persoon met het Bataillon van DROST. Niet zonder eenigen wederstand dat Verlaat vermeesterd zynde, werd de Verschansing, op eenigen

Aanval op *Amstelveen*, door den Graaf DES PORTES verdeedigd.

XLVIII. BOEK. — 1787. gen afstand, aangetast, en, schoon door een Gragt wel met palisfaden bezet, van den weg afgescheiden, ras veroverd. Om de aannadering tot *Amstelveen* te belemmeren, was tusschen laatstgemelde Verschansfing, en dat Dorp de weg nog tweemaal doorstooken, en overal met Spaanscheruiters bezet. In dit Dorp, eene zeer aangelegene Buitenpost, was het Bevelhebberschap opgedraagen aan den moedigen Collonel Graaf DES PORTES. De Bezetting bestondt uit Scherpschutters, Jaagers en Mariniers van SALM, voorts uit Vrywilligers, Kanonniers en Artilleristen. Aan wederzyden van de *Amstelveensche* Brug hadt men eene Battery aangelegd, en hoewel de kortheid des tyds het voltooijen niet hadt toegelaaten, stonden op dezelve twee Zes- en drie Drieponders. Uit dit Geschut deedt DES PORTES den weg te dier plaatze, omtrent twintig voeten breed, zo sterk beschieten, dat de Hertog het voortrukken tegen dat vuur in staakte, en de Jaagers ter zyden van dien gevaarlyken weg deedt gaan, om achter de Hooischuuren dekking te zoeken. Over de Gragten by de vermeesterde Verschansfing beval de Hertog Bruggen te leggen ter aanvoering van Geschut tegen het zich moedig verdeedigend *Amstelveen*; doch de smalheid van den weg gedoogde niet meer dan het plaatzen van één stuk Geschut. Hier op werd hy te raade een Hauwitzer te laaten aanbrengen: om dit te beletten, maakte de Bezetting een heevig vuur; maar de *Pruisfen* volbragten,

ten, des ondanks, deezen last. Het vuur daar uit gemaakt, deedt de verlangde uitwerking niet, en veroorzaakte geen brand in de Huizen van het moedig verdeedigd Dorp. Het heevig en welaangelegd vuur uit *Amstelveen* bleef aanhouden, en verydelde de onderneemingen der Vyanden. Gloeiende kogels, uit het Dorp geschooten, staaken de Hooischuuren, die den *Pruisfische* Jaageren ter beschutting dienden, in brand. Van die dekking beroofd vonden zy zich genoodzaakt, te rug te trekken. Dit deedt ook het Bataillon van DROST, 't welk na de *Hand van Leyden* week, buiten het bereik van het Geschut der *Hollanderen*, 't welk den weg schoon veegde. —— Te gemelder plaatze hadden de *Pruisfen* eene Battery opgeworpen, om het zich moedig verdeedigend *Amstelveen* van ter zyde te beschieten.

XLVIII. BOEK.

——

1787.

De Hertog hier opgehouden en benard.

In deezen eersten aanval gestuit, wagtte de Hertog, met brandend ongeduld, dat *Amstelveen*, van achteren door de zynen zou worden aangetast, en hy, door dien bystand gesterkt, het belemmerd voortrukken, hervatten. Doch een agterblyven deezes bystands van vier uuren, deedt den Hertog, dien tyd onaangenaam slyten; en vondt hy zich met de zynen, geduurende denzelven, aan geen gering gevaar blootgesteld. Langs den *Amstelveenschen* weg van het Dorp tot den *Overtoom* vondt men verscheide sterk bezette Batteryen, en was de weg zelve op verscheide plaatzen doorgestooken, en wat aanval in den zin hadt, ont-

XLVIII. BOEK. — 1787.

ontmoette dapperen tegenweer. Het zich verdeedigend *Amstelveen* hadt, langs den weg van *Ouderkerk*, versterking van Volk gekreegen. Dit deedt den Hertog, die den moed der Bezettinge reeds beproefd hadt, dugten, dat men, uit dit Dorp, veelligt een uitval zou waagen. In dit uiterste was 'er niets op dan hun tegen te trekken; en gebeurde dit niet dan moest 'er iets anders ter vermeesteringe ondernomen worden.

Gered door den aanval des Dorps van achteren.

Uit deeze verlegenheid vondt zich de Hertog gered, door den lang verbeiden aanval des Dorps van achteren, aan den Majoor LANGELAIR en Capitein HIRSCHFELD toevertrouwd. 't Was deezen gelukt de Posten op den weg by den *Overtoom* in te neemen, terwyl de Majoors VAN GÖTZ en HANFSTENGEL de Bezettingen uit alle de verschansste Posten van den *Amstelveenschen* weg eindelyk verdreeven, en onder een aanhoudend schieten op elkanderen, tot het dus lang bewaard en verdeedigd *Amstelveen* vervolgd hadden.

Des Portes ontruimt deeze Verschansing.

De dappere DES PORTES, die het getuigenis uit de pen eens Vyands wegdraagt, dat hy, door dit verdeedigen van *Amstelveen*, „ den toestand der *Pruissen* verschrikkelyk maakte, bestendig op hun „ schoot met schroot en kogels, de grootste standvastigheid betoonde, en dezelve „ niet verloor toen hy zich tusschen twee „ vuuren zag (*)," deeze vorderingen des

(*) PFAU II. D. bl. 46.

des Vyands vernomen hebbende, vondt zich genoodzaakt met zo veel Manſchaps als hy met mogelykheid, uit de dus lang verdeedigde Voorpost kon medevoeren, na *Ouderkerk* te vlugten. Gaarne hadt hy allen in deezen aftocht deel gegeeven; doch een groot aantal, voornaamlyk, die op den *Amſtelveenſchen* weg, en aan den *Overtoom* gelegen hadden, nevens hun, die zich ten uiterſten willende verdeedigen, het te lang op de Batteryen waagden, konden in deezen aftocht niet deelen. Deezen werden, met veele *Amſtelveenſche* Burgers, meest Patriotschgezind, en Werklieden, ten getale van ruim drie honderd, *Pruisſiſche* Krygsgevangenen, in de Dorpkerk opgeſlooten, en naa verloop van eenige dagen, na *Wezel* opgezonden. —— Hadt de Hertog, ten zelfden tyde, dat dit ontzet opdaagde, *Amſtelveen* ſtormender hand kunnen inneemen, of was de Collonel KOKERITS, door het hevig vuur uit *Ouderkerk* gemaakt, niet belet geworden, den weg, langs welken de vlugtende Manſchap de wyk nam, van ter zyde aan te vallen, zy waren allen in de handen der *Pruisſen* geraakt; dan zy hadden, toen de Hertog naa de verlaaten Battery en het Dorp aanrukte, reeds zo verre den weg na *Ouderkerk* gewonnen, dat het agtergelaaten Geſchut hun niet kon bereiken. Hier ontving de Hertog, die 'er zyn algemeen Kwartier vestigde, kundſchap van het vermeesteren van *Halfweg*, en maakte daar op de noodige beſchikkingen.

Naa

XLVIII. BOEK. — 1787 *Muiden bukt.*

Naa dat de Collonel MATTHA, *Naarden* door de overgaave, in zyn afweezen, verlooren, en in *Muiden* het Opperbevelhebberschap aanvaard hadt (*), mogt deeze Stad onder de Voorposten van *Amsterdam* geteld worden, en verdient het daar verrigtte hier kortlyk vermeld. Twee *Pruissische* Bataillons waren, op last des Generaals KALKREUTH, na *Weesp* getrokken, om met twee Hauwitzers, uit de daar omstreeks liggende Buitenplaatzen, de Stad *Muiden* te beschieten, in welker vermeestering men veel belangs stelde; dewyl deeze Veste vermeesterd zynde, de weg gebaand was na den *Diemer* Buitendyk, van waar de groote Overstrooming, zo zeer gevreesd, kon geschieden. Dan de aanslag op *Muiden* mislukte. Geen brand of noemenswaardige schade werd verwekt door het schieten uit twee Hauwitzers. Naa dat men alle Hauwitzer-granaaten verschooten hadt, en een der Affuiten door eigen toedoen, en het ander door het schieten uit de Stad, verlamd was, gaf de Generaal KALKREUTH last om weder na *Weesp* te rug te trekken. — *Muiden* werd met veel beleids en moeds verdeedigd door den Collonel MATTHA; en telde hy onder zyne Bezetting, behalven het Krygsvolk, een aantal *Friesche* en andere Burgerbenden, wier hitte bezwaarlyk te beteugelen was. Ingevolge hier van bleef men, naa dat de *Pruissen* zich na *Weesp* begeeven hadden, met

(*) Zie hier boven, bl. 193 en 194.

met Hauwitzer-granaaten en Kogels schieten. Een vrugtloos bedryf, ook door den Collonel MATTHA gewraakt, en 't geen hy deedt ophouden. — Bevel uit 's Gravenhaage ter overgaave ontvangen hebbende schreef hy vervolgens den Graaf KALKREUTH, dat hy *Muiden* onmiddelyk naa den Wapenstilstand zou overgeeven. 't Geen hy deedt by een Verdrag, waar in hy zo goede voorwaarden bedong, en verkreeg, als in zynen toestand mogelyk was (*). Hy toog met Eere uit. —— MATTHA draagt, niet minder dan DES PORTES, een goed getuigenis van den Vyand weg, daar deeze hem beschryft, „ als een bekwaam „ Officier, die zyn pligt beminde, en kun„ dig genoeg was om de omstandigheden „ te voorzien, te beoordeelen, en zyn ge„ drag 'er naar in te rigten (†)."

XLVIII. BOEK. —— 1787.

Maar tot de meer onmiddelyke Buitenposten van het belegerd *Amsterdam*, in dien akeligen nagt wedergekeerd. Op deeze waren de Aanvallen niet min hevig geweest, dan die wy te *Amstelveen* beschreeven. Wel verre van aan de afgebrande Brug by het *Weesper Tolhek* de Patriotten slaapende te vinden, en te verrassen, vóór dat het teken des Aanvals gegeeven was, gelyk men dit, op zekere aanduiding, den Generaal KALKREUTH gedaan, onderstondt, bleek het den *Pruissen*, dat de Bezettelingen dier

Aanval by het *Weesper Tolhek*.

(*) Men vindt die Voorwaarden by PFAU *Veldtocht der Pruissen* II. D. *Bylage* K.
(†) PFAU II. D. bl. 65 en 72.

XLVIII. BOEK. — 1787. dier Battery, in stede van slaapen, in stilte den aanval op hunne Verschansing hadden afgewagt. Het eerste schot, 't geen zy van de Battery op den Vyand, die hun wilde overrompelen deeden, velde den Luitenant RULOFSKY, en kwetste den Capitein KESLER doodlyk, een tweede schot velde drie Trekpaarden. Aan dit voorspel eens moedigen wederstands beantwoordde de tegenweer, hier geboden, wanneer na de Signaalschoot, de aanval met nadruk werd voortgezet, en de verdeediging met voorbeeldlyke moed en verbaazende juistheid geschiedde. 't Welk ten gevolge hadt, dat het den *Pruisen* hier zeer bang viel, en zy herhaalde keeren te rug geslaagen werden. In de verdeediging van deeze post, lag de, nog jonge Majoor RINGLER, onder het Regiment van STERNBACH behoorende, groote eer in, welke hem ook gegeeven wordt door de Vyanden, die eindelyk goedvonden buiten het bereik van 't geschut deezer heftig en herhaald aangevallene, doch moedig verdeedigde Batterye, te wyken.

Aan de *Duivendrechtsche Brug.* Heviger en vuuriger dan men zich hadt voorgesteld, was de aanval op de *Duivendrechtsche Brug*, door twee Batteryen verdeedigd, en even voorby de Brug, voorzien van één Achttienponder en één Zesponder, en een over de Brug met drie Drieponders. Beide deeze Batteryen werden verdeedigd door de *Geldersche* Brigade, eenige Scherpschutters en Kanonniers. Daarenboven lagen 'er in de Vaard, twee Vlot-

Vlotschuiten, ieder met twee *Zesponders* en de vereischte Manschap. De Aanval was toevertrouwd aan den Collonel VAN BORSTEL en den Majoor VAN DUBITZ, door twee Compagnien Grenadiers en één Compagnie Ruiters vergezeld. Meer dan twee Stukken Geschuts, een Zes- en een Drieponder hadden zy niet mede kunnen voeren. De Bezetting betoonde een onbezweeken moed tegen den heftigen aanval, waar in de Majoor DUBITZ, door het onafgebrooken vuur uit den *Zesponder* zich byzonder deedt gelden. Een Kanonkogel van de Battery wondde een *Pruisisch* te ver voortgerukt Vaandrig doodlyk. Men liet het by deezen moedig afgeweerden aanval, even als by dien aan het *Weesper* Tolhek berusten, den overgang der andere Posten afwagtende.

XLVIII. BOEK. — 1787.

Dan hier ook vondt moedige verdeediging plaats, en onderscheidde zich de Post by *Ouderkerk*, versterkt door vier Batteryen; een aan de Hoogebrug by de Droogmaakery, met een Twaalfponder en twee Zesponders; een by den *Krommen Hoek* met twee Drieponders; een op den weg na den *Voetangel* met twee Zesponders, en op de Boerdery nog een Drieponder; en eindelyk een aan het *Zwarte Weggetje* met twee Zesponders. Deeze Batteryen, zo wel als het Dorp *Ouderkerk* zelve, hadden tot Verdeedigers *Amsterdamsche* Burgers, eenigen uit de *Geldersche* Brigade, *Friesche* Auxiliairen, een gedeelte van het Corps des Rhyngraafs VAN SALM, en

Ouderkerk door DE WILDE verdeedigd.

XLVIII. BOEK. — 1787. voorts eenig Kanonniers en Artilleristen uit *Amsterdam* en de Hulpbenden. De Heer GEORGE HENDRIK DE WILDE, Capitein der *Amsterdamsche* Burgery, voerde, onder den tytel van Luitenant Collonel, het bevel over deeze allergewigtigste *Amsterdamsche* Voorpost.

Voor deezen vertoonden zich, ten aanval de Ritmeester VAN KLEIST met zyn Detachement ligt Voetvolk in den kleinen *Duivendrechtschen Polder*. De Ritmeester ZINSOUW stondt met eenige Grenadiers en ligt Voetvolk op den weg van *Abkoude* na *Ouderkerk*. De Capitein KOKERITZ hadt zyn standplaats aan den weg van den *Uithoorn*. Voor den Majoor LEDEBUR was de *Ouderkerker Polder* bestemd; doch, dewyl hy over *Meydrecht* en *Baanbrugge* moest trekken, was hy, op den bepaalden tyd, niet te dier plaatze.

De laage, natte en doorweekte grond rondsom dit door zo veele Batteryen beschermd Dorp, als mede de menigte van Slooten en Vaarten, verhinderden de *Pruissen* uit den *Duivendrechtschen Polder* iets van aanbelang uit te voeren. Zy vonden de meeste Bruggen afgebrooken; troffen op veele Toegangen doorsnydingen aan, of dezelve met Geschut bezet. Hunne berekening, dat zy hier fellen tegenweer zouden ontmoeten, bevestigde de uitkomst, en zy ondervonden, dat beleid en dapperheid de Verdeediging deezer Voorpost op zich genomen hadden. Het Seinschot was niet gegeeven of ook hier vingen alle de aan-

aanvallen, zo veel mogelyk, te gelyk aan; XLVIII.
en de Bezetting gaf blyk by blyk dat dee- BOEK.
ze Aanval hun niet onverwagt bejegende. ——
De Collonel KOKERITZ die aan den kant 1787.
van den *Uithoorn* was, kon niets verrigten; een zyner Capiteinen met eenige Soldaaten op verkenning uitgezonden, vondt zyn dood door een kogel. —— De Majoor LEDEBUR, ſchoon, om voorgemelde rede, laater dan anderen ter plaatze zyner beſtemminge gekomen, onderſcheidde zich door het ſterk vuur 't geen hy uit klein geweer maakte. —— Allerhevigst en onophoudelyk was het vuur uit drie ſtukken geſchut op den weg van *Abkoude*, waar de Ritmeester ZINSOUW, met den Capitein TSHOCK en den Luitenant der Artillery JACOBI, den aanval beſtuurden, en 't geen men niet naaliet even heftig en onophoudelyk te beantwoordden. Zonder noemenswaardige ſchade aan de Bezetting toe te brengen, verbruikten hier de *Pruisſen* alle hunne Hauwitzer Granaaten. Men was genoodzaakt meerder voorraads aan te voeren, en wenschte om meer Geſchuts; doch de ſmalheid van den weg verhinderde het plaatzen. Toen het gevegt bykans geheel ten einde liep, waren aan den kant van den *Duivendrechtſchen Polder* eenige Manſchappen met nog een ſtuk Kanon gekomen, 't welk de Capitein TSCHOK met een Vaartuig deedt overzetten. Door dit ſtuk recht tegen over de Battery der Bezetting geplaatst, zogt men dezelve tot zwygen te brengen. Dan een hevige uit-

 val

XLVIII BOEK. 1787. val der Bezettinge dwong de Belegeraars te wyken, en kreegen die moedige Uitvallers bykans dit ſtuk Geſchuts in handen. — Gemelde Capitein, wiens moed met het gevaar ſcheen te groeijen, rukte weder op de Battery aan; doch niet naar behooren onderſteund, was hy genoodzaakt, eenige Manſchap verlooren en veele Gekwetſten bekomen hebbende, andermaal te rug te wyken. — De Majoor DUBITZ, ſchoon niet bepaald tot deezen aanval beſtemd, dit ziende, poogde uit de *Ouderkerker Polder*, hulpe te bieden; doch zyn onverſchrokken en heftig vuuren baatte even weinig, als de voorheen aangewende poogingen om deeze kloek verdeedigde Battery te vermeesteren. Van 's morgens ten vyf tot acht uuren duurde het vegten by deeze Voorpost: wanneer de *Pruisſen* van voor *Ouderkerk* te rug trokken.

Omtrent drie uuren naa deezen aftocht, vertoonden zich de Vlugtelingen uit *Amſtelveen* te *Ouderkerk*, met de leede tyding van 't verlies des eerstgemelden Dorps. Van deezen kant hadt men gewis een nieuwen aanval te wagten. Een Battery werd ylings tegen over dien weg opgeworpen; in voorneemen, om deezen, met geen min dapperheid, in hoope van een gelukkigen uitſlag, het hoofd te bieden.

Verlaaten. Door deeze hoope geſterkt, en onvermoeid in dien toerustenden arbeid bezig zynde, kwam uit *Amſterdam* het onverwagt, en den Luitenant Collonel DE WILDE met allen, die met hem in denkwyze,

moed

moed en dapperheid gelyk waren, groot leedweezen baarend bevel om op te breeken. Ondanks dit misnoegen, ging het verlaaten der welverdeedigde Batteryen, met de uitsteekendste orde en bedaardheid toe. Alle Oorlogsbehoeftens, de geringste niet uitgezonderd, voerde men Stadwaards, en kwam 'er omtrent ten vier uuren in den naamiddag aan. Dit was ook het geval der Bezettelingen van de ontruimde Posten, welke, in tyds kundschap van het vermeesteren van *Amstelveen* en het verlaaten van *Ouderkerk* bekomen hadden. De misnoegden, dat zy, op hooger last, van verder verdeedigen moesten afzien, hadden het genoegen der bewustheid van zich wel gekweeten te hebben. XLVIII. BOEK. — 1787.

Ging andere Bevelhebbers dien lof zelfs van den Vyand naa, gelyk wy, van een en anderen optekenden, de Luitenant Collonel DE WILDE, deelde by uitsteekendheid in die eere. Men verzekert, dat de Hertog VAN BRUNSWYK hem, wegens zynen betoonden Heldenmoed gepreezen heeft. Deeze Burgerheld, gelyk wy des in 't zekere onderrigt zyn, op den eersten van Wynmaand in *Amsterdam* op hooge order te rug gekeerd, vertrok 's anderen daags weder na *Ouderkerk*. Aanleiding hier toe gaf het wassen des waters, en om deswegen de *Pruissen* gerust te stellen. De Heer DE WILDE, thans in Burgerkleeding zynde, werd door het noemen van zyn Naam, by het afscheid, eerst herkend voor den Man, die de *Pruissen* den voorgaanden dag Lof aan DE WILDE gegeeven.

XLVIII. BOEK. — 1787.

zo moedig ontvangen hadt. Dit baarde niet weinig verwonderings; dewyl zy het daar voor niet gehouden hadden, dat betoonde Verdeediging volvoerd was door een Burger, aan wien die gewigtige Post was toevertrouwd geweest. Op dien tyd gaf de Baron LEDEBUR, en vervolgens de Generaal KALKREUTH, als mede de Hertog VAN BRUNSWYK zelve blyken van hunne byzondere goede gevoelens, niet alleen wegens de Verdeediging; maar ook om de menschlievende wyze, waar op de Colonel DE WILDE de gekwetste Krygsgevangenen behandeld en na het Gasthuis te *Amsterdam* opgezonden hadt. — Te deezer gelegenheid verkogt die Heer het agtergelaatene Magazyn voor ruim twee duizend Guldens, tegen betaaling van een Recepis, ten laste van den Raad; waar mede de Overste LEDEBUR zeide open rekening te hebben (*).

Door de *Pruissen* ingenomen.

De aftocht uit de Buitenschanssen ging in dier voege toe, dat het den *Pruissen* onmogelyk was de wykende Manschap met vrugt na te zetten. Zy waren reeds vertrokken, vóór dat de *Pruissen*, van onder het bereik der welverdeedigde Batteryen geweeken, het gewaar werden: en toen zy de Batteryen in bezit namen, waren de Verdeedigers reeds buiten het bereik van hun Geschut geweeken. — De Majoor LEDEBUR trok met zyn Volk in

(*) Medegedeelde Berigten.

L. G. pinx. Rein: Vinkeles sculp. 1798.

in *Ouderkerk*. De Curasſiers rukten mede aan. De Voorposten en Jaagers werden tot aan de Herberg het *Kalfje* voortgezet; zo dat dezelve met de Voorposten des Hertogs, onder bevel des Majoors LANGELAIR tot op het *Kleine Loopveld* ſtonden, waar door de gemeenſchap tusſchen den Hertog en den Generaal KALKREUTH weder onderhouden werd; en te gemaklyker naa dat de *Pruisſen* de omgehakte boomen, die langs den geheelen weg lagen, opgeruimd hadden.

Over het getal der Gesneuvelden in dien morgen.

De nieuwsgierigheid verlangt zeker meer dan wy in ſtaat zyn te verſchaffen: eene opgave naamlyk van het getal der wederzydsch Geſneuvelden in deezen akeligen morgen. Van de zyde der Verdeedigeren kwam niemand om, die een Hoofdpost of eenige uitſteekende Waardigheid bekledde; en het getal der Geſneuvelden is nimmer, by gisſing zelve, te onzer kennisſe gekomen. Ongetwyfeld lieten 'er het leeven. Van den kant der *Pruisſen* hebben wy het ſneeven eeniger meer dan Gemeenen in den loop des Verhaals vermeld; en ſchoon PFAU het getal der *Pruisſen*, die in de onderſcheiden gevegten omkwamen opgeeft als één en zeventig: wordt dit getal te klein, als men het vergelykt met de opgave van byzondere gevegten volgens BOWDLER die ſchryft dat de aanval op *Amſtelveen* den Hertog op omtrent vyftig Man te ſtaan kwam, dat in de andere aanvallen vier Officieren en omtrent honderd Soldaaten

XLVIII. BOEK. — 1787. *Besluit te Amsterdam om Afgevaardigde na 's Haage te zenden.*

sneuvelden (*). Der zwaar gewonden was van wederzyden het getal aanmerkelyk, doch nog min te bepaalen.

Intusschen deedt het Besluit in den avond vóór een beschreeven Aanval genomen (†), zyne werking. Want terwyl zo veel schrikbaarens in en omstreeks *Amsterdam* voorviel, gaf de Raadpensionaris in de Vergadering van *Holland* kennis, dien eigen Maandag-morgen ten vyf uuren eenen Brief 's avonds te vooren, afgezonden, ontvangen te hebben. Deeze hieldt in eene bekendmaaking, wegens het zenden van Gelastigden na *'s Gravenhaage*, om met Leden van hun Ed. Gr. Mog. in Onderhandeling te treeden over het geeven eener voldoende Satisfactie aan zyne Koninglyke Majesteit van *Pruissen*, en aan haare Koninglyke Hoogheid; om dus te bewerken, dat de verdere aannadering der Koninglyke Troepen, onder het bevel des Hertogs VAN BRUNSWYK zou voorkomen en de Stad voor verdere onheilen behoed worden. „ Men hadt," op het ontvangen des laatsten schryvens van den Hertog (§), „in „ aanschouw neemende de akelige omstan- „ digheden van vyandlyken aanval van alle „ kanten, goedgevonden en verstaan, lie- „ ver dan deeze Stad aan eene onherstel- „ baa-

(*) PFAU *Veldtocht der Pruissen* I. D. bl. 79. BOWDLER's *Letters* bl. 113.
(†) Zie hier boven bl. 190.
(§) Zie hier boven bl. 191.

„ baare ruïne bloot te stellen, en dezelve XLVIII. BOEK. 1787.
„ ten prooi te laaten aan Oproer en Geweld,
„ ten vollen toe te staan de Satisfactie, zo
„ als dezelve door den Koning van *Pruissen*
„ gevraagd was; dat daar van met den eer-
„ sten per Expresse aan hun Ed. Gr. Mog.
„ zo wel als aan den Hertog VAN BRUNS-
„ WYK, en aan haare Koninglyke Hoog-
„ heid kennis zou worden gegeeven, ge-
„ lyk mede, dat van wegen deeze Stad, op
„ heden Gedeputeerden ter Vergadering van
„ *Holland* behoorelyk en op de ordinaire
„ wyze gequalificeerd, na *'s Haage* waren
„ afgezonden, en gelast om tot de gemelde
„ Satisfactie met de overige Leden Staats-
„ wyze te concurreeren (*)."

Afgevaardigden met Gelastigden uit de Staaten in Onderhandeling.

Staande de Vergadering werden tot deeze Onderhandeling met de *Amsterdamsche* Gelastigden D. HOOFT *van Vreeland*, MATTHYS TEMMINCK, Raaden in de Vroedschap, en den Pensionaris MEERMAN VAN DER GOES, benoemd de Heeren VAN WASSENAAR, Heer *van Spanbroek* van wegen de Ridderschap, BELAARTS *van Blokland* Lid in den Oudraad van *Dordrecht*, VAN DER GOES Burgemeester te *Delft*, VAN TEYLINGEN, Raad in de Vroedschap te *Rotterdam*, VAN STRAALEN *Jansz.*, Raad in de Vroedschap te *Enkhuizen*, nevens den Secretaris ROYER. Mannen alle voor yverige Stadhoudersgezinden bekend, en dus niet gereed om iets toe te geeven, indien

(*) *Extract uit de Resolutien van de Vroedschap der Stad Amsterdam* 1 Oct. 1787.

XLVIII. BOEK. dien van wegen *Amsterdam* toegeeving mogt gevorderd worden.

1787. Met den aanvang der Onderhandelinge bragten deeze Gelastigen de *Amsterdamsche* Afgevaardigden onder 't oog de groote *Condescendentie* door hun Ed. Gr. Mog. aan de Regeering der Stad *Amsterdam* betoond; met verklaaring van 't genoegen over het besluit dier Regeringe om, na herhaalde uitnoodigingen, eindelyk de Vergadering te willen bywoonen. Met byvoeginge van de hoop en 't vertrouwen, dat de Afgevaardigden van *Amsterdam*, nevens de overige Achtbren Staatsleden, zouden zamenstemmen tot de Besluiten zedert hun afweezen by de Staaten genomen. Op welker grond zy waarschynlyk stelden, dat door deeze Toetreeding de verdere Punten van Satisfactie, waar over met haare Koninglyke Hoogheid zou moeten werden gehandeld, gemaklyk zouden worden gemaakt.

De *Amsterdamsche* Afgevaardigden verklaarden bereid te zyn om terstond, met de overige Staatsleden, zamen te stemmen tot het geeven van Satisfactie aan haare Koninglyke Hoogheid, op den voet door den Heer THULEMEYER bepaald, doch ten aanziene van de genomen Besluiten, geduurende het Afweezen der Afgevaardigden hunner Stad genomen, des waren zy gelast zich volstrekt niet in te laaten, als zynde verschilpunten waar over men vervolgens kon handelen.

Wel

Wel konden zy intusſchen de gevoelens van de Regeering der Stad over eenige deezer Punten open leggen. Deeze zou kunnen toeſtemmen in de Opheffing van de Suspenſie van zyne Hoogheid als Capitein Generaal deezer Provintie, mits bepaald wierd, dat Hoogstdezelve geen Patent gaf tot Aanmarsch van Krygsvolk na *Amſterdam* en Nabuurſchap dier Stad, waar onder ook de Steden *Naarden*, *Muiden* en *Weesp*, dan met Toeſtemming haarer Regeeringe. — Desgelyks zou de *Amſterdamſche* Regeering kunnen ſtemmen in de te wedergave van het Commando over het Garniſoen in *'s Gravenhaage*, met eenige kleine nader op te gevene Bepaalingen. — Doch voegden zy 'er by dat zou moeten vastſtaan, dat de Regeering der Stad *Amſterdam*, zo als die daadlyk geſteld was, zou moeten blyven, zonder daar in verandering te maaken.

XLVIII. BOEK.

1787.

Bedingen van de *Amſterdamſche*zyde.

Zo veel bedings kon geen ingang vinden, en geen onderwerp van verdere raadpleeging in deezen tyd en by zodanige Perſoonen opleeveren. Van dit alles deeden de Gecommitteerden uit de Vergadering Verſlag. By de goedkeuring van 't zelve oordeelden de Staaten tot nader bepaalingen te moeten komen met die van *Amſterdam*, wier wenken van Bedingen met hoofdſchudding zeker vernomen werden, althans men vondt goed, dit zyn de eigene woorden: „ dat by Apparitie der Heeren „ Gedeputeerden der Stad *Amſterdam* aan „ dezelven, van wegen de Vergadering, „ zou worden aangezegd, dat hun Ed. Gr. „ Mog.

Verworpen en nadere bepaalingen voorgeſteld.

XLVIII. BOEK. 1787.

„ Mog. volstandig persisteerden by alle
„ Resolutien in het Afweezen van gemelde
„ de Heeren Gedeputeerden genomen, en
„ speciaal by die van den Achttienden der
„ voorige Maand tot Herstel van zyne
„ Hoogheid als Capitein Generaal deezer
„ Provintie, en in het Commando van het
„ Garnisoen in den *Haage:* als mede by
„ die van den twee en twintigsten dier
„ zelfde Maand, waar by verklaard was,
„ alle Resolutien en Remotie van *Wettige*
„ *Regenten* voor Domestiek te verklaaren of
„ te annulleeren, en buiten effect te stellen;
„ dat geene andere dan de Wettige Regenten
„ ten der Steden zouden worden erkend;
„ noch in de Vergadering van hun Ed. Gr.
„ Mog. geadmitteerd, wordende daar by
„ verder de *door geweld ingedronge nieuwe*
„ *Raaden* verklaard van die Posten vervallen
„ len te zyn, en ten sterksten gelast zich
„ in het minste met geene Directie van
„ Staats- of Stadszaaken te melleeren, en
„ te verwagten dat door gemelde Heeren
„ Gedeputeerden geen zwaarigheid zou worden
„ den gemaakt om te homolgeeren, en gaaf
„ en zonder eenig accrochement zich te
„ conformeeren met alle de Resolutien,
„ geduurende derzelver absentie genomen,
„ en dus gemelde Heeren ook niet anders
„ uit kragte van hun voorig Credentiaal
„ worden geadmitteerd dan ongeprejudicieerd
„ cieerd de voorz. Resolutie van twee en
„ twintig September laatstleeden."

Op het verkry-

Hier in maakten de Gelastigden van *Amsterdam*, zwaarigheid, als alleen gevolmagtigd

tigd

tigd om toe te treeden tot de Satisfactie op bovengemelde wyze. Dan hier over verklaarden de overige Staatsleden eenpaarig met hun in geene Onderhandeling te kunnen treeden, vóór en aleer zou voldaan zyn aan het verlangen der Vergaderinge door eene gaave toestemming van alle de opgenoemde stukken, waar toe zy de Gelastigden op 't ernstigste verzogten en aanmaanden, uit aanmerking van het gevaar waar in *Amsterdam* en het gantsche Land zich bevond; hun raadende de kragtigste poogingen te willen aanwenden, om van een toereikenden last ten spoedigsten voorzien te worden (*).

gen van naderen last aangedrongen.

's Volgenden daags, in eene Avondvergadering, gaven de bovengemelde Leden der Staatsvergadering verslag van het nader Onderhoud met de Gelastigden van *Amsterdam*; waar uit bleek, dat de Regeering dier Stad bereid was om toe te treeden tot alle de Besluiten, by Afweezigheid der Stads Afgevaardigden genomen, uitgezonderd die welke de nieuw aangestelde Regeeringsleden betroffen.

Nadere last.

Voorts verklaarden zy, ten aanzien van de verdere stukken in verschil, om de eigene woorden te bezigen: „dat de Regeering van „ *Amsterdam* bereid was alle de Corpsen, „ zo reguliere als ligte Troepen, in haaren „ dienst zynde, met derzelver Officieren „ in Staaten dienst te doen overgaan. — „ Dat dezelve daar en tegen zou verlangen, „ dat

(*) *Resol. van Holl.* 2 Oct. 1787.

XLVIII. BOEK. — 1787.

„ dat aan het Volk wierd gegeeven een be-
„ hoorelyker invloed op hunne Regenten,
„ onbenadeeld de Regten en Praeeminen-
„ tien van zyn Hoogheid. — Dat de te-
„ genwoordige Regeering en alle Ampte-
„ naaren in hunne posten zouden aanbly-
„ ven. — Dat de Publicatie, wegens het
„ draagen van *Oranje* in *Amsterdam* niet
„ zou worden afgekondigd, uit vrees van
„ de buitenſpoorigheden, welke daar uit
„ zouden kunnen volgen. — Dat alle
„ Perſoonen, zo Politieken als Militairen,
„ die in *Amsterdam*, of in andere Plaatzen,
„ welke tot dekking van die Stad dienden,
„ geweeken waren, en in Protectie van die
„ Stad genomen, in hunne Goederen, Per-
„ ſoonen of Eer, niet gemolesteerd of be-
„ lemmerd zouden worden, daar onder ook
„ begreepen de Leden van Staats- en Stads-
„ Commisſien. — Dat, eindelyk hun
„ Ed. Gr. Mog. alle Punten geſchikt zyn-
„ de, zouden tragten uit te werken, dat
„ onmiddelyk Stads-Territoir, en deeze Pro-
„ vintie, door de Troepen van zyne *Prui-*
„ *ſiſche* Majesteit ontruimd en de Stad by
„ haare Satisfactie van den jaare MDLXXVIII
„ bewaard zou worden."

Antwoord op deeze Bedingpunten.

Op alle deeze Bedingpunten was het antwoord verre van even gunſtig, en kwam hoofdzaaklyk hier op neder: de Gelastigden van hun Ed. Gr. Mog. betuigden hun byzonder genoegen, dat de Regeering van *Amsterdam* de Beſluiten in afweezigheid der Afgevaardigden dier Stad genomen, erkenden.

Wat

Wat de Reguliere en ligte Troupen, zich thans in dienst van de Stad *Amsterdam* bevindende, betrof, moesten zy aanmerken, dat deeze voorheen meest in dienst geweest zynde van *Holland*, en deezen dienst uit hoofde van ongehoorzaamheid aan de Bevelen van hun Ed. Gr. Mog. niet anders door Hoogstdezelven konden aangemerkt worden, als gedeserteerd; of zodanig zamengesteld dat daar van geen gebruik kon gemaakt, noch een en ander in dienst van deeze Provintie of van de Generaliteit genomen worden. Doch hadt de Regeering van *Amsterdam* eenig dugten voor de kwaade gevolgen, die uit het verloop van dat Krygsvolk zouden kunnen voordvloeijen, daar in kon men voorzien door dezelve na de Grenzen te geleiden, en daar af te danken, gelyk dit omtrent het Volk des Generaals Maillebois, en ander Krygsvolk, geschied was.

XLVII. BOEK. 1787.

Wat de invloed des Volks op de Regeering betrof, dit stuk was een voorwerp der Raadpleegingen van hun Ed. Gr. Mog. Eene daar toe benoemde Commissie onderzogt hetzelve. Men behoorde het Verslag daar van aftewagten, wanneer deeze zaak, in rustiger dan de tegenwoordige omstandigheden, zou kunnen afgedaan worden.

Dan, ten opzigte der tegenwoordige Regeeringe en Amptenaaren, door dezelve aangesteld, moesten zy zich, in allen deelen, beroepen op het Staatsbesluit van den twee en twintigsten van Herfstmaand, ten aanziene van de Herstelling der Regee-

XLVIII. BOEK. — 1787. ringen genomen, zonder vryheid te hebben daar van in het allerminste af te wyken; doch omtrent de Amptenaaren door de thans fungeerende Burgemeesters en Raaden aangesteld zou inschiklykheid kunnen en behooren plaats te hebben.

Aangaande het draagen van *Oranje*, en het niet afkondigen van de Publicatie hunner Ed. Gr. Mog. des betreffende, hier omtrent begreepen zy, dat dit stuk door de Staaten op eene gemaklyke wyze zou kunnen worden behandeld; mits blyvende de Publicatie volkomen in zyn geheel, en dat, wegens het draagen van *Oranje*, niemand zou mogen worden vervolgd, of eenig leed aangedaan.

Het niet molesteeren van Politieke en Militaire Persoonen, tot de Verdeediging van *Amsterdam* gebruikt, of in Bescherming dier Stad genomen, was een Punt geheel en al de Satisfactie aan haare Koninglyke Hoogheid te geeven, betreffende: dit kon daar van niet afgescheiden noch zonder dezelve afgedaan worden.

Voorts verklaarden de Gelastigden overtuigd te zyn, dat hun Ed. Gr. Mog. de Satisfactie aan haare Koninglyke Hoogheid gegeeven, en alle nog onbesliste Punten tot wederzydsch genoegen geschikt zynde, alles zouden aanwenden om het Krygsvolk van zyne *Pruisfische* Majesteit het Grondgebied van dit Gewest, en van de geheele Republiek, te doen verlaaten. — Zich verder verzekerd houdende, dat hun Ed. Gr. Mog. benevens den Capitein Generaal, altoos gereed zouden gevonden worden, om

de

de voorwaarde der Satisfactie van den jaare MDLXXVIII, na te komen.

XLVIII. BOEK.

In een nader onderhoud der *Amsterdamsche* Afgevaardigden, met de Gelastigden, stonden eerstgemelden sterk op Aanblyving der tegenwoordige Regeeringe, en der Amptenaaren, door dezelve aangesteld. Dit stuk was hun byzonder aanbevolen, en zy betoonden het vuurigst verlangen, dat hier aan mogt voldaan worden, als niet kunnende instaan voor de gevolgen, die uit een tegenovergestelde handelwyze zou voortvloeijen. —— Dit stuk was ook aangebonden door een Geschrift van den Grooten Krygsraad, den Prins en de Prinsesse ter hand gesteld (*).

1787. Aandrang op het aanblyven der Regenten en Amptenaaren.

Om dit verlangen te gemoet te komen was men op verscheiden middelen bedagt; doch geen hun ontmoet, 't welk de Gelastigden oordeelden dat door hun kon worden bepaald. Zy stelden daarom ter Staatsvergaderinge voor, dat zy volmagt mogten ontvangen: „om, behoudens de Resolutie van „hun Ed. Gr. Mog. van twee en twintig „September laatstleden, zonder aan den „geest of letter van die Resolutie eenige „de minste atteinte toe te brengen, met en „benevens de Commissarissen uit de Re„geering der Stad *Amsterdam*, na te gaan „of 'er eenig middel zy uit te vinden, waar„door, aan de eene zyde, de bovengemel„de Resolutie volkomen in haar geheel, en, „aan den anderen kant, eenig genoegen „kon

Onderhandelingen hier over.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 5399.

XLVIII. BOEK. 1787.

„ kon gegeeven worden aan het verlangen „ der Stad *Amsterdam*. Mits deeze Con- „ ferentien ten allerspoedigsten en uiterlyk „ binnen drie dagen, worden geëindigd, en „ daar van aan hun Ed. Gr. Mog. rapport „ gedaan."

Voorslag by den Prins en Prinses om het verder Krygsgeweld te beteugelen.

Overeenkomstig hier mede viel het Staatsbesluit, en bepaalde men, dat nog dien avond de Gelastigden uit de Staaten, hunne Opwagting zouden maaken by den Prins en de Prinsesse, om deezen van den staat der Onderhandelinge kennis te geeven, en derzelver veel vermoogenden invloed te verzoeken by den Hertog, om te wege te brengen, dat alle verdere Aanmarsch van *Pruissisch* Krygsvolk na *Amsterdam* mogt ophouden, en alle middelen van Geweld tegen dezelve te maatigen (*).

Voorstel der Regeeringe te *Amsterdam* om het op te geeven.

De schrik van het voorgevallene op den dag der Bestorminge van de nu vermeesterde Buitenposten zat velen diep in 't harte; de angst voor het hervatten van dit Krygsgeweld op de Stad zelve deedt het Krimpen; twyfeling aan den uitslag der Bezendinge na *'s Graavenhaage* baarde een onrustig verlangen. De Regeering, uit alle van tyd tot tyd ingekomene berigten wegens de Onderhandeling in *'s Graavenhaage*, wanhoopende iets te zullen kunnen bedingen, bukte voor onwederstaanbaar geweld. Dan zy deedt dien stap niet zonder alvoorens de Burgery, op den derden van Wynmaand, in de Kerken op te

(*) *Resol. van Holl.* 3 Oct. 1787. 's avonds ten zes uuren.

te roepen, om te verneemen, of dezelve genegen ware af te zien van de voorgestelde Artykelen, en te berusten in de Eischen, welke men van de Stad gevorderd hadt, en bleef vorderen.

Onderscheiden opgevat.

Vrees bewoog veelen om voor overlast onder te doen; en met een geest vol huiverings in die vernederende maatregelen te stemmen. Anderen volhardden by het eens genomen en dus lang volgehouden opzet, om, ter Vryheids verdeediging, alles te waagen. — Zommigen wilden, het uiterst middel, het doorsteeken van Dyken en Dammen beproeven, de groote Overstrooming, waar van men dikwyls gesprooken, en waar toe, zo men wil, daadlyke, doch verhinderde en mislukte, poogingen in 't werk gesteld hadt, te bate neemen, om dus de Landen, welke door binnenlandsche Overstroomingen rondsom de Stad reeds, voor een groot gedeelte, dras stonden, geheel door Buitenwater te overstorten, en de Stad ontoeganglyk te maaken.

De Regeering besluit tot het opgeeven.

In deeze strydigheid van begrippen vondt de Regeering, schoon met veel huiverings, goed, zich by het eerstgemelde te voegen; een Middenweg stont niet open. Deeze keuze bleek nog dien eigen avond uit eene gedaane Afkondiging, vervolgens, onder den naam *Declaratoir*, in verscheide Wyken der Stad aangeplakt. Dit stuk de duidlykste kenmerken draagende van de verlegenheid, waar in zich de Stadsregeering gegebragt vondt, is bewaarens waardig, en woordlyk van deezen inhoud,

XLVIII. BOEK.

1787. Bekendmaking hier van.

„ Burgemeesters en Raaden der Stad „ *Amsterdam* vinden zich verpligt aan de „ goede Burgery te declareeren, dat zy al„ tyd, volgens hun geweeten, ten meesten „ nutte van het lieve Vaderland, in 't Al„ gemeen en van deeze Stad en Burgery in „ 't byzonder, hebben getragt te handelen, „ en dat als nog, in de tegenwoordige om„ ſtandigheden, het welzyn van de Stad en „ derzelver Ingezetenen by hun zwaarder „ weegt dan hun eigen Leeven, of het be„ houden van hunne Eerampten en Bezit„ tingen.

„ Dat zy, daar hun de dringende en hoo„ ge nood, en de korte tyd van beraad, die „ hun ſlegts vergund was, niet hadt toege„ laaten dit volledig ter kenniſſe van de „ Burgery te brengen, uit dien hoofde, „ en om deeze goede Stad voor zwaarder „ en zeker over 't hoofd hangende onheilen „ en rampen te beveiligen, zich genoodzaakt „ hadden gevonden, de Eiſchen van „ de overige Steden van *Holland* te moeten „ inwilligen, met last aan de Heeren deezer „ Stads Gedeputeerden, om *al het geëisch*„ *te*, indien het niet anders zyn konde, toe „ te ſtaan, zelfs het Ontſlag der Regenten, „ liever dan te waagen, dat de Stad en Bur„ gery, behalven de reeds verduurde ram„ pen, eenige ſchade zou lyden, en, naa „ die ſchade geleden te hebben, nog daar „ en boven zou gedrongen worden, om „ diezelfde Eiſchen, en miſſchien nog „ zwaardere, toe te moeten ſtaan.

„ Zy

XLVIII. BOEK. — 1787.

„ Zy betuigen, voor een Alweetend „ God, en op den Eed, dien zy by den „ aanvang hunner Bedieninge gedaan heb- „ ben, hier mede niets anders te hebben „ beoogd dan de voorkoming van de al- „ lergedugtste en onherstelbaare Omkeering „ van deeze Stad.

„ Terwyl zy, daar men al het overige „ heeft toegegeeven ten minsten dit nog „ tragten en hoopen zullen te behouden, „ dat de Rust en Veiligheid in deeze volk- „ ryke Stad ongeschonden bewaard blyve; „ waar toe zy vertrouwen, dat de braave „ Burgery, welke daar toe, tot nu toe, „ zulke loflyke poogingen, met eenen on- „ vermoeiden yver, heeft aangewend, die „ zelfde poogingen en yver zal blyven aan- „ wenden, tot bevordering en behoud van „ de Rust in deeze Stad; ten einde een „ ieder, hy zy wie hy zy, voor allen Ge- „ weld en Overlast te beveiligen."

Hoe opgevat.

Misnoegen liet zich op veeler gelaad zien, morren uit veeler mond hooren, op het leezen deezer inwilligende Verklaaring, die hoogst gewraakt werd by eenigen van den Krygsraad, van de Geconstitueerden, en in 't algemeen by de Leden der Burger-Societeit. Terwyl anderen zich des verheugden, en daar in een einde zagen aan de over 't hoofd hangende jammeren.

Dit brengt eene geheele verandering in de *Haag*.

Deeze eigenste Verklaaring baarde eene vreemde uitwerking in *'s Graavenhaage*, toen de meergemelde Afgevaardigden van *Amsterdam* op nieuw in Onderhandeling stonden te treeden met de Gelastigden uit

 Staa-

XLVIII. BOEK. — 1787. *fche* Onderhandelinge te wege.

Staaten van *Holland*, die op het berigt hoe verre zy de zaak met de *Amsterdamsche* Afgevaardigden gebragt hadden, van deezen tot bescheid ontvingen, „ dat zy niet „ zouden nalaaten de noodige demarches „ by den Hertog te doen; doch dat zy „ voor het succes niet konden instaan." De Gelastigden bragten hun onder 't oog de Aankondiging te *Amsterdam* gedaan, geplaatst in de Stads-courant, die, onder het opzigt der Regeeringe geschreeven, meer dan een gewoon loopende Nieuwsmaare, in dit geval, te betrouwen was. Deeze Aankondiging, verklaarden zy, deedt de staat der Onderhandelinge geheel van gedaante veranderen: vermids de Schikkingen en hulpmiddelen, die het voorwerp daar van uitleeverden, nu geheel vervallen waren: dewyl de Regeering der Stad alles hadt ingewilligd, het geen by eenpaarigheid der achttien overige Leden van de Vergadering besloten was geweest. De *Amsterdamsche* Heeren betuigden deeze Aankondiging wel in die Loopmaare gezien; doch des, van Stadswegen, geene kennis bekomen te hebben: waarom zy zich nog moesten houden aan hun voorigen last, de aanblyving der tegenwoordige Regeering en der Amptenaaren betreffende. — Bleeven zy dus volharden in hunnen eisch, de weigering was even volstrekt; en werd daar op alle verdere Onderhandeling afgebrooken (*).

Na-

(*) *Resol. van Holl.* 4 Oct. 1787.

Naderen last kreegen de *Amsterdamsche* Afgevaardigden om zich geheel te schikken naar de herhaald gedaane Eischen. Het berigt, dat zy zulks gedaan hadden, kwam den zesden van Wynmrand te dier Stede. 't Welk aan 't gelaad der dingen een tegenovergesteld aanzien gaf; doch hadt het dit, zints de gemelde Aankondiging (*), reeds begonnen aan te neemen. Immers de Vroedschap, daags daar op, een en andermaal vergaderd, beraamde eenige Voorslagen aan den Hertog VAN BRUNSWYK, wiens Hoofdkwartier thans in de nabuurschap der Stad, aan het begin van den *Amstelveenschen-weg* geplaatst was, om dien te verzoeken dat deeze Koopstad met geen *Pruisisch* Krygsvolk mogt belast worden. — Zy besloot tot het verbieden van eenige Tydschriften, die, zints een geruimen tyd, kragtdaadig gediend hadden om de Gemeente tot het volhouden der genomene maatregelen aan te zetten, met naame de *Nederlandsche*, de *Opregte Nederlandsche*, en de *Vaderlandsche Courant*, den *Politieken Kruyer* en den *Spectator met den Bril.*

XLVIII. BOEK. — 1787. Maatregelen te *Amsterdam* genomen, die wisseling van Party aankundigden.

Onder de stukken, welke, tot dien tyd toe, in geschil hingen tusschen de Staaten en de Stads Regeering, was het doen afkondigen van twee Publicatien. De eene de Intrekking behelzende van het Verbod tegen het draagen van Oranjevercierzelen; de ander het Verbod van tegenstand te bieden aan de *Pruisische* Krygsmagt. Vrees voor

Valsch gerugt wegens de Aanplakking van Publicatien op de Landswerf.

(*) Zie hier boven bl. 230.

XLVIII. BOEK. — 1787. voor onaangenaame gevolgen, en gevaarlyke opschuddingen, hadt derzelver Afkondiging en Aanplakking, tot nog toe, volstandig tegengehouden. Intusschen verspreidde zich een gerugt, dat, des ondanks, de Aanplakking dier Publicatien geschied was op 's Landswerf. De bekende gehegtheid van het Werkvolk aldaar aan het Huis van *Oranje* gaf grond om aan dit gerugt geloof te slaan, in zo verre, dat Burgemeesters en Raaden het dienstig keurden, ter voorkominge van heillooze gevolgen, de Raaden der Admiraliteit schriftlyk te verzoeken, wegens deeze Aanplakking, het noodige onderzoek te doen, de daar aan handdaadigen tot hunnen pligt te brengen, en voorts zorge te draagen, dat de aangeplakte stukken, met alles wat tot oneenigheden aanleiding zou kunnen geeven, daadlyk zouden worden weggenomen. — De Raaden ter Admiraliteit verzogten, by wederschryvens, de Naamen te weeten der Persoonen, die dit gerugt aangebragt hadden; doch gaven vervolgens verslag, dat op gevorderd en ingekomen berigt van verscheide Bedienden van 's Landswerf, aldaar niets van dien aart gebeurd was.

Als mede van groote Geldsommen aan den Koning van *Pruisfen* en den Hertog

Op die zelfde lyst van verzonnen en loopgegeevene Gerugten moet men misschien aanschryven, dat, van wegen de Stad *Amsterdam*, aan den Koning van *Pruissen*, en den Hertog, groote Geldsommen zouden aangebooden weezen, om bevryd te blyven van de Instemming met de Staatsbesluiten, zints den achttienden van Herfstmaand

maand genomen; en om ongehouden te zyn van alles, wat zedert den zeven en twintigsten van Sprokkelmaand deezes Jaars, omtrent de Stads- en Regeeringszaaken, verrigt was, te niet te doen (*). Invallen, opgeworpen bedenkingen, krygen, in tyden als deeze, welhaast den naam van daadlyke gebeurtenissen.

XLVIII. BOEK. —— 1787. aangeboden.

Dugten dat, schoon de Stads Regeering reeds was toegevallen, dit, van de zyde des Krygsraads, der Geconstitueerden en in de Burgersocieteiten, wederstand mogt ontmoeten, deedt aan de Regimenten van Saxen-Gotha en aan de Gardes Dragonders in 's Gravenhaage, Patenten geeven, om des noods, de Stad liever door inlandsch Krygsvolk, dan door Pruissisch, te bedwingen.

Patenten aan Inlandsch Krygsvolk na *Amsterdam* gegeeven.

De Vroedschap vergaderde 's Zondags voormiddags den zevenden van Wynmaand, om te voldoen aan den noode toegestaanen, doch onontwykbaaren, eisch, de Nederlegging der onlangs aanvaarde Posten. Dit deeden de Burgemeesters GEELVINCK en BACKER met negen Raaden.

De nieuwe Burgemeesters en Raaden leggen hun Posten neder

Naauwlyks was de Vergadering, waar men dit afgedwongen werk verrigtte, gescheiden, of men beschreef, tegen den naamiddag, eene tweede Byeenkomst, en werden daar toe de onlangs afgezette Raaden opgeroepen. Zy verscheenen niet; dewyl zy zich buiten de Stad bevonden. Doch vier Raaden, die, ten dage der Afzettinge hunner Mederaaden, tegen dit bedryf eene Aan-

De afgezette Raadsleden ter Vergadering beschreeven.

(*) Zie *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 1549—1554.

XLVIII. BOEK. — 1787. Aantekening hadden laaten doen, woonden deeze Vergadering by.

Bezending aan den Hertog benoemd. De Pruissen naderen de Stad. De eerste der afgezette Raaden, die zich weder ten Stadhuize vervoegde, was FREDRIK ALEWYN. Dit geschiedde 's volgenden daags voormiddags. Uit deeze Vergadering werden de drie Heeren BICKER, ELIAS en VAN WEDE, benoemd om den Hertog te gaan spreeken, en te verzoeken geen Krygsvolk, onder zyn bevel, de Stad digter te doen naderen. Alle Buitenposten, noch deels door *Amsterdamsche* Burgers, deels door Hulpbenden, bezet, werden dien eigen dag, op hoog bevel, ingetrokken. Dit baarde reeds eenige ontzetting, die aangroeide toen de onbetwistbaare tyding inkwam, dat de *Pruissische* Krygsbenden, buiten de *Leydsche* Poort, aan de zyde van *Amstelveen*, Stadwaards aanrukten. Men dagt en vreesde, dat dezelve onverlet ter Stad zouden intrekken, en onberekenbaare beweegenissen veroorzaaken. Dan deeze ongerustheid week eenigzins op de verzekering des gezagvoerenden Bevelhebbers, dat hy niet verder dan de *Vinkebrug* zou naderen, en, zonder last des Hertogs, geen schreede digter aan de Stad komen.

DEDEL, BEELS en BACKER treeden in hunne voorige Posten. Inmiddels beschikte men in de Stad de zaaken om ze geheel op den ouden voet vóór de Regeeringsverandering te brengen. Hier toe diende eene op den negenden belegde Vroedschapsvergadering, waar op zich de Burgemeester HOOFT bevondt, die kort daar naa, zeker met geene geringe ontzet-

tin-

tinge, de Heeren DEDEL en BEELS, op het Stadhuis, en vervolgens in Burgemeesters kamer zag verfchynen, om op nieuws hun post te aanvaarden. Lichaamsongefteldheid hieldt Burgemeester CLIFFORT fteeds afweezig. —— Ten dien zelfden dage kwam ook de Hoofdofficier W. C. BACKER op het Stadhuis, en nam zitting; terwyl C. VAN DER HOOP *Gysbrechtsz.*, de plaats, welke hy, naa de Afzetting van den Heer BACKER bezeten hadt, ontruimde, en die van Voorzittend Schepen weder bekleedde.

XLVIII. BOEK. —— 1787.

Brief des Hertogs, zyne Eifchen behelzende.

De dag, op welken zo veel veranderings voorviel, werd desgelyks gedenkwaardig, door eenen Brieve van zeer gewigtigen inhoud aan de vergaderde Burgemeesters gerigt, en op welken, zonder overleg en toeftemming der Vroedfchap, geen befluit kon genomen worden. De Hertog fchreef uit zyn Hoofdkwartier te *Amftelveen*. „De „ Belangen van zyne *Pruisfifche* Majefteit, „ en de Eer zyner Wapenen vorderende, „ verzekerd te zyn omtrent de Ontwape„ ning der Auxiliairen en Vrywilligers, „ die zich binnen *Amfterdam* bevinden, „ vraag ik aan Heeren Burgemeesteren en „ Raaden der Stad, ten einde my, op eene „ wettige wyze, te verzekeren van die Ont„ wapeninge, om de *Leydfche Poort* over „ te geeven aan 's Konings Troepen, wel„ ke daar toe, morgen op den middag, „ zich aldaar zullen vertoonen. Ik ver„ binde my, dat niemand in de Stad zal „ komen; dat de naauwkeurigfte Krygs-

„ tugt

XLVIII. BOEK. —— 1787.

„ tugt in agt genomen zal worden; en „ dat het verblyf dier Troepen niet lan- „ ger zal duuren, dan tot dat 'er zal „ voldaan zyn aan de Besluiten van den „ Staat, ten opzigte der Ontwapeninge. — „ Gy ziet, myne Heeren! dat ik niets „ vraage dan het geen de Staaten verlan- „ gen, en andere Steden, als *Dordrecht* en „ *Rotterdam* my verzogt hebben."

Voorwaarden op welke *Amsterdam* zich overgaf.

Zulk dringend schryven liet niet veel plaats tot beraadslaaging over. Eene Bezending aan den Hertog benoemd, bestaande uit den Burgemeester Dedel, en de Raaden J. Elias *Arnoudsz.* en J. B. Bicker, begaf zich 's volgenden daags na buiten. Deeze trof den Hertog aan op den *Overtoomschen-weg*, even buiten de *Leydsche Poort*. Hier beraamde men en ondertekende van wederzyden een Verdrag, bestaande uit deeze zes Artykelen. —— „ I. De Troepen des Konings zullen de „ *Leydsche* Poort bezetten, met een De- „ tachement van honderd en vyftig Man, „ tien Jaagers, vier Huzaaren, en één „ Ordonnantie; en zullen 'er twee Stuk- „ ken Geschut by de Poort geplaatst wor- „ den. —— II. Twee Bataillons en de „ Jaagers zullen aan den *Overtoom* inge- „ kwartierd worden. —— III. Niemand „ van 's Konings Troepen zal binnen de „ Stad komen, zonder alvoorens daar toe „ Verlof van de Magistraat te hebben ver- „ kreegen; ten einde daar door geene ge- „ legenheid gegeeven worde om de ge- „ moederen gaande te maaken. ——

„ IV.

„ IV. De Burgemeesters en Raaden der „ Stad zullen de noodige maatregels nee- „ men tot verzekering der Sluizen aan de „ *Haarlemmer-* en *Muider Poort.* —— „ V. Dagelyks zal men my behoorelyk „ kennis geeven in hoe verre de Besluiten „ van den Staat, tot welke de Stad *Am-* „ *sterdam* reeds is toegetreeden, zyn ten „ uitvoer gebragt. —— VI. De Heer VAN „ HAAREN zal, in de hoedanigheid van „ Gelastigden van mynen kant, onderrigt „ worden van alles, 't geen tot de Ont- „ wapening betrekking heeft; ten einde „ om my daar van naauwkeurig Verslag „ te kunnen doen."

XLVIII. BOEK. —— 1787.

Welke aandoeningen dit verwekte.

Aan deeze vernederende Voorwaarden moest het trotsche *Amsterdam* zich onderwerpen, en zag hetzelve 't eerste Artykel nog dien eigen dag volvoerd, de *Pruissen* in 't bezit der *Leydsche* Poort. Een vertoon dat leed deedt aan de meeste *Amsterdammers*, bekend voor zeer ingenomen met hunne Stad, en nayverig omtrent de Stedelyke Voorregten. Wy behoeven niet te vermelden hoe zeer het griefde aan de thans te ondergebragte Partye. Openbaare vreugde nogthans, wegens deeze gebeurtenisse betoonde de smalle Gemeente, die troepswyze derwaards streefde, veelal met Oranjelinten opgepronkt. Dit daar heenen schoolen dier Volksmenigte, deedt voor opschuddinge aan dien kant der Stad dugten. Ook zou ongetwyfeld deeze gevolgd weezen, indien de geduurige Ronden der Schutterye, en het bezetten der toegangen na

XLVIII. BOEK. 1787.

na het *Leydsche Plein* met dubbele gelederen, zulks niet hadt voorgekomen. —— Buiten de *Leydsche Poort* aan den *Overtoomschen weg* waaiden een menigte van Oranjevlaggen.

De Hertog neemt zyn intrek op den *Overtoomschen weg*.

Hier, waar de *Pruissische* Krygsbenden voor het grootste gedeelte zich gehuisvest vonden, nam de Hertog zyn Hoofdkwartier, en zyne intrek in de Wooning, behoorende tot de Katoendrukkery van den Heere PIETER DE CLERCQ *Jacobsz.*, wien deeze eer, zo men verzekert, op geen geringe schade te staan kwam. Honderd *Pruissische* Ruiters lagen hier en daar verspreid door de *Diemer*- en *Watergraafs Meer*, buiten de *Muider Poort*, by welke, nevens die der Stad, eenige Koninglyke Soldaaten de wagt hielden.

KALKREUTH het intrekken der *Muider-poort* geweigerd.

By laatstgemelde Poort rees eenig geschil tusschen Burgemeester DEDEL en den *Pruissischen* Generaal KALKREUTH, die dezelve wilde intrekken. Burgemeester DEDEL weigerde en wederstondt zulks, zich beroepende op het Verdrag daags te vooren met den Hertog aangegaan. Het aandringen hier op deedt dien Generaal afzien van den toeleg om deeze Poort met zyne Manschap binnen te trekken. Hy bleef derhalven buiten: en maakte met het *Pruissisch* Krygsvolk aan den *Amstel*, dat de Stad van die zyde geheel ingeslooten was.

De gevorderde Ontwapening der Hulpbenden en Vrywilligers, in grooten getale binnen *Amsterdam*, zich onthoudende, geschiedde onmiddelyk naa dat de *Pruissen* de

de *Leydsche Poort* bezet hadden. Het Geschut was reeds van de Batteryen gehaald en na de Magazynen gebragt; de Hulpbenden onder MAPPA waren op het Drilveld, by de *Utrechtsche Poort* ontboden, en daar ontwapend.

XLVIII. BOEK. —— 1787.

De vaart op *Amsterdam* weder open.

Geduurende het nu geëindigd Beleg van *Amsterdam* was de gemeenschap met andere Steden en Plaatzen bykans geheel gestremd geweest, en daar door geene geringe be-emmering ontstaan in den binnenlandschen Handel, ook van den noodigen toevoer. De meeste Trek- en Vragtschuiten hadden l dien tyd niet gevaaren. Bovenal ont-rak het den Brouweryen aan versch Wa-er. Het haalen van die hoogstnoodige ehoefte hadt men moeten staaken: dewyl e *Pruissische* Krygsbenden goeddeels gele-erd waren aan dien kant, langs welken Waterschepen na de *Vegt* vaaren. Het ibelemmerd heen- en wedertrekken der Vaterschuiten na en van de Stad *Weesp*, eep terstond stand. De Gemeenschap n *Amsterdam* met andere Steden en Plaat-n door Jaagschuiten en Schepen, werd derom geopend.

Verscheide tot dus lang wederhoudene Publicatien afgeleezen.

De tot dus lange in *Amsterdam* onafge-ndigde Publicatien, betreffende het her-pen van het Verbod, wegens het draa-i van *Oranje*, en het uitsteeken van Vlag-i; het afschaffen van de Vrycorpsen en ere soortgelyke Genootschappen van penhandel; het Verbod van wederstand en aan de *Pruissische* Krygsmagt; en elyk het verleenen eener Amnestie aan

XLVIII. BOEK. — 1787.

elk en een iegelyk, „ die uit hoofde van „ aankleeving aan, of yver voor de be- „ langen van het doorlugtig Vorstlyk Huis „ van *Oranje*, zich aan eenige onrustige „ beweegingen of oproerigheden, op eeni- „ gerhande wyze, hadt schuldig gemaakt; „ by welke eene volkomene Vergeeving „ en uitwissching toegekend werd van alles „ wat zy daar door tegen 's Lands Staaten „ zouden hebben mogen overtreeden," terwyl alle Regtsgedingen deswegen han- gende, voor vervallen verklaard, en alle Officieren en Geregten gelast werden, de Gevangenen of Gebannenen, om die oor- zaak, op staande voet te ontslaan en on- verhinderd in 't land te laaten wederkee- ren, —— alle deeze Afkondigingen ge- schiedden op den elfden van Wynmaand.

Eene daar by gevoeg- de Waar- schu- wing.

Eene *Waarschuwing* van deezen inhoud vergezelde die Afkondigingen. „ Myne „ Heeren van den Geregte der Stad *Am-* „ *sterdam* kunnen, in naarvolging van het „ Plakaat van hun Ed. Gr. Mog. niet naa- „ laaten, in den bekommerlyken toestand, „ waar in deeze Stad zich tegenwoordig „ bevindt, alle Burgers en Ingezetenen, „ als mede elk en een iegelyk, die zich „ in deeze Stad mogten bevinden, ten al- „ lersterksten op te wekken, en te vermaa- „ nen, van zich, inzonderheid, in deeze „ omstandigheid, stil en vreedzaam te ge- „ draagen, zonder iemand, wie hy zy, „ met daaden of woorden, eenig Molest „ of Ongemak, in Persoon of Goederen „ aan te doen; veel min door scherpe ver-

„ wy-

" wytingen of Bedreigingen, de zo noo- XLVIII. BOEK. 1787.
" dige rust en stilte in de Stad eenigzins
" in gevaar te brengen. —— Om welke
" reden dan ook, als mede om alle on-
" aangenaame ontmoetingen voor te ko-
" men, myn Heeren van den Geregte elk
" en een ieder, ten sterksten willen aan-
" geraaden hebben, zich, voor een tyd
" lang, van de thans overal gedraagen
" wordende Oranje Linten, of eenige andere
" Tekens, waar in die kleur voorkomt, te
" voorzien. —— Als mede van zich zorg-
" vuldig te wagten, aan de Troepen van
" zyne Koninglyke Majesteit van *Pruissen*
" eenige Insultes of Molest aan te doen,
" veel min dezelve als Vyanden te behan-
" delen —— gelyk ook ten sterksten allen
" en een iegelyk verboden wordt om met
" eenig ontbloot Geweer of gelaadene
" Snaphaanen, langs 's Heeren Straaten te
" loopen, uitgezonderd de Burgery onder
" de Orders van hunne respective Offi-
" cieren; en bovenal een ieder ten krag-
" tigsten vermaand geen Attroupementen
" te veroorzaaken. —— Zullende de gee-
" nen, welke deeze Punten niet in agt
" genomen, of iemand, over het al of
" niet draagen van een Oranjeteken, ee-
" nig leed zullen toegebragt hebben, als
" Verstoorders van de algemeene rust en
" veiligheid beschouwd, en als de zodani-
" gen, naar exigentie van zaaken, ja zelf
" met den dood, gestraft worden.

De verbaazend groote Volksmenigte by het afkondigen deezer Publicatien, en dier Waar- De Oranje vlag.

XLVIII. BOEK. —— 1787. gen uitgestooken.

Waarschuwinge op den Dam vergaderd, gaf haar genoegen en blydschap door zwaaijen met de hoeden, en een herhaald *Hoezee!* te kennen. Dit verdubbelde by het uitsteeken der Oranjevlagge van de Stadhuis-tooren. Een soortgelyk gejuich verhief zich elders, waar men Vlaggen, ter eere van Oranje liet waaijen, als op het Huis der *Oostindische* Compagnie en Werf, de Landswerf, de Vischmarkt en elders.

Eerbetooningen DEDEL aangedaan door het Volk.

In 't byzonder betoonde de Schaare op den Dam de uitbundigheid haarer blydschappe by het afgaan der Burgemeesteren van het Stadhuis. De Stemmen *Vivat Vader* HOOFT! verwisselden in die van *Vivat Oranje! Vivat Burgemeester* DEDEL! Hadt de oude Heer HOOFT zich ten deezen dage op het Stadhuis vertoond, hy zou, uit den mond des wispeltuurigen Volks, waarschynlyk, op zyne beurt, hebben moeten hooren *Hoeden op!* DEDEL was thans 's Volks Afgod. Het meende hem byzonder te vereeren, door zyn Koets, voor 't Stadhuis staande, met Oranje op te schikken, welke cieraaden hy zyn Knegt geboodt af te neemen. In de dronkenschap deezer vreugde wilde het Gemeen de Paarden afspannen, en de Koets voorttrekken: dit hieldt de Koetzier met veel moeite tegen; doch kon hy niet beletten dat het voor aan den disselboom een lang touw vastmaakte, en door trekken daar aan het werk der Paarden volvoerde. De Volksdrom volgde dit vreemde uitgeleide, tot 's Burgemeesters huis, en onverzaad van dit

Eer-

Eerbetoon aan den Burgemeester, vergezelde het diens Koets tot de Stal, onder herhaalinge van het bovengemelde vreugde geroep.

XLVIII. BOEK. —— 1787.

Onaangenaamheden over het draagen van Oranje.

Ondanks de gedaane Afkondiging vielen 'er de hoogstgaande onaangenaamheden voor over het draagen of niet draagen der thans vrygeſtelde doch aangeraadene Leuze. In het eene gedeelte der Stad leedt men in den beginne overlast om dat men 'er mede voorzien was; doch in veel meer wyken om dat men het derfde, of niet droeg op die wyze als de grillige willekeur des Volks het verkoos gedraagen te hebben. In den *Joodenhoek*, liep dit misnoegen tot zulk een uiterſte, dat de rondedoende Burgers zich genoodzaakt vonden te ſchieten; 't welk één *Jood* op 't leeven, en eenigen op wonden te ſtaan kwam. —— Hoe zeer men dit voorval, in den ongunſtigſten dag heeft willen ſtellen, en het willen duiden, dat haat tegen de *Jooden* en de Oranjekleur het roerzel van dit bedryf was, geeft het nagt en dag bewaaken van het Huis des Burgemeesters Hooft, genoegzaam te kennen, dat 'er groote buitenſpoorigheden plaats hadden, en men reden hadt om voor nog ergér te vreezen, indien men ſlaplyk te werk ging, waar zich beginzels van daadlyk Oproer vertoonden.

Beweegenisſen op de Beurs over het Oranje draa-

Het zou verveelen en beneden onze taak weezen, hier alle onvriendlyke, haatlyke, en onbeſchofte ontmoetingen op te haalen; doch kunnen wy niet onvermeld laaten een veel gerugtsmaakend voorval ter

XLVIII. BOEK. —— 1787. gen der Heeren Hope.

Koopbeurze. Het draagen van Oranjeteekenen allengskens meer en meer doorbreekende, daar de vrees, zo wel als de blydschap, zich des bediende, verscheenen eenige Kooplieden daar mede voorzien op de Beurs. Dit op zich zelve zou geen opmerking gebaard, geen gewoel veroorzaakt hebben, althans niet grooter dan men dagelyks gewoon was, uit deezen hoofde te zien ontstaan. Doch de Heeren Hope, Williams, en Pye, voornaame Kooplieden, die door hunne bekende verkleefdheid aan het Huis van *Oranje* althans geen zeer in 't oog loopend Teken noodig hadden, vonden goed, om met grooter *Oranje* Cocardes, dan men tot nog gedraagen hadt, ter Beurze te verschynen. Dit trok aller oog, en hadt by veelen een aanstootlyk voorkomen. Het mompelen groeide aan tot smaalen. Nieuwsgierigheid als 't ware drong digt op die Heeren aan, om deezen opschik van naby te zien. De aandrang vermeerderde op de volle Beurs zo zeer, dat deeze Heeren, gelyk men dit op zyn *Amsterdams* uitdrukt, *in de maaling zouden geraakt weezen*, 't geen zo veel zegt als onder den voet geraaken. De te hulp geroepene Geregtsdienaars kwamen wel toeschieten; doch bevonden zich veel te zwak om den steeds vermeerderenden aandrang te stuitten. Zo lang duurde deeze woeling, dat, op bevel der Regeeringe, eene Compagnie Gewapende Burgers ter Beurze optrok. Dit verschynzel deedt de Beurstyd vroeger dan

naar

naar gewoonte eindigen. —— Onder een mengzel van zeer verschillende aandoeningen verlieten de Kooplieden eene plaats, op welke het zo min voegde aanleiding tot zulke stoorenissen te geeven, als dezelve aan te rigten. De Heeren des beroemden, Koopkantoors, werden in veiligheid na huis geleid.

XLVIII. BOEK.

1787.

Hoogst rekenden zy zich beledigd, en de Verzamelplaats der Kooplieden van *Amsterdam* gehoond. Ten blyke van het eerste bleeven zy eenige dagen van de Beurs, en beklaagden zich over 't een en ander by de Stads Regeering. Niet zonder vrugt; want deeze besloot de Heeren E. A. VAN MUIDEN en P. MUILMAN, de eerste Regeerend en de ander Oud-Schepen, te verzoeken, en uitdruklyk te volmagtigen, om de Heeren, die zich zo hoogst beledigd rekenden, op Dingsdag, naa dat Vrydags te vooren, gemelde moeilykheid was voorgevallen, af te haalen, en ter Koopbeurze te geleiden. Dit geschiedde en deedt de Schepen MUILMAN, te dier gelegenheid, onder den toevloed eener groote menigte, eene Aanspraak aan de ter Beurze staatlyk te rug gebragte Kooplieden. Dit bedryf hadt het genoegzaam algemeen draagen van *Oranje* op de Beurs ten gevolge.

De Heeren HOPE staatlyk weder ter Beurze geleid.

Middelerwyl was die dragt zeer algemeen geworden: dewyl op den tusschenvallenden Zondag veele Regeeringsleden met Oranjetekenen voorzien in de Kerken verscheenen; de Leeraars en Kerkenraadsleden, daar mede pronkten, en het de algemee-

Het Oranje draagen werd algemeen.

XLVIII. BOEK. 1787. meene dragt werd door de geheele Stad. De gewapende Burgers deeden daar mede voorzien de Rondes, gelyk ook de Burger Ruitery.

Eereboogen in menigte opgerigt. Dit Oranjeverciersel bepaalde zich eerlang niet tot Persoonen. Uitvoeriger praalde het aan de Eereboogen op *Kattenburg*, *Oostenburg*, *Wittenburg*, het *Bikkers Eiland* en elders opgerigt, met kaarssen en lampen 's avonds verlicht. De *Kattenburgers*, volyverig in het vervaardigen dier Eeretekenen, plantten dusdanige Eereboogen voor de Huizen van deeze en geene Regeeringspersoonen, die zich, met voorbeeldigen yver, in het voorstaan hunner thansbovendryvende Partye gekweeten en van de nu onderliggende Party schenddaaden of smaad geleden hadden. In den Hoek der *Jooden*, waar de Oversten diens Volks, in de Synagoge der *Hoogduitsche*, vol van gering en slegt gespuis, eene tot rust en stilte aanmaanende Afkondiging in 't *Hebreeuwsch* hadden doen voorleezen, waren die Eeretekenen zeer veelvuldig, en alle avonden verlicht. Dit lokte veel Volks derwaards, en hadt zulks byzonder plaats op de meergemelde Eilanden, waar de Byltjes optrokken met Lantaarnen en Kranssen, Vaandels, vergulde Bylen, Gezangen aanheffende, ter eere van de Staaten, de tegenwoordige Stads Regeering; doch waar in de lof van den Prins, het Vorstlyk Gezin, den Koning van *Pruissen*, en van den Hertog VAN BRUNSWYK den boventoon sloeg.

Dee-

Deeze oord der Stad was, zints den aanvang der Oproerigheden, steeds sterk bewaakt (*). Lang hadt dit opzigt de daar woonende verveeld, en het verzoek der Overlieden van het Scheepstimmermans Gilde om van dit verdenkend in 't oog houden ontslaagen te worden, met toezegging, dat zy voor de rust in dat kwartier instonden, hadt ten gevolge, dat de Schutters van die post ontslaagen wierden. Welke ontheffing geen geringe vreugde in dit gedeelte van *Amsterdam* veroorzaakte. In deeze op hoogen last verlaatene Waakplaats, 's Lands Magazyn, vondt men op de Muuren Dichtregelen geschreeven, die blyk droegen van haat en verbittering tegen het Huis van *Oranje*, en tegen den Burgemeester DEDEL (†). —— Korten tyd daar naa kreegen ook de Schutters, die, aan het *Kattenburger-plein*, by twee stukken Geschut, de wagt gehouden hadden, van de Regeering last om af te trekken. Dit volkomen ontslag van bewaking baarde zo veel vreugds by de *Kattenburgers*, dat zy terstond de Wagthuisjes omkeerden, en één derzelven als een vreugdevuur in brand staaken.

XLVIII. BOEK. —— 1787. *Kattenburg* van Bewaaking ontheeven.

Met dit alles was de rust in *Amsterdam* op verre na niet hersteld. Om deeze kragtdadig te handhaaven oordeelde de Regeering het geraaden Staaten van *Holland* te ver-

Afkondiging wegens het intrekken van Staaten Bezetting.

(*) Zie hier boven bl. 125.
(†) De Schryver van de *N. Nederl. Jaarboeken* heeft ze bewaard in die voor 1787. bl. 5306.

XLVIII. BOEK. —— 1787. verzoeken, dat een aantal Krygsvolk tot Bezettinge ter Veste in mogt trekken. Eene vordering zo vreemd voor *Amsterdam*, maakte de Regeering de Burgery bekend by eene Afkondiging, die de best mogelyke kleur gaf aan dit bedryf, 't welk men voorzien kon dat veel opspraaks, althans morrens, zou baaren, en waar omtrent de Krygsraad verklaarde aan Burgemeesteren: „ dat zy van oordeel waren, dat het in„ neemen van Militie, om redenen, zo „ als thans geschiedde, strydig was met „ de Satisfactie van den Jaare MDLXXVIII, „ den Afstand van den Jaare MDLXXXI, „ en de Resolutie van hun Ed. Gr. Mog. „ van MDLXXXVIII." —— De Afkondiging was van deezen inhoud. „ Alzo Burgemees„ ters en Raaden der Stad *Amsterdam*, in „ de critique omstandigheden, in de welke „ deeze Stad zich thans bevindt, besllooten „ hebben Staaten van *Holland* en *Westfries*„ *land* te verzoeken eene Bezetting van ee„ nige Troepen van den Staat, ten einde „ daar door te spoediger de te rugmarsch der „ Troepen van zyne Majesteit den Koning „ van *Pruissen* te effectueeren, en hun Ed. „ Gr. Mog. dit verzoek hebben geaccor„ deerd, zo hebben myne Heeren van den „ Geregte goedgevonden, de goede Bur„ gers en Ingezetenen deezer Stad van het „ bovengemelde kennis te geeven; ver„ trouwende, dat een ieder de heilzaame „ oogmerken, welke hier mede worden „ bedoeld, door een stil en geschikt ge„ drag zal helpen bevorderen: daar, in

„ te-

„ tegendeel, die geenen, welke dezelve, „ door hunne daaden, zullen wederstree- „ ven, als Verstoorders der algemeene „ rust, voorbeeldlyk, en naar exigentie „ van zaaken zelf aan den Lyve zullen „ worden gestraft."

Schikkingen op de Inlegering gemaakt.

Op den eigen dag deezer Afkondiging trok een gedeelte des verzogten en toegestaanen Staaten Krygsvolks ter Stad in, naa dat het, even buiten de *Haarlemmer Poort*, door den Voorzittenden Burgemeester Dedel, in Stads Eed genomen was. Gejoel, vreugdegeroep en gejuich paarde zich by deeze Intreede. De schrik voor de ongewoone Inlegering van Krygsvolk binnen *Amstels* Veste, en den overlast daar uit by veelen te gemoet gezien, verminderde, door de ongewoone schikkingen gemaakt om 't zelve te ontvangen en te huisvesten. Voor dit Krygsvolk, 't welk kort aan een volgende, de Stad introk, bestaande uit het Regiment Gardes te paard van hun Ed. Gr. Mog., en het eerste Regiment van *Oranje Nassau*, onder bevel van den Generaal Majoor van Dopff, dien het Opperbevel over het Staaten Krygsvolk werd opgedraagen, en het Regiment *Zwitzers* van den Generaal Majoor May, waren ter onmiddelyke inlegeringe in gereedheid gebragt de *Nieuwe Kerk* en het *Gasthuis*, door de *Zwitzers* betrokken. De Gardes te paard legerden zich in het Stads Rydschool by de *Leydsche Poort*; het Regiment *Oranje Nassau* kreeg het Spinhuis ten

XLVIII. BOEK. — 1787.

ten verblyve. Ook werden de *Amstelkerk* en de *Nieuwe Waale Kerk* tot Inlegeringe geschikt. Eene plaatzing die op den duur geen stand kon houden. Twee ruime houten wooningen, ten dien einde by de *Utrechtsche Poort* en in de *Stads Plantadie* gebouwd, ontvingen vervolgens het Voetvolk, en de Ruitery kreeg het Stads Gebouw het *Kastemaakers pand* geheeten, ten verblyve.

Bezending uit Staaten van *Holland* aan de Prinsesse, wegens de door haar begeerde Satisfactie.

Alle deeze groote en gewigtige veranderingen binnen *Amsterdam* vielen voor naa het geeven der gevorderde Satisfactie aan Mevrouwe de Prinsesse, welke ons hier te melden staat. — De Heeren VAN DEN SANDHEUVEL, VAN DER GOES, VAN TEYLINGEN en DU TOUR, van wegen de Steden *Dordrecht*, *Rotterdam*, *Delft* en *Alkmaar* ter Vergadering van *Holland* zittinge hebbende, waren door dezelve benoemd om zich by haare Koninglyke Hoogheid te vervoegen, en uit haar te verneemen, welke de Satisfactie was, zo dikmaals gevorderd; doch nog onbepaald gelaaten. Op den eersten aanzoek deswegen hadt zy zich, den zesden van Wynmaand, niet verklaard: doch een schriftlyk Antwoord toegezegd.

Schriftlyk antwoord der Prinsesse.

Dit ontvingen zy, by eene tweede Gehoorverleening, twee dagen laater, in het *Fransch* gesteld, en van deezen inhoud.

„ Edel Mog. Heeren! Zo zeer ik ben aan„ gedaan geweest over alle de omstandig„ heden, welke den aandrang van den Ko„ ning mynen Broeder, op de gevorderde

„ Sa-

„ Satisfactie noodzaaklyk gemaakt hebben, XLVIII
„ en die voornaamlyk gelegen geweest BOEK.
„ zyn in de hoonende Besluiten genomen ——
„ by eene geringe en gansch onwettige 1787.
„ Meerderheid der toenmaalige Vergade-
„ ring der Heeren Staaten van *Holland*,
„ tegen de nadruklykste en met de bon-
„ digste redenen bekleedde Advyzen, zo
„ van de Heeren der Ridderschap als van
„ de Afgevaardigden dier Steden, welke
„ zich tegen de evengemelde alles door-
„ dringende Meerderheid verzet hebben;
„ zo zeer ben ik thans gevoelig omtrent
„ het Voorstel deezer Bezendinge, uit het
„ midden eener Vergaderinge van hun Ed.
„ Gr. Mog., die Constitutioneel hersteld
„ is, en bestaat uit wettige en bevoegde
„ Afgevaardigden.

„ Ik kan vervolgens aan die Vergade-
„ ringe gerustlyk toevertrouwen het nee-
„ men van zodanige Maatregelen en Be-
„ sluiten als behooren vastgesteld te wor-
„ den, tot vernietiging van de Besluiten
„ en Schikkingen, door welke de voorige
„ onwettige Meerderheid zich niet heeft
„ ontzien het gedrag der *Gelastigden te
„ Woerden* en in 't algemeen dat van *alle
„ de Auteurs en Medewerkers* van de Ge-
„ weldige Aanhouding van myn Persoon,
„ goed te keuren en te pryzen, en ter
„ openbaare Afkeuringe van al het voor-
„ gevallene, by dat onvoorbeeldlyk Atten-
„ taat.

„ Verre, inmiddels van niet aangedaan
„ te zyn over 't lot van hun, die voor
„ de

XLVIII. BOEK. 1787. „ de ſtraks gemelde Auteurs en Medewerkers moeten gehouden worden, gevoel ik eenen waaren afkeer van alle eigenlyke Strafoefeninge, over de Verongelykingen aan myn Perſoon geſchied, en myne aankleeving aan de belangen van een Land het welk ik, uit hoofde van verſcheide betrekkingen, als myn Vaderland beſchouw, benevens myne Hoogagting voor eene Vrye Natie, van welke ik, zedert twintig jaaren, veele blyken van Genegenheid heb ontvangen, doen my niets vuuriger wenſchen, dan om, door daadlyke blyken, de waare gevoelens van myn hart nader open te leggen, en zo veel de billykheid en 's Lands welzyn kunnen gedoogen, en behoudens de Egards, welke ik aan mijn Huis, en, in myne evengemelde betrekking, aan deeze zelfde Natie verſchuldigd ben, het Lot der evengemelde Perſoonen te verzagten.

„ En, daar ik, door de eenpaarige Beſluiten van hun Ed. Gr. Mogenden, ter Herſtelling van de Erflyke Regten van het Stadhouderſchap, en de verdere Hooge Waardigheden van zyne Doorlugtige Hoogheid, mynen Gemaal en ter bevordering van de Rust, Eensgezindheid, en het Vertrouwen in deeze Provincie, door een geheele Vernietiging der ingevoerde gevaarlyke en wederregtlyke Nieuwigheden, waar door het lieve Vaderland, tot op den oever van deszelfs verderf gebragt is, ten grooten deele

„ reeds

„ teeds voldaan zie aan het algemeen ver- XLVIII.
„ langen van verre het talrykste en beste BOEK.
„ gedeelte dier Natie welker waare gevoe-
„ lens, zedert eenigen tyd, door geweld 1787.
„ en onderdrukking zyn gesmoord gewor-
„ den; en alzo het geheel buiten myne
„ bedoeling is, voor het tegenwoordige,
„ my over zodanige zaaken nader te ver-
„ klaaren, omtrent welke de Justitie; uit
„ hoofde van derzelver aangelegenheid,
„ zou kunnen van oordeel weezen, verpligt
„ te zyn, volgens de Wetten van den
„ Lande, een Geregtlyk Onderzoek te
„ moeten doen; zal ik, ten blyke myner
„ afkeerigheid van eenig verlangen om de
„ Eer of Goederen, veel minder het Lee-
„ ven der meergemelde Auteurs en Me-
„ dewerkers, te zien aantasten, veel eer
„ ten hunnen opzigte, my daar mede ver-
„ genoegen, dat zy voor altoos verwyderd
„ blyven van myn Persoon, ontzet wor-
„ den en blyven van alle Posten van Re-
„ geeringe en Bewind; ten einde het gan-
„ sche Publiek, 't welk in my mede be-
„ ledigd is, volkomen zy gerustgesteld,
„ dat voortaan geene nieuwe buitenspoo-
„ righeden en moeilykheden den Lande
„ of der openbaare Vryheid en Veiligheid,
„ door hun zullen kunnen gepleegd of
„ aangedaan worden, en dat zulks, door
„ eene plegtige Staving, met welke hun
„ Ed. Gr. Mogenden deeze zaak wel zul-
„ len willen bekragtigen, bevestigd wor-
„ de.

„ Op deezen voet neem ik volkomen
„ ge-

XLVIII. BOEK. 1787. „ genoegen in de Satisfactie door hun Ed. „ Gr. Mogenden eenpaarig aangeboden.

„ Zo dra aan het bovengemelde zal ge- „ geeven zyn eene volkomene vervulling „ en door de Stad *Amsterdam* voldaan aan „ al het geen door hun Ed. Gr. Mog. „ besllooten, en door diezelfde Stad vol- „ komen toegestemd de Punten der Satis- „ factie, en vervolgens ook daadlyk ten „ uitvoer gebragt de Herstelling, zo van „ de Schuttery op den ouden voet, nevens „ de Ontwapening der Genootschappen, „ zal ik niets vuuriger benaarstigen, dan „ om by zyne Doorlugtige Hoogheid den „ Heer Hertog VAN BRUNSWYK, myne „ voorspraak aan te wenden, om van alle „ verdere onderneemingen tegen de Stad „ *Amsterdam*, en van derzelver benaau- „ winge af te zien, en den Koning, my- „ nen Broeder, ernstig te verzoeken, om „ met my daar in te berusten, en vervol- „ gens zyne Troepen van het Grondge- „ bied deezer Republiek te rug te ont- „ bieden.

„ Ook betuig ik, op de plegtigste wy- „ ze, niets hartlyker te verlangen, dan „ de Eensgezindheid, de Welvaard, en „ Luister deezer eertyds zo gelukkige, „ en by my altoos geliefde Natie spoedig „ hersteld en op vaste gronden verzekerd „ te zien. Myne onafgebrookene en yve- „ rige pooging zal daar toe, met alle „ myne vermogens, steeds medewerken.

„ Het voorgaande leed zal ik dus niet „ slegts zoeken te vergeeten; maar my

„ zelf

„ zelve gelukkig rekenen nog nader te
„ kunnen openleggen myne zuiverste be-
„ doelingen, en tedere zorge voor het Ge-
„ luk deezer Republiek, en in 't byzon-
„ der van deeze Provincie. —— Deeze
„ zelfde gevoelens zal ik onvermoeid bly-
„ ven aankweeken in myne Kinderen,
„ welken ik, als Kinderen des Vaderlands
„ heb zoeken op te brengen; ten einde
„ zy de Agting, de Liefde en het Ver-
„ trouwen van Regenten en Ingezetenen,
„ tot nut en heil van den Lande, zich
„ mogen waardig maaken, en bestendig
„ behouden."

XLVIII. BOEK. —— 1787.

Veel lichts verspreidde dit schriftlyk Antwoord over de algemeene bedoeling der Prinsesse; doch 'er ontbraaken de verlangde byzonderheden aan, welke men niet twyfelde, by een nader aanhouden, te zullen verneemen. Dezelfde Staatsleden, uitgenomen dat de plaats van DU TOUR, Secretaris van *Alkmaar*, vervangen werd door BINKHORST, Vroedschap dier Stad, vervoegden zich andermaal by de Prinsesse, met last om nadere Onderrigtinge en Opgave te verzoeken van de Persoonen, algemeen aangeduid, *met de Auteurs van het onvoorbeeldlyk Attentaat op haar Persoon gedaan.*

Nader licht deswegen verzogt.

Gereed was deeze Lyst der Persoonen, op welke zy het, in de algemeene aanduiding, gemunt hadt, en die de Slachtoffers moesten weezen van haare byzondere gevoeligheid. Het verwonderde niemand, in de eerste plaats, op deeze

Opgaave der Persoonen, op welke zy het gemunt hadt.

XLVIII. BOEK. — 1787. Lyst de naamen te vinden van de Heeren, die de Commisſie van hun Ed. Gr. Mogenden tot Verdeediging van *Holland* en de Stad *Utrecht*, binnen *Woerden*, hadden uitgemaakt; te weeten DANIEL JACOBUS CANTER CAMERLING, Vroedſchap der Stad *Haarlem*; FRANCISCUS GUALTERUS BLOK, Schepen der Stad *Leyden*; JAN DE WIT, Schepen der Stad *Amſterdam*; MARTINUS VAN TOULON, Vroedſchap der Stad *Gouda*; CORNELIS VAN FOREEST, Heer van *Schoorl* en *Kamp*, Vroedſchap der Stad *Alkmaar*; en HENDRIK COSTERUS, Secretaris te *Woerden*. — Het deedt niemand vreemd, dat aan deeze Heeren onmiddelyk was toegevoegd CORNELIS JOHAN DE LANGE, Vryheer van *Wyngaarden* en *Ruigbroek*, als de hoofdrol geſpeeld hebbende in de Aanhouding. — Geen oog zag nieuw op toen het CORNELIS DE GYZELAAR, Penſionaris der Stad *Dordrecht*, met de beide *Haarlemſche* Penſionarisſen ADRIAAN VAN ZEEBERGH en PIETER LEONARD VAN DE KASTEELE, als mede de twee *Amſterdamſche* Penſionarisſen ENGELBERT FRANCOIS VAN BERCKEL, en CAREL WOUTER VISSCHER, met LUDOVICUS TIMON DE KEMPENAAR, Vroedſchap der Stad *Alkmaar*, op deeze rolle las. — Men hadt ook wel verwagt ADRIAAN POMPEJUS VAN LEYDEN, Heer van *Hardinxveld*; BALTHASAR ELIAS ABBEMA, LODEWYK HOVY *de Jonge*, en JAN BERND BICKER, Leden van het Defenſie-

wee-

weezen der Stad *Amsterdam*, hier te zullen aantreffen.

XLVIII. BOEK.

De Ridderschap en de Afgevaardigden der meeste Steden, betoonden de grootste bereidvaardigheid om deeze Lyst met hunne goedkeuring te bekragtigen, en die by hun gehaate Persoonen, voor zo verre, op te offeren. —— *Dordrecht*, *Gouda* en *Alkmaar* deeden het onder voorbeding van de bewilliging hunner Lastgeeveren. *Amsterdam* alleen hieldt, ten deezen dage, haare toestemming te rugge, met toezegging van, binnen kort, zich te zullen verklaaren. 't Welk, door den nood gedrongen, gelyk wy reeds vermeld hebben (*), ten gestelden dage, in deeze gevorderde Voldoening toetradt (†).

1787. Die eisch aangenomen.

De meesten deezer ter Satisfactie op gemelde wyze gevorderde Heeren bleeven in 't Land, en in de Steden hunner wooninge. *Amsterdam* egter ruimden onmiddelyk de Heeren Abbema en Bicker, en trokken met een Paspoort des Hertogs na *Brussel*. De Pensionarissen van Berckel en Visscher bleeven; en schoon de eerstgemelde, gelyk wy zeker weeten, veele aanmaaningen, doch alle naamloos, ontving, dat hy wel zou doen om de Stad en het Land te ruimen, besloot hy niet tot deezen stap. Daarenboven hadt hy, toen zyn gehouden gedrag in deeze en andere Staats- en Stadszaaken, naderhand heftig aangevallen werdt, vrymoe-

Eenigen der *Amsterdamsche* verlaaten het Land, de meesten blyven.

(*) Zie hier boven bl. 229.
(†) *Resol. van Holl.* 8, 9, en 11 Oct. 1787.

XLVIII. BOEK. moedig- en kloekheids genoeg om zich openbaar te verdeedigen (*).

1787. Uit *Amsterdam* wyken veelen na *Frankryk*. Veelvuldige Vreemdelingen en Landsingezetenen, die in deezen laatsten tyd, als Leden van Gewapende Genootschappen, of anderzins, de wapenen opgevat en gevoerd hadden tegen de nu overhand hebbende Party, haalden *Fransche* Paspoorten by den *Franschen* Consul LIONCOURT, en begaven

(*) *Missive van* Mr. E. F. VAN BERCKEL, *Oud Pensionaris der Stad Amsterdam, aan den Heer Mr. N. N. houdende Antwoord op eenige gevraagde Elucidatien, raakende den Inhoud der Memorien van den Heere Mr.* JOACHIM RENDORP. *Te Haarlem by* C. PLAAT 1792. —— Geen der *Amsterdamsche* Heeren, in de Satisfactie der Prinsesse begreepen, genoot eenige Voorspraak, gelyk deeze ten deel viel aan de twee Heeren uit *Alkmaar*, welken dit lot trof. De Regeering te laatstgemelder Stede bekwam de tyding niet, dat twee hunner Medeleden in die ongenade deelden, of zy schreeven hun Gelastigden aan wel toe te stemmen in de gevorderde Satisfactie; doch niet te min deezen te verzoeken, om, alvoorens, zo veel, indien mogelyk, alle Instantien by haare Koninglyke Hoogheid te doen, ten einde zy van dat gedeelte van haaren eisch, 't welk de Afzetting betrof der beide Vroedschapsleden, mogt afzien — Naa dat zulks, gelyk men ligt begrypt, vrugtloos was afgeloopen, verzogt en gelastigde de Vroedschap den President Burgemeester DOMIS, den Oudburgemeester WINDER, en den Vroedschap DE DIEU, met den Secretaris REYZER „ ten einde, ter voldoening aan de Aan„ schryving van hun Ed. Gr. Mog. en ter executie „ van dezelve voor zo veel de Persoonen, in dee„ ze Regeering zich bevindende, of in derzelver „ dienst gefungeerd hebbende, aangaat, dezelve „ Aanschryving aan de Heeren DE KEMPENAAR en „ VAN FOREEST, te insinueeren, met betuiging van „ het leedweezen deezer Vergaderinge, dat de In„ stan-

ven zich na *Franschen* bodem om daar een veiliger en rustiger verblyf te zoeken, dan zy zich thans in *Nederland* durfden beloo-ven. Dit liep zo druk dat de Regeering tusschen beiden tradt, den *Franschen* Consul voor zich vorderde, en een einde maakte aan een toeloop, die onaangenaame beweegenisfen dreigde.

XLVIII. BOEK. 1787.

Onder deeze Vlugtelingen willen wy niet rangschikken een Man, die reeds vroeger *Amsterdam* en het Land verlaaten hadt, de berugte Rhyngraaf VAN SALM, schoon wy het gepast oordeelen hier met een woord te reppen van de vlugt deezes door veelen zo hoog opgehemelden, maar by anderen voor lang verdagten Mans. — Naa het verlaaten van *Utrecht*, waar wy hem nader zullen doen kennen, was hy nevens anderen, naa *Amstels* Veste geweeken, en verscheen niet meer op het Krygstooneel, in zekeren kring liet hy zich nog zien en gelden; doch met woorden. Zy, die de Verdeediging van *Amsterdam* op zich ge-

Vlugt des Rhyngraafs VAN SALM.

nos

„ stantien, van hunnen wege by haare Hoogheid „ Mevrouwe de Prinsesse van *Oranje* gedaan van „ geen gewenscht gevolg geweest zyn, en hier „ door de Regeering deezer Stad van *twee waar-* „ *dige Leden* ontzet te zien." Deeze Commissie werd aan die beide Heeren in een der vertrekken van het Raadhuis, waar zy tot dat einde vóór af genoodigd waren, op de plegtigste wyze gezonden. *Extract uit het Resolutie Boek van de Heeren Burgemeesteren en Vroedschappen der Stad Alkmaar, betrekkelyk de Satisfactie van haare Kon. Hoogh. Mevr. de Prinsesse van Oranje, loopende van 10 Oct. tot den 16 dier Maand.*

XLVIII. BOEK. — 1787. nomen hadden, schynen zich met deezen Rhyngraaf niet veel bemoeid, of diens meest dolle maatregelen veel geteld te hebben. Het laatste geregeld bedryf, 't geen wy van hem vermeld vinden, is een mondgesprek door hem gehouden op den achttienden van Herfstmaand met de Heeren van de Commissie ter Verdeediging van *Holland* en de Stad *Utrecht*, uit *Woerden* na *Amsterdam* geweeken. Zy onderhielden hem, ten gemelden dage, in de Herberg het *Kalfje* buiten *Amsterdam* over het versterken van de Posten rondsom de Stad. Hy nam aan die te bezigtigen en te versterken; doch hy bediende zich van den volgenden nagt, en vertrok, zonder van iemand, zelfs van de Officieren van zyn Legioen, zyne vertrouwdste Vrienden, afscheid te neemen. De hervatte Vergadering der Gewapende Genootschappen en Burgersocieteiten was zo gebrekkig als wy vermeld hebben, weder in *Amsterdam* by een (*). Van deeze hadden 's Rhyngraafs Vrienden eene Commissie verzogt, om diens Verdeediging, wegens het verlaaten van *Utrecht*, een stuk zo vol bedenkings, te hooren. Deeze kwam, met zyne Vrienden, den negentienden ten zynen verblyve; doch zy vonden den Rhyngraaf niet. Hy hadt zich te zoek gemaakt, alleen vergezeld van eenen CAPES, voorheen Geheimraad des Landgraafs van *Hessen-Darmstad*. Niemand wist werwaards hy gevloogen was,

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XIV. D. bl. 263.

was, tot dat men eerlang vernam hoe deeze trouwlooze Vreemdeling, waar mede men zo zeer gedweept hadt, te *Grumbach*, by zynen Broeder, was aangekomen. XLVIII. BOEK. — 1787.

Dan wy gaan voort om nog zeer gewigtige Veranderingen, welke, uit hoofde der aangenomene Satisfactie, te *Amsterdam* plaats greepen, te vermelden. In het schriftlyk Antwoord der Prinsesse hadt zy uitdruklyk gesprooken van *de Herstelling der Schuttery op den ouden voet* (*). De Leden van den Grooten Krygsraad, die te vergeefsch gepleit hadt voor de Aanblyving der Stads Regeeringe (†), konden ligt voorzien wat lot hun ingevolge dier uitdrukkinge, in den tegenwoordigen toedragt der zaaken, boven 't hoofd hing. Zulks poogde dezelve af te weeren. Dit hadt de indiening eens Geschrifts aan hunne Doorlugtige en Koninglyke Hoogheden ten gevolge, van deezen merkwaardigen inhoud.

De Krygsraad dient een Verzoekschrift by den Prins en Prinsesse in.

„ Dat zy, uit het schriftlyk Antwoord,
„ door haare Koninglyke Hoogheid gegee-
„ ven, aan de Gecommitteerden van hun
„ Ed. Gr. Mog. ontwaar geworden wa-
„ ren, dat Hoogstdezelve, vóór en aleer
„ de door hun Ed. Groot Mog. aangebo-
„ dene Satisfactie aan te neemen, onder
„ andere begeerde de daadlyke Herstelling
„ van de *Amsterdamsche* Schuttery op den
„ ouden wettigen voet.

„ Dat zy, om haare Koninglyke Hoog-
„ heid

(*) Zie hier boven, bl. 245.
(†) Zie hier boven, bl. 227.

XLVIII. BOEK. — 1787.

„ heid niet te vertraagen in Hoogstderzelver grootmoedige bereidvaardigheid om genoegen te neemen met de bepaalde Satisfactie, niets van meer belangs rekenden, dan om haare Koninglyke Hoogheid, op het eerbiedigst, onder 't oog te brengen, dat de *Amsterdamsche* Schuttery niet behoort onder zodanige Schutteryen, waar van by Resolutie van hun Ed. Gr. Mog. van den twintigsten September, of de Herstelling of de Vernietiging was bepaald; maar veel eer en alleen onder de zulken, welk by gemelde Resolutie in stand gelaaten waren. — Dat de *Amsterdamsche* Schuttery, zo wel als de Krygsraad, nog tegenwoordig was ingerigt op dien zelfden wettigen voet, als waar op zy zedert lange Jaaren, en wel bepaaldlyk zints den Jaare MDCCXLVIII door WILLEM DEN IV. Hoogloflyker Gedagtenisse, is gevestigd geweest. — Dat dit, althans met betrekking tot de Schuttery zelve, buiten twyfel kan gerekend worden; alzo in het kiezen der waakende Manschappen geene de minste nieuwigheden waren ingevoerd; maar in tegendeel stiptlyk agtervolgd de Ordonnantien op de Schuttery; zodanig als dezelve, zedert veele Jaaren, bepaald waren en geamplieerd.

„ Dat, wel was waar, omtrent de Officieren den Grooten Krygsraad composeerende, vooral in den beginne van het loopend Jaar, verwisselingen waren voorgevallen; doch deeze veroorzaakt door

„ het

„ het vrywillig bedanken van eenige ge-
„ weezene Officieren, welke dus, als heb-
„ bende uit eigen beweeging afstand ge-
„ daan van hunne Posten, met geen het
„ minste regt, op dezelve weder eenigen
„ aanspraak konden maaken. —— Dat ook
„ de aanstelling van andere Officieren, in
„ derzelver plaatse, niet anders was ge-
„ schied, dan op den ouden wettigen voet,
„ zo als dezelve door Prins WILLEM DEN
„ IV. was bepaald; dat deeze wettigheid
„ der Verkiezinge, mede hadt plaats ge-
„ greepen omtrent de vier Collonellen, in
„ dit Jaar aangesteld, zynde by dit Pri-
„ vilegie aan den Krygsraad vergund *dat*
„ *dezelve de Aanstelling der openvallende Col-*
„ *lonels en Hoofd-officiersplaatsen zelve zou-*
„ *den hebben, volgens Privilegien en oude*
„ *Herkomens.* —— Dat de plaatsen der vier
„ voorige Collonellen om geene andere re-
„ den waren opengevallen, dan om dat
„ dezelve den Krygsraad niet wilden be-
„ waaren by de Voorregten aan denzel-
„ ven door WILLEM DEN IV. gunstig
„ verleend.

„ Dat de thans fungeerende Leden van
„ den Grooten Krygsraad deeze wettig-
„ heid hunner Aanstellinge aan hunne
„ Doorlugtige en Koninglyke Hoogheden
„ geenzins onder 't oog bragten, om dat
„ zy de Posten, waar in zy gesteld waren,
„ gaarne behouden wilden; alzo zy de-
„ zelve, (hoewel het zich eene Eere re-
„ kenende aan het hoofd van Compagnien
„ Vrye Burgers te zyn,) vooral in dee-

 „ zen

XLVIII. BOEK. — 1787. „ zen tyd, als een zwaaren last beschouwden. —— Dat, in tegendeel, de eenige „ rede van deeze hunne Demarche was „ een bezef van Pligt om te zorgen voor „ de Privilegien, hun door Prins WILLEM „ DEN IV. vergund, en welker zy zich „ onwaardig maaken zouden, zo zy zich „ aan de handhaaving derzelven weinig „ lieten gelegen leggen.

„ Dat ook de Rust der Stad, en het genoegen der Burgery, ten hoogsten betrokken was daar in, dat zy hunne Posten, hoe lastig hun anderzins ook vallende, bleeven waarneemen; alzo de „ gansche Schuttery, (gelyk zy tot hun „ Eer vrymoedig durfden verzekeren,) ten „ sterksten aan hun was geattacheerd. — „ Dat zy zulk een Attachement aan hunne Persoonen niet alleen durfden te vooren brengen van de gansche Schuttery; „ maar ook van de Kooplieden en verdere „ Inwoonderen der Stad, aan welker oordeel zy gerustlyk durfden overlaaten in „ hoe verre zy zich, met de geheele opoffering van hunne eigene belangens, in het „ bewaaren der Ruste en Veiligheid van „ hunnen Pligt gekweeten hadden, en welker oordeel in deezen althans voor geheel onpartydig moet gerekend worden.

„ Dat zy, derhalven, van de hooge „ wysheid van haare Koninglyke Hoogheid eerbiedig durfden verwagten, dat „ Hoogstdezelve, thans nader geinformeerd „ van de waare toedragt der zaaken, volkomen overtuigd zou worden, dat de

„ Am-

„ *Amsterdamsche* Schuttery en Krygsraad, XLVIII.
„ was op den ouden wettigen voet, zo BOEK.
„ als zy altoos was geweest; gelyk zy zich ——
„ mede vleiden, dat zyne Doorlugtige 1787.
„ Hoogheid den Krygsraad wel zou ge-
„ lieven te maintineeren by die Vry-
„ heid en Privilegien, welke door Hoogst-
„ deszelfs Vader aan denzelven goedgun-
„ stig waren verleend en bevestigd gewor-
„ den."

Op deeze voordragt kwam het weinig voldoend antwoord, dat de Krygsraad zou gehandhaafd worden by de Voorregten aan denzelven door den Stadhouder WILLEM DEN IV. verleend; doch dat voorts het Verzoek des Krygsraads van te veel gewigts was om 'er zich oogenbliklyk op te kunnen verklaaren.

Antwoord hier op.

Het leedt slegts drie dagen naa de inleevering deezes Vertoogs, of het bleek duidelyk wat de toenmaalige Krygsraad te wagten hadt. Men arbeidde met allen ernst aan deszelfs ontbinding. Vier Leden uit de Stads Raad vervoegden zich by den Hertog VAN BRUNSWYK, om over dit onderwerp te handelen. Diens inzigten op dit stuk leeden geen twyfel toen hy deezen Gelastigden een Geschrift van deezen inhoud ter hand stelde. —— „ Ik beschouw
„ als volstrekt noodzaaklyk de Ontbinding
„ van den tegenwoordigen Krygsraad, de
„ herstelling van de oude Collonellen, Ca-
„ piteinen en andere Bevelhebbers; als
„ mede dat de Burger-compagnien worden
„ za-

Eisch des Hertogs omtrent den Krygsraad.

XLVIII. BOEK. — 1787.

„ zamengesteld uit die zelfde Lieden, uit
„ welken dezelve, vóór de Onlusten, be-
„ staan hebben, en die men, onder ver-
„ schillende voorwendzels, daar uit gezet
„ heeft; gelyk ook de verwydering uit de
„ Compagnien van de zulken, welke tot
„ eenige Genootschappen behoord hebben;
„ zynde dit alles een der voornaamste voor-
„ werpen van de Satisfactie, en van de
„ duurzaamheid der herstelde Ruste. —
„ Indien de een of ander zich hier door
„ beledigd agt, hy kan altoos dien aan-
„ gaande zich ter behoorlyker plaatze aan-
„ melden. — Nog moet ik hier by voe-
„ gen, dat ik, zonder uitstel, verwagte,
„ dat deeze Schikkingen zullen vastgesteld
„ en ten uitvoer gebragt worden, tusschen
„ heden en den drie en twintigsten van
„ deeze loopende Maand. Het zou my
„ ten uitersten leed doen, indien ik, door
„ een langer uitstel, gedwongen wierd
„ tot zulke maatregels, omtrent welke ik
„ meene aan Ulieden reeds blyken gegee-
„ ven te hebben, dat ik dezelve tragt te
„ vermyden."

Voldoening aan dien Eisch.

Van dit wedervaaren, en dien eisch des Hertogs was geen verslag gedaan in den Raad of dezelve stelde vast Burgemeesters te verzoeken en te magtigen, om aan het Staatsbesluit, wegens de Ontbinding en Ontwapening van alle Genootschappen en Vrycorporisten binnen *Amsterdam*, den spoedigsten uitvoer te geeven, en zorg te draagen dat aan het dringend Verzoek des Hertogs

togs voldaan wierd. Hier uit ontstondt de last van Burgemeesteren, om alle buitengewoone Wagten en Rondens, door de Schuttery, zedert eenigen tyd gedaan en verrigt, den volgenden dag, te doen ophouden. Dat alle scherpe Patroonen, die de Officieren, Onder-officieren en waakende of dienst gedaan hebbende Contribuanten, onder zich hadden, in persoon, of door anderen, bezorgd moesten worden aan het Kruid-magazyn tusschen de *Muider-* en *Weesper-poort.* —— Dat, voorts de Serjeanten, Capiteins des Armes, en verdere waakende Manschap der Stads Schutterye, die Leden geweest waren van het Genootschap, bekend onder de zinspreuk *Tot Nut der Schutterye*, welks naauwe verbintenis met de Schuttery wy voorheen in werkzaamheid gezien hebben, als mede die van eenige andere Gewapende Genootschappen, moesten ontwapend, en van alle diensten ontslaagen worden, met intrekking wat de Serjeanten betrof, van hunne Actens, uit kragt van welke zy die post bekleed hadden. —— Ook moesten de Collonellen orde stellen, dat de wapenen van de Compagnien, die alzo zouden overgenomen worden, gebragt wierden onder de bevelhebbende Officieren in de byzondere Wyken: terwyl de Geweeren uit de Stadswapenkamer, zo voor de Contribuanten als anderen afgeleeverd, ten zelfden dage bezorgd moesten worden op de Stadswapenkamer. Van dit alles hadt men naauwkeurige Lysten te maaken, en ter Stads Secretary te

XLVII. BOEK. —— 1787.

XLVIII. BOEK. —— 1787. Nadere aandrang des Hertogs.

te bezorgen. Eindelyk kreegen de Collonellen last om op den één en twintigsten der loopende Maand den Voorzittenden Burgemeester verslag te doen.

Men verwylde niet om spoedig en naauwkeurig dit bevel op te volgen. Des niettegenstaande drong de Hertog, by eenen Brieve aan Burgemeesteren, de Ontwapening der *Amsterdamsche* Schutterye, op nieuw en ten allersterksten aan. Op den eigen dag dat de Collonellen last ontvangen hadden tot het doen van schriftlyk verslag, schreef de Hertog aan Burgemeesteren deezen Brief. „ Te wel kent gy het gewigt „ der Ontwapeninge van dat gedeelte uwer „ Burgerye, 't welk inconstitutioneel ge- „ gewapend werd, om niet overtuigd te „ zyn van het belang 't welk ik stel in „ de uitvoering van 't geen Gylieden ten „ dien opzigte, op den negentienden dee- „ zer Maand, hadt doen bekend maaken. „ Ik verzoek, myne Heeren! aan my te „ willen opgeeven het getal der Gewee- „ ren, welke aan U overgeleeverd zyn; „ als mede het getal der scherpe Patroo- „ nen, evenredig is aan het getal der Per- „ soonen, die daar van voorzien geweest „ zyn. Ik twyfel niet, of Gylieden hebt „ alle maatregels genomen ter uitvoering „ van uwe bevelen, binnen den tyd om- „ trent welken wy zyn overeengekomen. „ Gylieden, myne Heeren! zult niet on- „ kundig zyn, dat ik myne maatregels heb „ genomen, ter volvoeringe van de beve- „ len met welke ik belast ben."

Naa

Naa zulk eene dringende aanmaaning werd het werk der Ontwapening kragtdaadig voortgezet. En hadt al dit bedryf reeds de uitwerking, dat, op den negentienden van Wynmaand, de Bevelhebbers der Burger Ruiterye zich by Burgemeesteren en den Raad vervoegden om hun ontslag te verzoeken. Zy verkreegen het zelve, met dankzegginge voor de beweezene diensten in het bewaaren en handhaaven van de Rust en Veiligheid der Stad. — Vier dagen laater dienden zich veele Leden van den Krygsraad, als mede den Secretaris A. J. CUPERUS, by den Raad aan, met een Verzoekschrift om een behoorelyk en loflyk ontslag. —— De overige Krygsraadsleden, die ook Leden des Genootschaps geweest waren, hadden hun ontslag niet willen verzoeken. Hun werd, 's volgenden daags op het Stadhuis ontbooden, door Burgemeesteren, ten overstaan der vier afgezette, maar nu herstelde Collonellen, aangezegd, dat zy zich, volgens het Besluit der Staaten van *Holland* van den twintigsten van Herfstmaand, voor Ontwapend moesten aanmerken. Verre de meesten verklaarden zich daar aan te zullen onderwerpen. Hoe hard hun dit bukken viel, in zulk eene vernederende tegenwoordigheid, springt ieder in het ooge.

XLVIII. BOEK. —— 1787. De Burger Ruitery en veele Krygsraadsleden bedanken; anderen van hunne posten verlaaten verklaard.

Men verwylde intusschen niet met alles te bewerkstelligen, 't geen ter volkomene Ontwapening vereischt werd, en oordeelde genoeg verrigt te hebben om door Afge-

Verslag der Ontwapening den Hertog

vaar-

XLVIII. BOEK. — 1787. ter hand gesteld.

vaardigden den Hertog een schriftlyk Verslag ter hand te stellen van het tot hier toe verrigtte, ingevolge des geslooten Verdrags. Eene boodschap welke zy wilden veraangenaamen door eene uitnoodiging, uit naam van Burgemeesteren en Raaden, dat zyne Hoogheid de Stad met zyne tegenwoordigheid geliefde te vereeren. Het Verslag ontving hy met dank, zo ook de Uitnoodiging; doch dat een bedoelde reis na *'s Graavenhaage*, welke hy binnen kort voorhadt, hem belette een dag te zyner keuze gelaaten, te bepaalen.

Stads Afgevaardigden aan den Prins en Prinsesse gezonden.

Amstels Raad bepaalde, omtrent dien zelfden tyd, dat de Heeren DEDEL, ALEWYN en FAAS, met den Pensionaris VAN DER GOES, zich ten spoedigsten na *'s Gravenhaage* zouden begeeven, met last om by de Gelukwensching, wegens de jongste Omwenteling by den Stadhouder en diens Gemalinne, aan de laatstgemelde een omstandig verslag te doen van alles, 't geen, in gevolge der Besluiten van Staaten van *Holland*, ter volkomene uitvoeringe der gevorderde Satisfactie verrigt was; haare goede diensten en voorspraak by haaren Broeder te verzoeken, ten einde diens Krygsvolk, hoe eer hoe liever, uit de Nabuurschap van *Amsterdam* en vervolgens uit *Holland*, mogten te rug getrokken worden.

Nadere Punten die van *Amster-*

De Hertog VAN BRUNSWYK bevondt zich ten zelfden tyde in de Hofplaatze, en in eene Onderhandeling, ten diens over-

staan,

staan, met den Stadhouder en de Prinsesse, werd der Bezendinge een Geschrift door den Hertog ter hand gesteld, aan den Raad van *Amsterdam* gerigt, 't geen niet ten onregte eene herhaalde Daadiging mogt genaamd worden: 't Zelve behelsde deeze Artykelen: — „ I. Dewyl noch alle scherpe Patroonen, noch alle de Geweeren te rug bezorgd zyn in handen der Regeeringe, en, daarenboven, nog verscheide Punten, volgens erkentenisse der Heeren Burgemeesteren van *Amsterdam* zelve, ten uitvoer moeten gebragt worden, kan de Satisfactie niet gehouden worden volkomen te zyn, vóór dat dit alles zal weezen voltooid en afgedaan. — „ II. Om evenwel haare Koninglyke Hoogheid en zyne Doorlugtige Hoogheid den Hertog, deswegen, voor het toekomende gerust te stellen, en de Satisfactie voor volkomen afgedaan te kunnen houden, zou zyne Doorlugtige Hoogheid de Prins Erfstadhouder, niet weigeren, op verzoek van Burgemeesteren, één of twee Commissarissen te benoemen, die, met Gelastigden uit de Regeering, alles, 't geen, uit hoofde van de Satisfactie, nog moest verrigt worden, zouden kunnen bevorderen en vereffenen. — „ III. By die zelfde gelegenheid zou de Krygsraad en de Schuttery, door de zelfde wederzydsche Gelastigden, kunnen hersteld en het Reglement van zyne Hoogheid Prins WILLEM DEN IV: bevestigd worden. — IV. Te eerder „ zou

XLVIII. BOEK. — 1787. *dam* voorgeslaagen.

XLVIII. BOEK. — 1787.

„ zou men in dusdanige schikkingen kunnen bewilligen, indien de Regeering van *Amsterdam* bewilligde in het Voorstel van *Schoonhoven*." — Dit Voorstel behelsde niets minder dan het verleenen van Volmagt aan den Stadhouder tot het veranderen van Regeeringen der Steden.

Veranderingen in de Officieren der Schutterye.

Welhaast besloot de Raad Burgemeesters te volmagtigen tot het benoemen van Gelastigden; die van wegen zyne Hoogheid Jonkheer GERLAG JAN DODS *Baron* VAN DER DOES *Heer van Langeveld en de beide Noordwyken*, Lid der Ridderschappe van *Holland*, en de Heer ADRIAAN BODT, Griffier van den Hove van *Holland* en *Zeeland*, verscheenen binnen kort, en vingen de Onderhandelingen aan, den Krygsraad betreffende. Uit deeze werd een Lyst gebooren, op welken getekend stonden één Collonel, negen en dertig Capiteinen, acht en dertig Luitenants, en twee en dertig Vaandrigs, met een nevensgevoegd bevel, om dezelve voortaan niet te erkennen in de Posten en Hoedanigheden, welke zy, zints eenigen tyd, bekleed hadden. Eerlang geschiedde 'er eene voorziening tot vervulling der opengevallene plaatzen. Een Brief van zyne Hoogheid aan de Collonellen der *Amsterdamsche* Schuttery gaf de Naamen op van twaalf Capiteinen, drie Luitenanten en vyf Vaandrigs, die, schoon van hunne Posten verlaaten, geoordeeld werden, by den tegenwoordigen Ommekeer, dewyl zy aan Eed en Pligt getrouw gebleeven waren, dezelve weder te moeten bekleeden.

den. Deeze zelfde Brief gaf een aantal Perſoonen op, gekoozen uit eene overgeleeverde Lyst, om vervolgens, als Capiteins, Luitenants en Vaandrigs, aan Burgemeesteren voorgedraagen en in den Eed genomen te worden. Eenige thans nog opengebleevene Bevelhebbers plaatzen, werden vervolgens, van tyd tot tyd, op verkiezing van Collonellen, en met goedkeuring van den Stadhouder, aangevuld. XLVIII. BOEK. 1787.

Slot van dit Boek.

Hier mede kreeg het werk der Satisfactie zyn beſlag, ſchoon alle Veranderingen in *Amſtels* Veste, uit de Omwenteling voortvloeiende, hier mede by lange naa geen einde namen, en 'er, wegens het verblyf des Hertogs, nog veel te vermelden valt, behoort zulks tot een volgend Tydperk. Het thans beſchouwde en beſchreevene, geeft aanleiding tot veel bedenkens van de uitwerkzels der Partyſchappen in den Lande, waar over het onze taak niet is ons uit te laaten. En ſchoon wy zeer ſchaars, in onze Vaderlandſche Historie van de veelvuldige gelegenheden daar toe voorkomende om Dichtſtukjes te plaatzen, gebruik maaken, zullen wy niet ongepast dit Boek beſluiten met twee, die de wydgaapende en tegenovergeſtelde denkwyze ſterk en vinnig uitdrukken. Het eerſte werd op 't einde van Wynmaand geſtrooid gevonden.

't Verraad tot 's Lands bederf volbragt,
Geſtyfd door Buitenlandſche Magt;
De Kluisters voor de Deugd geſmeed;
De Moordenaars met gunst bekleed;

XLVIII. BOEK. 1787.

's Lands Braaven vlugtend en verjaagd;
Der Burg'ren Lyf en Goed belaagd,
Tot prooy van Plund'ring en Geweld;
De Vleyers in 't Bewind gesteld;
De Staaten zonder Magt of Regt,
En Dienaars van hun eigen Knegt;
Het Oproer vollen toom gevierd,
De Krygsman door een Vrouw bestierd
De Vryheid ganschlyk overmand
Zie hier den staat van Nederland.

Van 't zelve maakte men deeze omkeering.

Het Heil van 't Vaderland volbragt
Door 't wys bestier van Pruisfens magt;
De Kluisters voor den Dwang gesmeed;
De Besten weêr met gunst bekleed;
De Muiters vlugtend en verjaagd;
Geen eerlyk Man thans meer belaagd
Door 't woedend Patriots geweld;
De Prins weêr in 't bewind gesteld;
De Staaten in hun volle Regt;
De Meester hooger dan zyn Knegt;
Oranjes Naam alom gevierd
Het Leger weer naar regt bestierd
De Patriotten overmand
Ziet daar den staat van Nederland.

VADERLANDSCHE

HISTORIE,

NEGEN EN VEERTIGSTE BOEK.

INHOUD.

Het naauw verband tusschen Holland en Utrecht. Schikking in dit Boek te volgen. Onderstaane Bemiddeling. Op welk een Voorbeding de Stad Utrecht daar in wil treeden. Verdere Voorwaarden door de Stad gevorderd. Uitzonderingen van de Amersfoortsche zyde gemaakt. Benoemde Middelaars van wederzyden. Wat 'er voorviel, wegens een ontworpen Plan van Bemiddeling. Marren der Onderhandelingen. Van dezelve kwam niets. Wat aanleiding gaf tot het Gevegt tusschen de Burgers van Utrecht en het Volk van VAN EFFEREN. *Verzekerde tyding te Utrecht wegens het aanrukken van Krygsvolk. Berigt eener bevolene Inlegering van Krygsvolk aan de Vaart. Kundschap van den aanmarsch des Krygsvolks. Vermoed oogmerk van deezen aantocht. Aanschryving aan het Geregt van Vreeswyk om geen Inlegering te gedoogen. Raadsbesluit om Geweld met Geweld*

XLIX. BOEK.

XLIX. BOEK. *te keeren. Welk Volk daar toe gekoozen en de Aanvoerders van 't zelve. Optocht.* D'AVERHOULT *vindt geen gelegenheid om zynen last mede te deelen. Vreest eene Hinderlaage. 's Vyands aannadering ontdekt. Het Krygsvolk schiet.* VAN DER VLERK *en* VISSCHER *sneuvelen. De Burgers beantwoorden dit schieten. De Krygsbende wykt. Ontrustende tydingen in de Stad door twee lafaarts veroorzaakt. Gezondene Versterking. Nader berigt van het wyken des Vyands. Hertocht. Aantal der Gekwetsten. Gesneuvelden en Gekwetsten onder het Krygsvolk. Agtergelaate Buit. Zegeteken van deezen Buit vervaardigd. Het Verhoor der Krygsgevangenen. Welk een uitwerking dit Gevegt in den Lande baarde om te hulp te schieten. Beschikking op de versterking van Krygsvolk door den Capitein Generaal. Aanmoedigende Bekendmaaking van Stadswegen om meer Volks te krygen. Gevegt tusschen de Salmsche Huzaaren en de Ruiters van* THUYL. *Brief van de Amersfoortsche Staatsleden aan eenige Gewesten. Scherpe Brief aan Holland. Deeze bykans als eene Oorlogsverklaaring door Holland aangemerkt. Dringende Brief van Staaten van Friesland aan die van Holland. De Staatsvergadering weder te Utrecht beschreeven. Wie daar verscheenen. Onder deezen bevonden zich Leden van de Amersfoortsche Staatsvergadering. Afschryvingsbrief aan de vergaderde te Amersfoort door* TAATS VAN AMERONGEN, *als mede van* BOETZELAAR. *De Ingezetenen van deeze Vergadering verwittigd. Besluit om andere Afgevaardigden na de Verga-*

gadering van hun Hoog Mogenden te zenden. Tegenwerking der Amersfoortsche Staatsleden. Welke Gewesten met hun mede instemden; welke het overnamen. Misnoegen der Afgevaardigden van Utrecht. De Nieuwe Afgevaardigden door Gelderland gewraakt. Holland wil dezelven erkend hebben. De voorige Afgevaardigden van Utrecht yveren 'er tegen. Friesland wil ze toelaaten. Overysfel stemt met Holland. Stad en Lande neemt het over. Tegenkanting. Hooggaand Geschil tusschen THUYL VAN SEROOSKERKEN *en* D'AVERHOULT. *Dit geschil uit den weg geruimd. De Amersfoortsche Staatsleden dringen aan op het wegzenden der Utrechtsche Afgevaardigden. Nog meer Staatsleden van Utrecht dienen zich aan; doch worden niet toegelaaten. De Staatsleden van Utrecht leeveren eene Verdeediging in. Door vier Gewesten ongunstig opgenomen. Men zoekt het weeren dier Heeren door te zetten. Sterk besluit van Holland in deezen. Hoe door Zeeland wederstreefd, en door de Amersfoortsche Staatsleden uitgekreeten. Voortzetting van dit Geschil. Door de Omwenteling geëindigd. Strydige Bevelen in 't Sticht, staande de twee Staatsvergaderingen. Uitgeschreevene en gewraakte Geldleening. Strydige Afkondigingen over het draagen van Oranjetekenen. Tegen elkander inloopende bevelen aan de Leeraaren. Wegens het houden der Synode. De Verbintenis tusschen de Staaten van Holland en de Stad Utrecht. Zyne Hoogheid te Amersfoort genoodigd, komt daar. Alles krygt eene meer Krygszugtige gedaante. Plakaat der*

XLIX. BOEK

Staaten van Utrecht het Krygsvolk betreffende. Het Genootschap van Wapenhandel te Utrecht viert zynen Verjaardag. Eene Oranje Societeit in Utrecht opgerigt. Onlusten deswegen ontstaan. Verdere Oproerigheden gestuit. Die Societeit verboden. Voorzorgen tegen Oproerigheden. De ongeregeldheden houden aan. Gecommitteerden uit de Stads Schuttery leggen hunne posten neder. Met welk eene staatlykheid zulks geschiedde. Valsch Alarm in Utrecht, ten proeve, verwekt. De Rhyngraaf VAN SALM *tot Generaal en Chef aangesteld. Het Genootschap biedt het doen van uitvoeriger Krygsdiensten aan. Dit aanbod omhelsd. Nieuwe inrigting op de Gewapende Manschap. Een Corps Uhlaanen opgerigt. Wegens* D'AVERHOULTS *aanstelling by Holland tot Collonel en Chef by de Artilleristen. Verdeedigingsmiddelen te Utrecht te werk gesteld. Verslag van het Kamp te Zeist. Strenge maatregelen naa de vermeestering van Wyk genomen. Geweldddaadigheden binnen Utrecht door de Patriotten gepleegd. Afkondiging daar tegen. Trouwloosheden der andere Partye, en Strafaankundiging tegen dezelve. Moedig besluit van de Officieren der Stads Schuttery. Vroedschapsbesluit ter Verdeedeginge. Krygsvoorvallen. Tocht na de Bilt. Aanslag op Soestdyk. Klagten der Staaten te Amersfoort by hun Hoog Mogenden, wegens dit bedryf. Uit het Kamp versterkt men zich aan de Bilt. Vrugtlooze pooging om dit te weeren. Hervatte uittocht ten dien einde loopt vrugtloos af. Misnoegen deswegen, hoe gestild. Voorstellen wegens d*

Amersfoortsche Staatsleden. Willem de V. *in alle zyne Waardigheden geschorst. Men rust zich nog sterker toe. Brief wegens de bedoelde Verlaating van Utrecht ter Staatsvergadering van Holland gebragt. Aan de Commissie te Woerden gezonden, en hoe door dezelve beantwoord. Hoe verschillend beoordeeld. Daadlyke Verlaating van Utrecht. Verslag deswegen door de Leden van het Defensieweezen. Bekendmaaking aan den Raad, wegens het verlaaten van Utrecht. Mededeeling hier van aan den Krygsraad, aan Geconstitueërden en Gecommitteerden. Nadere Raadpleeging. Hoe der Burgerye bekend gemaakt. Bystere Verslaagenheid onder de Burgery. Verlegenheid, vlugt en uittocht. Gedrag der in de Stad blyvende Gewapende Burgeren. 's Prinsen Krygsvolk trekt binnen, ook de Stadhouder. Schikkingen om alles op den ouden voet te herstellen. Afkondigingen en Dankstonde. Beoordeeling van dit verlaaten. De Rhyngraaf als den Hoofdverraader beschouwd. Het voorgevallene te Wyk by Duurstede. 't Gebeurde met den Burgemeester* Haantjes. *'s Prinsen Krygsvolk voor Wyk, en de Stad opgeëischt. Raadpleegingen over de Opeisching. Besluit ter Overgaave. Veelen vlugten na Utrecht. Eenige Heeren gevangen gezet.* De Nys *en* van der Kemp *na Amersfoort gevoerd. Hun lot. Veranderingen aldaar. Amersfoorts Lotgevallen. Nieuwe Eed den Schutteren voorgeschreeven. Hoe het toeging met de aflegging van dien Eed. De Kleine Kerk springt in de lugt. Onaangenaamheden voor de daar gebleevene*

XLIX. BOEK.

XLIX. BOEK. *Patriotten. Rhenen, Amerongen, en Veenendaal Prinsgezind. Montfoort anders gezind en vol twist. Adres ter afzettinge eeniger Regeeringsleden, Ingewilligd.*

1787. Het naauw verband tusschen *Holland* en *Utrecht*.

Volstrekt overboodig zou het weezen onze Leezers hier, op den dorpel eens nieuwen Boeks, breedspraakig te herinneren aan de naauwe Verbintenis, waar in *Holland*, ten deezen Jaare, stondt met het *Sticht*, of althans met de Stad *Utrecht*, en die, in dat Bondgenootschaplyk Gewest, de zyde dier Stad gekoozen hadden en hielden. De band dier Verbintenisse werd, door algemeen belang, gevaar en nood steeds digter toegetrokken. In een zelfde lot deelende, ontstondt daar uit, eene gelykvormigheid van maatregelen en poogingen om dat belang te handhaaven, dat gevaar af te weeren, dien nood, ware het mogelyk, te ontworstelen. Van hier dat wy de lotgevallen van *Holland* in 't algemeen, en van byzondere Steden en Plaatzen in 't zelve beschryvende, reeds veel, zeer veel, het *Sticht* en de Stad *Utrecht* betreffende, hebben moeten aanstippen. Eene Lyst deezer byzonderheden op te geeven, keuren wy overtollig, en het genoeg alleen deeze algemeene wenk te geeven, om onze schikking, dat wy dit Gewest onmiddelyk op de Geschiedenis van *Holland* laaten volgen, te billyken. Het daar voorgevallene verdient eene bepaal-

paalder en uitvoeriger vermelding; en zal ons Tafereelen onder 't ooge brengen, die wel eene groote gelykaartigheid hebben met de van *Holland* gefchetfte; doch teffens byzonders genoeg om de aandagt uit te noodigen, te vestigen en gaande te houden. Schoon wy 'er het zelfde fpel van Vryheidsmin worstelende tegen Verdrukking, zien fpeelen, treeden 'er andere Perfoonen ter Verdeediging op het tooneel, terwyl de Belaagers en Beftryders deels dezelfde zyn; doch geholpen en onderfteund door anderen van denzelfden ftempel.

XLIX. BOEK.

1787.

Allervoeglykst en de zaaken meest uiteenzettend zal het weezen, dat wy, in de eerfte plaats, 't geen dit fel gefchokt Gewest in 't algemeen raakt, boeken, en vervolgens afdaalen tot de befchryving van het lot, 't welk de Hoofdftad *Utrecht* op eene zo byzondere wyze trof, en ook de andere Steden, in dit tydsgewrichte, zo vol van de opmerkenswaardigfte gebeurtenisfen, overkwam. De gelykvormigheid, wat de hoofdzaak betreft, zullen wy genoegzaam afgewisfeld vinden door verfchillendheid van Perfoonen en Characters die hier te voorfchyn treeden, en het onderfcheid der omftandigheden en betrekkingen, waar in zy zich geplaatst vinden en werken, zo om de bedoelde Burgervryheid aan den eenen kant, te handhaaven en te verdeedigen, als om, aan den anderen kant, dit dierbaar pand te onderdrukken, en alle poogingen, tot deszelfs befcherming, te dwarsboomen en te verydelen.

Schikking hier te volgen.

Een

XLIX. BOEK. — 1787. Een werk, tot welks volvoering eene vreemde hand zich uitstrekte, die, vereenigd met binnenlandschen bystand, den val bewerkte van hun, die zich in het waagspel om eene Grondwettige Herstelling daar te stellen, gestooken hadden. Vóóraf wilden wy onze Leezers herinnerd hebben aan eene algemeene Aanmerking, die wy reeds voorheen, van de *Stichtsche* zaaken handelende, noodig keurden te maaken, dezelve kwam hier op neder. „ Veel, 't „ geen waare Vryheidsmin niet naalaat „ goed te keuren en toe te juichen, doet „ zich op; doch zomtyds te zeer ver„ mengd met omstandigheden en bedry„ ven, die Gemaatigdheid en Bedaardheid „ moet wraaken; terwyl de zuiverheid „ van veeler Oogmerken, te meermaalen „ in verdenking komt, en de Middelen, „ ter bereiking daar van aangewend, niet „ altoos even pryswaardig zyn (*)."

Onderstaane Bemiddeling. Eer de zaaken, in het *Sticht*, tot een uiterste kwamen op welker aandenken het hart krimpt, hadt men niet verzuimd den weg van minzaam Vergelyk te beproeven. Wy hebben des reeds eenig vermaan gedaan, en zyn eene breedere voordragt, naar onze herhaalde belofte, schuldig (†).

Op welk een voorbeding de Stad. *Holland* en andere Gewesten hadden, in 't jongst verstreeken Jaar, een Aanbod van Bemiddeling gedaan, en de Regeering der Stad

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* X. D. bl. 328.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XII. D. bl. 397. XIV. D. bl. 195.

Stad *Utrecht* hier op verklaard, „ dat zy „ die aanbieding wel hadt ontvangen; doch „ dezelve niet kon aanneemen, dan onder „ beding van het te rug trekken des in- „ gerukten Krygsvolks van het *Stichtsche* „ Grondgebied, en van de belofte, onder „ Guarantie van *Holland*, om, geduurende „ de Onderhandelingen, geene Troepen, „ op nieuw, te doen inrukken; als mede „ met voorbehoud van alle zodanige by- „ zondere en onvervreemdbaare Stedelyke „ Regten, waar over zy zich, in geene „ Onderhandeling konden inlaaten; en ein- „ delyk met uitsluiting buiten allen de te „ houden Conferentien van alle zodanige „ Staatsleden, die zich, by derzelver Ad- „ vyzen en Gedraagingen als Vyanden der „ Stad getoond hadden (*).”

XLIX. BOEK. 1787.

Utrecht daar in wil treeden.

Met den aanvange deezes Jaars herhaalde *Holland*, *Overyssel* en *Groningen*, op 't welmeenendst en ernstigst de aanbieding hunner goede diensten by die van het *Sticht*. Dan de Regeering der Stad *Utrecht* betuigde „ geene andere Bemiddelaars dan „ uit zulke Provincien, die door eene „ Aanbieding van Bemiddeling by hun be- „ kend waren, te kunnen aanneemen (†); „ dat zy ook niet geloofde dat de Staaten „ ooit van haar vergen zouden het aannee- „ men

Verdere Voorwaarden door de Stad gevorderd. En Bedingen van de andere zyde.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 1435.

(†) De Meerderheid in de *Geldersche*, *Zeeuwsche* en *Friesche* Staatsvergaderingen, die de Regenten van *Utrecht* niet erkennen wilden, hadt ook in het aanbod der Bemiddeling geen deel genomen.

XLIX. BOEK. — 1787. „ men van een Plan van Conveniëntie ter „ gunste der van haar verschillende Staatsleden, waar door aan der Stads of Burgeren onvervreemde Regten eenig het „ minste nadeel zou worden toegebragt; „ maar dat zy haar, by de aan te vangene „ Onderhandelingen, bereidvaardig zouden „ vinden om omtrent alle andere Punten, „ (dan de Stedelyke Regten betrof,) in „ zulke onderhandelingen te treeden, als „ uit de voorstellen der Gecommitteerden „ van de Burgery zouden gebooren worden; „ ja zelfs, om, ter bereiking van het heilzaam oogmerk dier Onderhandelingen, „ tot bezorging van rust en vrede aan de „ Stad en Provincie, alle mogelyke inschiklykheid te gebruiken; en dat zy, „ ten blyke van dit haar opregt voorneemen, bereid was, om, op vordering van „ hun Ed. Gr. Mog. alle Auxiliaire Burgers, die tot haare hulpe waren toegeschooten, en toen in *Utrecht* Bezetting „ hielden, te laaten vertrekken, zo dra de „ zo wederregtlyk door de Voorstemmende Leden ingevoerde Militie den bodem „ der Provincie zouden verlaaten: waar „ toe zy zich vleiden, dat de vermaaning „ van hun Ed. Groot Mog. haare Medestaatsleden zou bewoogen hebben, en „ in 't welk zy zich volkomen op de Guarantie van hun Ed. Gr. Mogenden zouden verlaaten (*)."

Was

(*) *Verzameling van Stukken van* J. A. DE CHALMOT XXXIII. D. bl. 58—62. Wy zullen voortaan in

Was de Regeering en Burgery van *Utrecht* niet onverschillig omtrent het aanneemen der Bemiddeling, de *Amersfoortsche* Staatsleden maakten, van hunnen kant, ook uitzonderingen; die van de *Utrechtsche* zyde, als daar mede strydig, niet onbeantwoord bleeven (*). XLIX. BOEK. 1787.

Staaten van *Holland* benoemden Gelastigden tot de Bemiddeling, zonder de Punten aan te roeren, vervat in de Brieven zo van de Stad als van de overige Staatsleden, het aanneemen dier Bemiddeling betreffende. Zy verzogten dat ten spoedigsten van Stadswege eenige Persoonen mogten genoemd worden tot het bywoonen dier Onderhandelingen. Deeze keuze viel op de Heeren Raaden SMISSAERT, VAN HAEFTEN, D'AVERHOULT en STRIK VAN LINSCHOOTEN, Heer van *Loenersloot*. Ook bestemde de Vroedschap van *Utrecht* om aan Staaten van *Overyssel* en *Stad en Lande* een Afschrift te zenden des Briefs van Staaten van *Holland*, met bede en aandrang dat de Staaten dier Gewesten de Benoeming van Gelastigden geliefden te bespoedigen. —— De Gelastigden van de zyde der *Amersfoortsche* Staatsleden waren Benoemde Bemiddelaars van wederzyden.

in den loop onzes Werks, deeze *Verzameling* te meermaalen aanhaalen, wanneer de by ons bedoelde *Staatsstukken* daar in voorkomen: dewyl dit Werk, uit Staatsstukken zamengesteld, in veel meer handen is dan de Oorspronglyke, op welke wy dus verre meest altoos geweezen hebben.

(*) *Verzamel. by* DE CHALMOT XXXIII. D. bl. 14 en 149.

XLIX. BOEK. —— 1787. ren PERPONCHER, VAN DER CAPELLEN VAN SCHONAUWEN, en VAN BRONKHORST.

Wat 'er voorviel wegens een ontworpen Plan van Bemiddeling. Een ontworpen Plan van Bemiddeling verscheen eerlang in de *Leidsche Courant*, teffens met eenen Brieve van den *Alkmaarschen* Burgemeester R. PALUDANUS aan den Heere HOEVENAAR te *Utrecht*, behelzende eenige Aanmerkingen op, en ophelderingen van dat Plan (*). Over dit openbaar maaken eens toevertrouwden Stuks viel niet luttel te doen, en ontging de Eerw. VAN DER KEMP, wegens de uitgave de berisping niet; terwyl de hoogagting den verdienstlyken PALUDANUS, als Patriot, steeds met zo veel regts toegedraagen, daar door by veelen een krak kreeg (†). —— Over deeze Bemiddeling spraaken veelen zeer ongunstig, en verklaarden uit eenen monde dat zy dezelve hielden voor een kunstgreep van de verdervende hand, alleen uitgedagt om tyd te winnen, en stelden alles te werk om die in den haatlyksten dag te zetten.

Marren der Onderhandelingen. De aangevangene Onderhandelingen namen geen spoed. 'Er deeden zich onoverkomelyke hinderpaalen op. De *Amersfoortsche* Staatsleden zelve schreeven aan Staaten van *Holland*, ,, dat de Bemiddeling reeds ,, zou

(*) Men vindt dit Plan en den *Brief* nevens den twist der Nieuwstydingschryveren in de *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 1126—1136.

(†) *Verzamel. by* DE CHALMOT XXXIII. D. bl. 96—101.

„ zou plaats gehad hebben, zo zy vooraf „ de wettigheid der tegenwoordige Regee- „ ring van *Utrecht*, en 't geen daar *Do-* „ *mestiek* verklaard was, hadden willen er- „ kennen, dan dat ieder onpartydige ligt „ bezeffen zou hoe zeer eene erkentenis „ van het grootste en voornaamste punt „ van verschil afweek van het aanneemen „ eener Constitutioneele Tusschenkomst „ der Bondgenooten; ja die Tusschen- „ komst geheel onnoodig maaken moest."

XLIX. BOEK. 1787.

Van dezelve kwam niets.

Wel heusch werden de Gelastigden uit de bemiddelende Gewesten ontvangen en getoefd; maar hoe weinig zy zouden kunnen uitwerken, mogten zy opmaaken, uit den voordragt aan die van *Overysfel* en *Stad en Lande*, by welke de *Amersfoortsche* Staatsleden deezen verzogten en baden te willen bewerken, „ dat de Gecommit- „ teerden van *alle* de Gewesten zich der- „ waards begaven als met welken alleen „ zy verklaaren moesten zich in eenige „ Onderhandeling op gronden der Unie te „ kunnen inlaaten (*)." Het gevolg deezes afkeers zo des Stadhouders als der *Amersfoortsche* Staatsleden en der *Geldersche* Meerderheid van eene aanneemelyke Bemiddeling, en daar op gegronde Schikking was, dat niet tegenstaande de yverigste en onophoudelykste poogingen der Staaten van *Holland*, *Overysfel* en *Groningen*, van die Bemiddeling, niets kwam. —— Dat ook de Bemiddeling van den Raad van Staaten, waar

(*) *Verz. by* DE CHALMOT XXXIII. D. bl. 223—226.

XLIX. BOEK. — 1787.

waar aan zo wel de Staatsleden en Regeering van *Utrecht*, als die van *Amersfoort*, eenigen tyd het oor fcheenen te leenen, juist werd afgebrooken op dat zelfde oogenblik, waar op de Raad van Staaten voorneemens was om, naa gehoudene Onderhandelingen tusfchen de beide Partyen, eenige Voorwaarden op 't papier te brengen (*). Reden te over hadden de Afgevaardigden van *Holland* om zich te beklaagen, dat de geringe of liever geene fpoed, welke die laatstgemelde Onderhandelingen namen, aan de aarzelingen der *Amersfoortfche* Staatsleden te wyten ware (†). Te regt mogten hun Ed. Groot Mog. aan Staaten van *Gelderland* deswegen fchryven „Wy hebben om de Verfchillen in de Provincie „ van *Utrecht* te vereffenen, en om alle „ daadlykheden voor te komen, onze Bemiddeling aangeboden; maar de Staatsleden te *Amersfoort* vergaderende, houden dit heilzaam werk, door het opperen „ van zwaarigheden, telkens op (§).”

Wat aanleiding gaf tot het Gevegt tusfchen de Burgers van *Utrecht* en van Efferen

Geduurende deeze onderhandelingen viel 'er eene ontmoeting voor, allergefchikst om alles, wat naar minzaam vergelyk zweemde, af te breeken, en, in tegendeel, het vuur des Burgeroorlogs aan te blaazen. Het eerfte Vaderlandfche Bloed werd in den Burgerkryg geftort! —— Het geen dee-

(*) *Verz. by* de Chalmot XXXIII. D. bl. 313, 316. en XXXIV. D. bl. 1.

(†) *Refol. van Holl.* 2 Juny 1787.

(§) *Verz. by* de Chalmot XXI. D. bl. 139—147.

deeze ontzettende gebeurtenis voorging, vergezelde en volgde, verdient meer dan ter loops, hier plaats te vinden. — *Zints* een geruime wyle was de Gemeenschap tusschen de *Geldersche* en *Amersfoortsche* Staatsleden sterk geweest. In 't laatste van Grasmaand waren 'er tusschen den Stadhouder en de Heeren ATHLONE en NYVELD verscheide byeenkomsten gehouden. Wat derzelver doel was, maakte men te *Utrecht* op, uit het, van tyd tot tyd, afvaardigen van Booden aan de Bevelhebbers des Krygsvolks in het *Sticht* hier en daar verspreid; en sprak men van een last den Boeren te *Driebergen* en *Zoest* gegeeven om hunne Paarden in gereedheid te houden. Zorglyke denkbeelden hier uit gebooren, kreegen te meer sterkte, wanneer men vernam, dat op den derden van Bloeimaand, ter *Geldersche* Staatsvergaderinge, waar de Minderheid zich toen, voor de laatste keer, tegenwoordig bevondt, een verslag was uitgebragt, waar by men ingewikkeld van geweldige maatregelen sprak, en voor reden gaf „ den ongelukkigen toe„ stand der Provincie van *Utrecht* byzon„ der door de inconstitutioneele stappen „ en gegeeven Orders van den Generaal „ Majoor VAN RYSSEL (*).” Te deezer Staats-

(*) Hier op verdient naageslaagen te worden de *Verzameling van Stukken, raakende den Generaal Majoor* VAN RYSSEL bl. 95—105. en Byl. 15 en 16. bl. 219. 223. Men zie ook onze *Vaderl. Hist.* XIV. D. bl. 291. 297. te welker laatstgemelde plaatze wy het verslag, 't geen wy hier mededeelen, beloofden.

XLIX. BOEK. —— 1787.

Staatsvergaderinge werden Gecommitteerden van *Gelderland* om met de *Amersfoortsche* Staatsleden te handelen, gemagtigd nevens deezen, „ alles werkstellig te maaken, „ wat tot afweering van alle die Aanval- „ len, als op de Provincie van *Utrecht* „ zouden kunnen ondernomen worden, „ zou kunnen strekken." Van hier de spraak, dat men ten *Gelderschen* Landdage besllooten hadt om met die van *Amersfoort* vereenigd, gelykerhand te werk te gaan, indien eenig Krygsvolk onder VAN RYSSEL een Inval in *Utrecht* mogt doen; mits egter de Krygsbenden, die uit *Gelderland* stonden gezonden te worden, alleen ter verweeringe zouden dienen, en terstond terug gezonden worden, als men dezelve niet meer noodig hadt.

Verzekerde tyding te *Utrecht* van het aanrukken van Krygsvolk.

Verschillend dagt en sprak men over deeze ingekomene tydingen, die egter zo veel gronds van egtheid hadden, dat de twyfeling gering, en geheel weggenomen wierd, toen een Renboode, in den nagt tusschen den achtsten en negenden van Bloeimaand, de ontzettende tyding aanbragt, dat, in den vroegen morgen van laatstgemelden dag, achttien Bataillons Voetvolk, nevens eenige Ruitery en Artilleristen, na *Utrecht* zouden trekken. Men verwylde niet van deeze maare kundschap na *'s Gravenhaage* te zenden. Het Defensieweezen der Stad hadt eenige Voorslagen aan de Vroedschap, wegens deeze zich verzekerende tyding, te doen; weshalven men, op den Middag, eene *buiten-*

ge-

gewoone Vergadering hieldt. Het Besluit der Vroedschappe was om met *Holland* by gemeenschaplyk overleg te werk te gaan; ten einde voor te komen, dat de van *Holland* beloofde hulp niet mogt afgesneeden worden, als mede om intusschen de Burger-Collegien en Officieren te kennen, om niet tegen derzelver zin eenig Krygsvolk binnen de Stad, of derzelver Vryheid, te brengen.

XLIX. BOEK. —— 1787.

Berigt eener bevolene Inlegering van Krygsvolk aan de *Vaart*.

Alles ontwikkelde zich meer en meer, en spelde eene gewigtige gebeurtenis. Het Geregt van *Vreeswyk* of de *Vaart*, eene Heerlykheid der Stad *Utrecht*, niet wyd van daar gelegen, hadt dien eigen morgen, van de Gedeputeerden 's Lands van *Utrecht*, aanschryving ontvangen om vier Compagnien Krygsvolk in te legeren; 't welk, naar luid deezes Briefs, zou dienen ter herstellinge van de Rust en Veiligheid der Ingezetenen. De Drossaart dier Heerlykheid verwylde niet met den Voorzittenden Burgemeester van *Utrecht* des te verstendigen, die 's naamiddags de Vroedschap op nieuw deedt vergaderen.

Kundschap van den aanmarsch des Krygsvolks.

De gansche Stad geraakte, op het verspreiden deezer tyding, hoe langs hoe meer in beweeging. Uit de onzekerheden, welke de eerste kundschap van den aantocht des Krygsvolks deedt gebooren worden, vondt men zich schielyk gered, door de voor lang gemaakte schikkingen op goede verstandhouding door geheel het *Sticht*. Deeze ontdekte, met volle zekerheid, dat die vier Compagnien behoorden

XLIX. BOEK. — 1787. tot het Regiment des Graaven VAN EFFEREN, die last gekreegen hadt, zich, ten gemelden dage, zeer vroegtydig, met zyn geheele Regiment, uit *Rhenen*, *Amerongen* en *Leerſum*, op marsch te begeeven, van *Amerongen* op *Leerſum*, *Doorn* en *Driebergen*; van daar drie Compagnien te zenden over *Zeist*, *de Bilt*, *Blaauwkapel* en *Zuilen* op *Maarſen* en *Maarſeveen*, en daar gelegerd te blyven tot nader last; om vervolgens, met het eerſte Bataillon, te trekken van *Driebergen* over *Odijk*, *Houten* en *Heemſtede* op *Jutphaas*; om van daar de vier Compagnien van het tweede Bataillon te zenden twee na de *Maerne*, en twee na *Harmelen*, en van het eerſte Bataillon vier Compagnien na *Vreeswijk* anders genaamd *de Vaart*, en de drie overige Compagnien te laaten te *Jutphaas*, en op alle de plaatzen ſtand te houden tot het bekomen van nader bevel. — Desgelyks hadt men kundſchap, dat een Bataillon van MONSTER over de *Blaauwkapel* den weg zou inſlaan na de Dorpen *Zuilen* en *Maarſen* (*).

Vermoed oogmerk van deezen Aantocht. Eene inrichting, die by ergdenkenden geen twyfel overliet of het oogmerk der *Amersfoortſche* Staatsleden was, om, onder de houding van verdeediging, de Stad *Utrecht*, door Krygsvolk te benauwen, van alle hulp uit *Holland*, of uit het *Sticht* zelve, af te ſnyden, om dezelve te doen bukken, en het werk der Grondwettige Herſtelling aldaar een verpletterenden ſlag

(*) *Verz. by* DE CHALMOT XXXIII. D. bl. 175.

flag toe te brengen; en zydelings dit zelfde in *Holland* te bewerken.

Wat hier van zyn moge, dit vreemd gelaad der dingen maakte de Omzigtigheid wakker, en besloot de Raad, in dit hachlyk tydsgewrichte, het Geregt van *Vreeswijk* aan te schryven om geene Inlegering van Krygsvolk gewillig te gedoogen: dewyl de *Amersfoortsche* Staatsleden niet geregtigd waren eene Vrye Heerlykheid der Stad, zonder 's Vroedschaps toestemming, daar mede te bezwaaren. Woorden, welker regtmaatigheid, hoe onbetwistbaar, die luttel zouden betekenen, om Krygsvolk, zo het anders iet vyandigs in den schild voerde, van dit voorneemen te doen afgaan, en zich op het hooren dier taale, van het Geregt dier Heerlykheid, te verwyderen.

Aanschryving aan het Geregt van *Vreeswyk* om geen Inlegering te gedoogen.

Meer werd hier toe vereischt, en dit 'er aan toegevoegd door het Raadsbesluit, om eenige gewapende Manschap derwaards te zenden, bekleed met den last, om, des noods, geweld met geweld te keer te gaan. — Een Raadsbesluit geheel in den smaak van het meerendeel der *Utrechtsche* Burgerye, en niet min aangenaam in 't oor der Hulpbenden te deezer Veste.

Raadsbesluit om geweld met geweld te keeren.

Naauw was het bekend en schielyk klonk het de Stad door, of bykans duizend, zo Burgers, als daar gelegerde Landzaaten, booden zich aan tot deezen Optocht. Onnoodig keurde de Raad, den yver van allen pryzende, zulk een aantal derwaards te schikken, en bepaalde, daar toe twee honderd

Welk volk daar toe gekoozen; en Aanvoerders van 't zelve.

XLIX. BOEK. —— 1787.

derd Man, voor de eene helft uit de twee oudste Burger-compagnien, voor de andere helft uit de Auxiliairen genomen. Men voegde daar by eenige Kanonniers en dertig Scherpschutters. —— De Heer D'AVERHOULT, Raad in de Vroedschap, aanvaardde het Opperbevel over deeze Manschap, voorzien met den uitgedrukten geschreeven last der Vroedschappe, nevens den Capitein Luitenant CORNELIS GOVERT VISSCHER. De Heer R. L. VAN GOENS, met J. J. VAN MANSVELD en PH. H. DE ROY voerden het bevel over het Geschut.

Optocht. De brandende yver deezer Tochtelingen bragt hun reeds vóór 's avonds ten zes uuren in de wapenen, volvaardig en gereed om eenen zeer mogelyken krygskans te waagen. Het leedt geen half uur of zy floegen op weg, drie Veldstukjes Drieponders, door paarden getrokken, medevoerende. Een zo vreemd bedryf bragt eene menigte Volks op de been, dat de uittrekkende een stuk wegs buiten de Stad vergezelde, onder de aandoenlykste en moedinboezemendste toewenschingen van eenen gelukkigen uitslag eener onderneeminge, aan welke men het denkbeeld verbondt van Vryheids handhaaving, en wederstreeving der Dwinglandy.

D'Averhoult vindt geen gelegenheid om Naa een uur optrekkens bevondt zich deeze Burger- en Lands-bende by het Dorp *Jutphaas*. Op deeze hoogte ontving de Aanvoerder berigt, dat het Krygsvolk, in slagorde geschaard, hem verwagt-

wagtte. Op deeze kundschap hadt de Heer D'AVERHOULT ten oogmerke, een zyner Officieren af te vaardigen, om aan dien des Krygsvolks den last van *Utrechts* Vroedschap mede te deelen „ en den Commandant der Militie," dus luidde dezelve, „ aan te zeggen om terstond, met zyn „ Volk, het Grondgebied aan de Stad behoorende, 't welk hy, met zyn intrekken, zonder kennis of last der Regeering van de Stad, hadt geschonden, te „ verlaaten; en ingevalle zulks niet gewillig geschiedde, geweld met geweld „ te keer te gaan."

XLIX. BOEK. 1787. zyn last mede te deelen.

De gelegenheid om dien last te volvoeren ontbrak den *Utrechtschen* Bevelhebber; want eenige oogenblikken daar naa kreeg hy de weete, dat 'er, op de gemelde hoogte, geen Krygsvolk meer te zien was. Men stelde als hoogst waarschynlyk vast, een te rug trekken na de *Vaart*. Doch dit baarde agterdenken, en het vermoeden van een geveinsden aftocht by D'AVERHOULT. Voor verrasfing vreezende, deedt hy zyne Manschap, by den ingang des gemelden Dorps, stil houden, liet de huizen en plaatzen, waar zich Krygsvolk kon versteeken, onderzoeken. Geen verhoolen Manschap ontdekkende, zette hy den marsch voort, na de plaats waar de Vyand zich bevondt, om aldaar den last zyner Zenderen te volbrengen, en den Krygsbevelhebber aan te zeggen, dat hy veelligt onkundig ware van zich nog op Stads Grondgebied te bevinden.

Vreest eene hinderlaage.

XLIX. BOEK. — 1787.

's Vyands aannadering ontdekt.

De duisterheid van den vallenden nagt vermeerderde het gevaar des langzaamen voorttochts; doch gaf tevens gelegenheid aan de stoutmoedigheid om verkenning op te doen. De Scherpschutters, omtrent veertig schreeden vooruitgegaan, boodschapten der Bevelhebber, dat 'er Krygsvolk, in slagorde geschaard, in aantocht was, en op eenen kleinen afstand van daar gevorderd. — Nader verzekering en verslag kreeg hy uit den mond van den Scherpschutter MICHIEL CENTENAAR, wiens naam, wegens zyne onverschrokkenheid, verdient bewaard te worden. Deeze was, op het ontdekken van het naderend Krygsvolk, langs den grond, op handen en voeten, tot midden onder het geschaarde Krygsvolk gekroopen, en, naa alles naauwkeurig te hebben opgenomen, in die eigenste houding, tot de zynen wedergekeerd.

Het Krygsvolk schiet.

Op deeze tyding, omtrent tien uuren ontvangen, maakte D'AVERHOULT de noodige schikkingen om den naderenden Vyand af te wagten. Kort, maar krygshaftig, was zyne aanspraak, „ Mannen! zyt nu bedaard. „ Op myn pal staan kunt gy staat maa„ ken; en, indien gy my een voet ziet „ te rug deinzen, schiet my dan vry ter „ neder!" — Terwyl de verstrooide Scherpschutters zich in een hoop verzamelden, en men toebereidzels maakte om het Geschut, waar de paarden nog voor stonden, te doen werken, brandde het Krygsvolk los, en begon, zonder eenig voorafgaand geroep of waarschuwing, den aanval.

Dit

Dit eerfte fchieten kwam den Kanonnier ROBERTUS VAN DER VLERK, een *Utrechts* Burger, op het leeven, en eenigen op ligte wonden te ftaan. Een tweede onmiddelyk daar op volgende losbranding deedt den Heer C. G. VISSCHER, Commandant der Scherpfchutteren, tusfchen de Heeren VAN GOENS en 'T HOEN dood ter aarde ftortten; eenige Burgers werden gekwetst. De dood deezer twee Burgeren veroorzaakte, in 't eerst, eenige verwarring, fchoon de drie Broeders van den Heer VISSCHER onverfchrokken, als ware 'er niets gebeurd, heldhaftig bleeven ftaan; doch een herhaalde aanfpraak des Bevelhebbers bragt alles fpoedig te regt.

XLIX. BOEK. — 1787. Van der Vlerk en Visscher fneuvelen.

De Scherpfchutters beantwoordden deeze tweede losbranding met een los vuur, en twee halve Pelottons fchooten op den Vyand. Twee der Veldftukjes konden nu werken, en deeden het met zo veel vrugts, dat, naa eenige weinige fchooten, het vyandlyk vuur begon te verflaauwen, en 't zelve eindelyk geheel ophieldt, den wykenden Krygslieden zondt men nog eenige Gefchutkogels naa.

De Burgers beantwoorden dit fchieten.

Naa dat dit gevegt flegts een klein half uur geduurd hadt, waar in ook Handgranaaten van de zyde der Krygslieden geworpen waren, deedt de Bevelhebber het vuuren ftaaken, en zondt tot opdoen van kundfchap na het Slagveld. Het berigt luidde, dat de gevlugte Vyand den grond als met Geweeren bezaaid, agtergelaaten hadt. Hy rukte met zyn Volk derwaards, en hieldt 'er

De Krygsbende wykt.

XLIX. BOEK. — 1787. 'er een half uur ſtand, gedekt door 't geſchut, om het Krygsvolk, indien het luſt hadt tot het hervatten des gevegts, af te wagten.

Ontrustende tydingen in de Stad, door twee lafaarts veroorzaakt. Gezondene verſterking. Een onruſtige nagt ſleet men intusſchen binnen *Utrecht*, waar alles woelde en op de been was. Tydingen by tydingen wisſelden elkander af. Ontzettend waren de meeste; en vonden ze of geen, of meer of min, geloofs; zeer helde men over om de ſchrikbaarendſte als de egtſte te omhelzen, naa dat twee Kanonniers, die terſtond naa den aanvang des gevegts, ſchandelyk de vlugt, en de wyk na de Stad genomen hadden, zoekende hunne lafhartigheid, door het vergrooten des gevaars, te dekken. Zy bragten de Artillery in verlegenheid. De een Pypjesman zynde, zou, hadt men geen redmiddel gevonden, het eene Stuk werkloos hebben doen blyven. Beiden werden zy in bewaaring genomen, en vervolgens, op Vonnis van den Krygsraad, onbekwaam verklaard om de Stad immer weer te dienen. De vergaderde Vroedſchap vaardigde eene verſterking van honderd man uit een der Burger-compagnien af, en vervolgens eenig Geſchut en Krygsbehoeften.

Nader berigt van het wyken des Vyands. Inmiddels was D'AVERHOULT, naa de bovengemelde verrigtingen, op *Jutphaas* te rug getrokken, in welk Dorp hy den geheelen nagt, met zyn onderhebbende Manſchap, in de wapenen bleef. Met het aanbreeken van den dag vaardigde hy de Heeren ONDAATJE en GARDNER, vergezeld

van

van drie en twintig Man af, tot nader opneeming van het Slagveld. Welhaast kreeg hy berigt, dat de Vyand geheel geweeken was, en deeze aan de *Vaart* post gevat hadt. Hy begaf zich daar op, met zyne Manschap derwaards, plantte het Geschut op de toegangen, liet een Battery en Verhakking maaken aan de *Geldersche* zyde. De helft zyns Manschaps liet hy onder de wapenen blyven, de andere de kwartieren betrekken; doch de meeste Ingezetenen waren over de *Lek* na *Vianen* gevlugt, waar door de rust en verkwikking behoevende Burgers geen van beiden vonden. XLIX. BOEK. —— 1787.

Geen Volk te hunner aflossinge daagde op uit het Cordon, of uit de Stad. Dit deedt D'AVERHOULT, in een gehouden Krygsraad, besluiten na *Utrecht* te rug te trekken, waar hy 's avonds, by toortslicht, zegepraalende intradt, onder de toejuiching eener hem verwelkomende Burgerye (*). — Buiten de twee gesneuvelde Burgers was 'er één zwaar, en waren 'er tien min gekwetst. Onder de Gekwetsten bevondt zich een Knaapje van twaalf jaaren. Op een ladder ter Stad ingedraagen, riep hy, „ Nog ben ik een Patriot!" Hertocht. Aantal der Gekwetsten.

Het getal der gesneuvelden en gekwetsten van de zyde des Krygsvolks wordt groot Gesneuvelden en Gekwetsten

(*) Grootendeels hebben wy dit Verslag ontleend uit het Rapport des Heeren D'AVERHOULT, geplaatst in den *Post van den Neder-Rhyn* XI. D. bl. 887. De egtheid daar van erkent de Schryver der *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 1139.

XLIX. BOEK. groot geſchat; doch nergens bepaald opgegeeven. Zeker is 't, dat het op den onverwagten tegenſtand en de begroeting uit

1787. geſchut, in de grootſte verwarring, de vlugt koos, eerst na de *Vaart*, en vervolgens na de Dorpen van waar zy uitgetoogen waren. Eenigen bedienden zich van Schuiten om over de *Lek* na *Vianen* te wyken. Ontwapening en vastzetting was deezer lot, zommigen droegen in hunne wonden blyk van de ontkomene ontmoeting; dit hadden ook ettelyken van de één en twintig Krygsgevangenen, binnen *Utrecht*, nevens éénen dooden, opgebragt.

ſten onder het Krygsvolk.

Agtergelaatene Buit.

Verwarring, de doorgaande gezelinne der Verhaasting, en die zich met Schrik meest al paart, hadt deeze vlugtende Krygsbende alles weg doen ſmyten, en in den loop laaten. In zegepraal voerde men Stadwaards vier Vaandels, drie Kwartier Vaandels, twaalf Trommen, vier Spontons, zeven Hellebaarden, eene groote menigte Zabels, zes Grenadiers Mutzen, één met het hoofd des geweezen draagers daar in, omtrent drie honderd Geweeren, zeventig Patroontasſen, meer dan honderd Hoeden, eenige Port-epées; dertig Koffers met Goederen van de Officieren, Mantelzakken, Manden met Goederen, de Krygskas, op omtrent dertig duizend Guldens gerekend, één Paard en den Hoed van den Krygsbevelhebber VAN EFFEREN, en twee Pakwagens.

Zegeteken van deezen Buit vervaardigd.

Voor zo verre deeze Buit daar toe geſchikt was, ſtelde men dien ten toon, in een der bovenvertrekken van het Stadhuis, en

en vervaardigde 'er een Krygstrophé of Zegeteken van. De veroverde Trommen dienden tot een Voetstuk. Opwaards stonden de Spontons, de Kwartier Vaandels, eenige Snaphaanen, Grenadiers Mutzen, Muskettiers Hoeden, Degens met zilveren Gevesten, nevens de Bandelier van den gesneuvelden Tamboer Majoor. Aan den voet deezes Zegetekens las men dit Opschrift:

XLIX. BOEK. — 1787.

Uitgevoerd onder Commando van den Hooggeb. Heer J. D'AVERHOULT, *Raad in de Vroedschap deezer Stad.*

Niet ongedagt liet men twee gesneuvelde Burgers. Aan elke zyde van dit Zegeteken reezen twee Gedenknaalden, zwart met witte randen. De beide Gedenknaalden waren van boven zamengekoppeld, door een Feston van Palm, met witte en zwarte zyden linten gestrikt (*). Te weder-

(*) Op de eerste Gedenknaalde zag men de Geslachtwapens des Gesneuvelden by diens Lykstatie omgedraagen, en las dit Opschrift, *Ter Gedagtenisse van Mr.* CORNELIS GOVERT VISSCHER, *Bevelhebber van het Burger-vaandel Turkeyen en der Vrywillige Scherpschutters, ten dienste der Stad Utrecht, heldhaftig voor de Vryheid, Stads- en Burger-regten strydende, gesneuveld door het Lood der Geweldenaaren, den* IX *Mey* MDCCLXXXVII *oud* XXIII *Jaaren* III *Maanden* XI *Dagen.*

Treur niet, ô Stichtenaar! maar volg dien Heldenmoed
De Vryheid is het waard, al kost zy Burgerbloed.
Y. VAN HAMELSVELD.

Op de andere Gedenknaalde hadt men een Naamwa-

XLIX. BOEK. 1787. derzyden zag men in het Vertrek de verover de Snaphaanen, Patroontasfen, Mutzen en Hoeden, nevens verfcheide Rokken, zo van den Bevelhebber, als van andere Staf- en mindere Officieren, als mede Kielen en Randzels, en andere Goederen van boven tot beneden aan den muur hangen. De voorgrond was bedekt met eene menigte Koffers, opgevuld met Linnen en Kleederen. Bovenal viel in 't oog de welvoorziene Kist 's Regiments Krygskas inhoudende. Op eene tafel lagen uitgefpreid eenig klein Zilverwerk en Zakhorlogien (*). Het vertoon van deezen dus toegefchikten zeldzaamen Buit trok duizenden van Nieuwsgie-

wapen des Burgers, zynde een *Vlerk*, geplaatst; en naa diens Begraafenis werd daar by gevoegd een Tinnen plaat, die op zyn Doodkist geleegen hadt, waarop men vermeld vondt. *Hier rust een Batavier*, ROBERTUS VAN DER VLERK, *Kanonnier by de Artillery der Stad Utrecht. Is op den negenden May, des avonds ten tien uuren, tegen een groot gedeelte van den Graave* VAN EFFEREN, *met zyne Medeburgeren ftrydende voor de Regten van zyne Geboorteftad, door Tyrannen onderdrukt, heldhaftig gefneuveld. Gebooren den* 11 *July* MDCCLXV.

Beider Begraafenisfe gefchiedde daags na elkander. Die des eerstgemelden met de grootfte Staatfie en Krygseere; aan welk laatfte het den tweeden, op Stads kosten bygezet, niet ontbrak — Voorts werd by de Vroedfchap der Stad *Utrecht* beflooten ter plaatze waar VISSCHER gefneuveld was, een Gedenkteken te doen oprigten, en een Eereteken voor den gefneuvelden VAN DER VLERK in de *Weeskerk*, waar hy was bygezet, te plaatzen.

(*) Onder den Buit waren ook Lotery-Briefjes; deeze als vermist in de Couranten opgegeeven zynde,

gierigen, en verwekte een onbeschryfbaar mengzel van Aandoeningen. XLIX. BOEK.

Het Verhoor, der binnen *Utrecht* gebragte Krygsgevangenen, wees éénpaarig uit, dat zy met scherpe Patroonen voorzien geweest waren, en de eersten, zonder eenige voorafgaande waarschuwing, gevuurd hadden, allen getuigden zy éénpaarig de verhaaste vlugt hunner Bende, die zeker geen verder getuigenis noodig hadt (*). 1787. Het verhoor der Krygsgevangenen

Deeze ontmoeting werd te wederzyden aangemerkt als de eerste vyandige slag. Dat het gestortte Burgerbloed om wraak schreeuwde! was de algemeene kreet in *Utrechts* wallen. Een kreet, welke welhaast het geheele Land doorklonk, en derwaards deedt trekken, gelyk wy reeds over *Holland* handelende gezien hebben, eene menigte van gewapende Vrywillige Burgers, uit de meeste der Vereenigde Gewesten; by hunne aankomst in Stads Eed genomen. Welk eene uitwerking dit Gevegt in den Landebaarde om te hulp te schieten.

Be-

-de, maakte de Commissie uit den Raad tot opschryving der veroverde Goederen in de Dagpapieren bekend, dat deeze daar gevonden waren; en niemand de wettige Houder of Eigenaar was dan de Burgery der Stad Utrecht, die ook aanspraak maakte op een reeds getrokken Prys. *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 1490.

(*) Men leeze de Verhooren in de *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 1147 *enz.* VAN EFFEREN werd, nevens zyn geheele Regiment, door Staaten van *Utrecht*, afgezet, als of zy nooit in dienst van den Lande geweest waren, en hy vervolgens voor een Krygsraad te regt gesteld, en desgelyks van den dienst verlaaten. *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 2068.

XLIX. BOEK. — 1787. Behalven deezen, kwamen, van tyd tot tyd, deels in de Stad, deels op het Platteland van *Utrecht*, Krygslieden uit het Cordon onder den Generaal VAN RYSSEL. De Jaagers des Rhyngraafs VAN SALM plaatste men in de Voorsteden, de Husaaren liet men ter Stad intrekken.

Beschikking op de Versterking van Krygsvolk door den Capitein Generaal.

Tegen deeze Versterking werkte men van de andere zyde. Zyne Hoogheid gaf, als Capitein Generaal, den Algemeenen Staaten kennis, op het verzoek der *Amersfoortsche* Staatsleden, aan het Regiment van den Erfprins, en aan twee Esquadrons van THUYL Patent verleend te hebben om na het *Sticht* te trekken, en te beletten, dat dit Gewest door de Vrycorpsen overstroomd wierd. Weldra hadt men zeker bescheid van den optocht deezer aangeduidde Krygsbenden, als mede dat het by deeze niet zou blyven.

Aanmoedigende Bekendmaaking van Stadswegen om meer Volks te krygen.

De komst van Hulpbenden in de Stad zogt men te vergrooten door een aanmoedigend Besluit der Vroedschappe, den veertienden van Bloeimaand afgekondigd, by 't welk zy vaststelden, „dat de *Holland-* „*sche* Troepen, ter Stads redding gezon- „den, zo wel als de Auxiliaire Burger- „corpsen, ten zelfden einde toeschieten- „de, by eene algemeene Inquartiering „zouden gebilletteerd; en, dat daar toe „allereerst de Huizen zouden gebruikt „worden dier Staatsleden, en van hunne „Ministers, welke de oorzaaken waren „van alle deeze onheilen; zo wel als van „die geremoveerde Raaden, die, tegen „den

„ den uitdruklyken wil van de Burgery „ aan, op de onwettige Vergadering te „ *Amersfoort* verscheenen."

1787.

Gevegt tusschen de *Salmsche* Husaaren en de Ruiters van THUYL.

Geen harssenschim hadt men zich in 't hoofd gehangen van den toeleg om de Stad met meer Krygsvolk te benaauwen. Op den eigen dag der gemelde Afkondiginge, droeg de ondervinding daar van getuigenis, en gaf dezelve een tweede voorbeeld van Vyandlyke Ontmoetinge, die mede gelukkig voor de *Utrechtenaaren* slaagde, en, schoon min gewigtig dan de voorgaande, melding verdient. — Twintig Husfaaren, en een gelyk getal Jaagers, beide van den Rhyngraave, trokken, in den laaten naamiddag, uit op verkenning. Aan de *Bild* kreegen zy de weet, dat een Ritmeester, met zestig Ruiters van THUYL, dien zelfden naamiddag van *Zoest* na *Zeist* waren uitgetoogen, zy moesten dus de zogenaamde *Holle Bild* voorby trekken. Een berigt genoegzaam om dit Krygsvolk derwaards te doen spoeden. Zy vonden zich niet bedroogen. In de kromte van de *Bild*, recht voor de Hofstede *Vollenhoven* daagde de Ruiterbende op. Onmiddelyk hieven de Husfaaren een luid krygsgeschreeuw aan, en vloogen op de Ruiters in; die niet verwylden met op de Aanvallers los te branden, en een Paard dermaate troffen, dat het dood onder de Husfaar nederplofte. De Jaagers, hier en daar verspreid liggende, vuurden intusschen zo geweldig op de Ruitery, dat deeze niet lang draalde de vlugt voor den strydt te kiezen. Eenigen

XLIX. BOEK. — 1787. lieten 'er het leeven, andere werden gekwetst, vier gevangen genomen, en nog dien eigen avond in de Stad gebragt. Wonderdere moed betoonde in dit klein Gevegt de Husfaar, wien 't paard van onder 't lyf geschooten was. Hy liep op den Vleugel Ruiter, die zyn paard dus doodelyk getroffen hadt, aan, en teisterde deezen met zyn Zabel zodanig, dat hy van het paard stortte: dit beschreeudt de Overwinnaar ylings, en keerde met dien moedig behaalden buit, nevens de zynen, ter Stad in.

Brief van de *Amersfoortsche* Staatsleden aan eenige Gewesten. Deeze voorvallen, gepaard met verscheide andere van een krygsagtig aanzien, deeden Staaten van *Utrecht* te *Amersfoort* een rondgaanden Brief aan de Bondgenooten, uitgezonderd *Gelderland* en *Holland* schryven, met klagten, dat zy vyandlyk door *Holland* werden aangevallen. Zy haalen op de Bemiddeling, waar aan men ten dien tyde arbeidde, van welke wy hier boven spraaken, en gaven de schuld van traagheid en tegenwerking aan *Holland* (*). Dit Gewest maakte, gelyk zy schreeven, „ Toebereidzels om het *Sticht* te overheerschen, daar toe de Troepen gebruikende, welke de gezamenlyke Bondgenooten, te hunner bescherminge in dienst hadden, voor zo verre die ter betaaling van *Holland* stonden." —— Naa opgehaald te hebben het doen optrekken van het Regiment van den Collonel GRENIER op

(*) Men vergelyke hiermede wat wy hier boven bl. 289. deswegen aanmerkten.

op 't Grondgebied van het *Sticht*, en het bezetten der Dorpen *de Vaart* en *Jutphaas*, het doen inrukken van een Compagnie Kanonniers, onder het bevel van den Capitein DE NEEF, en het doen rukken van een gedeelte van het Corps van SALM na *Utrecht*, van waar de *Hollandsche* Manschap, dagelyks kon goedvinden tot *Zeyst* te naderen, en het daar liggende Krygsvolk te ontrusten, roepen zy uit. „ Ziet daar Ed. „ Mog. Heeren! de Invasie binnen onze „ Provincie door de Heeren Staaten van „ *Holland* daadlyk geschied! Ziet daar de „ poogingen om ons gèheel te overmees- „ teren! Ziet daar de beginzelen van een „ Oorlog tusschen de Bondgenooten, de „ verbreeking van alles wat heilig is, „ en dus de ruïne van het Gemeenebest „ voor de deur! Akelige tooneelen voor „ ons, en zo wy denken, ook voor onze „ overige Bondgenooten; maar teffens „ niet alleen te vreezen maar daadlyk be- „ gonnen!"

XLIX. BOEK.

1787.

Dit bewoog hun de toevlugt tot de Bondgenooten te neemen, van welken zy, niet minder dan van *Gelderland*, spoedige hulpe te gemoete zagen. „ Daadlyke Ad- „ sistentie," dus vaaren zy voort, naa van den band der Unie gesprooken te hebben, „ dit, dit is alleen in staat om die geenen, „ welke in de Provincie van *Holland*, aan „ hunne eigene belangens alles schynen te „ willen opofferen, te doen stil staan, en „ weder te brengen tot de waare liefde

XLIX. BOEK. — 1787. „ voor het Vaderland, de behartiging van „ deszelfs waare welzyn, en niet door het „ plengen van dat bloed, waar mede de „ *Hollanders* zo lange zyn vereenigd ge„ weest, en niet door het ruïneeren van „ die Ingezetenen, welke zo lang tot „ 's Lands welzyn hebben medegewerkt, „ hunne handen te bezoedelen, hunne „ Confcientien te verkragten, hunne Naa„ men by de Nakomelingfchap affchuwe„ lyk te maaken, en als ondermyners des „ welftands van hun eigen Vaderland, by „ het laate Naakroost in eeuwige, maar „ afgryslyke, herdenking te bewaaren!"

Op onverwylden byftand, tot het veranderen van deeze Tooneelen dringen zy op het ernftigst en vuurigst aan: verlangende fchielyk te mogen weeten wat zy van hunne Bondgenooten, en van welke zy iets te wagten hadden, 'er byvoegende, „ het is „ tyd, ja zo nog tyd, om eene Provincie, „ welke, op eene verregaande en tot God „ fchreeuwende wyze, van zyne Medebond„ genooten aangevallen is, zonder eenige „ fchuld, ten zy deeze mogelyk, dat zy, „ zich op de plegtigfte verzekeringen van „ die der andere Bondgenooten verlaatende, „ het Effect der Unie, welke nu aanvang„ lyk met voeten getreeden wordt, heeft „ afgewagt, te redden." —— Men zou, deezen Brief leezende, bezwaarlyk denken daar eene Dagtekening onder te zullen vinden laater dan het voorgevallene aan de *Vaart*; eene Gebeurtenis daar in 't geheel niet

niet aangeroerd (*). Dan deeze kon niet wel voor *Holland* in een nadeelig licht gesteld worden, en bleef daar om waarschynlyk agterwege. XLVIII. BOEK. 1787.

In eenen Brieve door die zelfde Staaten, twee dagen laater, aan Staaten van *Holland* gerigt, wordt van dit Voorval zeer zydelings gesprooken, ter gelegenheid dat zy gewaagen van de Gevangenen in dien „ Noodlottigen Nagt," gelyk zy zich uitdrukken, na *Utrecht* opgebragt en daar als Krygsgevangenen aangemerkt. —— Deeze Brief, een der scherpste onder de veele scherpen, ten dien tyde, tusschen de Staaten der verschillende Gewesten gewisseld, sloeg op eenen door de Staaten van *Gelderland* aan die van *Holland*, over de Beschikkinge op het Krygsvolk, geschreeven (†). Eenige trekken uit denzelven ontleend, moeten hier plaats vinden. Zy merken op, dat, indien het verstand der Unie, en de daar uit voortvloeiende onderlinge verpligting der Bondgenooten, waarlyk gegrond ware, „ zy zich zelven en „ de andere min vermogende Leden van „ het Bondgenootschap, ten hoogsten be„ klaagen zouden in zodanig eene Veree„ niging te staan met hun Ed. Gr. Mog. „ die als dan met meerder schyn zouden „ kunnen oordeelen geregtigd te zyn tot „ zulke daaden als Hoogstdezelven, nu „ (naar

Scherpe Brief van die Staaten aan *Holland*.

(*) Deeze Brief was van den 16 Mey 1787. en is geheel in de *N. Nederl Jaarb.* 1787. bl. 1514.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XIV. D. bl. 162 enz.

XLIX. BOEK — 1787.

„ (naar hun inzien,) wel door Overmagt, „ maar op eene gansch inconstitutioneele en „ wederregtlyke wyze, ten hunnen aan„ zien, kwamen te pleegen, en welke zy „ niet anders dan als daaden van Geweld „ en Overheersching konden beschouwen, „ en als openbaare Attentaaten op de Hoog„ heid en Onafhanglykheid hunner Pro„ vincie, waar tegen zy *verpligt* en ook „ *voorneemens* waren met behulp en adsi„ stentie van hunne getrouwe Bondgenoo„ ten, en met alle die middelen, welke de „ Voorzienigheid hun aan de hand zou „ geeven, zich kragtdadig te verzetten; „ ten einde zy, zich ten deezen opzigte, „ zo by het tegenwoordige Geslacht als „ by de Posteriteit, onverantwoordelyk „ mogten stellen: laatende zy de gevolgen „ van eenen Inlandschen Kryg, door hun „ Ed. Gr. Mog. of door van hun Bezol„ digden geopend, en het Bloed het welk „ daar door, tot hunne innige smart, reeds „ gestort was, (en, zo GOD het niet ver„ hoede,) nog verder gestort mogt wor„ den; doch waar van zy betuigen kon„ den geheel onschuldig te weezen, voor „ rekening en ter verantwoording van die „ geenen, welke daar van de oorzaaken „ zyn."

Naa, volgens hunne begrippen, getoond te hebben, dat de nadere Bevelen door Staaten van *Holland* aan VAN RYSSEL gegeeven, den naam niet van *Defensief* maar van *Offensief*, *in den sterksten zin*, moesten draagen, hervatten en verdubbelen zy de reeds

„ ge-

gedaane betuigingen van Wederstandbieding. XLIX. BOEK. — 1787.
Dit zyn de eigene woorden, „ Wy wen-
„ schen, dat het GOD Almagtig behaagen
„ mag Ons in staat te stellen, (zo geene
„ andere wegen geopend worden, langs
„ welken, behoudens de Eer en de Hoog-
„ heid van deeze Provincie, door U Ed.
„ Gr. Mog., zo grootlyks geledeerd, de
„ Rust en goede Orde, als mede de Eens-
„ gezindheid en 't Vertrouwen alhier her-
„ steld kunnen worden, het welk wy al-
„ toos opregtlyk verlangd hebben, en nog
„ verlangen,) ons daar tegen op eene
„ kragtdaadige wyze te defendeeren, en
„ alle mogelyke poogingen aan te wenden,
„ om de Vryheid en Onafhangelykheid
„ van onze Provincie onverkort aan de
„ Posteriteit over te brengen, *waar toe Wy*
„ *geene Middelen onbeproefd zullen laaten*,
„ als geene positie onaangenaamer en on-
„ draagelyker houdende dan die, van door
„ eene Medebondgenoot overheerscht te
„ worden."

Deeze bykans als eene Oorlogsverklaaring door *Holland* aangemerkt.

Geraakt betoonden zich Staaten van *Holland* over dit schryven; maar ongenegen om het geen daar in rechtstreeks, of van ter zyde, hun ten laste gelegd werd, breedspraakig met woorden tegen te gaan, eensdeels om dat zy, dusdoende, tot eene herhaaling zouden vervallen van het geen zy meermaals gezegd en met spreekende daaden beweezen hadden; anderdeels om dat zy zich daar in niet zouden kunnen begeeven, zonder de regtmaatige gevoeligheid, in meer dan een opzigt by hun verwekt,

XLIX. BOEK. — 1787. aan den dag te leggen, en even daar door de verwydering en verdeeldheid te grooter te maaken. Terwyl zy zich mogten beroepen op hunne herhaalde poogingen om de Rust in het *Sticht* te bevorderen, en van hunne belanglooze zugt om zo de band der Unie, ten aanzien van alle de daar toe behoorende Leden, ongeschonden te doen blyven als om het Bondgenootschap zelve, „ 't welk, zo zy het willekeurig voorbeeld „ van zommige Provincien opgevolgd had- „ den, reeds lang tot een enkel niet zou „ vervallen zyn, staande te houden. —— „ De oneindige Arbeid en zo aanmerke- „ lyke Sommen daar toe door hun be- „ steed, waren in deezen de onwraakbaar- „ ste getuigen van hunne welmeenende, „ en, in weerwil van zo veel tegenkan- „ tings, tot nog toe, onveranderd geblee- „ vene gevoelens."

Dan konden zy niet onbeantwoord laaten eene zinsnede in den Brief, „ waar by „ hunne daad, waar door zy de Stad van „ *Utrecht*, ingevolge van het dringend „ aanzoek haarer Regeeringe, tegen Geweld „ hadden zoeken te beveiligen, verklaard „ wordt voor *Offensief in den sterksten zin*, „ en wel zodanig, dat hun Ed. Mog. om „ dit tegen te gaan, alle mogelyke poogin- „ gen zouden aanwenden, en *geen Midde- „ len daar toe onbeproefd laaten.*

„ Wanneer wy," dus vaaren zy woordlyk voort, „ toch deeze veel beduidende „ Periode, vooral beschouwd in haaren „ zamenhang, zo met den Inhoud van den

„ ge-

„ geheelen Brief, en met de Beſchuldiging van Overheerſching, die ons zo onverdiend wordt ten laste gelegd, als met de onderſcheidene maatregelen, thans in U Ed. Mog. Provincie beraamd wordende, wel hebben overwoogen, heeft het niet anders kunnen zyn of dezelve heeft onze byzondere aandagt na zich moeten trekken, daar wy hier in eene ingewikkelde Bedreiging meenen te beſpeuren, om, op grond van onze vermeende *Offenſieve Daad*, ons voortaan als *Vyanden* te zullen conſidereeren en behandelen, althans ten minſten die Troepen, met welke wy de Stad *Utrecht* en haare veiligheid zoeken te dekken, en dus met dezelve ook die Stad op eene hostile wyze te zullen aanvallen, en naar vermogen tragten te bederven.

„ Het gewigt, dat wy, in de gevolgen hier van ſtellen moeten, daar het alzo gedeclareerde, in al zyne uitgeſtrektheid opgevat, niet zeer veel van eene *Oorlogsverklaaring*, zo wy de Stad *Utrecht* tegen gewelddaadige aanvallen wilden blyven beſchermen, zou ſchynen, te verſchillen; en de zorg die wy dus in zo critiek moment, vooral ten algemeenen beste, moeten oeffenen, verpligt ons om by deeze geïndigiteerde Gevoelens van U Ed. Mog., ſpeciaal ſtil te ſtaan, en met dien ernst, waar toe in 't byzonder ook de betrekking van het Bondgenootſchap ons bevoegd maakt,

„ te

XLIX. BOEK. 1787. „ te verzoeken en te begeeren, dat door „ eene voldoende, ronde van alle dubbelzinnigheid gezuiverde Explicatie aan ons „ worde opengelegd, wat U Ed. Mog. „ met de voorz. Periode hebben bedoeld, „ en of derzelver Intentie zich tot zodanige Vyandlyke Attacque, als wy in „ den inhoud der gebruikte Woorden vreezen te bespeuren, uitstrekke; naardien „ wy, in dat geval, ook van onze zyde, „ onze Maatregelen hier naar zouden dienen te neemen.

„ En daar dit punt een object van eene „ *prompte voorziening* opleevert, zo kunnen „ wy ons hier om niet despenseeren, om „ op eene allerspoedigste Explicatie hier „ van aan te dringen: terwyl het uitstel „ hier van niet zou kunnen nalaaten ons „ opgevat ongunstig vermoeden te versterken, en ons, onzes ondanks, te verpligten om dien overeenkomstig onze „ schikkingen te neemen (*).”

Hoe door de Staaten te *Amersfoort* beantwoord. Welhaast kwam 'er wederschryvens; doch schoon de *Amersfoortsche* Staatsleden, in 't zelve betuigden, niets vyandigs tegen *Holland* te zullen onderneemen, hielden zy nogmaals aan, dat, en Krygsvolk en Burgerhulpbenden uit de Provincie van *Utrecht* zouden opontboden worden; onder de betuiging, welke de zaak volstrekt in de oude gedaante liet, „ dat zy anderzins zich van „ die middelen zouden moeten bedienen,

„ door

(*) *Resol. van Holl.* 22 Mey 1787.

„ door God en de Natuur hun aan de hand gegeeven (*).”

XLIX. BOEK. 1787.

Dringende Brief van Staaten van Friesland aan die van Holland.

Inmiddels hadden Staaten van *Friesland* eenen sterken Brief aan die van *Holland* afgevaardigd: waar in zy, als middelen tot het weeren van verderen Burgerkryg, voorslaan; dat hun Ed. Gr. Mog. daadlyk afstand deeden van hunne handelwyze tot nog gehouden, met het Krygsvolk des Bondgenootschaps; en voorts, dat alle Vyandlykheden van wederzyden ophielden; dat, ten deezen einde, Staaten van *Holland* de Stad *Utrecht* van alle vyandlykheden afmaanden. Niet zonder schamperheid *Hollands* invloed aanduidende, door het binnen *Utrecht* inlaaten des Krygsvolks van Salm, ter byzondere bezolding van dit Gewest staande, te vermelden.

Het slot diens merkwaardigen Briefs hieldt woordlyk in. „ Doch, indien on„ verhooptlyk alle deeze presfante aan„ maaningen, door U Ed. Mogenden aan „ die van *Utrecht* gedaan, evenwel van „ geen effect bevonden werden, dan is 'er „ geen andere weg over, (daar U Ed. „ Mog. toch zullen moeten avoueeren, „ dat 'er, zal het Land behouden blyven, „ een spoedige afkomst van zaaken dient „ te weezen, en dat het onverantwoorde„ lyk zou zyn het Bondgenootschap, door „ de Tergiversatie van ééne Stad in eene „ Provincie tot dat uiterste gebragt te zien, „ dat haare verbreeking te vreezen staat,) „ dan

(*) *Resol. van Holl.* 29 *Mey* 1787.

XLIX. BOEK. 1787. „ dan U Ed. Mog. uit kragt van alle die „ gewigtige bedenkingen, welke wy hebben ter neder gesteld, op gronden der „ Unie, op het solemneelste te sommeeren, om deeze halstarrige Plaats te abandonneeren, aan dezelve alle Protectie en „ Soutien te ontzeggen, en met de daad „ te onttrekken, en om vervolgens met „ ons en de andere Provincien, zonder „ reserve en compleetlyk toe te treeden; „ ten einde gezaamlyker hand zodanige „ efficacieuse middelen te beraamen en te „ executeeren als, onder GODS zegen, in „ staat zullen zyn om de Rust in die „ Provincie te herstellen, de Wederhoorigen tot hunnen pligt te brengen, de „ Unie te bewaaren, en alzo het lieve „ Vaderland voor den ondergang te behoeden." Staaten van *Holland* gaven dit schryven over aan het Groot Besogne. — Van dezelfde Dagtekening was een Brief aan de Staaten te *Amersfoort* gerigt, met kennisgeeving van dit Voorstel, en raad om zich van alle sterke middelen te onthouden (*).

Dan ontmoetingen als de vermelde, gepaard met Briefwisselingen van deezen aart, moesten, gelyk wy aanmerkten, de Onderhandelingen ter Bemiddeling voorgeslaagen en aangevangen, waar van wy gesprooken hebben, het reeds vermeldde einde

(*) Deeze Brieven waren den 18 Mey 1787 gedagtekend, en worden geheel gevonden in de *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 1540.

de doen neemen (*), en de breuk tusschen de Staatsleden ongeneeslyk verwyderen. Dit was ook het daadlyk gevolg: want naa het afbreeken dier Onderhandelinge hadt 'er eene Scheuring plaats, welke ons nu nader ſtaat te boeken.

XLIX. BOEK. —— 1787.

De Staatsvergadering weder te *Utrecht* beſchreeven.

Reeds hebben wy geſprooken van het verleggen der *Stichtſche* Staatsvergadering, en houden derzelve te *Amersfoort* (†). Eene verplaatzing, welke de zich daar vervoegende Staatsleden beweerden, dat door de *Utrechtenaaren* nimmer zou tegengeſprooken; maar dat zy, als wettige Staaten, zouden erkend zyn; dat men deeze wettigheid eerst in Grasmaand deezes Jaars hadt beginnen te betwisten. Dan het tegendeel hier van blykt uit de echtſte beſcheiden en de ſterkſte verklaaringen van wegen de Vroedſchap der Stad *Utrecht* (§). —— Om het begrip, ten deezen tyde in veele Geſchriften ſtaande gehouden, als of de Stad *Utrecht* een Souverain gebied hadt, onafhangelyk van het Oppergebied der Staaten, te wederſpreeken, benoemden de *Amersfoortſche* Staatsleden Perſoonen, die eerlang dit ſtuk, het tegendeel beweerende, inleeverden (**).

Onmiddelyk ſchier naa het afbreeken der vrugtloos beſtaane Bemiddelinge openbaar-

(*) Zie hier boven bl. 289.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XI. D. bl. 72 en XII. D. bl. 361.

(§) Deeze vindt men byeengezameld in den *Post van den Neder-Rhyn* XII. D. bl. 1061—1075.

(**) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 344 en 831.

XLIX. BOEK. — 1787. baarde zich de Tweespalt op eene bykans onvoorbeeldige wyze (*), door de uitgevaardigde Beschryving van de Vroedschap der Stad *Utrecht* aan alle Staatsleden tot het houden eener Staatenvergadering, op de gewoone Staatenkamer binnen die Stad, tegen den elfden van Zomermaand. Tot het bywoonen van dezelve noodigden zy alle Staatsleden uit, behalven de afgezette *Utrechtsche* Raaden.

Wie daar verscheenen.

Te deezer Vergaderinge verscheenen TAETS VAN AMERONGEN *Heer van Renswoude* en JOOST VAN AMERONGEN, uit het Lid der Geëligeerden; de Graaf VAN BOETZELAAR VAN LANGERAK uit de Ridderschap; wegens de Stad *Utrecht* de twee Burgemeesteren EYK en DE RIDDER, als mede de Vroedschapsleden SMISSAERT, VAN HAEFTEN, VAN DAM, VISSCHER, MULROOY, EGELING, JONCKHEERE en D'AVERHOULT; wegens *Wyk by Duurstede* BECKERING en SCHILGE; wegens *Montfoort* GOBIUS en VAN WYNGAARDEN.

Onder deezen voorige Leden der *Amersfoortsche* Staatsvergaderinge.

Vreemd moet het voorkomen, dat men, op deeze eerste binnen *Utrecht* hervatte Staatsvergadering, de Naamen aantreft van Heeren, die wy te meermaalen onder de *Amersfoortsche* Staatsleden spelden. Deeze bevreemding zal moeten wyken, en het gedrag deezer Staatsleden des lof van Vader-

(*) *Bykans onvoorbeeldig* schryf ik: dewyl 'er in den Jaare MDCLV, desgelyks twee Staatsvergaderingen in *Overysfel* geweest zyn. Zie WAGENAAR *Vaderl. Hist.* XII. D. bl. 404—4 2.

derlandsliefde en geen blaam van ligtzinnige Veranderlykheid of Dubbelhartigheid verdienen. Onder de *Amersfoortsche* Staatsleden verwekte deeze Beschryvingsbrief der *Utrechtsche* Vroedschap geene geringe beweeging; en nog meer het afweezig blyven van eenige Heeren, die zich ter Vergadering binnen *Utrecht* beschreeven, vervoegd hadden. Het moet hun als lood op 't hart gevallen hebben, wanneer die Heeren het wederkomen op de *Amersfoortsche* Vergadering afschreeven by Brieven, welker inhoud bewaarenswaardig is.

Affchryvingsbrief der Heeren VAN AMERONGEN.

Immers de Affchryvings Brief der beide Heeren VAN AMERONGEN liep op deezen korten, maar veel beduidenden, zin. „ 't Geresolveerde op de Staatsvergadering „ den vyfden Mey jongstleden (*), gelyk ook de vyandlyke Aanval van den „ Heer Collonel Graave VAN EFFEREN „ tegen *Utrechts* Burgers, hebben ons doen „ besluiten geene Vergadering te *Amersfoort*, hoe genaamd, meerder by te woonen; en in dit voorneemen zyn wy niet „ alleen ten sterkften bevestigd door het „ Manifest of Declaratoir, 't welk de Heer „ Prins Erfstadhouder heeft kunnen goedvinden in 't licht te geeven, als beschouwende 't zelve van de allernadeeligste „ vooruitzigten; en hebben wy ook daarom verkoozen van de presfante uitnoodiging der Vroedschap van *Utrecht* ge„ bruik

(*) Zie hier boven bl. 289.

XLIX. BOEK. — 1787. „ bruik te maaken, om heden met dezel-
„ ve en verdere Staatsleden te helpen de-
„ libereeren over zodanige middelen, waar
„ door, onder GODS zegen, de Rust, Vrede
„ en Welvaaren binnen dit Gewest mogten
„ worden herſteld.

Affchryvingsbrief van BOETSELAAR.

Breedſpraakiger was het ſchryven, waar by VAN BOETZELAAR beantwoordde het berigt der Edelen aan hem gezonden, ter wraaking van de Staatsvergadering te *Utrecht* beſchreeven, om hem af te maanen van het bywoonen zulker onwettige Byeenkomſten en aan te ſpooren om zich ter Staatsvergadering te *Amersfoort* te vervoegen. Dan hoe breedſpraakig ook, mogen wy dien Brief niet onovergenomen laaten: dewyl dezelve het gedrag van deezen Heer ten vollen verdeedigt, en ter beſchaaminge ſtrekt van de ten dien dage uitgeſtrooide en in druk verſpreidde leugentaal, dat BOETZELAAR, in de *Utrechtſche* Staatsvergadering komende, zou geweigerd hebben, in eene Vergadering, door hem onwettig genoemd, zitting te willen neemen; dat hy met de daad zou opgeſtaan en vertrokken zyn. Men oordeele of dit de taal en het gedrag kan weezen van eenen Heer, die het aangeroerde ſchryven, in deezer voege beantwoordde.

„ Indien ik hadt begreepen, dat deeze
„ Beſchryving der Staatenvergadering alhier
„ te *Utrecht* niet zou hebben kunnen ſtrek-
„ ken, tot maintien van de Hoogheid der
„ Provincie, en die van de Ridderſchap,
„ zo wel als tot de Herſtelling van de jam-

„ mer-

„ merlyk geschonden, en dagelyks meer „ en meer bedreigd wordende Rust en „ Veiligheid van de goede In- en Opgeze- „ tenen, zou ik reeds, by het gepasseer- „ de Besogne, by 't welk ik voorleden „ Donderdag verzogt was te adsisteeren, „ alle poogingen hebben aangewend om „ dezelve tegen te gaan. XLIX. BOEK. — 1787.

„ Maar Ed. Mog. Heeren! ik begreep „ toen, en ik begryp nog, dat 'er geen „ gepaster middel kan worden uitgedagt, „ om de Rust en Eendragt te herstellen, „ dan dat men wederom, op de gewoone „ Plaatze, binnen de Stad *Utrecht*, verga- „ derde. Ik heb daarom geene zwaarig- „ heid gemaakt op die Vergadering te ver- „ schynen, om, was het mogelyk, mede „ te werken tot herstelling van de Rust „ in deeze Provincie, die, gelyk U Ed. „ Mog. zelve bewust zyn, zo allerbeklaag- „ lykst is geschonden, dat door den schie- „ lyken Aanmarsch van een gedeelte van „ het Regiment van VAN EFFEREN, en „ door hetzelve onverhoeds gedaane At- „ taque op de goede onschuldige Burgery „ deezer Stad, het kostbaar Burgerbloed „ den grond deezer Provincie heeft bespat, „ en tot GOD om wraak schreeuwt! — „ Ja, Ed. Mog. Heeren! wordt die Rust, „ over welker schennis U Ed. Mog. te „ regt klaagen, nog niet dagelyks en aan- „ houdend geschonden, door die Troepen, „ welke U Ed. Mog. hebben kunnen goed- „ vinden op het Territoir deezer Provincie „ te brengen, als welken de goede Inge-

XLIX. BOEK. — 1787.

„ zetenen moedwillig aanranden, bedreigen
„ en mishandelen, niet tegenstaande dezelve
„ ve weer- en wapenloos zyn, en zich
„ buiten alle Partyschappen houden; en
„ zelfs door het draagen van Leuzen en
„ en het uiten van twistzoekende Woorden,
„ den, de Plakaaten, door U Ed. Mog.
„ onder de scherpste bedreigingen geëmaneerd,
„ neerd, onder het oog van U Ed. Mog.
„ strafloos te leur stellen.

„ Ik zal altoos, als een Man van Eer,
„ en een cordaat Regent, zonder eigenbelang,
„ lang, tragten mede te werken, zo veel
„ in myn vermogen is, tot het neemen
„ van die Maatregelen, welke kunnen strekken
„ ken tot behoud van de geheele Provincie,
„ cie, en tot maintien van de Vryheden
„ en Welvaard der braave Burgery van
„ *Utrecht*, waar toe niet weinig zou contribueeren,
„ tribueeren, dat elk in zyne neering en
„ hanteering gerust konde voortgaan, zonder
„ der genoodzaakt te zyn dag en nagt te
„ moeten waaken, op dat zy niet worden
„ ontrust.

„ Ik bidde den Almagtigen God, dat
„ hy my hier in genadiglyk onderfteune,
„ op dat ik, in den dag des Oordeels,
„ met een gerust geweeten, voor zynen
„ Regterstoel verschyne. — Hier toe
„ vind ik my te meer aangemoedigd, wanneer
„ neer ik het oog op al het kortlings gebeurde
„ beurde vestigende, ten vollen overreed
„ ben, dat zyne Almagt en Goedertierenheid
„ heid voor de braave Burgery deezer
„ Stad, en de regtvaardige zaak des Vaderlands

„ der-

„ derlands waakt. —— In het vast vertrouwen dat zyne hand al verder met dezelve, en met de Voorstanders van Waarheid en Geregtigheid zal zyn, zal ik blyven voortgaan de zaak des Vaderlands voor te staan, met die cordaatheid, welke ik altoos heb gesupponeerd plaats te hebben by de Heeren Edelen, van welke ik de eer heb een Lid te zyn. XLIX. BOEK. —— 1787.

„ Ik bid U Ed. Mog. met de hartlykste zugt, zo voor 's Lands behoud, als voor de grootheid en luister van U Ed. Mog. zelve, toch mede te werken, dat de Rust in onze Provincie en Stad moge worden hersteld —— Zonder dat is de ruïne van beide onvermydelyk (*)."

Van deeze eerst gehoudene hervatte Staatsvergadering binnen *Utrecht* gaven de Staatsleden berigt aan de In- en Opgezetenen des Lands, met last om, van nu af aan, geene andere Staatsbesluiten of Bevelen te gehoorzaamen, dan die uit naam deezer Vergaderinge werden afgevaardigd. De Ingezetenen van deeze Vergadering verwittigd.

Eene verandering in dit Gewestlyk Bestuur dus vastgesteld, moest ook in ruimer kring werken, en op 't algemeen Staatsbestuur eenen invloed baaren, lang gewenscht en lang verwagt door de Voorstanders der Grondwettige Herstelling, die ter Algemeene Staatsvergaderinge, gelyk wy in den loop onzer Geschiedenisse te vaak gelegenheid hebben om op te merken, hunne tegenstreevers vonden, en onder deezen de Besluit om andere Afgevaardigden na hun Hoog Mogenden te schikken.

(*) *Post van den Neder-Rhyn* XII. D. bl. 951 enz.

XLIX. BOEK. 1787. de Afgevaardigden van het *Sticht* telden. Hier om was het eene der eerste werkzaamheden der te *Utrecht* hervatte Staatsvergadering andere Afgevaardigden ter Vergadering van hun Hoog Mogenden te zenden.

Tegenwerking der Amersfoortsche Staatsleden. Deeze wolk hadden de *Utrechtsche* Staatsleden te *Amersfoort* vergaderd, wel zien hangen, en poogden de werking daar van te voorkomen, door eenen Brieve aan die hooge Staatsvergadering gerigt, waar in zy verzogten, dat hun Hoog Mogenden, in geenerlei opzigt, iets van die vermeende Staaten komende, als wettig zouden aanneemen, met byvoeging, dat met betrekking tot deeze zaak, aan al het Krygsvolk van den Staat, ten aanziene van het Grondgebied van het *Sticht*, mogt aangeschreeven worden, geene andere Patenten of Attaches aan te neemen, dan de Patenten van den Capitein Generaal, en Attaches verleend door de Staaten te *Amersfoort* vergaderd.

Met hun instemmende Gewesten. Eenstemmig betuigden de Afgevaardigden van *Gelderland*, *Zeeland* en *Utrecht*, „ met leedweezen vernomen te hebben „ deezen stap van de Stad *Utrecht*, waar „ door de verwarringen, in dat ongeluk„ kig Gewest nog werden vermeerderd. „ Dan, vermids hun Hoog Mogenden en „ de Heeren Staaten van alle de Gewes„ ten, door menigvuldige daaden, erkend „ hadden de Wettigheid en Souverainiteit „ der Heeren Staaten van *Utrecht*, welke te „ *Amersfoort* haare zitting hielden, en blee„ ven houden, en het eene ongerymdheid „ zou weezen *twee* Souveraine Vergaderingen

„ in

„ in één en dezelfde Provincie te erken- XLIX. BOEK. — 1787.
„ nen, waar uit volgde, dat de Vergade-
„ ring, onder den naam van Staaten thans
„ te *Utrecht* beschreeven, door hun Hoog
„ Mogenden, in die hoedanigheid, niet kon
„ worden erkend. Weshalven zy van oor-
„ deel waren, dat, tot voorkoming van mis-
„ verstand en wanorde, welke uit het bestaan
„ van twee Staatsvergaderingen, zouden
„ kunnen voortkomen, hun Hoog Mog.
„ derzelver inzigt hier omtrent aan het
„ Krygsvolk van den Staat, op de verzogte
„ wyze, geliefden te kennen te geeven.

Andere namen het over.

Wel verre waren zy van eene zo vaardige toestemming en goedkeuring te verwerven by de Afgevaardigden van *Holland*, *Friesland*, *Overysſel* en *Stad en Lande*. Deeze vier Gewesten namen gedagten Brief over.

Misnoegen der Afgevaardigden van *Utrecht*.

Dit verwekte een hooggaand misnoegen by de Afgevaardigden van *Utrecht*. Zy gaven daar aan lugt met te betuigen.
„ Dat zy ten hoogsten verwonderd waren,
„ dat de Afgevaardigden van vier Provin-
„ cien hadden kunnen goedvinden over te
„ neemen eene zaak, waar de Hoogheid
„ en Souverainiteit van hunne Provincie
„ zo zeer in werd aangevallen, dat zy
„ naauwlyks gelooven konden, dat de Hee-
„ ren Staaten, hunne Principaalen, op zulk
„ eene wyze door hunne Medebondgenoo-
„ ten zouden worden behandeld; daar het
„ uit alle Retroacten bleek, dat nog nooit
„ deeze Vergadering, noch die van eenige
„ Provincie, noch de Raad van Staaten,

XLIX BOEK. 1787.

„ noch eenig Collegie hoe genaamd, in „ twyfel hadden getrokken, dat de Hee„ ren Staaten der Provincie van *Utrecht*, „ zo als die thans te *Amersfoort* vergade„ ren, voor de éénige waare Staaten van „ *Utrecht* moesten erkend worden, welke, „ onafgebrooken, alle Vergaderingen en „ Besluiten, zo binnen als buiten de Pro„ vincie gehouden en genomen hadden, „ Dat zy diensvolgens inriepen de goede „ trouw van de Bondgenooten, om Hoogst„ dezelven daar by te blyven erkennen en „ handhaaven, en dat zy ten sterksten pro„ testeerden van geweld en overheersching, „ en aan zich behielden om dien aangaan„ de zodanige maatregels te neemen, als „ zy, tot handhaaving van hun regt, zou„ den oordeelen te behooren (*).

De nieuwe Afgevaardigden door *Gelderland* gewraakt.

Dit voorspel kondigde genoegzaam aan wat het gevolg zou weezen, en hoedanig een storm 'er stondt los te barsten, wanneer 'er Afgevaardigden, uit de Stad *Utrecht* gezonden, ter hooge Staatsvergadering verscheenen. Daar toe werden benoemd, wegens de Ridderschap JOOST TAETS VAN AMERONGEN *Heer van Vliet*, wegens de Stad *Utrecht* de Vroedschappen JAN ANTHONY D'AVERHOULT, en ANDRIES JAN STRIK VAN LINSCHOOTEN, *Heer van Loenersloot*. —— Wanneer de Voorzitter ter Vergaderinge bekend maakte, de aankomst deezer Heeren met hunne Geloofsbrieven, betuigden de Afgevaardigden van *Gelder-*

land

(*) *Resol. Gen.* 11 Juny 1787.

land en *Zeeland*, dat zy, volhardende by hun reeds uitgebragten raadflag, de overgeleeverde Geloofsbrieven niet konden erkennen, noch die Heeren ter Vergaderinge toelaaten. Zy. voegden 'er nevens, dat, indien onverhoopt een Befluit ten tegendeele mogt genomen worden, zy zich onbevoegd oordeelden om in eenige onderhandeling te treeden, tot dat zy deswegen het oogmerk en goedvinden hunner Zenderen zouden hebben verftaan.

XLIX. BOEK. 1787.

De Afgevaardigden van *Holland* in de Lastbrieven der gezondene Heeren niets gehoord hebbende, 't welk afweek van de gewoone uit dat Gewest, betuigden bereid te zyn die Heeren ter Vergaderinge toe te laaten; het gefchil tusfchen de Staaten te *Amersfoort* en te *Utrecht* vergaderd, voor louter *Domeftiek* aanziende.

Holland wil ze erkend hebben.

De voorheen Afgevaardigde Staatsleden van de Provincie *Utrecht* gaven hunne uiterfte bevreemding te kennen, dat, daar zy, op hunne wettige Lastbrieven, ter Staatsvergaderinge zaten en niet opontboden waren, andere Heeren herwaards gezonden wierden, door vermeende Staaten te *Utrecht* vergaderd, welker Vergadering zy voor onwettig hielden. Vermeenende dat hun Hoog Mogenden met hun van dezelfde gedagten zouden zyn, wanneer zy aan de goede trouwe hulde wilden doen. Op welke gronden zy zich verklaarden tegen de toelating dier Heeren, en wilden dat de Lastbrieven hun weder te rug zouden gegeeven worden. Zij behielden aan zich tegen de toelaa-

De voorige Afgevaardigden van *Utrecht* yveren 'er tegen.

XLIX. BOEK. — 1787. laating, als mede tegen de onbehoorelyke en alzins onwettige onderdrukking van de wettige stem eener Souveraine Provintie, mitsgaders tegen de daar uit voortgevloeide de onwettige inleiding dier vermeende Afgevaardigden van de Stad *Utrecht* hunne Aantekening.

Friesland wil 'ze toelaaten. *Frieslands* Afgevaardigden hielden met die van *Holland* deeze zaak voor louter Huishoudelyk; dat zy de wettigheid of onwettigheid der Staatsvergadering binnen *Utrecht* gehouden, niet konden of mogten beslissen; dat zy den Brief der Staatsleden te *Amersfoort* vergaderd, wegens die binnen *Utrecht* by een kwam, aan hunne Lastgeeveren gezonden hadden; maar dat by alle Geloofsbrieven, op naam der Staaten van de onderscheidene Gewesten alleen twee zaaken in aanmerking moesten komen; voor eerst of dezelve in de gewoone orde waren ingesteld, en ten anderen of 'er door de Heeren daar by benoemd Ampten bekleed wierden, die hun van deeze Vergadering uitslooten. Dat, dewyl op geen van die beide stukken eenige aanmerking kon gemaakt worden, huns oordeels, de nu gezondene Heeren, by voorraad, de zitting ter Staatsvergadering moest openstaan, behoudens de vrye raadpleeging hunner Lastgeeveren; en dat, wanneer deezen de Staatsleden te *Amersfoort* vergaderd, voor de alleen wettige Staaten hielden en de Vergadering te *Utrecht* gehouden niet erkenden, de nu gekomene de Vergadering zouden moeten verlaaten.

De

De Afgevaardigden van *Overyssel* konden voor zich de Toelaating dier Heeren, uit hoofde der Geloofsbrieven, niet weigeren, en stonden hun de Zittinge toe; zonder egter hier door de verdere Raadpleegingen der Staaten van *Overyssel* te willen stremmen. *Overyssel stemt met Holland.*

Stad en *Lande*, den bewusten Brief der *Amersfoortsche* Staatsleden overgenomen hebbende, oordeelden zich verpligt met de Geloofsbrieven op den zelfden voet te moeten handelen. *Stad en Lande neemt het over.*

Ingevolge deezer Raadslagen werd tot de Toelaating besloten, en zou, daar die van *Utrecht* weigerden deeze Heeren in te leiden, zulks geschieden door de Afgevaardigden der drie Gewesten, welke 'er voor gestemd hadden.

De Afgevaardigden van *Gelderland*, *Zeeland* en *Utrecht* verzetten zich ten sterksten tegen de toelaating dier Heeren op de stem van drie Gewesten. De twee eerstgemelden hielden voor onwettig alles wat buiten hunne medestemming, inmiddels ter Vergaderinge van hun Hoog Mogenden gehandeld of zou besllooten worden. Dan lieten die van *Zeeland* zich, binnen weinig dagen, weder tot Onderhandeling in. De Afgezondenen van *Stad* en *Lande* namen het voortgaan met het opmaaken des Besluits euvel op; doch oordeelden zich onbevoegd om, buiten kennis van hunne Lastgeveren, te weigeren hun raadslag over voorkomende zaaken uit te brengen (*). *Tegenkanting.*

In

(*) *Resol. Gen.* 14 en 19 Juny 1787.

XLIX BOEK. — 1787. Zitting-neeming en hooggaand geschil tusschen Thuyl en d'Averhoult.

In gevolge hier van namen de nieuw Afgevaardigden Zitting, op den zestienden van Zomermaand, den dag dat de Besluiten van hun Hoog Mogenden, ten aanziene van het Krygsvolk van den eersten en tienden van Zomermaand, met zo veel moeite, werden ingetrokken (*). Te deezer Vergadering rees 'er hooggaand geschil tusschen twee Staatsleden, van onderscheide Bezending, naamlyk de Baron THUYL VAN SEROOSKERKEN en de Heer D'AVERHOULT. Eerstgemelde, Schoonzoon van den Griffier FAGEL, hadt ter Vergaderinge heftige woordwisseling met D'AVERHOULT gehad, en door drift vervoerd de degen half ten scheede uitgetrokken. Door eenige Heeren in een kamer gebragt, verzogten deezen den Schoonvader, die oploopenheid te neder te zetten. Hoe wel deeze verklaarende, des weinig hoop te hebben, en dat het ook niet langer te verdraagen was, begaf hy zich tot zyn Schoonzoon; doldriftig stoof deeze ten dien eigen oogenblikke ter kamer uit, liep de trap af op straat. D'AVERHOULT was toen, daar de Vergadering door deeze ongestuimheid afbrak, mede buiten gekomen om na huis te gaan. THUYL, hem op 't Binnenhof ziende, smeet den rok uit, trok den Degen, en vorderde zyn Party daar voor. Deeze wilde op hem toevliegen; doch werd door zyne Medeafgevaardigden tegengehouden. De Hof-Majoor TINNE bragt den aanvaller tot bedaaren.

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XIV. D. bl. 320, 391.

ten. Hier uit ontſtondt 's volgenden morgens een Tweegevegt, waar van zeer verſchillend geſprooken werd; doch ten welken opzigte de Partyen elkander, in openbaare Nieuwspapieren, die deswegen wydverſchillende en partydige berigten gegeeven hadden, regtvaardigden; terwyl, in een deezer ſtukken, THUYL erkent, „dat „ D'AVERHOULT, wel verre van in de „ Vergadering eenige Inſultes aan de Vergadering, of aan zyn Perſoon, te hebben gedaan, in tegendeel, zich met meer „ reden als zelve geoffenſeerd konde aanmerken (*)." XLIX. BOEK. 1787.

De Voorzitter, ter naastvolgende Vergadering van hun Hoog Mogenden, herinnerde te regt, alvoorens hy iets in overweeging bragt, de Leden aan onvoegelykheden onlangs voorgevallen, en dat hy zich genoodzaakt vondt, te verzoeken, dat elk, op een geregelden voet, zyn raadſlag zou uitbrengen; ten einde hy zyn post met voeglykheid en orde zou kunnen bekleeden. Dit vondt een algemeene toeſtemming. Hier op deedt hy een nader voorſtel, naamlyk of, uit hoofde van het gebeurde op laatstleden Zaturdag avond, aan de Heeren VAN THUYL en D'AVERHOULT niet zou kunnen worden voorgehouden om aan de Vergadering te betuigen hun leedweezen over de ontrusting dien avond aan de Vergadering toegebragt, en dat daar van geen

Dit Geſchil uit den weg geruimd.

(*) Men vindt deeze in de *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 1263. 1265. 1277.

XLIX. BOEK. —— 1787. geen geschil meer zou plaats hebben. Dit vondt byval, en verklaarden beiden die Heeren mondeling hier over hun leedweezen, met byvoeging, dat, daar die zaak uit de wereld gemaakt was, deswegen niets meer zou voorvallen. Hier in namen hun Hoog Mogenden genoegen. Dan de Afgevaardigden van *Holland*, hielden wegens dit geval, aan zich de vrye raadpleeging der Staaten, wegens de schennis van hun Grondgebied op het Binnenhof.

De *Amersfoortsche* Staatsleden dringen aan op het wegzenden der *Utrechtsche* Afgevaardigden.

Hier mede was dit schreeuwend tusschenvoorval afgedaan; doch de groote zaak de Toelaating dier tweede Bezending uit het *Sticht* in geenen deele. Een Brief der Staaten van *Utrecht* te *Amersfoort* vergaderd, hieldt in: hunne bevreemding, over het toelaaten der van *Utrecht* Afgevaardigden, en de handelwyze daar omtrent in het opmaaken des Besluits gehouden, aandringende dat die Heeren, zonder uitstel, de Zittinge ter Vergaderinge zou ontzegd worden: dewyl hunne Zending van alle wettigheid ontbloot was, en, uit zulk eene handelwyze, de schroomlykste gevolgen te dugten waren.

Nog meer Staatsleden uit *Utrecht* dienen zich aan.

Naauwlyks was deeze Brief geleezen of de Voorzitter maakte bekend, dat zich by hem aangemeld hadden de Heeren I. C. Pronckert, W. van Dam, Heer van *Isselt*, Raaden in de Vroedschap der Stad *Utrecht* en N. van Asschenbergh, Raad in de Vroedschap en Oud Burgemeester te *Wyk by Duurstede*, met Lastbrieven van de Staaten te *Utrecht* vergaderd, om te ver-

schy-

schynen ter Vergaderinge van hun Hoog Mogenden. — Oorzaak tot deeze versterking der Bezendinge gaf, dat de *Amersfoortsche* Staatsleden van hunnen kant de Afgevaardigden, met drie Leden vermeerderd hadden.

XLIX. BOEK.
——
1787.

Niet toegelaaten.

De Gewesten, die de voorheen nieuw gezondene Afgevaardigden geweigerd hadden, bleeven ook deezer Zittingneeming ten sterkste wraaken. *Friesland*, welkers Bezending thans vermeerderd was, bragt de meenderheid van dezelve voor haare stem uit, dat zy de toelaating der Afgevaardigden uit de Stad *Utrecht* korts gedoogd, lieten voor rekening van die *Friesche* Staatsleden, welke zulks gedaan hadden; „ doch dat „ zy, zo lange de Heeren Staaten hunne „ Principaalen, de Staaten van *Utrecht* te „ *Amersfoort* vergaderd erkenden voor den „ Wettigen Souverain van dat Gewest, „ zy geene Gecommitteerdens wegens die „ Provintie konden toelaaten, dan de zodanigen, wier Last uit den boezem der „ Gedeputeerde Staaten te *Amersfoort* vergaderd, was voortgevloeid." —— *Groningen* nam het over, weshalven *Holland* met *Overyssel* alleen in de toelaating dier nieuwe Afgevaardigden stemden. Het besluit hier op was, by voorraad, deeze vier Heeren geene Zitting te vergunnen, tot dat de Gewesten, die deeze zaak hadden overgenomen, zich daar op zouden verklaard hebben. —— De stem van *Utrecht* hadt men nu doen zwygen; waar over de *Amersfoort*-

XLIX. BOEK. *foortsche* Staatsleden zich hoogst beklaagden (*).

1787. De Staatsleden te *Utrecht* leveren eene Verdeediging in. 't Leed maar weinig dagen of van wegen de Staatsvergadering binnen *Utrecht* kwam ter tafel van hun Hoog Mogenden een breedvoerig Stuk, waar by zy hun gehouden gedrag, in het wederom beleggen der Vergaderinge te ouder en éénig daar toe bestemde Stede, verdeedigden, hunne Gevoelens en handelingen open lagen; zonder dezelve hier door eenigzins aan de beoordeeling der Hooge Bondgenooten te onderwerpen. Teffens hunne redenen aanvoerende om het geen de *Amersfoortsche* Staatsleden bybragten, als of zy alleen den wettigen Souverain van dat Gewest konden vertegenwoordigen, te ontzenuwen. Alles beslooten met een Voordragt van de handelwyze door die Staatsleden gehouden, in hunne Oorlogstoerustingen om hunne Regten hereischende Burgers, geweldaadig te overheerschen; en het bescherming verleenen aan het Hoofd van muitend Krygsvolk, door een magtig Bondgenoot openlyk voor een Verraader des Vaderlands verklaard (†).

Door vier Gewesten ongunstig opgenomen. Met grooten wansmaak hoorden de meesten deezen Brief. De Afgevaardigden van *Gelderland*, *Zeeland*, *Utrecht* en *Friesland* keurden, met eenpaarige stemmen, die geheele voordragt af, en wilden, *Zeeland* alleen

(*) *Resol. Gen.* 18 Juny 1787.
(†) Balneavis naamlyk. Zie onze *Vaderl. Hist.* XIV. D. bl. 305.

leen uitgezonderd, dit Aanschryven buiten de Staatsaantekeningen gelaaten hebben. *Holland*, *Overysfel*, als mede *Stad en Lande* namen dien Brief over (*).

XLIX. BOEK. 1787.

Men zoekt het weeren dier Heeren te beletten.

Eerlang wraakte *Friesland* geheel en al de Afgevaardigden uit de Stad *Utrecht*, en drongen de *Amersfoordsche* Afgevaardigden toen aan op het intrekken des Besluits, by 't welke aan die uit *Utrecht* zittinge verleend was (†). Naa het ontvangen eens Staatsbesluits uit *Zeeland*, hoogst het gehouden gedrag, der Afgevaardigden in deezen pryzende, en tot volhouden, wat 'er ook mogt gebeuren, met die Party aanmaanende, wilden de Gewesten die dezelfde lyn trokken, dewyl *Groningen* nog geen stem hadt uitgebragt, kort dag gesteld hebben, tot het afdoen deezer zaake, *Holland* wraakte dit ten sterkste als strydig met de handelwys der Vergaderinge (§).

Sterk besluit van *Holland* in deezen.

Dit schryven van *Zeeland*, en het sterk bedringen der met haar zamenstemmende Gewesten, bewoog de Afgevaardigden van *Holland*, naa zich breed uitgelaaten te hebben over deezen Brief, alsmede over de inmiddels in *Zeeland* en *Gelderland* voorgevallen Oproeren, en de lessen in dit Staatsstuk den Afgevaardigden gegeeven, om, by hun meermaals uitgebragt gevoelen, deeze taal te voegen „dat, by aldien 'er „ ee-

(*) *Resol. Gen.* 21 Juny 1787.
(†) *Resol. Gen.* 13 July 1787.
(§) *Resol. Gen.* 16 July 1787.

XLIX. BOEK. — 1787. „ eenige middelen in het werk zouden mo„ gen worden gesteld, om gemelde Gede„ puteerden *feitlyk* uit de Vergadering van „ hun Hoog Mogenden te weeren, zy zich „ genoodzaakt zouden vinden dezelve Ge„ deputeerden in hunne Protectie te nee„ men, en daar en tegen den Gedeputeer„ den van de Provincie van *Utrecht* te „ *Amersfoort* vergaderende het Territoir „ van deeze Provincie te interdiceeren." — Voorts aan zich behoudende zodanige verklaaringen en maatregelen met betrekking tot den verderen inhoud der *Zeeuwsche* en andere Staatsbesluiten, als zy te raade zouden worden.

Hoe door *Zeeland* wederstreefd. De Afgevaardigden van *Zeeland*, magtig getroffen door dit Voorstel, 't welk zy *singulier* en *lasief* noemden, en aan de Staaten huns Gewests zouden zenden, oordeelden, dat ten spoedigsten, in eene Onderhandeling van hun Hoog Mogenden met den Raad van Staaten behoorde overlegd te worden, „ de Middelen in het werk te „ stellen tegen de Dreigementen door de „ Provintie van *Holland* gedaan, en tot „ maintien van de vryheid aan Heeren Ge„ deputeerden van de Bondgenooten com„ peteerende (*).

Hoe door de *Amersfoordsche* Staatsleden uitgekreeten. 't Liep niet lang aan of de Afgevaardigden van *Zeeland* lieten zich weder hooren om deeze zaak af te doen, met voordragt, om, indien Staaten van *Holland* eenige daad van geweld tegen de *Amersfoordsche* Staatsle-

(*) *Resol. Gen.* 23 July 1787.

leden mogten ondernecmen, zich nevens de andere daar tegen te verzetten. De *Amersfoortsche* Staatsleden noemden, te dier gelegenheid, het Besluit van *Holland violent*, opgevuld met *ongehoorde Dreigementen*, en een stuk waar by zy zich de magt aanmaatigden, *om deeze Vergadering lam te maaken*, en van *veel verder uitzigt dan de momenteele Apparitie der drie Heeren van Utrecht ter Staatsvergaderinge* (*). XLIII. BOEK. —— 1787.

Welhaast onderstennden de Staatsleden te *Amersfoort* het gedaane Voorstel hunner Afgevaardigden om eene Onderhandeling met den Raad van Staaten te houden, ten allersterksten, en traden in de Maatregelen van *Zeeland* (†). Met geen vrugtgevolg drongen zy vervolgens nog nader aan op het weeren der by hun gewraakte Afgevaardigden (§). Zy vonden in dit stuk eerlang een steun in een ...er breedspraakig uitgebragt verslag der Staatsleden, die met den Raad van Staaten dit geschilstuk onderzogt hadden (**). Voortzetting van dit geschil.

Te midden van alle deeze woelingen bleeven, tot den vyftienden van Herfstmaand, de Afgevaardigden van de Stad *Utrecht* Zitting behouden. Onmiddelyk naa de Omwenteling drongen de Afgevaardigden van *Utrecht* aan op weering dier Heeren uit de Staatsvergadering. 't Geen thans geen Door de Omwenteling geëindigd.

(*) *Resol. Gen.* 27 July 1787.
(†) *Resol. Gen.* 30 July 1787.
(§) *Resol. Gen.* 6 Aug. 1787.
(**) *Resol. Gen.* 9 en 21 Aug. 1787.

XLIX. BOEK. — 1787. geen hinderpaal kon ontmoeten: want het was van geen beduidenis dat de éénige aanweezige Afgevaardigde van *Overysfel* betuigde in last te hebben die Heeren te blyven erkennen. *Stad en Lande* was en bleef op dit ftuk ongelast (*).

Strydige bevelen in 't *Sticht*, ftaande de twee Staatsvergaderingen. Wy hebben de geheele toedragt en afloop deezer veel gerugtsmaakende dubbele Bezending willen by een voegen, en moeten dus een hertred doen, om na te gaan, hoe het in 't *Sticht* zelve zich toedroeg tusfchen deeze twee zo ftrydige Staatsvergaderingen. Hadt het, van den aanvange af, dat een aantal Staatsleden oordeelden reden te hebben om de Landfchaplyke Vergadering na *Amersfoort* te verleggen, tusfchen deezen en de Stads Regeering aan geene gefchillen ontbrooken (†); naa het uitfchryven en houden eener tweede Staatsvergaderinge in de Stad liepen deeze veel hooger, en dreigden eene volflaagene Regeeringloosheid in dit Gewest, door een aantal ftrydige bevelen en daar op gegronde handelingen. Kleinigheden, die men, op andere tyden, misfchien voor zaaken van aanbelang zou rekenen, gaan wy ftilzwygende voorby, om flegts de meest in 't oogloopendfte en meest gerugtmaakende aan te ftippen.

Uitgefchreevene en gewraakte De Staatsleden te *Amersfoort* fchreeven eene Geldleening uit, gelyk zy het uitdrukten, tot handhaaving van de Hoogheid en

(*) *Refol. Gen* 20 Sept. 1787.
(†) Zie onze *Vaderl. Hift.* XII. D. bl. 361. en.

en Onafhangelykheid huns Gewests en van de oude Conſtitutie, als mede tot Betaaling, nevens de verdere Bondgenooten, van het Krygsvolk, dat aan de Algemeene Staaten getrouw, by *Holland*, of elders, mogt worden afgeweezen. —— Tegen het deelneemen in dezelve waarſchuwden de Staaten te *Utrecht* een iegelyk om daar toe geen Geld op te ſchieten: dewyl, wie dit deedt, geen wedergave van Penningen, of betaaling van Renten, zou te wagten hebben (*). —— Laater toonden de *Utrechtſche* Staatsleden op hunne hoede te weezen tegen de vermindering of vervreemding van 't Vermogen en den Rykdom der Stad en des Gewests. Te hunner kennisſe was gekomen de pooging om eenige Goederen, binnen het *Sticht* gelegen, toebehoorende aan een der *Amersfoortſche* Staatsleden, te vervreemden en over te draagen op andere Eigenaars. By openbaare Afkondiging lieten zy hier tegen bekend maaken, dat voortaan geene Donatien, Cesſien, Bezwaaringen, of Transporten van Goederen, Effecten of Eigendommen, van welk een aart ook, roerende of onroerende, toebehoorende aan de *Amersfoortſche* Staatsleden, of aan de Raaden door de Burgery afgezet, die de Stad *Utrecht* en derzelver Vryheid verlaaten hadden, en daar door met die van *Amersfoort* op de eene of de andere wyze zamenwerkten, zouden geſchieden, of geſchied zynde, van geene waar-

XLIX. BOEK. —— 1787. Geldleening.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 1506 en 1539.

XLIX. BOEK. — 1787. waarde weezen. —— Reeds vroeger hadden zy over het innen van Provinciaale Middelen, door de *Amersfoortsche* Staatsleden, eene allersterkste Afkondiging laaten doen, 't welk aanleiding gaf tot veele hoogloopende strydige handelingen (*).

Strydige Afkondigingen over het draagen van Oranjeteekenen. Een Staatsbesluit in den Jaare MDCCLXXXV by de *Utrechtsche* Staatsleden genomen verboodt, ten allerstrengsten, het draagen van alle Leuzen, en met naame alle Oranjevercierzelen, als aanduidingen van Partyschap. —— Dan konden de *Amersfoortsche* Staatsleden, in Hooimaand deezes Jaars, goedvinden deeze Afkondiging te herroepen, en vryheid te geeven tot het draagen deezer Leuzen. Die te *Utrecht* vergaderd, verzetten zich daar tegen met de hand te houden aan het voorheen afgekondigde ten deezen aanziene (†).

Tegen elkander inloopende Bevelen aan de Leeraaren. Hadden de *Amersfoortsche* Staatsleden zich van den invloed des Predikstoels, te hunner baate, zoeken te bedienen, door de Leeraars ten Plattenlande te gelasten de Wettigheid hunner Vergaderinge aan den Toehoorderen voor te houden, en in te prenten; die eigenste Leeraaren kreegen van de Staaten te *Utrecht* vergaderd eene allernadruklykste Aanschryving, om zich daar van te onthouden, en niet uit te laaten over de Wettigheid of Onwettigheid van eenige Vergaderingen; maar zulks over te laaten aan elks oordeel. Zy verklaarden

zo

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 546 en 826.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 1091 en 2112.

zo zeer overtuigd te weezen van de Wettigheid hunner Vergaderinge, dat zy dezelve aan eens ieders onderzoek gerustlyk durfden onderwerpen, zonder genoodzaakt te zyn de toevlugt te neemen tot den Predikstoel, geschikt voor zaaken van veel grooter gewigt; en niet om Verdeeldheid in de Gemeente te verwekken. —— Hun taal vondt by de meesten een gunstigen ingang. Althans gunstiger dan de Vroedschap van *Utrecht* voorheen ontmoette van meest alle Stads Leeraaren der Hervormde Kerke, betreffende een Voorschrift naar 't welk zy zich in hunne openbaare Voorbiddinge zouden te gedraagen hebben. De woorden *Wettige Regeering*, zo als zy in het Voorschrift stonden, oordeelden zy, gemerkt de verschillende denkwyze, zonder stoorenis, niet te kunnen gebruiken. Dit stuk werd niet doorgezet.

Wegens het houden van het Synode.

Toen de Burger- en Krygswoelingen, langs hoe hooger ten top steegen, viel, met den aanvange van Herfstmaand, de tyd in van het houden der Synode. Dit baarde by veele Leeraaren geene geringe verlegenheid. Schoon zommigen hunner het uitstellen meest geraaden vonden, geschiedde nogthans de Aanschryving van wegen de Staaten te *Utrecht* vergaderd, die het houden deezer Kerklyke Vergadering bevalen, en als Commissarissen Politiek benoemden de Jonkheeren TAETS VAN AMERONGEN, Heer van *Renswoude*, den Graave VAN BOETZELAAR, en den Burgemeester VAN EYCK. Gebrekkig was de opkomst der Leden;

XLIX. BOEK. 1787. het *Oranje Lemma* werdt 'er afgefchaft. — De Staaten te *Amersfoort* hadden deeze Synodaale Vergadering afgefchreeven. — Wegens de Afkondiging van de Uitfchryving des Algemeenen Dank-, Vast- en Bededags waren ook gefchillen gereezen, tusfchen de Staatsleden in onderfcheide Steden vergaderd.

De Verbintenis tusfchen Staaten van *Holland* en de Stad *Utrecht*.

De Aanftelling des Generaals VAN RYSSEL tot Opperbevelhebber; de belofte van kragtdaadige hulpe door Staaten van *Holland* aan de Stad *Utrecht* gedaan, en den last daar toe aan gemelden Krygsbevelhebber gegeeven, met alles wat deswegen tusfchen Staaten van *Holland* en die van *Utrecht* te *Amersfoort* vergaderd, voorviel, vermeldde ons Gefchiedblad reeds (*), gelyk het ook optekende, wat deswegen ter Algemeene Staatsvergaderinge voorviel, en hoe *Holland*, ondanks alle poogingen ten tegendeele, in dit Plan volhardde, met de uitwerkingen, welke zulks in dit Gewest baarde (†). Hier ftaat ons nu wat van naby te bezien de daadlyke tegenwerkingen in het *Sticht*.

Zyne Hoogheid na *Amersfoort* genoodigd, komt daar,

Eene Uitnoodigings Brief door Staaten van *Utrecht* te *Amersfoort* aan zyne Hoogheid, om zich in Perfoon na die Stad hunner Vergaderinge te begeeven; ontmoette een gunftig antwoord. Hy gaf van zyn Vertrek derwaards op den dag vóór het op

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XI. D. bl. 267. 277 en 284.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XIV. D. bl. 286 en

op reize ging, den achtften van Zomermaand, kennis aan hun Hoog Mogenden, onder betuiging van geen ander oogmerk te hebben, dan, „ om, zo veel in zyn „ vermogen was, in zyne Hooge Digniteit „ van Stadhouder, mede te werken tot be„ houd en redding van het lieve Vader„ land in 't gemeen, en fpeciaal van de „ Provincie van *Utrecht*." De Afgevaardigden van *Gelderland* en *Zeeland* betuigden deswegen hun genoegen. *Holland*, *Overysfel*, als mede *Stad en Lande*, lieten het by eene koele overneeming berusten (*).

XLIX. BOEK. 1787.

Zyn komst aldaar.

Ten geftelden dage toog de Stadhouder derwaards, tot op eene kleine afftand van de Stad, vergezeld door de Prinfesfe, die na *Nymegen* te rug keerde. Begeleid door Ruiters van TUYL tradt hy 's avonds binnen. De Heeren WESTRENEN VAM STARKENBURG en NATEWISCH en VAN BRONKHORST wagtten hem op. Gemelde NATEWISCH Hoofdfchout, en twee Burgemeesteren met den Secretaris, verwelkomden hem, in het Huis van den Heer COHEN tot een intrek voor den Prins gefchikt.

Alles krygt eene meer Krygszugtige gedaante.

Omtrent gelyktydig deeden de Staaten van *Utrecht* te *Amersfoort* aanzoek om uit *'s Hertogenbosch* te mogen ontvangen vier en twintig Stukken Kanon Drieponders; zes Hauwitzers van vier en twintig Pond, met derzelver Affuiten en vier Ammunitie Karren. De vier Gewesten *Holland*, *Friesland*,

(*) *Refol, Gen.* 10 Juny 1787.

XLIX. BOEK. — 1787. *land*, *Overysfel* en *Stad en Lande* namen dit verzoek over. Alles vermeerderde de Krygszugtige gedaante, welke dit Gewest reeds hadt aangenomen, en behoeven wy hier niet te herhaalen, hoe de bedoelde fchikking des Krygsvolks ingerigt was om *Utrechts* Veste te benaauwen (*).

Plakaat der Staaten van *Utrecht* het Krygsvolk betreffende.

Dit bewoog Staaten van *Utrecht*, op nieuw te dier Stede vergaderd, in een hunner eerfte Zittingen, een altoos gedenkwaardig Plakaat uit te vaardigen, waar in zy deeze taal voeren. „ Alzo zedert eenigen tyd „ Oneenigheden in deeze Provincie zyn „ ontftaan, waar door veroorzaakt is, dat „ eenige Staatsperfoonen te *Amersfoort* ver„ gaderende, onder den naam van Staaten, „ hebben kunnen goedvinden om eenige „ Troepes in deeze Provincie te doen ko„ men, en fpeciaal ook Troepes, welke „ te onzer Betaalinge ftaan, en ons Eed „ en Trouw gezwooren hebben, en dit „ alles met voorneemen, zo als het zich „ laat aanzien, en alreeds gebleeken is, „ om Burgerbloed te ftorten. —— Daa„ den, van welke wy vertrouwen, dat ie„ der rechtgeaart Vaderlander en braaf Of„ ficier, een afgryzen heeft; weshalven „ wy alle Commandanten, Stafofficieren, „ verdere Subalterne Officieren, en ge„ meene Soldaaten van de Regimenten, „ die te onzer Betaalinge ftaan; te wee„ ten het Regiment van den Generaal Ma„ joor VAN MONSTER, en van den Collo„ nel

(*) Zie hier boven, bl. 294.

„ nel Graave VAN EFFEREN, als mede XLIX.
„ het Regiment van den ERFPRINS, by BOEK.
„ deezen gelasten, om, op ontvangst dee-
„ zes, of zo dra dit Plakaat of Ordonantie 1787.
„ te hunner kennisse zal gekomen zyn,
„ zich, zo ras mogelyk, uit elkander en
„ herwaards te begeeven, of na eenige
„ Plaats van *Holland*, of werwaards zy zich
„ best zouden kunnen begeeven om bevryd
„ te zyn van te dienen tegen hunne ei-
„ gene Betaalsheeren en Medeburgers, en
„ om zich dus niet te bezoedelen met
„ Burgerbloed; neemende wy allen dezel-
„ ven, in zodanige gevallen, van het oo-
„ genblik af aan, dat zy zich uit elkande-
„ ren en herwaards begeeven, in onze
„ byzondere Protectie, en zullen, van dat
„ oogenblik af aan, hunne Tractementen
„ en Gagien ingaan en betaald worden ten
„ Comptoire binnen deeze Stad, en zul-
„ len dezelve alle, zo wel Officieren als
„ Soldaaten, van den hoogsten Officier in
„ rang tot den minsten Soldaat toe, scha-
„ deloos stellen voor al het gemis van dat
„ geene, het welk zy, in zodanig geval,
„ zouden moeten agterlaaten.

„ En, ingevalle zy door Geweldenaars
„ in dit hun Vaderlandlievend en Christlyk
„ voorneemen mogten worden belet, zo
„ vermaanen wy hun, daar altoos toe eene
„ bekwaame gelegenheid uit te denken, al
„ was het zelfs op het tydstip dat zy te-
„ gen de Stad *Utrecht*, of eenige van de
„ Steden, Dorpen, of Plaatzen deezer Pro-
„ vincie mogten worden aangevoerd; mits

„ in

XLIX. BOEK — 1787. „ in zodanig een geval, zich ontdoende „ van alle Wapenen van Oorlog; desgelyks, indien zy mogten worden aangevoerd tegen het Grondgebied van de „ Heeren Staaten van *Holland*, als dan niet „ te obedieeren; maar hoe eerder hoe liever hunne Vaandelen te verlaaten, en „ op de best mogelyke wyze over te komen.

„ Gelastende wy, daarenboven, aan alle „ Commandanten, Stafofficieren, verder „ alle Subalterne Officieren, Onderofficieren en gemeene Soldaaten, van de Regimenten, die ter Betaalinge ſtaan van „ de Heeren Staaten van *Gelderland* en „ *Friesland*, als mede van *Overysſel*, en „ die Troepes, welke ter Repartitie van „ *Holland* ſtaande, zich ongehoorzaam aan „ hunne Betaalsheeren, zynde de voornoemde Staaten van *Holland*, hebben gedraagen, te weeten de Gardes Dragonders, om, naa Publicatie deezes, terſtond deeze Provincie te verlaaten, en „ na *Gelderland*, of andere Plaatzen, waar „ in zy in Garniſoen gelegen hebben, te „ rug te keeren: zullende noch kunnende „ wy hun, by onverhoopte weigering in „ deezen, niet anders aanmerken dan als „ Vyanden van den Burgerſtaat, en Onderdrukkers der Vryheid, waar van ieder rechtgeaart *Nederlander* een afkeer „ heeft, en wy ook vertrouwen, dat alle „ die Officieren en Gemeenen, als Lieden „ van Eer, eenen afkeer zullen hebben, „ en indagtig zyn, van geen Soldy te trekken,

„ ken, dan om te dienen tegen Vyanden „ van Staat; maar geenzins tegen Bur- „ gers." —— Eene laatere Afkondiging loofde Handgelden en eene Premie van zes Gouden Dukaaten uit aan Krygslieden, die 's Prinsen Party verlaaten, en de hunne kiezen wilden (*).

XLIX. BOEK. —— 1787.

Het vooruitzigt der bedoelde berennauwinge van *Utrecht* door Staaten Krygsvolk, van dit bedryf, zo sterk in de bygebragte stukken afgemaand, bleek geenzins ongegrond te weezen. Verscheide volgende Voorvallen staaven zulks ten vollen. —— Dan, eer wy dezelve boeken, oordeelen wy het voegzaam ons bepaalder in *Utrechts* Veste te begeeven, om te bezien wat 'er, ten deezen Jaare, meer Stedelyks voorviel, eer het als 't ware tot een daadlyk beleg kwame.

Het Genootschap van Wapenhandel te *Utrecht* viert zyn Verjaardag.

Onder de Schuttery der Stad hadden van tyd tot tyd wel eenige verschillen plaats gegreepen; doch dezelve waren tot zulk eene hoogte niet geloopen, of de band der Vereeniginge was heel gebleeven (†). —— Het Genootschap van Wapenhandel, zints vier

(*) Wy zullen hier niet behoeven op te tekenen, hoe vrugtloos deeze Afkondiging was; maar alleen hebben te rug te wyzen na het Verhaal van het verloop onder het Krygsvolk van den Staat ten dien tyde, breedspraakig geboekt in het XIV. Deel onzer *Vaderl. Hist.* bl. 286 enz.

(†) Men leeze de Aanspraak des Vroedschaps VAN HAEFTEN, toen hy zyn ontslag als Hoofdman verzogt en verkreegen hadt op den 9 Jan 1787. met de Aanspraaken tot hem, te dier gelegenheid, ingerigt in den *Post van den Neder-Rhyn* XI. D. bl. 517-526.

XLIX. BOEK. — 1787. vier Jaaren binnen *Utrecht* opgerigt, onder de Zinspreuk *Pro Patria et Libertate*, waar van wy te meermaalen spraaken, vierde ten deezen Jaare, op den vyfden van Sprokkelmaand, den Verjaardag zyner Oprigtinge, met op de *Neude* in de wapenen te verschynen, en de voornaamste Straaten der Stad door te trekken; de Burgemeesters om hun te zien voorbytrekken op het Stadhuis vergaderd, te begroeten, en deezen optocht met een pragtig Avondmaal te besluiten. Een vertoon, 't welk den Vryheidsgeest opwekte en kragtig aanvuurde (*).

Een *Oranje-Societeit* binnen *Utrecht* opgerigt.

Het ontbrak te deezer Stede, zo min als elders in den Lande, aan Persoonen, die deeze en dergelyke verrigtingen met leede oogen aanzagen: noch ook aan de zodanigen, die de staag vorderende bedryven der Patriotten zogten tegen te werken. Hier van zag men weinig dagen naa den gemelden Optocht een blyk, 't welk tot eene vry hoogloopende rustftoorenis aanleiding gaf. Hoe de Stadhoudersgezinden, in veele Steden van *Holland*, Oranje-societeiten vormden, hebben wy breedspraakig vermeld. Van dit middel tot sterking van Party zogt men zich ook binnen *Utrecht* te bedienen. Een aantal *Utrechtsche* Burgers hadt ter Zamenkomste een Huis op de *Oude Gragt*, bekend onder den naam van *Paus Adriaans Huis*, gehuurd. Schoon dit gezelschap den naam van *Oranje-societeit* niet aangenomen hadt,

(*) *Post van den Neder-Rhyn* XI. D. Bl. 610.

hadt, was dezelve egter niet ongepast daar aan gegeeven, de denkwyze der Leden regtvaardigde dien tytel. XLIX. BOEK. 1787.

Onlusten deswegen ontstaan.

Niet onvermoed was deezer Lieden toeleg, om, op den twaalfden van Sprokkelmaand, de eerste Vergadering te houden: en kreeg dit vermoeden den grond van daadlyke zekerheid, toen men de benoodigdheden tot het houden van Gezelschap in 't bewuste Huis zag bezorgen; schoon deeze niet, gelyk de loopende Nieuwsmaaren toen schreeven, Oranjekleur geverfd waren. Kort daar op traaden zodanige Lieden binnen, die men alle reden hadt te veronderstellen Leden van de nieuw opgerichte Societeit te weezen. Met groot misnoegen zag men den aanleg deezer Vergaderinge. Niet alleen keurde men dezelve met woorden af; maar gaven deeze woorden aanleiding, dat Jongens, veel al de voortreeders op het tooneel van Huisschennis en Plundering, met steenen op dat Huis begonnen te werpen, welhaast in dat bedryf ondersteund door grootere uit de smalle Gemeente. Dit insmyten der glazen stondt geschaapen van grooter en steeds aangroeijende ongeregeldheden gevolgd te worden. Eenige Hulpbenden aan het Stadhuis de wagt hebbende, schooten toe, en plaatsten zich, met ontbloot zydgeweer, voor het bedreigde Huis. Welhaast vonden deezen zich ondersteund door eenige Schutters uit een der Burger-compagnien. Schoon met dit alles de toevloed der menigte staag aangroeide, bleek dezelve meest uit door nieuws-

XLIX. BOEK — 1787.

nieuwsgierigheid gewekte aanſchouweren te beſtaan, althans de oproer dreigende beweeging hieldt te eenemaal op; doch de vrees der vergaderde Leden niet; die volduurde tot dat eenige Heeren uit den Raad, op dien tyd, ten Stadhuize vergaderd, zich op dit tooneel van dreigenden moedwil vertoonden. Deeze bragten de beangſte Societeitsleden, onder het geleide van gewapende Burgers, veilig na 't Stadhuis, waar zy den Burgemeester EYCK om beſcherming voor hunne Perſoonen en Huizen verzogten. De baldadige menigte was, onder veele vervloekingen, medé na het Stadhuis getoogen, en vertoefde aldaar. Niet geraaden oordeelden de dus beſchermde Leden deeze wykplaats te verlaaten vóór dat de ſchemering viel, en zy onverhinderd na hunne huizen toogen.

Verdere Oproetigheden geſtuit.

Schoon deeze tusſchenkomst der Hulpbenden, der Burgerye, en der Regeeringe, de ſchendzieke drift onder de ſmalle Gemeente tot bedaaren ſcheen gebragt te hebben, bleek die kalmte nogthans ſlegts eene verpoozing te weezen. De geweerde en mislukte aanval op het Societeitshuis zogten zy te verhaalen op de Huizen der Leden van de by hun gehaate Societeit. In den avond, omtrent acht uuren, ſchoolde de hoop op nieuw zamen, en ging rond by de Huizen van eenige der Leden van de nieuwe Societeit, of die zy, uit derzelver bekende denkwyze, oordeelden daar toe te behooren. Schennis aan glazen en venſterraamen waren de onbetwistbaare tekenen van

van gepleegden moedwil, die egter, ten tweede maale gestuit werd door de gewapende Burgery, welke den ganschen nagt de wagt hield voor de aangevalle Huizen. 's Volgenden daags borrelde die geest van schennis wieder op, en hervatte de baldaadigheden; op nieuw gestuit door het uitzenden van Ronden van Burgerschutters, als mede van de daar in bezetting liggende Ruitery. XLIX. BOEK. 1787.

Wanneer die gisting der gemoederen, door zo kragtige bedwangmiddelen, aan 't bedaaren gebragt was, keurde de Vroedschap het geraaden de bron van zulk eene schennis der openbaare Rust te dempen. Deeze verklaarde in een Raadsbesluit, twee dagen naa die hoogstonaangenaame gebeurtenissen genomen, hoe hun ten klaarsten gebleeken was, dat de jongst gepleegde Ongeregeldheden, vermoedelyk, als de eerste oorzaak, moesten worden toegeschreeven, „ aan de Byeenkomst van Leden eener „ zogenaamde Societeit, welke, in deezen „ tyd, te dier Stede niet scheen gedoogd „ te kunnen worden, als voornaamlyk be„ staande uit Lieden, welker denkwyze, ten „ aanziene der tegenwoordige belangen van „ ons Vaderland, bekend was van de ge„ voelens der groote Meerderheid van dee„ zer Stads Burgeren en Inwoonderen te „ verschillen." Dat de Vroedschap, hoewel van den eenen kant geneegen, een ieder by zyne Vryheid en Veiligheid te handhaaven; doch van den anderen kant willende, dat door een ieder vermyd wierd, Die Societeit verboden.

XLIX. BOEK. — 1787. wat tot stoorenis der openbaare Rust kon strekken, zich genoodzaakt hadt gevonden, alle de Leden der ontworpen Societeit ernstig te vermaanen, en zo veel noodig, te gelasten, voortaan, by voorraad, noch in *Paus Adriaans Huis*, noch ergens elders, eenige opzettelyke Byeenkomsten te houden. Met byvoeging, dat zy, die daar tegen aangingen, de nadeelige gevolgen aan zich zelven zouden hebben te wyten; behoudende de Vroedschap, in zodanig een geval, wel uitdruklyk aan zich het regt, om tegen de Versmaaders hunner getrouwe Voorzorge zodanig te handelen, als zy meest geraaden zouden oordeelen.

Voorzorgen tegen Oproerigheden. Kort daar op verboodt de Vroedschap, by eene allersterkste Afkondiging, het pleegen van Overlast en Balddaadigheden aan Huizen of Persoonen, onder bedreiging van Lyfstraffe; met uitbod eener Belooning van honderd Gouden Ryders aan den Aanbrenger van de Daaders, Opstookers en Aanvoerders der jongst gepleegde Ongeregeldheden. — Ongeregeldheid, moedwil en beleediging, binnen de Stad, moeten ook gepleegd zyn door Verlofgangers uit het Krygsvolk van den Staat, die zich in *Utrechts* Veste onthielden; althans hun werd aangezegd, dat zy zich, binnen den tyd van drie dagen, uit de Stad en derzelver Vrydom te begeeven hadden, en daar buiten te verblyven, tot nadere aanzegging; met bedreiging van aan den Lyve en zelfs aan het Leeven, gestraft te zullen worden, indien zy, in den kort gestelden

tyd,

tyd, zich nog mogten schuldig maaken aan dergelyke schennissen der openbaare rust. Dat de Magistraat deezen Verlofgangers met reden de Stad en Stads Grondgebied ontzeiden, toonden hunne bedryven: dewyl zy, onmiddelyk naa hunne uittocht, aan de *Bilt*, en daaromstreeks, veele ongeregeld- en baldaadigheden pleegden.

XLIX. BOEK. —— 1787.

Ondanks deeze gedraagene voorzorgen van Afkondigingen en Wagten, hielden in en om *Utrecht* de ongeregeld- en balddaadigheden aan, door losbandigen van onderscheide Staatsbegrippen, over 't geheel gepleegd ter voldoeninge van moedwil, aangestookt door allerlei onderdehandsche middelen.

De ongeregeldheden houden aan.

Deeze onaangenaamheden werden afgewisseld door eene staatlyke Gebeurtenis, waar aan men het te *Utrecht*, van tyd tot tyd, niet liet ontbreeken. De dag der Verjaaringe van den gedenkwaardigen twintigsten Maart MDCCLXXXVI, op welken het nieuwe Stads Regeerings Reglement van de zyde der Burgery, werd beëedigd, in handen van eene Raadscommissie, onderscheidde zich op nieuw, door het plegtig nederleggen der Gecommitteerden uit de Stads Schuttery van derzelver tot dus lang bekleedde Posten. Aangesteld en door de Regeering vervolgens erkend om de Geconstitueerden uit de Burgery te ondersteunen, in derzelver aandrang op de afdoening der Bezwaaren, bovenal de Stedelyke, konden zy door de invoering van een standhoudend gequalificeerd Collegie van Ge-

De Gecommitteerden uit de Stads Schuttery leggen hun posten neder.

XLIX. BOEK. — 1787. committeerden, in den laatstverloopen Jaare, als mede door de plegtige Beëediging van het Nieuwe Reglement, kort daar naa, van den kant der Regeeringe, zich aanmerken als voldaan te hebben aan het groot oogmerk van den hun opgelegden last; dan men schieen met de nederlegging daar van alleen gewagt te hebben na eene tydsgelegenheid, als den bovengemelden dag, om zulks met te meer gepastheids en welvoeglykheids te kunnen verrigten.

Met welk eene staatlykheid zulks toeging. Alles ging, zo van de zyde der Stads Regeeringe als der Burgerye, met alle staatlykheid toe. Naa de noodige voorbereidende verrigtingen werd op de *Neude*, by elke Compagnie of Wyk een kring geslaagen, wanneer de afzonderlyke afgaande Gecommitteerden, vergezeld van één Heer uit het Gequalificeerd Collegie, zich by derzelver onderscheidene Compagnien voegden, en by monde van een derzelven, onder eene gepaste Aanspraak, derzelver Posten in den schoot der Burgerye nederleiden. Daar op alle de Burger-compagnien zich zamenvoegende, sloegen zy een grooten kring, binnen welken zich de eerste Burgemeester Eyck en de Secretaris Falck nevens de beide Collegien van Gequalificeerden en Geconstitueerden begaven: wanneer de Heer Hendelaar, uit naam van de voldiend hebbende Gecommitteerden, onderscheidene hartlyke Aanspraaken deedt; door de aangesprookenen vervolgens met niet min deftigheids beantwoord.

Hoe

XLIX. BOEK. —— 1787. Valsch Alarm in *Utrecht* ter proeve, verwekt.

Hoe zeer het Krygszugtig gelaad der dingen van buiten toenam, hebben wy in dit Boek reeds vermeld. Het meer Stedelyke moet hier plaats vinden. Toen men, in 't jongst verstreeken Jaar, veel wegens een vyandlyken Aanval van buiten sprak, werden binnen *Utrecht* maatregels beraamd hoe, in zulk eene gelegenheid, te handelen ter voorkoming van alles verbroddende verwarring. Het nu meer dreigend gevaar deedt de Proef neemen van de werking des toen vastgestelden Verdeedigings Reglements. Wel vreemd, in de daad, doch niet overboodig, aangezien de ongewoonheid der zaake niet alleen; maar ook de ongeoefendheid van veele der te hulp toegeschootene Burgerbenden, om in eene geregelde verdeediging, op de beste wyze, de hand te bieden. —— Men bepaalde in Grasmaand een dag, om by wyze van valsch Alarm, alles in agt te neemen, 't geen door de ongewapende Ingezetenen, de Schutters en de Hulpbenden, by eenen weezenlyken aanval, van buiten zou moeten worden in agt genomen. In de Wyken en Buurten werd vóór af, ter weeringe van noodlooze ontsteltenisse en daadlyke opschuddinge, aanzegging gedaan van 't geen te gebeuren stondt. —— Zeven Seinschooten deedt men van 't Stadhuis op den Middag, ter aankondiging van Alarm. Terstond hoorde men de Nagtwagten onraad slaan, de Klokken luiden. De Compagnien verzamelden op haare Loopplaatzen, en betrokken voorts de by-

 zon-

XLIX. BOEK. —— 1787.

zondere Posten. De geslootene Poorten stonden onder zorgvuldige wagt. De Artilleristen vervoegden zich op de Batteryen by 't Geschut. Alle andere byzonderheden tot Brandblussching en dergelyke behoorende, werden niet verzuimd. —— De daar toe aangestelden uit de Vroedschap en het Defensieweezen namen alles op, en vonden allerwegen voldoening over het stipt in agt neemen der beraamde maatregelen. —— Stoffe tot belachinge mogt dit bedryf zommigen geeven. Beklaaglyk genoeg zeker de tydsomstandigheden, waarin men dusdanige voorzorgen niet overbodig kon keuren.

De Rhyngraaf VAN SALM tot *Generaal en Chef* aangesteld.

Naa de in den aanvange deezes Boeks vermeldde daadlyke Krygsvoorvallen (*), kreeg dit werk eene meer ernstige gedaante. De steeds uit alle oorden des Lands toegevloeide Manschap, zo uit Vrywilligers als Bezoldigden bestaande, binnen *Utrecht* in bezetting, vorderde een bekwaam Opperhoofd. De Rhyngraaf VAN SALM, door ons Geschiedblad reeds zo vaak vermeld, by de meesten in zeer goede reuk staande, schoon by zommigen met een wantrouwend oog aangezien, hadt zich van veeler vertrouwen zodanig meester weeten te maaken, dat men niet twyfelde in hem den Man te hebben, tot het bekleeden van die gewigtige post. De Vroedschap van *Utrecht* nam, diensvolgens het besluit om, gelyk de woorden luiden,

,, uit

(*) Zie hier boven bl. 289.

O. D. GORDON,
Collonel van het Genootfchap
PRO PATRIA ET LIBERTATE.
te Utrecht.

„ uit singuliere Consideratien en Vertrou-„ wen op zyn Persoon," aan hem op te draagen den Tytel van *Generaal en Chef* over het Krygsvolk onder de bevelen van hun Ed. Gr. Agtb. staande, als mede over de Schutters der Stad, en de Vrywillige Burgercorpsen zich aldaar bevindende. —— Aan den Heer VAN DER BORCH schonken zy de waardigheid van *Groot Majoor* en *Commandant en Seconde* over het Krygsvolk en de Vrywilligers. In deeze Krygswaardigheden werden deeze twee Heeren erkend en aangenomen door Staaten van *Utrecht*, voor zo verre de gemelde gewapende Manschappen op het Grondgebied des Gewests, ten eenigen tyde, zouden kunnen gebruikt worden. — Beiden verstendigden zy Staaten van *Holland* van de Posten hun opgedraagen, met verzoek om derzelver goedkeuring, welke niet agterbleef. —— Veel spraaken de Nieuwstydingen van een hooggaand misnoegen des Heeren GORDON over deeze Aanstelling des Rhyngraafs; doch uit beider naam werd stellig ontkend, dat uit dien hoofde, eenig misnoegen hadt plaats gegreepen.

Het Genootschap biedt het doen van uitvoeriger Krygsdienst aan.

Staatlyk was de Beëediging des Rhyngraafs en des Krygsvolks. Het Genootschap *Pro Patria et Libertate*, 't geen in *Utrecht* eene zo groote rol speelde, vervoegde zich, in dit tydsgewrichte, tot de Vroedschap, met een aanbod en voorstel, 't geen hun bekenden Burgermoed een nieuw getuigenis byzette. Wel hadden de

XLIX. BOEK. — 1787. Aanbod omhelsd.

Leden zich voorheen verbonden tot alle Schutterlyke Diensten ter bewaaring en beveiliging der Stad, binnen Stads vryheid. Dan, begreepen zy, hoe in den tegenwoordigen stand der zaaken, de nood zou kunnen eischen, dat, tot het bemagtigen of bezetten van eenige Buitenpost, of tot eenigen Uittocht, geoefende Burgers zouden worden vereischt, tot bystand des Krygsvolks binnen de Stad gelegerd. In zulke misschien zeer onverwagt opkomende gevallen; begreepen zy de moeilykheid om uit het gansche Lichaam der Schutterye, zonder 't zelve te breeken, zo schielyk als de nood vorderde, zodanig een volledig Corps Vrywilligers en genoegzaam geoefenden te bekomen, om daar mede, daadlyk, al het noodige by zich hebbende, te kunnen uittrekken. — Tot het betoon van zulk een dienst keurden zy hun Genootschap, van alles wat tot een Krygslichaam behoorde, ook van Artillery en Artilleristen voorzien, allergeschikst, en booden zy zich der Stads Regeeringe aan, om op derzelver Aanvraage, het zy vereenigd met de Krygsbezetting en Burgercorpsen, of afzonderlyk, zodanige diensten te doen als de Vroedschap noodig oordeelde. — Alles nogthans onder behoorlyk Defroijement der Leden, zo lange zy buiten Stads Grondgebied dienst deeden. — Niet ongevallig was dit aanbod. Eerlang werd dit Genootschap gewettigd, als een Bataillon Vrywilligers uit de

de Stads Schuttery, en de aanbieding om des noods ook buiten de Stad gebruikt te worden, omhelsd.

XLIX. BOEK.

1787.

Ingevolge van de raad des Rhyngraafs VAN SALM, greep 'er, by voorraad, voor vier en een halve maand, eene nieuwe Orde en Inrigting voor de *Utrechtsche* Schuttery stand.. Hier uit ontstondt het dagelyks optrekken eener vermengde Parade uit Burgers, Auxiliairen en Krygsvolk van allerlei soort binnen de Stad gelegerd; eerlang vermeerderd met een Corps *Uhlaanen* of Piekeniers te paard, honderd Man sterk. Deezer vreemd vertoon zette aan de reeds zo merkwaardige dagelyksche Parade iet byzonder in 't oogloopends by. —— Een nieuw Regiment werd onder den Heer VAN DER BORCH eerlang opgerigt.

Nieuwe inrigting op de gewapende Manschap. *Uhlaanen.*

De vermenigvuldigende Krygsbeschikkingen, waar in de Stad *Utrecht* met Staaten van *Holland* zo naauw vereenigd was, hadt ten gevolge, dat de Heer D'AVERHOULT, Raad in de Stads Vroedschap, wiens Krygskunde, zedert de ontmoeting aan de *Vaart*, zeer geroemd was, door Staaten van *Holland* bestemd werd tot *Collonel en Chef* by een *Hollands* Regiment Artilleristen, tot welks oprigting besllooten was. Doch een belemmerend Artykel tot het aanvaarden van die post deedt zich op in 't laatst ingevoerde Stads Regeerings Reglement. Volgens 't zelve mogt niemand in den Raad gekoozen worden, „die in eenige parti„culiere Eeden of Diensten was van ee„nige Vorsten, Prinsen, Stadhouders of „Gou-

Wegens D'AVERHOULT's aanstelling by *Holland* tot *Collonel en Chef* onder de Artilleristen.

XLIX. „ Gouvernanten, Heeren of Vrouwen,
BOEK. „ of van dezelve eenige Penningen ge-
—— „ noot, ook niet die eenige Militaire Char-
1787. „ ches bekleedde."

D'AVERHOULT, verwittigd dat Staaten van *Holland* hem met dit Krygsampt willen vereeren, gaf des kennis aan de Burger-collegien, met verzoek om ontslag van dit hem belemmerend Artykel. De Burger-collegien namen het gevoelen der Stemgeregtigden in, die, met eene groote meerderheid, het verzoek des Heeren D'AVERHOULT inwilligden, en stemden, 'er genoegen in te neemen, dat men, in dit byzondere geval, zo verre van het Reglement afweek, om aan hem, hoewel in Krygsdienst van *Holland* overgaande, nogthans, by voorraad, Zittinge in den *Utrechtschen* Raad te laaten behouden. —— Het ontbrak den Leden der Vroedschappe aan geene genegenheid om even gunstig in dit geval te stemmen; doch de Meerderheid vondt niet geraaden, ten behoeve van één Lid van haar Lichaam, af te wyken van een zo kortlings en met zo veel moeite ingevoerd Stads Regeerings Reglement. Aan Raadslagen van bemiddeling en vertagting ontbrak het niet. Volgens het oordeel van VAN HAEFTEN, zou de Heer D'AVERHOULT, wanneer hy de aanbieding van *Holland* aannam, uit den Eed, als Raad, kunnen ontslaagen, doch te gelyk, uit byzondere Consideratie, deszelfs Raadplaats konnen opengelaaten worden, om dezelve, in tyd en wyle, met goedvinden der

der Burgerye, van nieuws hem op te draagen. De Heer SMISSAERT ging nog eene schreede verder, en wilde, dewyl het Regiment Artilleristen, 't geen opgerigt stondt te worden, hoogst waarschynlyk, voor een goed gedeelte, ter Verdeediging van *Utrecht* zou gebruikt worden, dat de Raad D'AVERHOULT daadlyk zou worden aangesteld tot Collonel over een Regiment Artilleristen in dienst van de Provincie *Holland*, met behoud van zynen Rang en Waardigheid als Raad der Stad *Utrecht*; doch zonder Zittinge te hebben in eenige Politieke Vergaderingen, geduurende den tyd zyner Militaire Bedieninge. —— Dan de oprigting van dit Regiment, door de welhaast volgende Omwenteling, geen voortgang hebbende, bleef het berusten by deeze Beraadslaaging. Alles wees uit hoe hoog Staaten van *Holland* deezen Heer schatten, hoe zeer *Utrechts* Burgery ten zynen voordeele ingenomen was, en dat het in de Vroedschap niet ontbrak aan tykavelende Leden. —— D'AVERHOULT bleef in *Utrecht* werkzaam, het bevel voerende over de Kanonniers.

XLIX BOEK. —— 1787.

Onder de blyken van Burgeroorlog, indien men 'er nog meer behoefde ten bewyze dat dezelve daadlyk was uitgeborsten, moet zeker geteld worden, dat men, om het Krygsvolk te *Zeist* liggende, en steeds in aantal groeiende, de gelegenheid tot het verwekken van ontrustingen en het pleegen van vyandlykheden, zo veel mogelyk, te beneemen, de Bruggen over de Rivier

Verdeedigingsmiddelen in 't werk gesteld.

XLIX. BOEK. —— 1787. vier de *Vecht* te *Breukelen*, *Maarsen* en *Zuilen*, deedt afbreeken. —— Hier toe behoort ook de uitvaardiging van een scherp Verbod, om eenigerhande Eetwaaren, Dranken, na *Zeist*, *Amersfoort*, of verder na eenige andere plaatzen in 't *Overkwartier* en *Eemland*, ten dienste van den Vyand, uit te voeren. —— Daarenboven zag men verscheide honderden Werklieden dagelyks bezig om eene versterkte Linie van eene aanmerkelyke uitgebreidheid, op te werpen aan die zyde der Stad, waar dezelve den voornaamsten aanval te vreezen hadt. Men bragt wat tot Onderwaterzetting kon dienen, zo veel mogelyk, in goeden staat. Ook ontbrak het zo min aan toevoer van zwaar Geschut en Oorlogsbehoeften uit *Holland*, als aan versterking van Manschap uit veele oorden des Lands. Onder deezen telde men veele Leden des Genootschaps van Wapenhandel te *Harderwyk*, die toen die Stad, op last der Staaten van *Gelderland* met Krygsvolk, bezet was, besloten, zich na *Utrecht* te begeeven, om die Stad te verdeedigen.

Gesteldheid van het Kamp te *Zeist*. Dewyl het nabuurig *Zeist* ter Legerplaats strekte van eene reeds verzamelde, en staag aangroeijende Krygsmagt, die digt by 't gemelde Dorp op de Heide in Tenten gelegerd lag, en begroot werd op tusschen de drie en vier duizend man, terwyl men wil dat dit getal met den tyd zich verdubbelde. Dit Kamp lokte veelen uit van nabygelegene Plaatzen, en ook uit andere Gewesten om 't zelve te bezigti-

tigen: ook ftrekte het ten voorwerp van een Telescoop binnen *Utrecht* op den *Domtooren* geplaatst, waar door men alle beweegingen in dat Kamp kon befpeuren. Deeze Schouwplaats hadt veel toeloops van nieuwsgierigen, terwyl dezelve teffens tot gewigtiger einden, dan het voldoen van loutere nieuwsgierigheid, diende. Eenige Veldftukjes uit *Amersfoort* werden na dit Kamp gebragt. De Generaal VAN DER HOOP begaf zich derwaards, en nam naderhand het bevel over dit Leger te *Zeist* te velde liggende, op zich. Groote vreugde betoonde men in 't zelve op den Jaardag der Prinfesfe van *Oranje*.

XLIX. BOEK.

1787.

Hoe ongunftig en zwak dit Veldleger ook aan den Hertog VAN BRUNSWYK werd voorgedraagen (*); welke geruchten van gebrek en ziekte, in 't zelve heerfchende, de dagelykfche Nieuwspapieren aankondigden; de nabyheid van 't zelve aan *Utrecht*, en de weezenlyke gefteltenisfe, gaf regtmaatigen grond tot de kommerlykfte uitzigten binnen die Veste, welke vermeerderden naa de bekomene tyding, dat *Wyk te Duurftede*, door Krygsvolk, op last der *Amersfoortfche* Staaten, was ingenomen (†). De naauwe opfluiting der Heeren DE NYS en VAN DER KEMP in die Stad, hadt ten gevolge, dat de *Utrechtfche* Vroedfchap, op aanzoek der Burger-officieren, in zamenftem-

Strenge maatregelen naa de vermeestering van *Wyk* genomen.

(*) Zie onze *Vaderl. Hift*, XV. D. bl. 139.

(†) Hier van zullen wy, in dit Boek, vervolgens nader fpreeken.

XLIX. BOEK. 1787. ſtemming met de Burger-commisſien, beſloot de Heeren J. A. MARTENS en P. E. VOET VAN WINSEN, op gelyke wyze te behandelen, bewaakt, gevangen en buiten toegang te houden; ten welken einde die Heeren, in een der Vertrekken van de Latynſche School gebragt, en op gezegde wyze, bewaard werden. Eene verzwaaring toegevoegd aan eene op dat pas gedaane Afkondiging der *Utrechtſche* Staaten, inhoudende, dat niemand der afgezette Raaden, of eenige Staatsleden, die zich tegen het welzyn der Stad en Burgery hadden aangekant, of van derzelver Familien, Huisgenooten of Bedienden, zich buiten de Stad mogten begeeven, zonder uitdruklyk ſchriftlyk verlof van den Gouverneur; onder bedreiging van terſtond gevat en in verzekering genomen te zullen worden.

Gewelddaadigheden in *Utrecht* door de Patriotten gepleegd. Afkondiging daar tegen.

By de benarringe van buiten, paarden zich binnenlandſche Onrustig- en Oproerigheden van verſcheidenerlei aart. De gewelddaadigheden, omtrent deezen tyd, in *Gelderland* en elders door de *Oranjegezinden* gepleegd, ontſtaaken het vuur van wederwraake in den boezem der onbedagten binnen *Utrecht*, 't geen woedde tegen de Huizen en Perſoonen eeniger Ingezetenen voor Stadhoudersgezind bekend. Eene ſcherpe Afkondiging, om die wandaaden voor te komen en te beletten, werd dienvolgens afgeleezen.

Trouwloosheden der andere

Vondt men reden ten overvloede ter beteugelinge deezer ſchennisſe, niet minder om te waaken tegen trouwloosheden binnen

nen de Stad tegen dezelve gepleegd. Immers de Ondervinding leerde de Stads Regeering, hoe eenige kwaadwillige en met den Vyand zamenspannende Ingezetenen van *Utrecht*, en der Stads Vryheid, zich niet ontzagen met eenige Persoonen van de Vyandlyke Party, onbehoorelyke Briefwisseling te houden, hun van den toedragt der zaaken binnen de Stad te verwittigen: ja zelfs, wanneer 'er eenige beweegingen onder de Bezettinge der Stad plaats hadden, des kundschap te geeven, door het oplaaten van Vuurpylen, Lugtbollen, het uitsteeken van Lichten, het afschieten van Geweer, en het blaazen op eenige Instrumenten. Tegen de pleegers dier verraadlyke misdryven stelden zy vast, dat de op de daad betrapten, buiten eenige forme van Proces, met de Koorde zouden gestraft worden, dat 'er de dood naa volgde. — Aan den Lyve zouden desgelyks straffe lyden allen, die zich lieten gebruiken om by monde, geschrifte, of op eenige andere wyze, tot Verstandhouding met den Vyand mede te werken. — Eene Belooning van duizend Zilveren Dukatons werd uitgeloofd aan den Ontdekker en in handen des Geregts Overleveraar van dusdanige Misdaadigers.

XLIX. BOEK. —— 1787. Partye Strafaankundiging tegen dezelve.

In deezen stand der dingen klaagden eenigen, wegens het niet doortasten van de zyde der *Utrechtenaaren*; terwyl anderen hier voor niet weinig verschooningen in gereedheid hadden. Dit leeverde een stryd in de Nieuwspapieren. Dat het egter

Moedig besluit van de Officieren der Stads Schuttery.

XLIX. BOEK. 1787. ter den Officieren van de Stads Schuttery aan geen moed ter Verdeediging ontbrak; blykt uit een Besluit den drie en twintigsten van Hooimaand genomen; woordlyk van deezen inhoud: „ Men heeft, conform het „ Voorstel goedgevonden, om by Extract „ deezes, aan de Heeren Gecommitteer- „ den van het Defensieweezen te decla- „ reeren, dat de Vergadering van Officie- „ ren, hoe zeer geenzins twyfelende aan „ de Geresolveerdheid en goede Orde van „ het Defensieweezen alhier, om zodanige „ middelen te beraamen als dienstig zul- „ len zyn tot het weeren van, en het „ hoofdbieden aan den verraadlyken Bin- „ nenlandschen Vyand, wanneer het hem „ gelusten moge deeze Stad te attaquee- „ ren; egter in overweeginge genomen „ hebbende de gevaarlykheid van alle Po- „ litieke Menees, in tyden van generaale „ Attaque, om dan, door gebrek aan „ finaale Orders en Resolutien, of door „ Voorstellingen van Artykelen tot Ver- „ drag, het zy Politiek of Militair, in „ zodanig een tydstip, de beste oogenblik- „ ken en kansen te verzuimen om den „ Vyand het hoofd te bieden; en waar „ door vervolgens of Confusie, of eene „ schandelyke Capitulatie zou kunnen ge- „ booren worden, ter voorkoming van dien „ zo wel als mede ter gerustftelling van „ de Burgery, geresolveerd hebben, ge- „ lyk zy resolveeren by deezen, om aan „ de Heeren van het Defensieweezen al- „ hier te verzekeren, *dat de Vergadering*

„ van

„ *van Officieren van geene Overgaaf of Ca-*
„ *pitulatie van de Stad weeten, vóór dat al-*
„ *les vernield en platgeschooten zal zyn, dat*
„ *niet dan Puinhoopen voor den Vyand over-*
„ *blyven!* In dit vast vertrouwen, dat het
„ Defensieweezen hier toe ook alles zal
„ aanwenden en in tyds werkstellig maa-
„ ken om deeze Stad en moedige Schut-
„ tery niet alleen, maar ook alle haare
„ braave en getrouwe Burgerlyke en Mi-
„ litaire Hulptroepen, aan geene onzekere
„ Resolutien of Contrarie Orders in zo-
„ danig onverhoopt geval, te exponeeren.
„ Waar toe de Heeren van het Defensie-
„ weezen van deeze onze Resolutie en
„ Declaratie zodanig gebruik gelieven te
„ maaken als hun Edelens verder noodig
„ zullen oordeelen; ten einde 'er noch in
„ het Politieke, noch in het Militaire ee-
„ nige bedenking meer overblyve, om
„ deeze Stad, tot het laatste oogenblik, te
„ verdeedigen, en des noods, *wanneer 'er*
„ *geen Redding meer overblyft, dan nog lie-*
„ *ver de Stad, door de overschietende Man-*
„ *schappen, aan vier hoeken in den brand te*
„ *steeken, eer dat men voor Binnenlandsche*
„ *Vyanden, die niets dan Woede en Wraak*
„ *op al wat Vryheid mint ademen, zou moe-*
„ *ten succombeeren!*

Vroedschapsbesluit ter Verdeedinge.

By de Vroedschap van *Utrecht* werd besflooten, om, indien de Stad vyandlyk mogt worden aangevallen, geweld met geweld te keeren, en zich niet over te geeven, dan met toestemming van het Defensieweezen en de Burgery. En valt 'er, welke

XIX. BOEK. — 1787. ook de uitkomst, die wy welhaast zien zullen, moge geweest hebben, niet aan te twyfelen, of de Burgermoed was, ten deezen dage, tot die hoogte opgewonden, dat de *Utrechtenaars* het niet by klinkende Woorden en sterke Besluiten zouden gelaaten hebben, indien zy zich, in de mogelykheid bevonden hadden, om eene Verdeediging te onderstaan; dan de kans hier toe werd hun te eenemaal benomen.

Krygsvoorvallen. In den belegerden, schoon daadlyk op de Stad zelve onaangevallen toestand, viel 'er, van tyd tot tyd, eenig Krygsbedryf voor, tusschen de Belegerden en Belegeraaren. Niet meldenswaardige kleinigheden voorby treedende, zullen wy 'er slegts twee vermelden, en uit de strydige berigten, de ons waarschynlykste, en die door de beste getuigenissen gestaafd zyn, kiezen. Krygsvolk, met zo veel moeds, en Burgerbenden zo sterk aangevuurd, bedryfloos te laaten, in 't gezigt van eene Party dermaate gehaat; want de haat in Burgerkryg gaat in felheid allen anderen haat te boven, was niet wel mogelyk. Het verwyt van de eerste Aanvallers te weezen, 't geen misschien ter beteugelinge zou hebben kunnen strekken, kon op de Belegerden, naa het voorgevallene aan de *Vaart*, niet kleeven. Het hart, door dagelyks gevoerde gesprekken, en staag voor oogen zweevende Vyanden, meer en meer in Krygsgloed blaakende, jookte naa gelegenheden om aan den slag te komen, en den zo vaak met den monde betuigden moed, met de

de daad te betoonen. Deeze stand der dingen is de natuurlyke en eigenaartige oorzaak der Krygsverrigtingen van de zyde der *Utrechtenaaren* aangevangen, schoon op verre na alle niet volvoerd met dien zegepraalenden uitslag, welke den stryd aan de *Vaart* bekroonde.

XLIX. BOEK. 1787.

Tocht na de *Bilt*.

De eerste Uittocht van dien aart geschiedde, in den nagt tusschen den zevenden en achtsten van Hooimaand. Eenige Compagnien, zo Paarden als Voetvolk van het Legioen des Rhyngraave, nevens sommige vrywillige Burgers, Hulpbenden en Waardgelders, verdeeld in twee hoopen, toogen uit. Het eene gedeelte, onder bevel des Generaals VAN DER BORCH, sloeg den weg na de *Bilt* op, en zich daar, voor 't grootste gedeelte, neder. De Hussaaren en Curassiers reeden verder op, met den toeleg om het Kamp te *Zeist* uit te lokken; doch hier van kwam niets, de Voorposten zelfs werden ingetrokken; alleen deeden de Jaagers eenige schooten op een Piquet Ruitery. Het andere gedeelte trok na het Dorp *Bunnik*, met oogmerk om een Wagt van *Zeister* Krygsvolk, omtrent honderd man sterk, van daar te doen verhuizen. Dit gelukte by den eersten aanval. De van daar gevloodene Soldaaten lieten eenige Geweeren en Sabels agter. Deeze bragten de uitgetoogenen, in den morgenstond wederkeerende, met zich. Van de zyde der *Utrechtenaaren* was een Corporaal der Waardgelders gesneuveld, en anders geen gekwetst: ook zal het getal der

XLIX. BOEK. gewonden en gedooden aan de andere zyde van weinig of geen beduidenis geweest hebben.

1787. Aanslag op *Soestdyk.* Eenigermaate van meer betekenis, doch van ongelukkiger uitslag voor de *Utrechtenaaren*, was een Uittocht, welke zy, op den zes en twintigsten van Hooimaand, in den vooravond, aanvingen. Drie honderd vyftig Man, Ruiters, Voetknegten en Jaagers, trokken de *Wittevrouwen Poort* uit, onder bevel van den Collonel VAN KLEINENBERG. De Ruitery bestondt uit Husfaaren, Curasfiers en Dragonders; het Voetvolk deels uit Vrywilligers, deels uit het Legioen des Rhyngraave, PALLARDY en den Generaal VAN DER BORCH. Deeze Krygsbende nam den weg over *Blaauwkapel*, *St. Martensdyk* en over den *Doller*, en toog dus met eenen omweg van bykans een uur, na *Soestdyk*, waar het Regiment van HESSEN-DARMSTAD gelegerd lag. Omstreeks één uuren was dezelve genaderd agter en op de Diergaarde van het Prinslyk Lusthuis. Terstond hier op ontving de Ruitery bevel om aan te rukken, met den toeleg om de hoogte van den Ingang of Brug, na het Vorstlyk Lusthuis loopende, te winnen. Het Voetvolk moest dan volgen. De Jaagers kwamen agter aan, met bestel, om eenen anderen kans te waagen, zo het Voetvolk handgemeen wierd.

Naauwlyks waren zy, dus voortrukkende gekomen tot de hoogte waar de palisfaden der Diergaarde eindigen, of een onverwagt vuur

vuur ſtremde den voorttocht; doch werd dit vuur, door het Voetvolk van agter de boomen, en door de Scherpſchutters, die zich langs den weg in de flooten verſchoolen, zeer ſpoedig zodanig beantwoord dat het zweeg. De wykende Krygsknegten vervoegden zich tot de overigen hunner Bende, by en omtrent het Huis en de Stallen geplaatst. XLIX. BOEK. 1787.

Het voortrukkende *Utrechtſche* Krygsvolk was gekomen tot voor en op de Brug of Ingang, leidende na het yzeren hek. Hier ontving het Voetvolk, door de eerſte ontmoeting eenigzins in wanorde geraakt, doch nu herſteld, last, om met geveld geweer en gezwinden tred, den weg na het Huis in te ſtooten. De Manſchap drong dus tot op en over de Brug, en naderde tot den kleinen afſtand van bykans twintig ſchreeden tot het yzeren hek. Hier werd het vuur van wederzyden zeer hevig. De Aanvallers vonden zich blootgeſteld aan het ſchieten uit het Huis en de Stallen; welk leevendig vuur onderſteund werd door het werpen van Handgranaaten. Zonder veel Volks in de waagſchaal te ſtellen, was 'er geene mogelykheid om dit vuur der voordeelig geplaatſte Verdeedigeren te doen zwygen: weshalven men tot den Aftocht beſloot, die over *Hilverſum*, *Vreeland* en *Nieuwerſluis* geſchiedde, niet zonder dat veelen, uit onkunde, in 't holst van den nagt, van den weg afdwaalden, en by gedeeltens en enkele perſoonen, teffens *Utrechts* Veste weder bereikten, behal-

XLIX. BOEK. — 1787. halven omtrent een dertigtal, die in deeze omzwervingen den Vyand in handen vielen. Het verlies aan dooden wordt aan wederzyden gelyk en op vier gesteld, en dat der gekwetsten, schoon niet groot, het grootst aan de zyde der *Utrechtenaaren*.

Klagten der Staaten te *Amersfoort* by hun Hoog Mogenden, wegens dit Krygsbedryf. Dit Krygsbedryf, schoon aan wederzyden van weinig beduidenis, betekende genoeg in 't oog der Staaten van *Utrecht* te *Amersfoort* vergaderd, om des klagten uit te storten in den schoot der Algemeene Staaten, by eenen Brieve den laatsten van Hooimaand gedagtekend. Onder anderen laaten zy zich daar in, op deeze wyze hooren. „ De Provincie van *Holland* schynt „ het daar op toegelegd te hebben, om „ door middel van Troepes, en van haar „ gewapende Burgers, deeze Provincie te „ ruineeren en tot eenen openbaaren Oorlog aanleiding te geeven; ten welken „ einde ook zulke Troepes vrylyk het „ *Hollandsche* Territoir gebruiken, en zich „ derwaards retireeren, en daar van daan „ herwaards komen, zonder eenige Orders „ van onzen Capitein Generaal, of van „ ons, en in maniere als behoorden wy „ in geenen deele tot de Unie, maar „ even of wy onder Dominatie van *Holland* stonden, of wel met geweld daar „ onder moesten worden gebragt. U Hoog „ Mogenden begrypen zeer ligt, dat, als „ de zaaken zo zullen moeten verblyven, „ wy dan ook verpligt zullen zyn, om te „ zien naa zodanige Middelen, als de „ Voorzienigheid ons zal doen voorkomen,

„ om

„ om ons tegen zodanige handelingen te XLIX. BOEK. 1787.
„ verzetten. —— Het is ter voorkominge
„ van alle deeze gevolgen, dat wy ons
„ aan U Hoog Mog. vervoegen, met ern-
„ ſtig verzoek, dat U Hoog Mog. efficacieuſe middelen gelieven te beraamen,
„ om hoogstderzelver Reſolutiën (*) te
„ doen reſpecteeren, en aan ons het effect
„ der Unie te doen geworden, en al zulks
„ uit deeze Provincie te doen retireeren
„ de Troepes, zo binnen de Stad *Utrecht*
„ als aan de *Vaart*, en elders, zich bevindende, en aldaar, op Orde van de Staaten van *Holland*, zonder Patent van den
„ Capitein Generaal, en onze Attaches, gelegerd. Terwyl, by ontſtenteniſſe van
„ dien wy billyk verwagten, dat U Hoog
„ Mogenden ook niet kwaalyk zullen neemen, dat wy van onzen kant niet meer
„ zo zorgvuldig menageeren het Territoir
„ van de Provincie van *Holland*, als wy
„ tot hier toe vermeend hebben verpligt
„ geweest te zyn om te doen; maar dat
„ wy, ter Defenſie van onze Ingezetenen,
„ reciproceeren het geen hun Ed. Gr. Mog.
„ vermeenen, binnen onze Provincie, zo
„ in de Stad *Utrecht* als ten Plattenlande
„ te laaten verrigten, door Troepes van
„ de Generaliteit, mitsgaders door andere
„ gewapende Lieden, in derzelver Dienst
„ of Soldy ſtaande; en dat wy, op even
„ ge-

(*) Naamlyk die op den 1 en 10 July genomen, en niet zonder tegenkanting weder ingetrokken waren. Zie onze *Vaderl. Hist.* XIV. D: bl. 312. 316 en 320.

XLIX. BOEK. — 1787. „ gelyken voet daar toe de Troepes van „ de Generaliteit zullen kunnen bezigen, „ zonder dat dezelve hier door hun Eed „ gerekend zullen worden te verbreeken; „ als zullende in deezen niet anders effec- „ tueeren, dan het geen tot Defensie „ wordt vereischt, volgens den regel ons „ by de Provincie van *Holland* zelve open- „ lyk voorgeschreeven, en in train ge- „ bragt," — *Holland*, *Overyssel*, als mede *Stad en Lande* namen deezen Brief over; en werd dezelve in handen van de Gelastigden uit hun Hoog Mog. tot de Militaire zaaken gesteld om met eenige Leden uit den Raad van Staaten, by hun zelfs te benoemen, deezen Brief te onderzoeken, en der Vergaderinge verslag te doen (*).

Uit het Kamp versterkt men zich aan de *Bilt*. De tot dus verre vermelde Krygsvoorvallen, behalven de eerste aan de *Vaart*, kwamen van den kant der *Utrechtenaaren*. Op het einde van Oogstmaand nam dit eene eenigzins anderen keer. Den acht en twintigsten kwam in den naamiddag uit het Kamp te *Zeist* een talryke bende Krygsvolks, voorzien van Veldstukjes, aan de *Bilt*, en floegen zich daar neder. Niet lang hadt men des kundschap in de Stad bekomen, of eenige Husfaaren, Fuseliers en Jaagers van het Corps des Rhyngraafs toogen derwaards: het sterk vuur uit het Geschut belette deezen het naderen. Te deezer plaatze hielden die uit het Kamp post, en versterkten zich.

Waar

(*) *Resol. Gen.* 6 Aug. 1787.

Waar op, 's anderen daags, de Buitenwerken eene aanzienlyke versterking en meer Geschuts ontvingen, en tegen den donker eenige manschap, vergezeld van Kanonniers met Geschut en Hauwitzers de *Bildstraat* optrok om die versterking te ontrusten. Dit hadt in den nagt een schutgevaarte aan den *Bildschen* Straatweg ten gevolge, waar by eenige Huizen en Gebouwen aan de *Bildstraat* schade leden: zonder iets ter verdryvinge van het zich daar versterkende Krygsvolk uit te voeren. XLIX. BOEK. —— 1787. Vrugtlooze pooging om dit te weeren.

Dit vergrootte de ongerustheid der Burgerye over deeze aannadering. Een Commissie uit de Burger-collegien hadt, by het ingaan van den Raad, Burgemeesteren dit te kennen gegeeven; met byvoeging van den aandrang der Burgerye op het aantasten, en ware het mogelyk verwoesten der opgeworpen Battery. 'Er werd tot een ernstigen aanval op dezelve besloten. Ter volvoeringe hier van toog 'er Krygsvolk en Hulpbenden, vergezeld van het noodige Geschut, in den naamiddag op den laatsten van Oogstmaand, ter Stad uit en den *Bildschen* straatweg op. De Generaal VAN DER BORCH bevondt zich aan 't hoofd deezes Uittochts. Tot de *Oostbroeksche Laan* voortgetrokken zynde, sloeg de regtervleugel, onder bevel van den Heer D'AVERHOULT, die Laan op, en vatte met een gedeelte post ter halfwege derzelve, onder dekking van eenige stukken vier en twintig ponders. Een gedeelte trok verder op, tot by den tweesprong, waar de weg beide Hervatte uittocht, ten dien einde.

XLIX. BOEK. — 1787. na het Dorp *Bunnik* en dat van de *Bilt* loopt; eenige Drieponders en twee Hauwitzers diende deezen tot beschutting. De linkervleugel was intusschen voortgetrokken tot eene gemaakte doorsnyding, even boven den zogenaamden *Bischbosch*. Hier plantte men het medegevoerde Geschut, deels op de daar zints eenige dagen aangelegde Battery, deels op den weg.

Dezelve loopt vrugtloos af. Omtrent zes uuren begon het Geschut van de zyde der *Utrechtenaaren* te speelen, en een sterk kruislings vuur zo op de vyandlyke Battery als op het Dorp de *Bilt* te maaken, terwyl de Jaagers hun best deeden om de Verschansten te ontrusten. Uit het Kamp hadt men, op de aannadering, met drie schooten begonnen; dan voorts was het vuur flaauw, en deedt, zo min als enkele geworpen Bomben, eenige schade aan de genaderde Uitgetoogenen. Dan hoe flaauw dit vuur ook ware, bespeurde men, na 't verloop van twee uuren, dat alles in het Kamp in beweeging was, en Manschap uit het zelve, langs de *Holle Bild*, aanrukte. Om in geene hinderlaage te vallen, oordeelden de Uitgetoogenen het ongeraaden verder op, en besloten, omtrent tien uuren, na de Stad te rug te trekken. Geen bloed of dooden schynt van wederzyden dit schieten gekost; doch by deeze vrugtlooze pooging om den Vyand te vernestelen, eenige Buitenhuizen en Gebouwen aan den *Biltschen weg*, op nieuw, veel geleeden te hebben.

De

De vrugtloosheid van deezen Uittocht, ter vernielinge dier vyandlyke Battery, baarde niet weinig gemors. By gelegenheid dat het gequalificeerd Collegie van Gecommitteerden uit de Burgery, aan dezelve in Wyken opgeroepen, kennis gegeeven hadt van derzelver voorſlag aan den Raad, wegens het aanblyven van Burgemeesteren en Schepenen voor het aanſtaande Jaar, uit aanmerking der thans plaatsgrypende omſtandigheden, en het daar op ontvangene Beſluit der Vroedſchap, overeenkomſtig met deezen Voorſlag, mits de Burgery daar in genoegen nam, en haare toeſtemming gave, met verzoek om het gevoelen der Burgery daar op te verſtaan; hadt men daar in, om alle ongelegenheden voor te komen, genoegen genomen, en toegeſtaan dat Burgemeesters en Schepenen, voor het aanſtaande Jaar, zouden aanblyven, deedt dit Collegie verſlag aan de misnoegde Burgery wegens het aan den *Bilt* gebeurde. —— Het deelde mede de openingen, welke het ontvangen hadt, in herhaalde onderhandelingen met de Heeren van het Defenſieweezen, zo aangaande de redenen waarom men zwaarigheid gemaakt hadt het opwerpen eener vyandlyke Battery aan de *Bilt* te ſtuitten, als wegens eenige andere ſtukken, waar omtrent men reeds geen gering wantrouwen, zo op de Heeren van het Defenſieweezen als de Bevelhebbers der Bezettinge, hadt tragten in te boezemen, en waar over deezen zich in die onderhandelingen hadden beklaagd.

Misnoegen deswegen, hoe gestild.

Die

XLIX. BOEK. —— 1787.

Die openingen waren aan de Commissie voldoende voorgekomen, en hadden zy het opgevat mistrouwen geheel ongegrond gevonden. Hier om werd de Burgery verzogt, in 't vervolg zich, door geene agteromgehaalde redenen te laaten opzetten tot krenking van het zo hoog noodig vertrouwen op de Bevelhebbers en de Heeren van het Defensieweezen. Vooral niet, daar de laatstgemelden aan ieder de vryheid gaven, en zelfs uitnoodigden, om, zo hy eenige bekwaame middelen ter verdeediging wist uit te denken, dezelve, op eene bescheidene wyze, aan de hand te geeven. Men geliet zich hier in te berusten (*). —— Intusschen was de Gemeenschap met *Amersfoort*, *Deventer*, *Zutphen*, en verder op na boven, geheel gestremd: en schoon de Bovenlandsche Post nog op den gewoonen tyd afreedt, hadt dezelve veel moeite om door te komen.

Voorstellen wegens de *Amersfoortsche* Staatsleden, en WILLEM DEN V.

Voor en onder deeze laatste Krygszugtige woelingen, hadt het binnen *Utrecht* niet ontbrooken aan sterke Voorstellen en strenge maatregelen, van welke wy 'er reeds eenige boekten. Daar toe behoort nog, een breedspraakig Adres, uit naam en last van het Gequalificeerde Collegie van Gecommitteerden der Burgery; van Geconstitueerden van 1368 Burgers en Inwoonders;

(*) De verdenkingen, die plaats gegreepen hadden, en eer tot zwygen gebragt dan uit den weg geruimd werden, kan men opgeteld vinden in de *Post van den Neder-Rhyn*, waar men ook eene Verdeediging van VAN DER BORCH aantreft. Zie het XII. D. bl. 1197 enz.

ders; van Gecommitteerden tot de zaaken van twee Augustus MDCCLXXXV; als mede van de Vergadering der Officieren van de Stads Schuttery, op den zesden van Oogstmaand, ter Vroedschap ingediend. Dit breedspraakig stuk, waar in gemelde Inleeveraars, eene lyst van stukken, voornaamlyk uit de jongste gebeurtenissen ontleend, aanvoeren, om te bewyzen, „ dat, indien „ een Volk de rechtmaatigste redenen hadt „ om over Geweld, Onderdrukking, en „ Overheersching van eenige weinige Leden, welke den Stadhouder in hunne „ belangens hadden overgehaald, te klaa- „ gen, en zich daar tegen met alle magt „ te verzetten, het Volk, de Burgers van „ *Utrecht*, en die der andere Steden, ne- „ vens alle de In- en Opgezetenen deezes „ Gewests, zich in dit geval bevonden," behelsde de volgende Voorstellen, die wy met eigene woorden zullen opgeeven. XLIX. BOEK. 1787.

Zy verzogten, dat hun Ed. Agtb. „ niet „ langer geliefden te schroomen, om door „ het doen van een laatsten stap, toch tot „ het uiterste te komen; naamlyk het resol- „ veeren en doen uitvoeren van zodanige „ bekwaame middelen, waar door aan de „ voorheen gemelde (*) gehaate Leden en „ Dwingelanden onzer Stads Burgery en „ Provincie, nevens onzen bezoldigden „ Stad-

(*) Deeze waren STERKENBURG, PERPONCHER, PESTERS, LOCKHORST, NATEWISCH, LUNENBURG, HARDERWYK, VAN ZUYLEN, NYVELD en MUSSCHENBROEK.

XLIX. BOEK. — 1787.

„ Stadhouder, Capitein en Admiraal Ge-
„ neraal, eens in hunne verderflyke oog-
„ merken en geweldige voorneemens, paal
„ en perk worde gesteld, en dat daar toe
„ door U Ed. Groot Agtb. by hun Ed.
„ Mog. de Heeren Staaten deezer Provin-
„ cie wierde geëffectueerd en daar heenen
„ gedirigeerd, — dat *alle Braaven in den*
„ *Lande*, niemand uitgezonderd, werden *uit-*
„ genoodigd om zich, nevens ons, als één
„ Man, *in één Lichaam te vereenigen*, om
„ aan het aangedaan wordend Geweld, ter
„ verlossinge van Ons en van geheel *Ne-*
„ *derland* het hoofd te bieden, en zo mo-
„ gelyk niet uit den anderen te gaan vóór
„ dat hetzelve geweld met wortel en tak
„ is uitgerooid, en wy, en geheel *Neder-*
„ *land*, mogen gewrooken zyn van die ont-
„ menschte Plunderingen, Geweld, Moord
„ en het vergieten van onschuldig Burger-
„ bloed, welke deezer dagen hebben plaats
„ gevonden, en in welk laatste wy zo
„ zeer gedeeld hebben, door het toelaaten
„ der aanvoeringe van dat Geweld, 't welk
„ in het vermogen des Stadhouders was
„ om 't zelve ter beantwoording aan zyn
„ Eed en Pligt, van ons te hebben kunnen
„ afkeeren en voorkomen.

„ En daar hy zulks niet heeft gedaan;
„ maar, in tegendeel, blyft aanhouden het
„ zelve Geweld tegen ons aan te voeren,
„ en te doen aanvoeren, met van alomme
„ na deeze Provincie, in het door hem
„ geformeerd Kamp, te doen brengen al-
„ lerlei soort van grof en minder Geschut,

„ met

„ met de daar toe behoorende Ammunitie, XLIX.
„ gepaard met het detacheeren van ver- BOEK.
„ scheide Corpsen, welke insgelyks met ——
„ Geschut worden voorzien, zodanig dat 1787.
„ een ieder verpligt is zich daar tegen als
„ tegen een algemeenen Vyand te moeten
„ wapenen, daar zyn- en hunner zyds gee-
„ ne andere maatregelen dan die van open-
„ baare Vyanden tegen ons worden gehou-
„ den, zodanig dat 'er thans geen kwestie
„ meer zyn kan dan dat WILLEM DE V.
„ en de zich van hier na *Amersfoort* gere-
„ tireerd hebbende Leden van Staat, zich
„ tegen ons gedraagen als openbaare en
„ gedecideerde Vyanden, dat zy ook nu
„ daar voor by de Staaten deezer Provincie
„ mogen worden verklaard, ten effecte,
„ dat WILLEM DE V., uit hoofde van
„ die zyne vyandlyke gedraagingen, wor-
„ de gedeclareerd, daar door verbeurd te
„ hebben de Waardigheden van Stadhou-
„ der, Capitein en Admiraal Generaal dee-
„ zer Provincie, en dat in beslag en arrest
„ genomen worden alle zyne Goederen,
„ binnen deeze Provincie gelegen, om,
„ voor zo verre dezelve kunnen strekken,
„ daar uit te verhaalen allen nadeel en
„ schade, welke door zyne gedraagingen
„ zo aan de Provincie, als aan de Particu-
„ lieren, zyn aangebragt en overgeko-
„ men.

„ En wyders, dat alle de voornoemde
„ *Leden van Staat*, welken niet onkundig
„ konden zyn van de Intentie van de Bur-
„ gery deezer Stad, vervat by de aan dezelve

„ ge-

XLIX. BOEK. 1787.

„ gedaane Insinuatien, waar aan zy zich niet „ hebben gelieven te gedraagen, mede zul„ len gehouden worden, *van hunne Posten* „ die zy in dienst van deeze Provincie be„ kleed hebben, *vervallen te zyn;* ten dien „ effecte, dat zy, als een gevolg van hun„ ne vyandlyke gedraagingen, zullen ver„ klaard worden, *onbekwaam te zyn in dienst* „ *van deezen Lande, tot eenig Regeeringsbe„ stuur geëmployeerd te mogen worden, der„ zelver Naamen, voor zo veel zy Edelen* „ *zyn, uit dat Lid roijeerende, en hun, ten* „ *aanzien van deeze Provincie, te denobili„ teeren als mede de Ridder-Hofsteden,* „ *waar uit zy beschreeven zyn, insgelyks te* „ *roijeeren uit de Lyst der Ridder-Hofste„ den, met Declaratoir, dat voortaan iemand* „ *uit dezelve niet zal kunnen beschreeven, of* „ *ter Vergadering van Staat zal toegelaaten* „ *worden; en voorts dat al mede in beslag* „ *werden genomen alle hunne Goederen, roe„ rende of onroerende, welke dezelve Leden* „ *met den anderen te Amersfoort vergaderen„ de, binnen deeze Stad en Provincie zyn* „ *hebbende, en van hun op eenige wyze zul„ len te decouvereeren zyn;* alles ten einde „ uit dezelve te recupereeren en verhaa„ len zodanig nadeel en schade, als zy zo „ aan de Provincie, als aan de particuliere „ Ingezetenen, en daar onder aan de Stad „ *Wyk* en *Amersfoort*, hebben aangebragt, „ en door dezelve reeds zyn geleeden of „ nog zullen komen te hebben, of te lyden."

Voorts wilden zy de Burgers en Ingezetenen van *Wyk by Duurstede*, die op de ver-

verleende Amnestie niet vertrouwden, in de byzondere Bescherming van *Utrecht* genomen, en uit de eigendommen der bovengemelde Staatsleden, de door hun geledene schade vergoed, als mede, 't geen tegen die Stad en Burgery gedaan was, voor openbaar geweld verklaard, en vernietigd hebben.

XLIX. BOEK. 1787.

Verregaande Eischen in de daad; dan tot welke zy verklaarden door nood zich gedrongen te zien; en hun Ed. Groot Agtb., op nieuw, verzekerden van de aanhoudende verkleefdheid en toegenegenheid eener braave Burger Schuttery, die, haars Eeds gedagtig, bereid was het Geweld, ter onderdrukking der Regten en Voorregten der Stad, met Goed en Bloed, te helpen afweeren. —— Dit Stuk werd in naderen raadslag genomen. De reeds gemelde Afkondiging tegens het vervreemden van Goederen (*) staat 'er mede in verband.

Willem de V. in alle zyne Waardigheden geschorst.

Schoon Staaten van *Utrecht* met den Stadhouder zo verre niet gingen als de Eischen in 't gemelde Adres der *Utrechtsche* Vroedschap gedaan, luidden, schreeven zy den vier en twintigsten van Oogstmaand, zyne Hoogheid de Schortzing in zyne Waardigheden, met de Inhouding van alle de Wedden en Voordeelen, by deezen Brieve aan. —— „ Doorlugtigste Hooggebooren „ Vorst! By onze Missive van den elfden „ der afgeloopen maand July deezes Jaars, „ betoonden wy in het breede onze recht-

„ maa-

(*) Zie hier boven bl. 340.

XLIX. BOEK. 1787.

„ maatige bevreemding, wegens het inrukken van een groot aantal gewapend Krygsvolk binnen deeze Provincie, op Patenten door uwe Hoogheid verleend: gelyk wy ook toenmaals Hoogstdenzelven onder 't oog bragten, de verschillende gedagten en soupçons, welke, zo hier door, als wegens al het geene zedert een geruimen tyd was voorgevallen, werden veroorzaakt. Wy droegen dit een en ander voor, met die bescheidenheid, maar ook te gelyk met dien ernst en nadruk, welke wy meenden meest geschikt te zyn om het hart van uwe Hoogheid, het welk, daar het van een gebooren *Nederlander* is, toch niet te eenemaal gevoelloos kan weezen, te treffen. —— Het was met die zelfde inzigten, en om uwe Hoogheid de schoonste gelegenheid te verschaffen, om in eens, alle opgevatte nadeelige vermoedens ten zynen opzigte, immers zo veel deeze Provincie aangaat, uit den weg te ruimen, dat wy, by onze voornoemde Missive, uitdruklyk requireerden, dat uwe Hoogheid de vereischte Patenten zou verleenen, ten einde alle de Militie, op last en met voorkennis der *Amersfoortsche* Staatsleden, binnen deeze Provincie gebragt, den *Stichtschen* bodem zouden verlaaten, uiterlyk binnen den tyd van tien dagen, naa ontvangst van voorzeide Missive, met bygevoegd Declaratoir, dat wy, by ontstentenisse van dien, zodanige nadere Dispositien zou-

„ den

„ den neemen, als wy, ter voorkominge XLIX.
„ van verder misbruik van 's Lands Krygs- BOEK.
„ magt, zouden oordeelen te behooren.

„ Billyk hadden wy mogen verwagten, 1787.
„ dat uwe Hoogheid, onze welmeenende
„ intentie penetreerende, aan deeze onze
„ requisitie gereedlyk zou hebben voldaan.
„ Ja, Doorlugtig Vorst! wy hadden ons
„ geflatteerd, dat onze zo serieuse aan-
„ schryving en de bygevoegde Copie van
„ onze Missive aan de Heeren Staaten Ge-
„ neraal; zo wel als de geheele loop van
„ zaaken in deeze en andere Provincien;
„ de meer en meer naderende Ondergang
„ van het lieve Vaderland; de zo zigtbaar
„ toeneemende wederzin van het best ge-
„ deelte der Natie, aan welke uwe Hoog-
„ heid alles verschuldigd is, en zo veele
„ andere byzondere omstandigheden, één-
„ maal eenig nadenken by uwe Hoogheid
„ zouden hebben te wege gebragt; en het
„ was uit dien hoofde dat wy den bepaal-
„ den tyd van tien dagen, hier boven be-
„ doeld, stilzwygende nog wel eenige da-
„ gen hebben willen prolongeeren; maar,
„ tot onze verbaazing, is dit een en ander
„ van eene tegengestelde uitwerking ge-
„ weest.

„ De Troepes zyn niet alleen binnen
„ de Provincie gebleeven, maar zelfs ver-
„ meerderd, en al meer en meer byeenge-
„ trokken. Men heeft met den toevoer
„ en met de vervaardiging van allerhande
„ Oorlogstuig blyven continueeren; zo als
„ ons, behalven uit andere informatien,

XLIX. BOEK. 1787.

„ inzonderheid ook uit het onlangs gebeurde in een der Kerken te *Amersfoort* ten klaarsten is gebleeken. — En, door de overweeging en vergelyking van dit alles, met het geen ons, van tyd tot tyd, nog voorkomt, worden wy maar al te veel genoodzaakt te vermoeden, dat uwe Hoogheid vastlyk besloten hebbende, by zyne eens aangenomene Principes en Maatregelen te volharden, al zouden dezelve dan ook den Val des Vaderlands; ja, den Ondergang van zyn eigen Huis, ten gevolge hebben, zich heeft voorgesteld, liever te blyven zamenspannen met eenige van hier geweeken Staatsleden, welke voorheen hun eigen Grootheid gezogt hebbende, door middel van het Volk, door hun zelven aangezogt, ten koste van de Vernedering van uwe Hoogheid en deszelfs Huis; doch hunne laage bedoelingen, door de waakzaamheid en regtvaardigheid van dat zelfde Volk mislukt ziende, nu liever uwe Hoogheid willen gebruiken, ter bereiking van die zelfde nadeelige oogmerken, dan te beantwoorden aan de salutaire inzigten van ons, alhier in de gewoone Vergaderplaats wettig vergaderd, die niets anders büteeren dan het weezenlyk heil van Land en Volk, en de duurzaame bevestiging van uwe Hoogheid en deszelfs illuster Geslacht in zyne hooge Waardigheden — overeenkomstig de Constitutie en Voorregten van een vrygevogten Gemeenebest, en met welker Principi-

„ ci-

„ cipes alles wat in *Nederland* vry en eer- XLIX.
„ lyk durft denken en fpreeken, volkomen BOEK.
„ inftemt.

„ Wy hebben dan ook geoordeeld niet 1787.
„ langer te mogen ftilzitten, noch eenige
„ verdere vergeeffche poogingen ten dee-
„ zen by uwe Doorlugtige Hoogheid te
„ moeten aanwenden. Wy meenen, in te-
„ gendeel, aan het Vaderland, aan 's Lands
„ goede In- en Opgezetenen, aan onze
„ Waardigheid en Gezag, door uwe Hoog-
„ heid zo openlyk verfmaad, verfchuldigd
„ te zyn, de prompfte voorziening te doen,
„ tot Beveiliging der Burgeren en Inge-
„ zetenen van deeze Provincie, ter Afwen-
„ ding van verder Geweld, en tot Main-
„ tien van onze wettige Authoriteit.

„ En het is, om dit alles, dat wy heb-
„ ben goedgevonden, uwe Hoogheid te
„ *fufpendeeren in deszelfs kwaliteit als Ca-*
„ *pitein Generaal van deeze Provincie, met*
„ *inhouding van alle Tractementen en Emo-*
„ *lumenten, daar aan verknogt, tot zo lang,*
„ *dat uwe Hoogheid zal kunnen goedvinden*
„ *onze Bevelen te refpecteeren, en aan onze*
„ *Intentie te voldoen.*

„ Wy hebben niet willen afzyn uwe
„ Hoogheid hier van te informeeren, gelyk
„ wy doen by deezen, in verwagting, dat
„ Hoogstdezelve, van nu af aan, en tot
„ onze nadere Difpofitie, zich zal onthou-
„ den van de uitoefening van eenig Gezag,
„ behoorende tot de voorfchreeve Waar-
„ digheid van Capitein Generaal deezer
„ Provincie, op dat wy niet ten laatften

XLIX. BOEK. 1787. „ worden genoodzaakt tot zodanige andere „ maatregelen, welke de scheuring nood- „ wendig des te ongeneeslyker zouden „ maaken. — Terwyl, aan de andere zyde, „ niets aangenaamer zou zyn dan dat het „ vertrouwen tot en op uwe Hoogheid „ mogte herleeven, en wy gelegenheid „ ontvangen om met daaden te toonen hoe „ zeer wy wenschen te zyn, Doorlugtig- „ ste en Hooggebooren Vorst, uwer Door- „ lugtigste Hoogheids goede Vrienden."

Men rust zich nog sterker ten tegenweer toe. De Dagtekening van deezen Brieve, in 't laatst van Oogstmaand, herinnert ons aan een vast naderend Tydstip, 't geen aan dit Besluit alle kragt benam. Even als elders sprak en schreef men te *Utrecht* over de aannadering der *Pruissen*. Geloof en Ongeloof vondt 'er plaats. Het laatste moest eerlang voor het eerste wyken, op de verzekering dat de *Pruissische* Legermagt, den dertienden van Herfstmaand den *Geldersche* bodem zou betrekken. Na voorafgaande waarschuwing bragt men de Inundatien rondsom de Stad, zo veel mogelyk, in werking. Een buitengewoon Daggeld van dertig stuivers, boven het gewoone, werd by openbaare Afkondiging toegezegd aan die zich wilden verbinden, om, geduurende een geheele Week aan de Batteryen te arbeiden. Boven dien maakte men alle toebereidzelen tot moedigen wederstand.

Brief wegens de bedoelde Te midden van deeze meer en meer benarrenden staat der Stad *Utrecht*, en de toerusting tot verdeediging, werd ter tafel van

van hun Ed. Gr. Mog. een gedrukt Stuk gebragt door de Ridders WASSENAAR TOT WASSENAAR en BENTINCK, als hun, op eene onbekende wyze, ter hand gesteld, niets minder behelzende, dan een Brief des Rhyngraafs VAN SALM, den zestienden van Oogstmaand geschreeven aan de Heeren van het Defensieweezen van *Holland* en de Stad *Utrecht*, gepaard met een goedkeurend Besluit deezer Commissie op het Voorstel daar in gedaan; daar op nederkomende, met vermelding veeler byzonderheden en schikkingen, hoe de Stad *Utrecht*, in gevalle van aannadering des *Pruisischen* Krygsvolks, te verlaaten, om *Holland* te verdeedigen.

XLIX. BOEK. —— 1787. verlaating van *Utrecht* ter *Hollandsche* Staatsvergadering gebragt.

De Brief des Rhyngraafs, en het daar op genomene Besluit, zo als die beide voorkwamen in dit stuk, werden door de Vergadering van *Holland*, onder betuiging dat men ze beide voor verzonnen en valsch hieldt, aan de Commissie, voor welker werk men het deels deedt voorkomen, gezonden. Deeze schikte 't zelve te rug, met verklaaring, dat het geheel en in allen deele een louter valsch en verdicht stuk was, als mede dat, van wegen de Commissie, op den dag, wanneer de Brief aan den Rhyngraave zou afgezonden weezen, geen aan hem was afgevaardigd, die met mogelykheid aanleiding tot het hier medegedeeld Antwoord zou hebben kunnen geeven; dat derhalven het gemelde Stuk eenvoudig moest beschouwd worden als een voortbrengzel van de verregaandste kwaadaar-

Aan de Commissie te *Woerden* gezonden; hoe door dezelve beantwoord.

 tig-

XLIX. BOEK. — 1787. tigheid, als een der laage en oneerlyke middelen, welke eene verdervende Cabaal zich niet ontzag by aanhoudenheid, ter bereiking haarer oogmerken, te gebruiken, en alleenlyk aangewend, om, (ware het mogelyk,) binnen de Stad van *Utrecht*, en by hun Ed. Gr. Mog. ja by de geheele Natie, zo tegen de Commissie, als tegen den Rhyngraaf VAN SALM, een gevaarlyk mistrouwen te zaaijen, en daar uit, in de tegenwoordige omstandigheden, een allernadeeligste verdeeldheid te doen voortspruiten. Zy zouden op het stuk zelve geene aanmerkingen maaken, zo om dat zy zich vleiden, dat deszelfs valschheid, behalven uit hunne bekende denkwyze, van zelve blykbaar genoeg was, als om dat zy te hoogen denkbeeld van de Vergadering van hun Ed. Gr. Mog. en derzelver gewigtige bezigheden voeden, dan dat zy derzelver aandagt niet zo kort doenlyk, op zodanig een Schandstuk zouden willen vestigen, en zy het daarenboven beneden zich rekenden, om tegen dergelyke laage Kunstenaaryen eene omstandige verantwoording te moeten doen. Reeds hadden hun Ed. Gr. Mog., tot hun groot genoegen, de zaak uit het waare oogpunt beschouwd, en een regtmaatig vertrouwen betoond, op hunne welmeenende poogingen tot welzyn des lieven Vaderlands, gelyk zy dan ook in de verwagting stonden, dat hun Ed. Gr. Mog. thans ten vollen overtuigd van de schandelyke verdichting van het meergemelde Stuk, hetzelve eenvoudig zouden ge-

gelieven ter zyde te leggen, met die welverdiende veragting, welke zy betuigden voor alle die geenen te gevoelen, die, 't zy rechtstreeks, het zy zydelings, eenig aandeel aan deeze haatlyke kunstgreep gehad hadden.

XLIX. BOEK. — 1787.

Hoe verschillend beoordeeld.

Deeze Stukken, openbaar wordende, ondergingen zeer verschillende beoordeelingen. De opspraak tegen de Commissie en de verraadlyke handelwyze des Rhyngraafs vonden ingang by die ongunstig over beiden dagten; terwyl anderen, die beiden verdeedigden, de valschheid van het Stuk, uit verscheide oogpunten beschouwd, aanweezen (*).

On-

(*) Boven al beyverde zich, in dit laatste, de Schryver van den *Post van den Neder-Rhyn*, die in het XII. D. bl. 1142. de oorspronglyke stukken opgeeft; gelyk men ze ook aantreft in de *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 4142. De Schryver van 't gemelde Dagblad bevlytigd zich vervolgens om de valschheid van dit stuk te toonen bl. 1149 Zo algemeen bykans als men de valschheid deezer stukken doorzag en erkende, zo algemeen hieldt men het daar vóór, dat dit verdichtzel in de wereld kwam van de zyde der *Oranjegezinden*, om de Burgeryen van *Holland* en *Utrecht* wantrouwen in te boezemen ten opzigte der zodanigen, aan welken zy hun vertrouwen geschonken hadden, en dus beider poogingen te verzwakken. Dit ook hadt allen schyn. — Dan wy vinden des een geheel andere oorzaak aangeweezen, in een Stukje getyteld; *Censure du Caractere Militaire, Politique et Moral du* RINGRAVE DE SALM, *autant à l'egard des Etats d'Hollande et de la Commission des Etats a Woerden qu'a l'egard de la Ville de Utrecht et de toute la Patrie pour refuter son Memoire* 1789. De Schryver deezer *Beoordeelinge*, deelt des deeze byzonderheid me-

XLIX. BOEK. — 1787. Daadlyke Verlaating van Utrecht. Verslag deswegen door de Leden van het Defensie-weezen.

Ongelukkig hadt met dit verdichte Stuk zeer veel overeenkomsts, 't geen eerlang gebeurde, de zo onverwagte als aan veel opspraaks onderworpe Verlaating van *Utrecht*, welke ons nu te melden staat. Ten deezen opzigte laaten zich de Heeren Gecommitteerden tot Verdeediging van *Holland* en de Stad *Utrecht* in deezer voege hooren, van dit verlaaten aan Staaten van *Holland* verslag doende (*). Op den veertienden van Herfstmaand hadt de Rhyngraaf te *Woerden* met de Commissie, in afweezigheid der twee Leden, CAMERLING en VAN TOULON, ter monstering der Uitleggeren met

mede, als een ontknooping van dit raadzel. „ Weinig wisten de Gecommitteerden ter Verdeediging „ van *Holland* en de Stad *Utrecht*, noch byna iemand anders, (en men weet ondertusschen vry „ zeer naby, hoe en door wie dit Stuk is in de wereld gekomen, dat hetzelve zynen oorsprong „ verschuldigd was aan eene voorafgaande vertrouwelyke maar zydelingsche, opening van den „ Rhyngraave aan iemand der grootste yveraaren „ voor de *Utrechtsche* zaak, welke opening in het „ verschiet deedt zien de noodzaaklykheid der „ Ontruiminge van die Stad, als de nood aan den „ man zou komen, en om welken slag af te weeren, en de *Hollandsche* Staatsleden en de Burgery „ van *Utrecht* daar tegen op hunne hoede te doen „ zyn, hy aan wien de Opening gegeeven was, „ met overleg van zeer weinige vertrouwde Vrienden dien zogenaamden Brief en Resolutie *pia* „ *fraude* in de wereld deedt komen." p. 25—26.

(*) De verderen Inhoud deezes Briefs, het meer algemeene behelzende, hebben wy reeds opgegeeven in het XV Deel onzer *Vaderl. Hist.* bl 197. met vermelding dat wy, 't geen de Stad *Utrecht* byzonder betrof, tot deezen tyd, bespaarden.

niet tegenwoordig, gehandeld over de beste middelen ter Verdeediging van *Holland* en de Stad *Utrecht*. In dit Onderhoud, op dat wy voorts de eigene woorden bezigen, „ was het dat de Rhyngraaf „ hun kennis gaf van de zekerheid der „ Aanmarsch van *Pruissische* Troepen, waar„ van zy ook reeds verscheide berigten „ ontvangen hadden, en hun te gelyk voor „ oogen hieldt, dat de Stad *Utrecht* wel „ konde verdeedigd worden tegen de Troe„ pen, welke dezelve tot nog toe hadden „ aangevallen; maar dat dezelve nimmer „ bestand was tegen zodanige Overmagt, „ als thans tegen dezelve werd aangevoerd. XLIX. BOEK. 1787.

„ Dat, daarenboven, ingevolge van de „ uitdruklyke Verklaaring van zyne Maje„ steit den Koning van *Pruissen*, om Sa„ tisfactie wegens het arresteeren van haare „ Koninglyke Hoogheid Mevrouw de Prin„ cesse van *Oranje* te willen hebben, dee„ ze Troepen ook wel inzonderheid tegen „ de Provincie van *Holland* scheenen ge„ rigt te zyn; dat dus ook voornaamlyk „ voor de veiligheid deezer Provincie dien„ de gezorgd te worden — dat het in„ tusschen zeer zeker zynde, dat de Stad „ *Utrecht* maar weinige dagen tegen dus„ danig eene Overmagt konde bestand zyn, „ en het Garnisoen dier Stad dus Krygs„ gevangen gemaakt, of door een Beleg „ slegts ingeslooten zynde, 'er dan in de Provincie van *Holland* byna geene magt „ overbleef om dezelve te verdeedigen — „ en dat egter Hy Rhyngraave, van oor-

„ deel

XLIX. BOEK. 1787. „ deel zynde, dat met het verlies van „ deeze Provincie ook alles verlooren was, „ en begrypende, dat het mindere voor het „ meerdere moest wyken, zich genoodzaakt vondt van hun te adviseeren, van, „ zo dra de Stad *Utrecht* met een zwaar „ beleg gedreigd wierd, en men de Passage over de *Vecht* niet beletten konde, „ wanneer de Stad byna van geene Defensie was, en het Garnisoen binnen dezelve dus gevaar liep van of Krygsgevangen gemaakt, of afgesneeden te worden, als dan de Stad *Utrecht* te verlaaten, en met de Troepen en Auxiliairen, „ binnen dezelve in Garnisoen, na *Holland* „ te retireeren, op plaatzen waar men die „ Provincie best zou kunnen verdeedigen; „ ten einde het tegen den Vyand zo lang „ te souteneeren, tot dat men van onze „ Geallieerden de beloofde Hulpe, in geval van Buitenlandsche Attaque, zou „ kunnen ontvangen."

„ Hoe smertlyk," dus vervolgen zy, „ hun deeze raad ook viel, en welk een „ innig medelyden zy met den akeligen „ toestand der *Utrechtsche* Bondgenooten „ gevoelden, die zo veel voor de Vryheid „ hadden opgeofferd, en welker Verdeediging ook aan hunne zorge was toevertrouwd, hadden zy eindelyk, naa eene „ lange onderlinge Deliberatie, op de herhaalde Aanmerkingen van den Rhyngrave, die door zyne Militaire kundigheden, natuurlyker wyze in staat moest „ zyn, om des Vyands kragten en de on-

„ ze,

„ ze, benevens alle onze Resfources juist
„ te berekenen, ingevolge van zyn ver-
„ zoek, het Befluit genomen; om, by
„ Aannadering van *Pruisfifche* Troepen, zo
„ dra zulks, naar *zyn oordeel*, de *Hoogfte*
„ *Nood* vorderen mogt, met de Manfchap-
„ pen onder zyn Commando ftaande, de
„ Stad *Utrecht* te verlaaten, en verder de
„ Garnifoenen van *Vianen*, *Schoonhoven* en
„ *Oudewater*, benevens alle andere Posten,
„ na zich te trekken, en zich met dezelve
„ te begeeven na de Provincie van *Hol-*
„ *land* op en in alle zodanige plaatzen als
„ gemelden Rhyngraave, ter beveiliging
„ derzelve Provincie, noodig zou oordee-
„ len.

„ Welke Authorifatie dan ook eigenlyk
„ ter Inftructie van den Heere Rhyngraa-
„ ve moest ftrekken. Doch waar op hy,
„ begrypende dat 'er somtyds met de Ge-
„ deputeerde Staaten en de Regeering der
„ Stad *Utrecht* verfchil zou kunnen ont-
„ ftaan over de Uitdrukking, *wanneer de*
„ *hoogfte nood zulks vorderen mogt*, en dat
„ juist op een tydftip, dat de Rhyngraaf
„ noodig oordeelde de Stad te verlaaten,
„ het geen groote vertraaging zou kunnen
„ te wege brengen, hun verzogt hem nog
„ eene nadere Authorifatie te willen ver-
„ leenen, waar by hem enkel gelast werd,
„ op Ontvangst derzelve, de Stad *Utrecht*
„ te verlaaten, en van welke hy, zo dra
„ de Nood daar was, zou gebruik maa-
„ ken. Waar op zy, ingevolge van het
„ Verzoek van den Rhyngraaf geresol-

„ veerd

XLIX. BOEK. — 1787. „ veerd hadden hem nog ten gelyken tyde, „ eene *Generaale Qualificatie* te geeven, „ enkel inhoudende eene eenvoudige Order aan den Rhyngraave, om dadlyk, „ met zyne onderhebbende Manschappen „ uit *Utrecht* te marcheeren; welke Order „ niet moest strekken tot Instructie voor „ den Rhyngraaf, maar alleen om aan de „ Gedeputeerde Staaten en de Regeering „ van *Utrecht* te vertoonen; ingevalle hy, „ volgens de bovenstaande Qualificatie, oordeelde, dat de hoogste nood daar was; „ ten einde dus by Gedeputeerde Staaten „ en de Regeering zich te kunnen dekken; weshalven de Dagtekening in die „ tweede Qualificatie was opengelaaten, om „ te kunnen strekken zo dra de Nood „ het vorderde."

Bekendmaaking aan den Raad wegens het verlaaten van *Utrecht*.

Op den vyftienden van Herfstmaand, wanneer te *Utrecht* de Tyding inliep, dat de *Pruissische* Krygsmagt de *Lek* reeds overgetrokken, tot aan *Rynwyk* en *Maurik* genaderd was, kwam de Rhyngraaf 'snaamiddags van *Woerden*, de evengemelde Besluiten en Bevelen medebrengende, beide door de Heer BLOK als Voorzitter, en den Heer COSTERUS, als Secretaris dier Commissie, onderteekend. Van deeze werd opening gedaan aan den Raad. Burgemeesters voegden 'er nevens, hoe de Rhyngraaf en VAN DER BORCH verhaald hadden, dat te *Woerden* geweest was een *Chargé d'Affaires* van *Frankryk*, de Ridder DE BOURGUION, met berigt dat 'er veertig duizend *Franschen* in aantocht waren; doch dat men

te

te *Woerden* den Rhyngraaf gelast hadt met zyn Volk daadlyk na *Holland* te trekken; vermids de Stad *Utrecht* niet te verdeedigen was; dat 'er zeven duizend Man *Pruisfisch* Krygsvolk na *Gornichem*, vyf duizend na *Vianen* op marsch, en op morgen elf duizend na *Utrecht* bestemd waren.

XLIX. BOEK. —— 1787.

Ontzettend was dit verslag, en gaf eigenaartig stoffe tot scherpe uitdrukkingen tegen den Rhyngraaf. De bovengemelde byzonderheden aan eene Commissie van de Schuttery en van de Geconstitueerden en Gecommitteerden, in deeze Vergadering binnen staande medegedeeld, verwekten de gevoeligste aandoeningen. —— Vóór het scheiden deezer Vroedschaps Vergaderinge gaf de Raad aan bovengemelde Commissie kennis; dat men ten oogmerke hadt, de Magt, binnen de Stad liggende, te vereenigen, om daar mede de Uittrekkenden te dekken, en vervolgens in *Holland*, met zamengevoegde Magt, den Vyand te keer te gaan.

Mededeeling hier van aan den Krygsraad, aan Geconstitueerden en Gecommitteerden.

Volgens afspraak vergaderde de Vroedschap 's nagts ten half twaalf uuren op nieuw. De bovengenoemde zamengestelde Commissie, weder binnen staande, deedt verslag van de ontzetting en verbaasdheid der Collegien, welke zy vertegenwoordigden, dat het hun niet mogelyk was, in deezen zo zeer benarden staat der dingen, de gedagten over het voorgedraagene te laaten gaan. Dit voegden zy 'er nevens, 't geen zeker zeer diende om de verlegen- en radloosheid te vergrooten, dat de Rhyngraaf VAN SALM, aan eenige Heeren, tot hem

Nadere Raadpleeging.

ge-

XLIX. BOEK. —— 1787. gezonden, betuigd hadt, dat 'er slegts eenige weinige uuren overig waren, dat de Bevelen tot den Uittocht, en het verlaaten der Stad niet konden veranderd worden.

Hoe der Burgerye bekend gemaakt. De Afgevaardigden verzogten, te deezer oorzaake, dat de Raad zelve aan de Burgery de weete zou doen van den tegenwoordigen toestand der zaaken. Zints eenigen tyd hadden deeze Commissien de mond tot den Volke geweest, en wilde de Vroedschap, dat zy deeze leedmaare zouden aankondigen. Hier in konden zy niet bewilligen, en werd, naa eenig verschil deswegen, vastgesteld, voor ieder Burgercompagnie een Raad te benoemen tot de bekendmaaking van den staat waar in zich de Stad gebragt vondt. —— Een laatste schinstering van den moed der *Utrechtsche* Burgerye was de verzekering van een der Gecommitteerden, dat één der Burger-compagnien besloten hadt het verlaaten der Stad niet te zullen gedoogen; maar de Poorten en Wallen te willen bezetten, en geweld met geweld te keeren (*).

Nyntere verslagenheid onder de Burgery. In deezen akeligen nagt was de geheele Schuttery ongewapend opgeroepen en vergaderd. Naa een angstvallig verbeiden kreeg dezelve kundschap van de noodlottige geschapenheid der zaaken, en hoorde tevens den ontzettenden Voorslag om de Stad, zints zo geruimen tyd bewaakt, beschermd en verdeedigd, gewillig, en zonder

der

(*) *Extract-Notulen van de Vroedschap der Stad Utrecht* 15 Sept. 1787.

der het bieden van eenigen tegenstand, over te leeveren, met bygevoegde vryheid voor allen, die zulks mogten verkiezen, om na elders de wyk te neemen. — Men verbeelde zich op dien stond *Utrechts* wakkere Schuttery! Schoon veelen de nu losbarstende bui hadden zien hangen was de ontzetting algemeen, en de geheele Stad een tooneel van verwarring, verbysterdheid, en stondt op veeler gelaad wanhoop en vertwyffeldheid geschilderd; terwyl de mond by veelen te beklemd was, om de vloeken, die anderen uitboezemden, te loozen. Dit laatste was het doorgaande geval der minst kundigen. Anderen hadden een goed deel van den reeds zo veel onheils spellenden dags besteed met hunne beste tilbaare haven in te pakken, en, zo veel mogelyk, weg te schikken. 't Geen egter met zo veel omzigtigheids geschiedde, dat geen uiterlyk vertoon verdenking baarde van het lot, 't welk de Stad, binnen kort, over 't hoofd hing. Getuigen hier van de Lieden, die door nieuwsgierigheid, 's voorgaanden daags na *Utrecht* gelokt, als uit een droom ontwaakten, toen zy, vroeg in den morgen, gewekt werden door hunne ter-vlugt gereede Vrienden of Bloedverwanten.

XLIX. BOEK. — 1787.

Verlegenheid, Vlugt en Uittocht.

Het voorheen heimlyk oppakken was nu een openbaar en onder de Patriotten algemeen bedryf. Nevens het verzenden der Goederen, 't geen zeer bezwaarlyk toeging, moest men op Persoonlyke Ontkoming bedagt weezen: 't welk voor veelen niet min

 moei-

XLIX. BOEK. — 1787. moeilyk viel. Rydtuigen waren naauwlyks of niet te krygen, de Schuiten en Vaartuigen tot zinkens opgepropt. Aanzienlyken niet alleen, en de meesten, die deel gehad hadden, aan het jongste kortstondige bewind van zaaken, maar ook veelen uit den middelbaaren stand, en van geringeren doene, ylden, zo verre de belemmerende drang aan de Poorten zulks wilde gedoogen, ter Stad uit, 't geen zommigen der eerste Aanvoerderen moeilyk viel. — Dit gewoel, met gejammer gepaard, kreeg in de Stad nog een toevoegzel door de beangsten, berooiden en kermenden, in de nabuurschap, welken om, op de best mogelyke wyze, weg te komen, de weg na de Stad namen, en den bangen nagt nog banger maakten. Intusschen bereidde zich het Krygsvolk van den Staat, de Hulpbenden van onderscheide soort en benaaming, ten uittocht, om in twee deelen *Utrecht* te ruimen; het een onder den Rhyngraaf VAN SALM, het ander onder den Generaal VAN DER BORCH, en vertrokken deeze langs de *Vegt* na *Amsterdam*, eenige stukken Geschut medevoerende.

't Gedrag der in de Stad blyvende Gewapende Burgeren. De meeste *Utrechtsche* Schutters ontdeeden zich terstond van hunne wapenen, en bezorgden dezelve heimelyk op 't Stadhuis; eenigen sloegen ze uit spyt en onder verwenschingen, stukken; terwyl anderen, vol verontwaardiging, de wapenrusting in 't water smeeten. — Treurtooneelen in eene Stad, die het hart moesten doen breeken: en nogthans eeniger Ontmensch-

menschten een wellust waren. — *Amsterdam* was de algemeene Wyk- en Verzamelplaats der uitwykende Burgeren. Welke eene uitwerking hunne komst te dier Stede baarde, hebben wy reeds vermeld (*).

Geen der zo zeer gevreesde *Pruissen* daagde voor *Utrechts* wallen op. Dan reeds 's voormiddags van den zestienden van Herfstmaand trok eenig Paarden- en Voetvolk uit het nabuurig Kamp by *Zeist*, *Utrecht* in, bezette de Poorten en het Stadhuis. Thans hieldt het wegzenden van Goederen en het vlugten van Persoonen op. Veele uitgevoerde, maar nog naby zynde, Goederen werden agterhaald, en weder ter Stad ingebragt. Op dit tydstip kwamen de Oranjevercierzelen te voorschyn, terwyl men de komst verbeidde van meer Krygsvolks, 't welk in den naamiddag binnen rukte. Onuitspreekelyk groot was de vreugde der Oranjegezinde *Utrechtenaaren*, op de komst van den Stadhouder, die nog dien eigen dag zyne Intreede deedt in de door Krygs- en Burgerbenden verlaatene Stad. Prinsgezinde Burgers toogen zyne Hoogheid te gemoete in 't deftig zwart gekleed. De Ontvanger KIEN deedt by den *Gildbrug* een verwelkomende Aanspraak. Deeze Stoet geleidde den Prins op het *Duit-*

's Prinsen Krygsvolk trekt binnen, als ook den Stadhouder.

(*) Zie hier boven, bl. 157. Onder de uitwykende bevondt zich de Hoogleeraar Y. VAN HAMELSVELD, die van zyn wedervaaren, en volgende Afzetting, een leezenswaardig verslag geeft in de Voorreden van het Werk onder den tytel *de Bybel verdeedigd*.

XLIX. BOEK. — 1787. *Duitsche Huis*, waar hy de Gelukwenschingen wegens deeze Gebeurtenis ontving. Waar naa de Prins eenige ligte Ruitery de Patriotten nazondt, zonder die te kunnen agterhaalen, alleen bragten zy eenige rykgelaadene karren mede (*). Het Huis des Hoofdofficiers Graave VAN ATHLONE, diende hem ten verblyve.

Schikkingen om alles op den ouden voet te herstellen. Op den dag van 's Prinsen intrekking vergaderden de Leden der Regeeringe, voor zo verre zy in de Stad gebleeven waren, de laatste reize: want 's anderen daags maakte men reeds de noodige schikkingen, om alles onverwyld op den ouden voet te herstellen, en werd de Staatsvergadering, eer de derde dag ten einde liep, reeds weder ter gewoone Verblyfplaats gehouden. Deeze woonde zyne Hoogheid by, tot onuitspreekelyk genoegen der nu zegepraalende Staatsleden, en Ingezetenen, hunner denkwyze toegedaan. Aan het uitsteeken van Vlaggen, en het oprigten van Eereboogen was geen einde.

Afkondigingen en Dankstonden. Afkondigingen by Afkondigingen dienden ter verbreekinge van alles, wat, ingevolge der jongstgenomene Maatregelen en Schikkingen op de Regeering, vastgesteld was. Ter bewaaringe van de Rust en Veiligheid luidde het vermaan der Regeeringe. Reeds op den negentienden van Herfstmaand werd in de *Dom-* en *Jacobi Kerk* een Biduur met deeze woorden bevolen, „ ten einde den „ Goe-

(*) PFAU *Veldtocht der Pruissen in Holland* I. D. bl. 52.

„ Goedertiëren God in 't openbaar met de XLIX.
„ Gemeente plegtig te danken, voor de merk- BOEK.
„ waardige, allergelukkigste en gezegend-
„ ste Verlossing en Redding van de Stad, 1787.
„ zonder Bloedstorting, Geweld, of Te-
„ genstand, en te bidden om de Herstel-
„ ling der Rust in de nabuurige Steden
„ en Provincien, mitsgaders den voorigen
„ bloei en welvaard der Stad (*)."

Beoordeeling van dit verlaaten.

Zo zondt men in *Utrecht* Dankzeggingen ten Hemel voor een Bedryf, 't welk inmiddels, in andere oorden des Lands, gevloekt en voor Verraad uitgekreeten werd. Een ten dien dage veel ophefs maakend Schryver, die *Utrechts* Veste verlaaten en in *Amsterdam* de wyk genomen hadt, een verhaal gegeeven hebbende van eene en andere byzonderheid de Ontruiming dier Stad betreffende, schryft. „ Wy zyn 'er zeer
„ ver af om terstond alles met den naam
„ van *Verraad* te bestempelen, gelyk wy
„ 'er verre af zyn, om alles wat 'er ge-
„ beurd is, goed te keuren, en te geloo-
„ ven, dat 'er niets verzuimd is, wat tot
„ weering van Overheersching zou hebben
„ kunnen geschieden; of dat de aangroeien-
„ de Volksmagt geene aanleiding zou heb-
„ ben kunnen geeven, tot onderlinge over-
„ eenkomsten tusschen zommigen der voor-
„ naamsten, zo wel als aan de zyde des
„ Volks, of liever welke het uiterlyk ver-
„ toon maakten van aan de zyde des Volks
„ te weezen, als aan de zyde des Stad-
„ hou-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 4895. enz.

XLIX. BOEK. 1787. „ houders en der blinkende Aristocraaten, „ welk laatste men uit den toedragt van „ zeer veele zaaken zou schynen te moe- „ ten opmaaken." —— Dan, in dat eigenste Vertoog, laat hy, het Verslag van het Defensieweezen (*) ontvangen en geleezen hebbende, zich in deezer voege hooren. „ Wy staan over 't zelve verbaasd en wor- „ den gedwongen uit te roepen, ô, *Utrecht* „ *gy zyt lafhartig verraaden!* — Wy Bur- „ gers van *Utrecht* hebben deezen slag, ge- „ lyk ook andere, niet alleen te wyten „ aan het Verraad van Monsters; maar „ ook aan onze eigene onbezonnen- en „ blindheid. Het is daar aan toe te schry- „ ven, dat aan Vreemdelingen, welke zo „ min den grondslag van ons bestaan ken- „ den als zy daar by belang hadden, zo „ veel geloof en vertrouwen is vergund, „ dat de Burgery, door zoetvloeijende „ woorden weggesleept, en door den schyn- „ yver dier Dryvers verstrikt, blindelings „ hunne leeringen opvolgde. —— Indien „ de nood al eens hoog ware geweest, en „ 'er eene onmogelykheid hadt plaats ge- „ hadt, om de Stad *Utrecht* te verdeedi- „ gen; waarom dan niet by tyds gewaar- „ schuwd: daar zy, die hoofden van dit „ schandelyk stuk zyn, al het hunne heb- „ ben medegevoerd, en de braave en moe- „ dige Burgery onverwagt aan haar nood- „ lot hebben overgelaaten: immers dan „ was de schat van Artillery niet aan *Hol-*

„ *land*

(*) Zie hier boven bl. 394.

„ *land* ontroofd, en de Burgery hadt haare „ byzondere huishoudelyke zaaken daar „ naar kunnen schikken; zy was dan niet „ aan de grootste verwarring en jammeren „ blootgesteld. —— God geeve dat nim„ mer de *Nederlanders* zich wederom zo „ verre vergeeten, dat zy aan Vreemde„ lingen een onbepaald vertrouwen schen„ ken, en zich blindeling laaten leiden, „ door zulke, welke niets zoeken dan ee„ nen onbepaalden invloed en uitsteekend „ gezag over eene ligtgeloovige en alles „ goeds vertrouwende menigte (*)!"

XLIX. BOEK. —— 1787.

De Rhyngraaf als den Hoofdverraader beschouwd.

De Hoofdverraader was de Rhyngraaf VAN SALM, wiens schandlyke vlugt uit den Lande wy reeds beschreeven (†). Zo zeer als veelen hem voorheen ten hemel geheeven hadden, werd hy nu ten afgronde gevloekt, en voor de oorzaak der Bewerking van dien ramp gehouden. Eerlang kwam 'er een Stukje te zyner Verdeediginge in het licht; doch het ontmoette wel ras veel en dugtige wederspraak (§).

Reeds

(*) *Post van den Neder-Rhyn* XIII D. bl. 1175 en 1180.

(†) Zie hier boven, bl. 261.

(§) *Memoire pour le Rhingrave de Salm.* Onder de Tegenschriften van dit Stukje munt boven al uit *Censure du Caractere Militaire Politique et Moral du Rhingrave* DE SALM, *autant a l'egard des Membres des Etats d'Hollande et de la Commission des Etats à Woerden, qu'à l'egard de la Ville de Utrecht, et de toute la Patrie; pour refuter son Memoire.* Men zie ook Aanmerkingen op de zogenaamde *Verdeedigende Memorie van den Rhyngraave* VAN SALM. Ter Vergadering van *Holland* nam men den der-

XLIX. BOEK. 1787. 't Voorgevallene te Wyk by Duurstede. Reeds eenigen tyd geleeden hadt *Wyk by Duurstede*, gelyk wy met een woord aanstipten (*), voor de *Amersfoortsche* Staaten moeten bukken. Het voorgevallene, ten deezen Jaare, in dit evenbeeld van *Utrecht*, zal 'er eenige oogenblikken toevens eischen. In den voorleeden Jaare hadt men reeds maatregelen voorgeslaagen om tegen *Wyk* den sterken arm te gebruiken, en, schoon dit toen niet doorging, hadt men deeze Stad in staat van Verdeediging tegen Krygsaanvallen gebragt (†).

Wat daar met de Burgemeester Haantjes. De Heer Haantjes, dien wy hebben leeren kennen als te *Wyk* een der yverigste Voorstanderen van de Burgerlyke Vryheid, werd, toen hy zyne toestemming niet geeven

derden van Wynmaand een Besluit, om voor het Hof van *Holland*, ter zaake van Desertie, tegen den Rhyngraaf te procedeeren, en 'er zelfs ter Generaliteit opening van te geeven. Ook besloot men gelyktydig om door hun Hoog Mog. de noodige Orders te doen stellen, en den Stadhouder te verzoeken om zorg te draagen, dat hy in geen Collonien of andere Bezittingen van den Staat, veel min in dienst van de *Oost-* of *Westindische Compagnie* toegelaaten wierd. Dit stonden hun Hoog Mogenden niet alleen toe, maar zelfs werd 'er by beslooten om hem in *Deenemarken* en *Hamburg* te doen arresteeren. *Verz. van Stukken by* J. A. de Chalmot I. D. bl. 289—291. Hier uit hebben sommigen willen afleiden, dat, hoe lafhartig en strafbaar zyn gedrag omtrent *Holland* en de Stad *Utrecht* ook geweest zy, men hem naauwlyks van een opzettelyk gesmeed Verraad met de Party van *Oranje* kan verdenken; doch dit blyft aan veel twyfelings onderheevig.

(*) Zie hier boven, bl. 365.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XII. D. bl. 429—440.

XLIX. BOEK.

1787.

Jets gebeurde.

ven wilde tot het plan om de Sluizen open te zetten om eene Overstrooming te bewerken, beschuldigd van heimlyke mondgesprekken met de *Amersfoortsche* Staatsleden gehouden, en onder dat voorwendzel, zonder eenig regterlyk onderzoek, van zyne Posten als Raad en Burgemeester vervallen verklaard, tegen den inhoud van het eerst kort te vooren ingevoerd en bezwooren Stedelyk Reglement, waar tegen hy zich eerst in eenen rondgaanden Brieve by Vaderlandlievende Regenten, Genootschappen en Volks-societeiten beklaagde, en vervolgens te vergeefsch by eene Dagvaarding verzette (*).

'S Prinsen Krygsvolk voor *Wyk*, en de Stad opgeëischt.

De gedreigde Krygstoeleg op die Stad verwylde tot den zesden van Hooimaand, wanneer, in den nagt, omtrent twee uuren, de wagthebbende Officier van de Veldpoort berigt bekwam, dat een Expresse met een Brief aan den Commandant DE NYS verzogt binnen gelaaten te worden. De Officier met eenige Manschap aan de Poort gekomen, ontdekte by het scheemer morgenlicht, op den wal klimmende, eene menigte Krygsvolks en eenig Geschut op een Musketschoot afstands van de Poort. Op het roepen van de Wagtofficier, wie daar! ontdekte zich de Man met de Boodschap, dat hy den Commandant moest spreeken, en aan hem een Brief overgeeven. Wel brusk antwoordde hy op het voorstel, dat hy

(*) *Verz. van Stukken by* CHALMOT XXXIII. D. bl. 84 enz. en bl. 129. 133.

XLIX. BOEK. — 1787. hy diende te wagten tot men des verslag gedaan hadt, „ men moest zich wat haas- „ ten, men hadt niet lang tyd om te toe- „ ven!" Kort hier op verscheen DE NYS aan de Poort, nu met eenige meerdere Manschap bezet, terwyl ook reeds orde gegeeven was om de Alarmtrom te roeren. De Commandant beval den Brenger den Brief onder de Poort te steeken, die onder dit bedryf zich liet ontvallen, „ dat, indien „ men weigeren mogt, hy dan wel gele- „ genheid zou vinden om binnen te ko- „ men, en dan niemand te zullen spaa- „ ren!" De Brief, met dit betoon van meer dan morrend misnoegen, onder de Stadspoorte doorgestooken, bleek een gewoon Patent te zyn van den Capitein Generaal, met Attache van de Staatsleden te *Amersfoort* vergaderd, om den Collonel VAN QUADT met zyne onderhebbende Manschappen, (zonder de hoeveelheid of de naamen der Bataillons uit te drukken,) binnen *Wyk by Duurstede* in Garnisoen te ontvangen.

Raadpleegingen over de Opeisching. Onverwyld verzogt de Commandant, dat de Vroedschap mogt vergaderen. In deeze Vergadering bragt hy het Patent, met verzoek om het Raadsbesluit te mogen verstaan. Intusschen kwamen de *Wyksche* Schutters en de daar gelegerde Hulpmanschap, met alle de Officieren, op de Loopplaats voor het Raadhuis, en vertrokken van daar na de voor hun beschikte Posten. —— Welhaast vernamen deezen, niet zonder de uiterste ontroering, het Besluit van de

Meer-

Meerderheid des Raads om den Commandant met den Stads Secretaris na buiten te zenden, om te verneemen op wat voet de Commandant der Troepes ter Stad wilde intrekken? Deeze gaf ten antwoord, „ zich daar op niet te kunnen inlaaten; „ maar wel te kunnen verzekeren, dat 'er „ geen molest of overlast aan iemand zou „ gedaan worden, en eindelyk, dat hy, tot „ nader Deliberatien toestond den tyd van „ *vyftien minuten; dat hy, naa dien tyd,* „ *zyn Volk met Geweld zou binnen voeren,* „ *en dan geene de minste Menagementen ge-* „ *bruiken!*"

XLIX. BOEK. 1787.

Besluit ter Overgave.

Met deeze Boodschap in den Raad verscheenen, konden de overleggingen, by het voordraagen van strydige gevoelens, niet lang duuren. De Meerderheid besloot tot het openen der Poorten, en het laaten intrekken des Krygsvolks, mits het geen overlast deedt. De Commandant DE NYS, nevens den Secretaris gelast, om zonder uitstel, dit Raadsbesluit aan den Bevelhebber des Krygsvolks mede te deelen, en de Poorten ten Inmarsch open te stellen, bewilligde hier in niet dan onder voorwaarde, dat hem eerst een Afschrift van het Raadsbesluit werd ter hand gesteld. Dit oogenbliklyk verkreegen hebbende, volvoerde hy den last van de Meerderheid des Raads.

Veelen vlugten na *Utrecht.*

De gewapende *Wykenaars* en de Hulpbenden te dier Stede, dit Besluit, zo vreemd van hunne lang gekoesterde begrppen verneemende, hoorden 't zelve met veragting en

XLIX. BOEK. — 1787. en ſpyt, de Wapens wierpen zy van zich en voor het Raadhuis neder, om, zo veel mogelyk, zich met de vlugt te redden, en in *Utrechts* Veste berging te vinden. Dit gelukte verre den meesten, hoe zeer de Stad van buiten omzet was, en de Krygsbende onverwyld binnen trok.

Eenige Heeren gevangen gezet.

Zulk een uittocht en ontkomen viel niet ten deele aan de Heeren DE NYS, DE LA FAILLE, VAN DER KEMP en DE WYS. De laatstgemelde, Commandant van het *Amersfoorts* Genootſchap, werd ſpoedig, op zyn woord van Eer, ontſlaagen. DE LA FAILLE kreeg eerlang, om zyne hooge Jaaren, ontſlag van den krygsgevangen ſtaat waar in men hem ten zynen huize geſteld hadt. Een geſtrenger lot wedervoer DE NYS en VAN DER KEMP, deezen vonden zich wel in eene daar afgekondigde Amnestie begreepen, „ niet tegenſtaande zy zich," zo als de woorden luiden, „ door alle hunne gedraagingen, en door de Ingezetenen tegen derzelver wettige Overheid op te ſtooken, en tot eenen openbaaren Tegenſtand te animeeren, deeze hunner Ed. Mog. Gratie het allerminst waardig gemaakt hadden, om welke redenen hun Ed. Mog. zich ook verpligt oordeelden zorge te draagen, dat, immers gedurende de tegenwoordige Troubles, geene meerdere dergelyke Misdryven, door dezelve gepleegd konden worden, en ten dien einde hun proviſioneel in ſecuure bewaaring te houden."

In

In den nagt naa deeze Afkondiging, den tienden van Hooimaand, kreegen zy beiden aanzegging dat zy zich hadden gereed te maaken om na *Amersfoort* gevoerd te worden: 't geen ook dien eigen nagt geschiedde, in een koets met vier paarden bespannen, onder het geleide van eenige Dragonders. In deeze opsluiting te *Amersfoort* bleeven deeze Heeren, terwyl het gerugt verschillend sprak over het lot, 't geen hun in dien gevangen staat bejegende. Naa de Omwenteling werden zy beiden na *Utrecht* overgebragt, en bleeven ruim vyf maanden in gevangenis op den *Haazenberg*. Zy werden niet geslaakt vóór dat zy ieder eene Borgtogt van omtrent 49,000 Guldens, onder voorwendzel van Schavergoeding, gesteld hadden. Onmagtig was VAN DER KEMP om die Penningen te zyner lossinge te bieden: dan DE NYS, wiens hart voor Vaderland, Menschliefde en Vriendschap klopte, wilde niet dat zyne zaak van die zyns Lotsgenoots wierd afgescheiden, liever verkoos hy eene dubbele somme tot Borgtogt in handen zyner Vervolgeren te stellen, dan zyn onvermogenden Lotgenoot, onder voorwendzel van schadevergoeding, agter te laaten (*).

XLIX. BOEK.

1787.

DE NYS en VAN DER KEMP na *Amersfoort* gevoerd.

Het

(*) Leezenswaardig zyn de egte Stukken, tot deeze zaak betrekkelyk, te vinden in de *Verzamel.* by J. A. DE CHALMOT XXXIII. D. bl 313. 317. XXXIV. D. bl. 1—14. 18—48. en 77—80. VAN DER KEMP, dien wy, van den aanvange der Staats-

on-

XLIX. BOEK 1787.

Veranderingen aldaar, en het verder voorgevallene.

Het onmiddelyk gevolg der Krygsvermeestering was het Herstel der voorige Regeeringspersoonen; het afschaffen en vernietigen van het by de nu afgezette Magistraat ingevoerd nu vastgesteld Stads Regeerings Reglement. Ook ontvingen de Kerkleeraars een voorschrift, by 't welk zy gelast werden te bidden voor de Staaten 's Lands van *Utrecht*, thans te *Amersfoort* vergaderende, als de alleen wettige Souverain der Provincie, voor de Persoon en de Belangens van WILLEM DEN V. als Erfstadhouder, en voor de thans aangestelde Magistraat van *Wyk*. Teffens kreegen zy last om Dankzeggingen voor de herstelde Rust te dier Stede uit te storten. By dit alles voegde men het aanleggen eener verschansing, tot dekking van dezelve, en om ze voor Onderwaterzetting aan

onlusten, zo druk in de weere zagen, die door het schryven veeler Stukken zich eenen naam en by veelen verdienstlyk maakte, en in blaakende hoogagting stondt by allen zyner vrygeuitte Staatsbegrippen toegedaan, schoon veelen zelfs zyner beste Vrienden, het daadlyk ter hand neemen van de wapenen en het speelen van eene hoofdrol in dat bedryf mispreezen, en hoogst onvoegelyk keurden, — VAN DER KEMP, zeg ik, kon, naa dit alles ondergaan te hebben, en daar hem, by de slaaking de Stad *Utrecht*, als mede de Provincie ontzegd was, naa de Omwenteling, op geene draaglyke wyze, Leeraar te *Leyden* blyven. Hy verliet nevens zyn Huisgezin, die Stad en het Vaderland en scheepte zich na *America*, waar hy, terwyl wy dit schryven (in Zomermaand des Jaars 1796) volgens de jongste berigten, nog als een Landman leeft.

van de zyde des Kasteels te beveiligen; een arbeid waar toe alle Ingezetenen zonder uitzondering de hand moesten bieden. XLIX. BOEK. 1787.

De verspreidde gerugten, als of 'er, door de ingerukte Krygsmagt balddaadigheden gepleegd, plunderingen aangerigt en moorden geschied waren, werden ten sterksten wedersprooken (*). Twyfel leedt het niet, dat, naa het inneemen der Stad, verscheide der nu afgezette Raaden, vernederende Verzoekschriften den *Amersfoortsche* Staatsleden aanboden om hunne hooge Bescherming, onder belofte van nimmer raadslagen te zullen helpen neemen, die aan het wettig Gezag van hun Ed. Mog. eenig nadeel konden toebrengen (†).

Amersfoorts lotgevallen.

Reeds hebben wy, in den loop der Geschiedenisse van dit bepaalde Tydvak in dit Gewest, zo veel van *Amersfoort*, het tegenbeeld van *Utrecht*, en de wederstreefster dier Stad, moeten spreeken, dat wy ons daar niet lang zullen behoeven op te houden. Eene en andere byzonderheid nogthans verdient een kortstondig vertoeven.

Nieuwe Eed der Schutteren voorgeschreeven.

Zonderling en sterk was de nieuwe Eed voor de Schuttery der Stad *Amersfoort* in Zomermaand opgesteld. By de algemeene belofte van Gehoorzaamheid aan de Magistraat moest elk Schutter verklaaren, „ dat „ hy zich niet begeeven hadt of begeeven

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 4256.
(†) *Verzamel. van Stukken by* J. A. de Chalmot XXXIV. D. bl. 14—18.

XLIX. BOEK. — 1787.

„ ven zou in Eed of Dienst van zulke
„ Persoonen, welke zich thans in de Re-
„ geering der Stad *Utrecht* of *Wyk* gedron-
„ gen hadden, by de Staaten deezer *Pro-*
„ vincie voor onwettig verklaard, om de-
„ zelve met raad of daad tegen de gemel-
„ de Staaten, en alzo mede tegen de Ma-
„ gistraat deezer Stad, als een Medelid van
„ Staaten te helpen styven en te sterken;
„ gelyk ook, dat hy zich niet hadt verbon-
„ den of verbinden zou om Militaire dien-
„ sten te doen onder eenig Burgercorps,
„ of Officieren, by de Heeren Staaten dee-
„ zer Provincie, of de Magistraat deezer
„ Stad niet gelegalifeerd, of voor wettig
„ erkend; en in het gemeen, dat hy met
„ niemand eenige Verbintenis gemaakt hadt
„ of maaken zou, tegen het Gezag des Ma-
„ gistraats, of waar door dezelve Magi-
„ straat of Stad in ongelegenheid mogte
„ geraaken; en by zo verre iets ter zy-
„ ner kennisse komen mogt, het welk
„ deeze Stad of het Gemeene Land nadee-
„ lig zou mogen zyn, dat hy dit aan den
„ Schout, Burgemeesteren en die van de
„ Magistraat zou te kennen geeven."

Hoe het toeging met de aflegging van dien Eed.

Binnen *Amersfoorts* Wallen bevonden zich Persoonen, die door reeds aangegaane Verbintenissen buiten staat waren om deezen Eed te doen: den zodanigen werd, als zy des berouw hadden, en verlangen mogten, op nieuw, tot de Schuttery te worden toegelaaten, den weg opengesteld en aangeweezen. — Men liet niet na om de Burgery tot het doen van deezen nieuwen

wen en zonderlingen Eed, over te haalen. Onder anderen wordt verhaald, dat de Hoofdschout, Raaden en de Secretaris tot het afneemen van dien Eed benoemd, in plaats van den Schutteren de gevolgen des Eeds, indien zy deeze valschlyk zwoeren, voor te houden, in tegendeel alles in 't werk stelden om de Burgers over te haalen tot het afleggen, door hun, die zich huiverig betoonden, te gemoet te voeren, dat zy alle zwaarigheden daar van op zich namen. Met dit alles liet zich naauwlyks het vyfde gedeelte der Schutterye tot het afleggen van dien Eed beweegen. De weigerende Officieren en Schutters werden onmiddelyk ontwapend (*).

XLIX. BOEK. 1787.

Amersfoort, niet alleen de Vergaderplaats der Staaten, ten wier gevalle gemelde Eed den Burger werd afgevorderd, onderscheidde zich mede door den toevoer van allerlei Krygsbehoeften, gelyk wy reeds vermeld hebben. Dit berokkende deeze Stad een deerlyk ongeval, 't geen, naar het geschaapen scheen, nog veel deerlyker hadt kunnen afloopen. In deeze tyden van Burgerkryg, wanneer men buitengewoone middelen bezigt, en wel op plaatzen van derzelver oorspronglyke bestemming verre verwydert, was zulks oorzaak van een ramp, dien wy niet ongeboekt kunnen laaten; zonder daar uit zodanige gevolgen af te leiden, als de voorbaarig en veel al ligtvaardig oordeelende Sterveling, niet zelden gewoon is uit by-

De Kleine Kerk springt in de lugt.

(*) *Post van den Neder-Rhyn* XI. D. bl. 943 enz.

XLIX. BOEK. 1787. byzondere Gebeurtenissen te trekken, en 't geen veele Schryvers dier dagen, met eene verstandloos- en vermeetenheid deeden, om 'er geen slegter naam aan te geeven. Tusschen deezen ramp en de te dier Stede ingestelde Bedestonden een verband te zoeken, en dezelve als een Straffe daar van aan te merken, komt den kortzigtigen Mensch niet toe.

De Kleine Kerk dier Stad, van ouds de *Lieven-Vrouwen Kerk* geheeten, strekte thans ten Verzamel- en Bergplaats van Krygsbehoeften niet alleen; maar ook om 'er de Werktuigen des bederf omvoerenden Krygs te vervaardigen. Een slag, volstrekt gelyk aan dien van een zwaaren en naby treffenden donder, welke de geheele Stad deedt daaveren, borst 's voormiddags omtrent elf uuren los, en vervulde alle de Inwoonders met ontroering, schrik en angst. In deeze verwarring roerde men oogenbliklyk den Alarmtrom, trok de Klok der Groote Kerk, sloot de Poorten, en de geheele Bezetting verscheen in de wapenen. Beevende nieuwsgierigheid begaf zich aan de deur om te verneemen wat dit *schrikbaarend* gedaaver mogt weezen. Een dikke damp, zich boven de gemelde Kerk verheffende, ontdekte oogenbliklyk wat 'er gaans was, en liet niemand onkundig van den oorsprong deezes daaverenden slags. Bekend was veelen de bezigheid der Kanonniers, in dat Kerkgebouw, Bomben en Handgranaaten vullende. Anderen wisten den voorraad van Kruid daar verzameld,

op

op ruim honderd en zestig vaaten begroot. Met éénen slag was alles afgedaan; maar ook de geheele Kerk gesprongen en zo volstrekt vernield, dat niets dan de muuren, en een gedeelte van het Dak, waren overgebleeven. De Tooren, op eenigen afstand van de Kerk verwyderd, bleef ongeschonden staan. Wat de Kerk bevatte, van het noodige en ten cieraad dienende, was door het instorten van het verwelfzel, en de kragt des kruids, vernield. De pypen des Orgels waren gesmolten. De nabystaande Huizen deelden in dit ongeluk. Pannen waren af- en Glaazen ingeslaagen. Zeventien Menschen verlooren deerlyk het leeven by deeze uitbarsting, anderen waren geblaakerd en gekwetst. Onder de gekwetsten, die ook dit ongeluk naderhand met den dood hebben moeten bekoopen, telde men een Bombardier. Van onder de puinhoopen gehaald, bekende hy, zo men berigt, de onvoorzigtige Veroorzaaker van dit onheil te weezen. Met een Mes de roest van de buis eener Bombe willende afschrabben, veroorzaakte dit vuur, 't geen zich aan het omstaande kruid der Werklieden mededeelde. De grootste voorraad pulver bevondt zich gelukkig aan het andere einde der Kerke, en wend onder het nederstortend dak dermaate bedolven, dat het geen vlam vatte, en dit ongeluk, reeds zo groot, niet nog veel grooter maakte. Men schoot oogenblikkelyk met spuiten en ander bluschtuig toe, 't geen veel gewaagd was.

XLIX. BOEK.

1787.

XLIX. BOEK. —— 1787. Onaangenaamheden voor de daar gebleevene Patriotten.

De in *Amersfoort* gebleevene Patriotsgezinden, want veelen waren uitgetoogen, stonden bloot voor onaangenaamheden van verscheidenerlei aart; de schendzieke hand der Plunderzugt van eenige Krygslieden strekte zich uit aan het huis eens Burgers, wiens Winkel geheel bedorven, en ten prooye werd der vernielinge. De tappen uit Olie- en Strooptonnen werden uitgetrokken, en wat men niet gelustte of kon medeneemen, werd met voeten getreeden. Uit een opengebrooken Kabinet voerde men het Geld mede. —— Het Verlof of Bevel daar uitgevaardigd tot het draagen van Oranjetekenen (*) kon niet missen van tyd tot tyd, onaangenaamheden en gansch onvriendlyke ontmoetingen te veroorzaaken. Doch deeze, hoe zeer ook gevolgen van de heerschende Tweedragt, waren kleinigheden, waar aan men zo zeer gewoon geraakte, dat ontmoetingen, die in andere tyden veel opziens zouden gebaard hebben, nu ongemerkt doorgingen, of slegts stoffe gaven tot het gesprek van den dag.

Rheenen, *Amerongen* en *Veenendaal* Prinsgezind.

De Stad *Rheenen* liet haare verkleefdheid aan den Stadhouder blyken, door diens Jaardag met verscheide Vreugdetekenen te vieren. De afkeer der Ingezetenen van de tegenparty wil men dat te dier Stede zou betoond zyn door een Pop van stroo, verbeeldende den Collonel van het Wapengenootschap te *Utrecht*, GORDON, onder het vreugdebetoon, openlyk te verbranden. —

Ve-

(*) Zie hier boven bl. 340.

Veenendaal ftak desgelyks uit in het gedenken van dien Jaardag. In *Rheenen*, *Amerongen* en *Veenendaal* werd, op verzoek het draagen van Oranjetekenen door de Staaten van *Utrecht* te *Amersfoort* vergaderd, toegeftaan. XLIX. BOEK. —— 1787.

Anders was het gefteld in de Stad *Montfoort*. Hoe zeer en waarom de Stadsregeering by aanhoudenheid weigerde Afgevaardigden op de *Amersfoortfche* Staatsvergadering te zenden, hebben wy reeds aangetekend, als mede hoe zulks aanleiding gaf tot eene vry fcherpe Briefwisfeling tusfchen de *Montfoortfche* Regeering en de *Amersfoortfche* Staatsleden (*). — Het ontbrak egter te dier Stede in de Regeering, zo wel als in den Burgerftand, niet aan voorftanders der andere Partye, 't geen Stedelyk aanleiding gaf tot eene menigte onaangenaamheden; voor geen gering gedeelte ontftaande uit een vernieuwden Schutters Eed, welken de *Oranjegezinden* weigerden af te leggen, en die, den Maarfchalk DE REUVER op hunne zyde hebbende, in de bedoelingen van het anders denkend deel der Schutterye belemmering by belemmering veroorzaakten; derwyze, dat het der Stad aan eene vaste Schuttery ontbrak, en men geen Krygsraads Vergadering kon houden. De oude Burgervaandels hem te meermaalen vergeefsch afgevraagd om plegtig verbrand te worden, liet hy eindelyk aan Schutters daar toe afgezonden volgen. *Montfoort* anders gezind, en vol twist.

Dee-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XII. D. bl. 362.

XLIX. BOEK. —— 1787.

Deeze Stad hadt haare Geconstitueerden. Op dier aandrang vergaderde, in 't laatst van Oogstmaand, de Raad. De Burgery verscheen ongewapend voor het Raadhuis.

Adres ter Afzetting eeniger Regeeringsleden.

Geconstitueerden leeverden een breedvoerig Adres in, by eene algemeene Oproeping der Burgery goedgekeurd, waar in zy de Bezwaaren, die hun drukten, op eene geheel onbewimpelde wyze, voorstelden; met klagten over de Mishandelingen hun duslange aangedaan, en waar van zy geene ontheffing hadden kunnen bekomen.

De *Amersfoortsche* Staatsleden werden in den haatlyksten dag gezet, de te *Utrecht* vergaderende gepreezen, en traden zy in de Maatregelen hunner *Utrechtsche* Medebroederen, tot welker Adres, den zesden van Oogstmaand ingediend (*), zy weezen, 't zelve als hun zaak aanmerkende. „ Zy „ dagten," dus drukten zy zich uit, „ omtrent Prins WILLEM DEN V., mitsga„ ders de *Amersfoortsche* Dwingelanden, „ het zelfde, dat zy dagten."

Op deezen grondslag vonden zy zich genoodzaakt verder te gaan, en onbewimpeld aan te dringen, dat 'er middelen in 't werk gesteld mogten worden, om de Leden, die in deeze Vergadering zitting hadden, en door hunne openbaar verklaarde gevoelens voor den Prins yverden, van hunne plaatzen te ontzetten. Als de zodanigen beschreeven zy den Vroedschap VAN DAM, den Secretaris HAVICK, en den Maar-

(*) Zie hier boven bl. 359.

Maarschalk DE REUVER, en verzogten dat deezen, naa de voorleezing van dit Adres, voor zo verre zy tegenwoordig mogten weezen, terstond uit de Vergadering mogten treeden. XLIX. BOEK. —— 1787.

Naa een uur raadpleegens deelde Burgemeester STORY den Geconstitueerden mede, dat het Besluit overeenkomstig het verzoek der Burgerye gevallen was. De uittreede van den Secretaris HAVICK uit de Raadkamer was 'er een spreekend bewys van voor 't oog der vergaderde Burgeren. Schriftlyke kennisgeeving ontvingen de twee andere Heeren van deeze Schikking over hunne Ampten. Ingewilligd.

Dit alles, in 't laatst van Oogstmaand voorvallende, was een bedryf van korten duur, en zullen de Geschiedverhaalen van een volgend Tydperk uitwyzen hoe zeer euvel dit gedrag geduid werd.

* * *

BLADWYZER

DER

VOORNAAMSTE ZAAKEN.

BIC-

 ter

Voor-

*

BERICHT VOOR DEN BINDER.

De Plaaten moeten tegen over de volgende Bladzyden ingevoegd worden.

